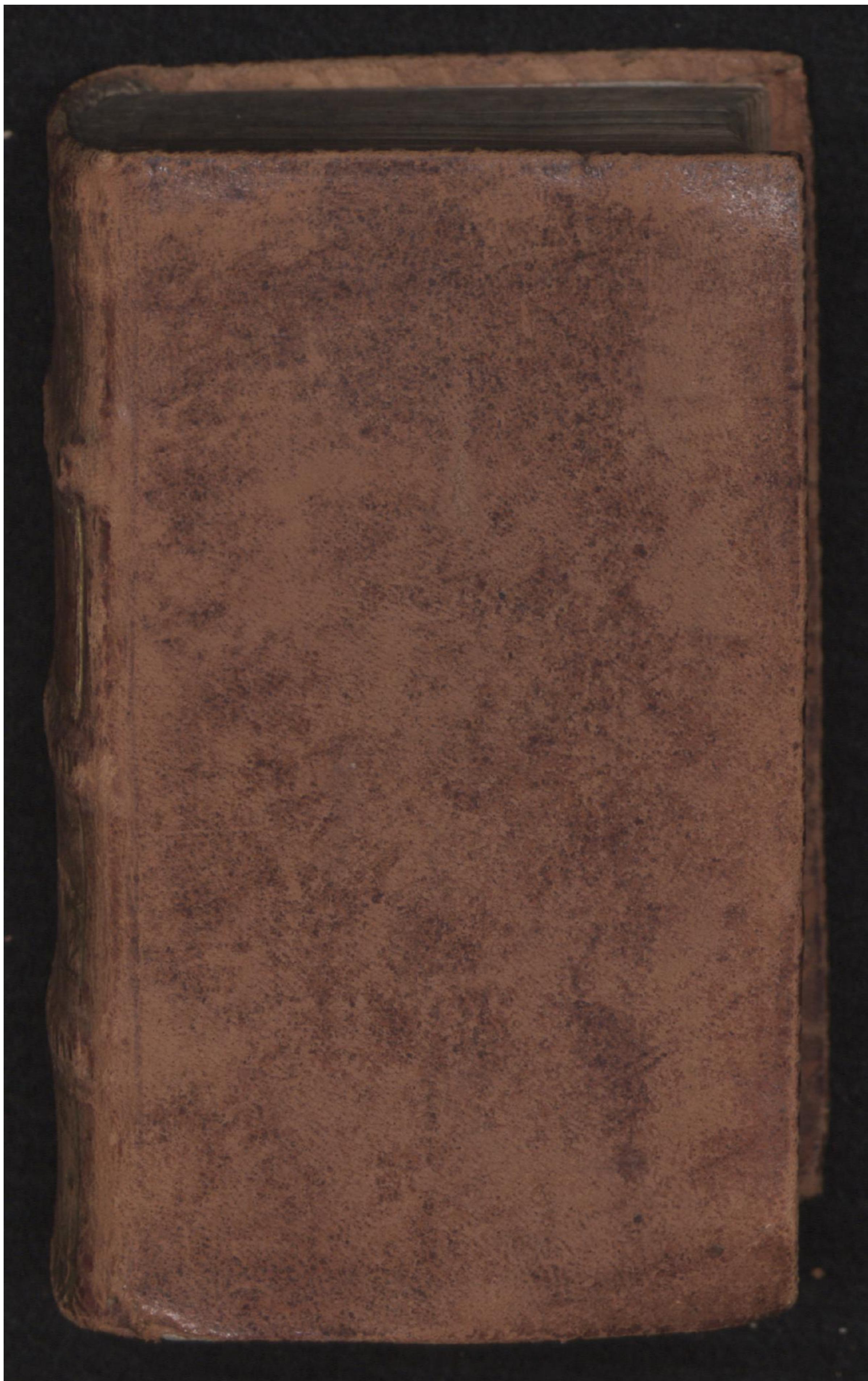
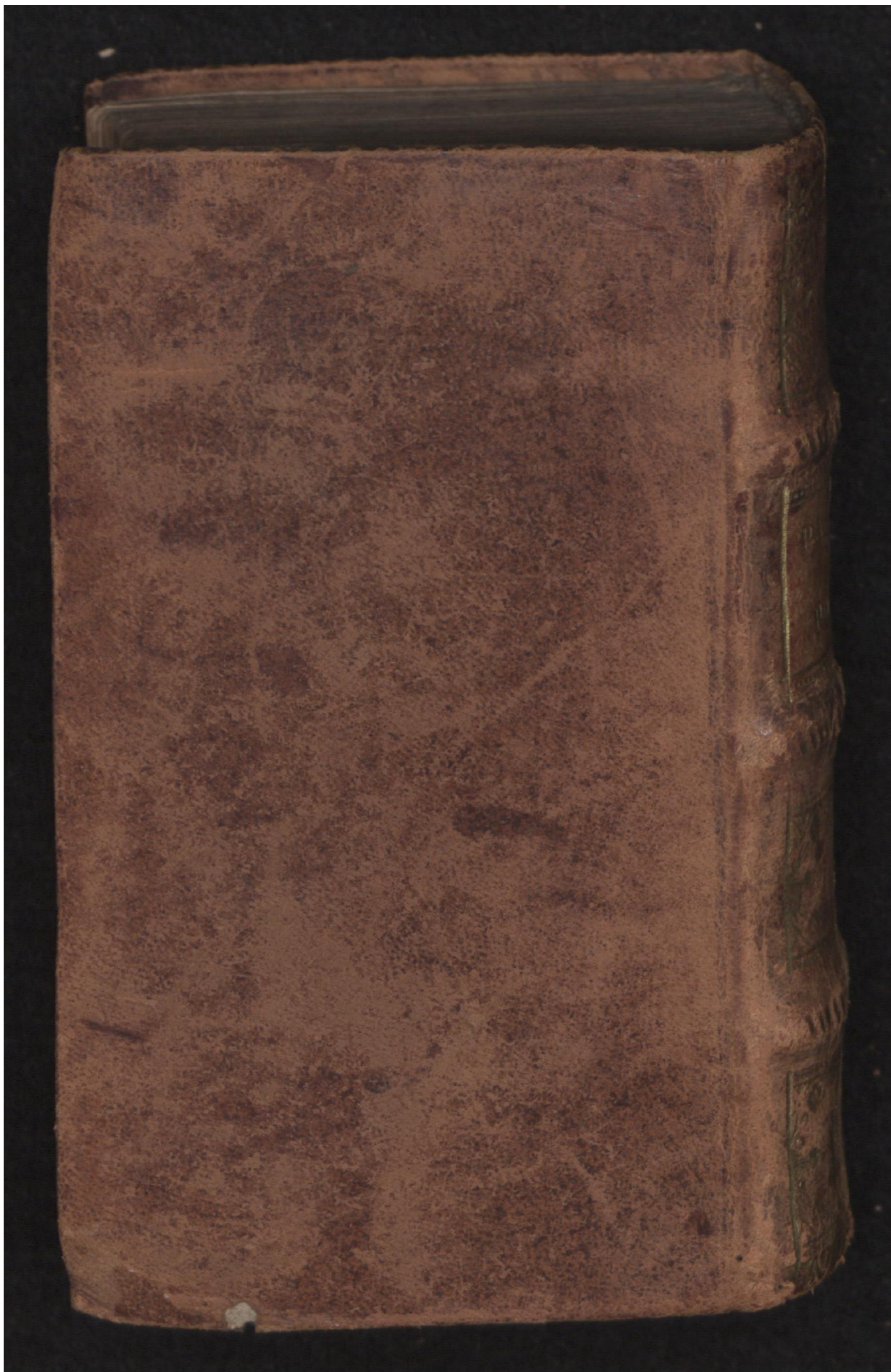
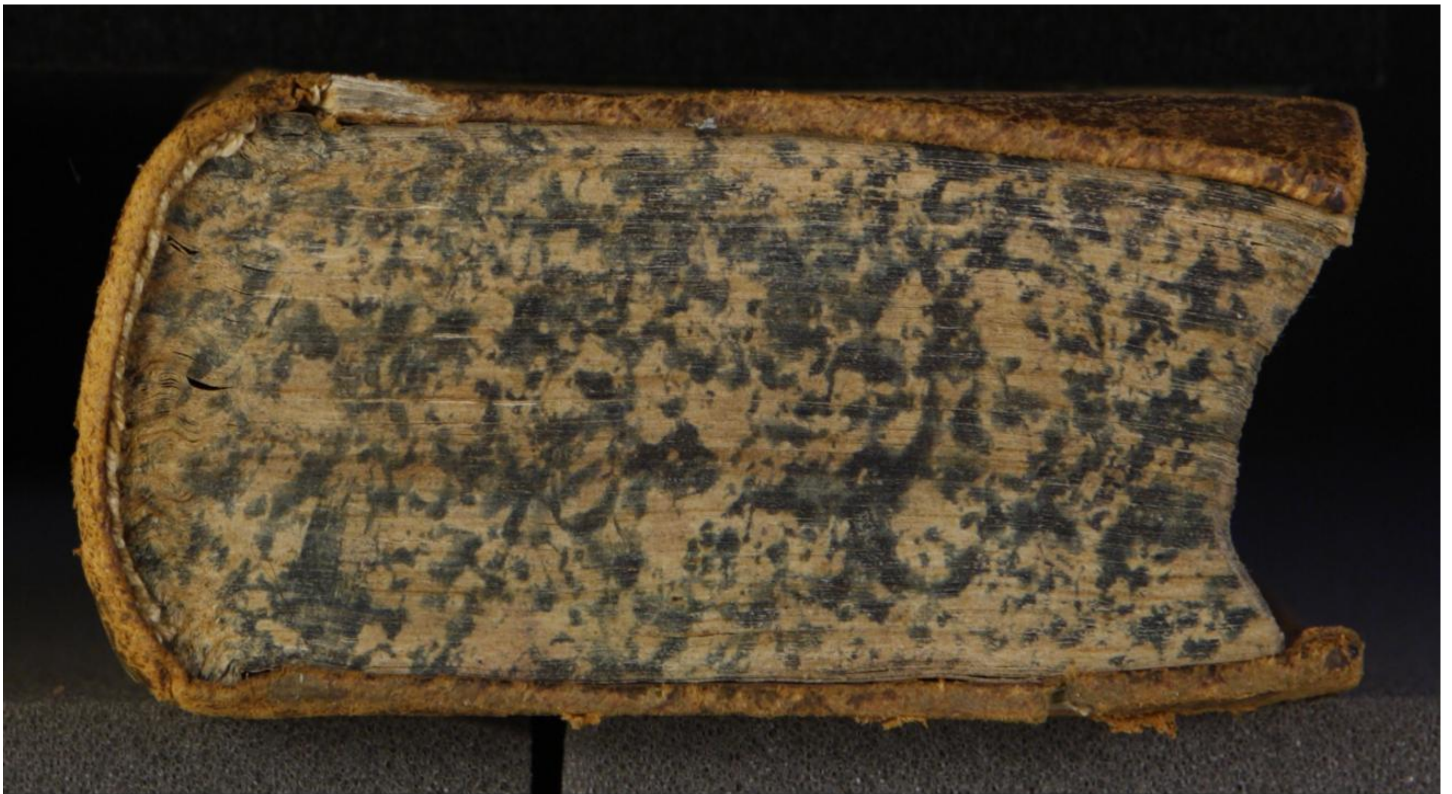

PANGRATI
POSTILLA.
I. L. H.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

BIBLIOTHECA REGIA S

Postilla:
Det er:
Vdleggelse offuer Søndagis oc Hellige Dagis Epistler/ vdi korte Spørsmaal oc Gensuar/ for Vngdommen oc menige Mand/ saa befattede/ at end ocsaa vnge oc maadelige øffuede Kirckeiienere/ Textens gaffnlige Delelse oc Anuisning/ til gantske Prædicker/ der vdi finde kunde.

Skreffuen paa Tydske/
ved
M. ANDREAM PANGRAtium, Prediger zum Hoff.

Fordansket/ oc effter disse Rigers Ordinantze oc Alterbøger beskicket/
ved
Andream Benedictum Dallinum.

* * *

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Henrich Waldkirch. 1598.

Friderici Münteri.
1827.

Wi Et Kongelige Maiestatis obne beseglede Breff oc Priuilegio, er forbødet / at ingen maa sig fordriste / denne Postille at lade efftertrycke / eller andenstæds trycht / i disse Riger at indføre / vdi Tj samfelde Aar / effter det Datum, 1597. vnder alle Exemplars Forbrydelse / oc anden høy Straff / som samme Priuilegium ydermere vduiser.

* * * * *
* * *
*

Stormectige /

Høybaarne Førstinde oc Frue / Frue ANNA CATHARINA, Danmarckis / Norgis / Vendis oc Gotthis Dronning: Hertuginde vdi Slesuig / Holsten / Stormarn oc Dytmersken: Græffuinde vdi Oldenborg oc Delmenhorst: Min Allernaadigste Dronning.

Naade / Fred / Lycksalighed / Sundhed / oc allehaande Velsignelse / aff Gud Fader / ved Jesum Christum / vor HErre.

DEt haffde vel været tilbørligt oc ret / Allernaadigste Dronning / der til ocsaa gaffnligt / oc meget ynskeligt / at alle Mennisker / som Gud skabt / oc met sit hellige oc salige Ord naadelige kaldet oc lært haffue / saadan wsigelige Velgierning met allerstørste Tacknemmelighed haffde bekient

oc annammet: Anseendis der vdi Guds ære / oc deris egen euige Gaffn oc Velfart. Men det sig dog langt anderledis / fra første Verdsens Begyndelse / altid befundet haffuer: Oc endnu paa denne Tid skinbarlige sees oc spøres / huorledis den gode Gud / som forskylder aff alle Mennisker ære / Tack oc Loff: dog alligeuel hos mange intet andet / end Vanære / Utacknemmelighed oc Spaat bekommer. Saa at icke allenisie en Deel aff dennem / som vdi fordum Dage leffuede / deris daarlige oc haardnackede Wlydighed / imod Gud oc hans Ord / haffue tilsiune ladet: Men ocsaa en stor Part aff de Folck / som nu leffue / samme skadelige Daarlighed efterfølge / oc vndertiden ocsaa offuergaa.

Thi lige som Achab / vdi sin Tid / kallede Eliam en Israels Forstyrrere: Selff oc bekiender / at hand er vred paa Michea / fordi hand spaade hannem altid Ont / oc intet Gaat. Item / Kongerne i Landet / oc Herrerne / kalde HERRENS Ord it Baand / som

bør at sønderriffuis / oc it Reeb / som maa oc skal bortkastis. Jøderne sige dierffuelige til Christum selff: Sige wi icke vel / at du est en Samaritaner / oc haffuer Dieffuelen ? De vdi Jerusalem sige om Apostlene (som talede met atskillige Tungemaal / Guds vnderlige Gierninger/) at de vaare fulde aff sød Vjn/ etc. Saa lader Sathanas icke heller endnu aff / som en affsagd Guds oc hans Ords Fiende/ saadan Bespaattelse paa Banen igen ind at føre: Men opuecker end ocsaa vdi denne vor Tid (huor hand kand faa Indgang/) sine forbundne Tienere / som spaattelige tale om Gud / hans hellige Ord oc Prædicantere. Oc endelige streffue der heden / at Gud icke skal kaldis eller trois / at være Sandru/ God/ Retfærdig. Hans Ord skal actis oc holdis/ lige som det vaar icke Guds/ men Menniskeligt/ tuilactigt/ oc til stridige Meninger tienligt. Prædicanterne skulle intet høris eller lidis: Men bespaattis/ sueltis/ oc paa det skarpeste forfølgis. Oc er saa dette / Sa-

thanæ vnderfundige Spil / ved huilcket hand offuer den gantske Verden / oc saa mit iblant Christendommen / Guds salige Ords oc æris endelige Fortryckelse: oc all Vgudeligheds Forfremmelse: den Christne Kircke til skadeligste Fordærffuelse oc Vndergang: Mørckhedsens Rigis oc Helffuedis Opfyldelse til Fremgang: met gantske Mact / oc høyeste Flijd / legger vind paa at indføre.

Huorfaare jo høyelige / ja allerhøyest / er fornøden / at wi Christne en gang opstaa aff Søffne / oc betencke vdi denne vor Tid / huad der hører til vor Fred: Saa at saadan euig Skade oc Wlycke faarekommis oc affstyris: oc der imod / hues Gud behageligt / Menniskem til Salighed forderligt / Dieffuelen til Forhindring nøtigt er / til Forfremmelse forhielpis kunde. Huor til endelige fornøden ville være: Prædicanternis Troskab / Flijd / oc Leffnets Skickelighed: Øffrighedsens Christelige Inseende / oc Faderlige Omsorg: Tilhørernis Gudfryctige Følgactighed: Allis endrectige vel-

ge velmeente Vaagenhed oc Bøner til Gud / at hand selff naadelige / sin lille Hiord forfecte / hendis Mure bygge oc beskantze / oc imod alle hendis Fiender krafftelige beskærme ville. Thi ingen visfere Aarsager næffnis kand / ved huilcke Dieffuelen/ met sin Klinte/ som er falsk Lærdom oc it syndigt Leffnet / Platz oc Indgang vdi HERRENS Ager bekommer/ end disse fornæffnde Staters Søffn oc Forsømmelse. Det maa jo vdi all Sandhed gaa ilde / Vchristelige oc vlyckſalige til: Naar Lærerne sig wiro/ wflittige / oc vdi it forargeligt Væsen fortfarende lade befinde. Naar Herskabet icke alleniste mener sig til andre Sager at være kallede / end at de sig met Kircketienisten skulde bemøye / eller hindre lade/ vden hues Herligheden oc Renten anlanger : Men lade oc saa aabenbarlige see / at de icke saa hart ere forbundne / til at holde helligt / høre Prædicken/ annamme Sacramente/ at de jo haffue Mact / vdi det Stæd sig noget andet at faaretage. Naar Tilhørerne/

som hos Øffrigheden oc Lærerne see oc formercke saadant / bliffue ocsaa haardnackede oc dierffue / til at foracte Ordet oc Sacramenterne / befrycte sig mere for Menniskens / end for Guds Vrede oc Straff : Derfaare ocsaa mere om Menniskens Tieniste oc Yndest / end om Guds ære oc Venskab sig beflitte. Huad kand da andet effterfølge / end at Gud endelige / for saadan almindelig forblindet Vtacknemmeligheds skyld / den allerydersite oc strengeste Heffn / Plage oc Ødeleggelse / offuer saadanne moduillige Foractere / maa lade indkomme ?

Men imod alt saadant Ont / som Sathanas her til haffuer vdrettet / dagelige giør / oc ydermere her effter gierne fulddriffue vilde / er oss Christne dog meget trøsteligt / at vide oc betencke / huorledis den euige / gode Gud / alligeuel stedse oc altid / fra Verdsens Begyndelse / mit iblant den store Hob / Belials forhærdede Tienere / sin elskelige Christne Kircke naadelige samlet / forsørget oc beskærmet haffuer : Saa at naar det

haff-

haffuer for Menniskelige Oyen siuntis/ lige som all Guds Fryct aldelis vaare ødelagt oc vdryddet/ da haffuer Gud endda en smuct lille lydig Hiord for sig beholdet/ som deris Knæ for Baal aldrig bøyet haffuer. Denne Hiord er den Christne Kircke/ den leffuendis Guds egen Vingaard/ Brud/ Ager/ etc. huilcken hand selff plantet/ inderlige elsket/ oc stercklige indgærdet haffuer: Den oc her til met veldig Haand beskærmet/ met trolige Forjettelse oc Løffte/ den stedse fremdelis/ end ocsaa imod Helffuedis Porters Mact/ at ville bygge/ oc ved Heffd holde.

Her vdaff skulle wi alle dette Mod oc Fortrøstning saa meget sterckere oc stadigere fatte/ at Gud skal Dieffuelen oc hans Leminer/saa megen Platz som de begære/ ingenlunde indrømme: Men hannem met sin Aand oc krafftige Haand mectelige forhindre oc forbiude/ at hand aldelis intet/vden Guds Tilladelse/imod hende/ til Skade eller Fordærffuelse/skal formaa eller vdrette. Dog efftersdi wi

haffue Befalning aff Gud/ at være altid vdi vor Christelige Rustning/ oc at stride Mandelige imod Sathans oc hans Parthies listige Anløb: Da er ocsaa tilbørligt/ at wi alle/ huer vdi sin Stæd/ som Christelige Krigsmend/ oss Dag oc Nat vaagne/vfortrodne oc vforskreckede lade befinde. Altid actendis oc ihukommendis den Eed/ som wi den hellige Trefoldighed/ først vdi Daaben/ dernæst vdi vort Kalds Indtrædelse/ suoret haffue. Gifrendis flittelige/ oc met Troskab/ hues hueris vort Embede fordrer oc vdkræffuer. Tenckendis paa den store euige Pris oc ære/ som alle duelige Krigsmend/ saa mange som stride en god Strid/ beholde Marcken ved Troen oc en god Samuittighed/ tilsagd oc beridt er. Saa oc offuerueyendis den euiguarende Skam oc Spaat/ huilcken alle dennem/ som Christi Banere forløbe/ oc sig aff Dieffuelen oc Synden skendelige offueruinde oc bortføre lade/ skal vederfare.

Det er vel vist oc fast nock/ at Jesus Christus er selff sin Christne Hiords Forsuar

suar oc Beskærmere. Dog alligeuel skulle wi vide / at det er hannem behageligt oc til ære / at wi ocsaa huer sin Stæd rettelige fortræde / oc vdi vort Leed oc Orden oss tilbørligen oc oprictigen forholde. Thi da vil hand gierne selff være hos til stæde: selff giffue Hierte oc Mandemod / Raad / Lycke oc Fremgang: selff forhielpe at nedlegge alle hans Ords oc Kaarssis Fiender: selff der imod stedse oc altid duelige Krigsmend vduelle oc forordne / huilcke hannem / hans ære / Lower / Folck oc Rige / met all Troskab tiene / fordre / oc effter høyeste Effne forsuare skulle.

Saadanne HERRENS Stridsmend haffue været / de hellige Fædre oc Guds Børn for Vandfloden. Effter samme Vandstraff / de hellige Patriarcher / Dommere / Konger / Propheter / Præster / met deris Vndersaatte oc Tilhørere / som haffue hafft deris Lyst vdi HERRENS Low / met Lydighed oc Taalmodighed. Effter deris Tid / Johannes den Døbere / de hellige Discipler / Apostler / Euangelister / Lærefædre /

Mar-

Martyrer/ Bisper/ Præster: oc alle/ som indtil denne vor Tid/ HERRENS Ord vdi gode Hierter annammet oc beholdet haffue. Oc om end skønt Satanas dis imellem altid haffuer effter Haanden vdsendt mange forføriske Aander/ løgnactige Lærere oc Kettere/ som Klinte/ oc fordærffuelig Blindhed/ imod Gud oc hans Ord/ saaet oc vdspredt haffue. Disligeste oc saa mange Stormectige Keysere/ Konger oc Potentater/ som vdi deris Lande haffue holdet ved at fnyse/ met Trusel oc Mord/ imod Guds Ord oc Tienere. Saa haffuer dog Gud der imod/ saadanne gruelige Kettere oc Tyranner/ met en skreckelig Affgang ladet nedstødis. Oc i deris Stæd/ fromme Gudfryctige Christne Lærere/ som Guds ære met Troskab søgt oc forfremmet haffue/ opuecket: Oc dennem til Beskyttelse/ mange fromme/ Høybaarne oc Høybegaffuede Keysere/ Konger oc Førster/ Tid effter Tid/ forordnet oc oppeholdet/ huilcke godulligen vdi deris Riger oc Lande/ Guds Ord oc Tienere/

Her-

Herberge / Fremgang oc Fred / haffue vndt oc beuilget.

Huilcken Christelige Omsorg/ oc Fosterfaderlige Befordring/ for vor HErris Jesu Christi rene Ord/oc tro Tienere oc Tilhørere / vel ere mange Stæder aabenbarlige befunden. Men dog besynderlige iblant andre / er saadan Naade oss/ som vdi disse lofflige Kongeriger / Danmarck oc Norge/ oc deris Incorporerete Førstendømmer oc Lande / bo oc bygge / rigelige oc mildelige / vdi mange deylige Aar/ vederfaret. For huilcken wi aldrig nocksommelige den euige gode Gud ære eller loffue: Icke heller vore allernaadigste Herrer oc Øffrighed/ fremfarne oc endnu regærendis Christelige Konger/ saa høyelige/ som forskyldet er/ berømme/ tiene eller tacke kunde. Effterdi det oss saa naadelige oc gierne tilstædis/at gaa til Kircke/at prædicke HERRENS Ord oc Vilie retsindelige oc reenlige/ at høre Guds Ord / at bruge Sacramenterne / at lære oc læse der om trolige vdi Skolerne / at læse / hiemme

eller

eller vde/ den hellige Bibelske Scrifft/oc andre gode Christelige Bøger / at scriffue oc lade vdgaa gode Vnderuisninger/ Menigheden til Opbyggelse. In summa: Alt hues en huer/ effter sin annammede Gaffuers Maade / mest kand / oc heldst vil lade sig befinde / til Guds æris Forfremmelse / oc den Christne Kircke oc Menighed her vdi Rigerne til Vnderuisning / Gaffn oc Gode/ flittig oc villig at efftcrkomme oc vdrette. Det altsammen haffuer endnu her til Dags (Gud skee Loff/) hos vor Allernaadigste Øffrighed været naadelige beuilget oc tilstædt: Ja end ocsaa met synderlige Benaadinger rundelige fordret oc belønnet. Saa at wi jo mue bekiende / at Jesu Christi Ord / endnu vdi disse Kongeriger/meget ynskeligere Frihed/Fremgang oc Fred/ end vdi mange omliggendis Riger oc Førstendømmer / bekommet oc beholdet haffuer. Den euige Naadefulde Gud / vor HErris Jesu Christi Fader/ vnde oss saadanne skøne Benaadinger/ met tacknemmelige Hierter rettelige at

bekien-

bekiende oc betencke: Der hos oc saa Christelige oc tilbørlige at bruge oc anlegge: Saa at her endnu fremdelis vdi disse vore kiere Fæderneland / ved Euangelij retsindige Prædicken oc Lærdom/oc Sacramenternis rette Brug/en hellig Christelig Kircke/oc Guds Børns Samfund/ Gud til Loff oc ære / oc oss alle til euig Salighed oc Glæde / maatte samlis oc beuaris: Oc saadanne synderlige Naade oc Velgierninger / ocsaa her effter/ iblant oc hos oss / daglige kunde tiltage oc forøgis.

Om huilcket/Allernaadigste Dronning / wi ocsaa allesammen vdi dis stercker oc stadigere Forhaabning ere / oc met Guds Naadis Hielp bliffue ville: Efftersdi at voris Allernaadigste Herre oc Konning/ Konning Christian/ den Fierde/ rc. met Christeligste Beraadslag / oc loffligste Betenckende / Eders Førstelige Naade / til hans Kongelige Maiestatis Ehegemahl / oc disse vitberømde Kongerigers Allernaadigste Dronning / allerhelst haffuer/ aff Guds Forordning/ vd-

uald oc annammet. Thi det nockſommelige vitterligt er/ met huor ſtor Naade oc Aluorlighed/ det Høyloffl ige Brandenburgiſke Hus/ E. F. Naadis Chriſtelige Herreſtamme / imod Guds rene Ord oc Euangelium/ nu mange Aar/ ſig haffuer ladet befinde: Oc endnu paa denne Dag det ſamme reent oc wforfalſket at forfremme oc Haandheffue / naadeligſt er tilgeneiget. Saa oc oſſ alle gantſke glædelige forkyndis / huorledis E. F. Naadis eget gantſke Hierte / til Guds Ord/ at høre / læſe oc elſke / met all Gudfryctighed / ſterckelige ved den hellig Aands Naade er optendt oc indtaget. Huor vdaff wi oſſ gantſke oc aldelis fortrøſtendis oc foruentendis ere/ at E. F. Naade/ for alting naadeligſt / oc met aluorlig Flid/ Guds æris oc Tieniſtis Fortplantelſe/ vdi diſſe E. F. Naadis Lande/ ſtedſe oc altid/ met Raad oc Gierning / vilde hielpe oc forfremme. Oc det allſomhelſt / naar E. F. Naade kunde bliffue vdi vort Danſke Tungemaal berettet oc øffuet: oc der aff forſtaa oc bemercke / at voris

Prædicken oc Kircke Ceremonier vdi disse Riger / vdi alle Maade / met Christi Euangelio / oc andre velbeskickede Lands Ordninger / offuer it stemmer.

Men paa det at E. F. Naade / kunde haffue nogen dis ydermere Aarsage oc Offuelse / til at lære / forstaa oc gierne lide vort Maal / haffuer ieg / som en E. F. Naadis ringe Tienere / til en vnderdanigste Velynske / disse kaarte Vdleggelser offuer Søndagers oc Hellige Dagers Episteler / enfoldelige vdsettet / oc nu vnder E. F. Naadis Høylofflige Naffn oc Haandheffd vnderdanigst ladet trycke / oc ved Prenten vdgaa. Oc det saa meget dis heller / efftersdi lige saadanne Vdleggelser offuer Euangelia / vdi det Aar 1594. ere E. F. Naadis Hiertenskieriste Herre / vor Allernaadigste Herre oc Konning / vnderdanigst dediceret vorden: Oc hans Kong: Maiet: de samme met største Kongelige Naade oc Velbehagelighed gierne beuilget oc annammet: Dennem oc siden alleuegne / som en bequemmelig Haandbog / vnder Præ-

dicken jeffaligen bruget haffuer. Saa er ieg ocsaa visseligen forhaabendis / at der som E. F. Naade vdaff samme lille Bog/ først Texten selff/ oc dernæst hendis kaarte Vdleggelse/ vilde læse/ eller sig forlæse/ oc paa Tydske forklare lade: Skulde E. F. Naade inden en kaart Tid / alt hues Prædicken der aff kunde fremsettis/ gantske lettelige fornemme oc forstaa: Oc saa altid vinde jo mere oc mere Lyst/ voris Spraag rettelige oc grundelige at effterspøre.

Er derfaare ocsaa paa det aller vnderdanigste bedendis / at E. F. Naade/ for Guds skyld / vilde værdis/ dette ringe / dog velmeente Arbeide/ met Naade for gaat at antage: Denne lille Bog/ saa vel som den offuer Euangelia tilforne vdgangen er / flittelige læse oc offuerueye: End ocsaa som en liden Haandbog bruge oc metføre: Det samme/ imod onde Spaatteris Munde/ huilcke heller laste andre/ end selff noget gaffnligt vdrette / vdi all Naade oc Mildhed fordedige. Dette oc alle andre E. F. Naadis Christelige

lige gode Gierninger / vil den Allmecti-
ge euige Gud / met mangfoldig Aande-
lig oc Legemlig Velsignelse / gantske ri-
geligen belønne. Huilcken samme Naa-
defulde Gud / ieg inderlige beder / oc her
effter aff Hiertet daglige bede vil / at
hand selff / Kong: Maiet: vor Aller-
naadigste Herre oc Konning / met E. F.
Naade / vor Naadigste Dronning / vdi
en sand Christelig Kierlighed sterckelige
vil forbinde / formedelst alle Førstelige
Dyder oc Gaffuer daglige beprydе oc vel-
signe: Oc met det gantske Høylofflige
Kongelige Hus / vdi languarendis Sund-
hed oc lycksaligt Regimente / naadeligen /
Jesu Christi Ord oc Naffn til ære / oc
disse Riger oc Lande / met alle Stater oc
Indbyggere / til timelig oc euig Fred oc
Velfart / beuocte oc beuare / Amen.

Eders Førstelige Naadis

Vnderdanigste Tienere oc
Hoffprædicante /

Andreas Benedictus
Dallinus.

DEt vil skee / naar noget er giord /
At mangen leer / met spaattisk Ord:
Oc sig strax vil lade høre /
Hand fast bedre kunde giøre.
Spaat at driffue / er snarer lærdt /
At end giøre det Loff er værdt.
Lad dem laste / som gierne vil /
All Æren hører HERREN til.
Den kand ingen hannem necte /
Vaar de end saa staalte Knecte.
Huo som Gud til Ven begærer /
Finder vel den hannem ærer.

Mouritz Nielssen

Den

Den Forste
Søndag i Ad-
uent.

Epistelen scriffuer S. Po-
uel Apostel til de Rome-
re/Cap: XIII.

KJere Brødre: Effterdi wi saadant vide / som er Tiden/at stunden er der/ at opstaa aff Søffne: Efferdi vor Salighed er nu nærmere / end der wi det trode. Natten er fremgangen / oc Dagen er kommen nær hid. Thi lader oss aff-

legge Mørckhedsens Gierninger / oc tage Liusens Vaaben paa oss. Lader oss vandre ærlige/som om Dagen: Icke i Fraadserj oc Druckenskab: Icke i Kammer oc Vtuct: Icke i Kiff oc Affuind: Men iførrer eder vor HErre Jesum Christum: Oc beuarer Legemet / dog saa/ at det bliffuer icke løsactigt.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

DErfaare / at (efterdi wi i Dag begynde Aduents Vger/ oc

oc skulle i denne middeler Tid forhandle den høye Artickel/ om vor HErre Christo / oc hans Tilkommelse/) den gantske Christne Menighed ved denne Epistel da skulle formanis oc opueckis / at hun saadan høy Hemmelighed icke met Søffnactighed oc Wactsommelighed/ men met tilbørlig Aluorlighed / oc synderlig Lyst oc Begærlighed høre kunde : Huilcket altsammen icke skee kand/ vden saa er/ at mand er ædru / oc flittige vocter sig fra offuerflødig æden oc dricken / oc anden wskickelig Væsen / fra huilcke Paulus her saa trolige affraader.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord : Vor Salighed er nu nærmere/end der wi det trode. Natten er fremgangen / oc Dagen er kommen nær hid.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

At det ny Testamentis Herlighed er meget større oc yppermere / end det gamle Testamentis wæret haffuer. Thi i den Stæd / at de haabedis til den tilkommende Naade: Da vide wi / at den er oss allerede vederfaren oc rigelige beuijst vdi Christo. Ja i den Stæd / som de haffde ickun alleniste Natten / oc en Skugge aff de tilkommende Gode: Da haffue wi nu Liuset oc Dagen selff / oc vor Salighed er nærmere / end der wi det trode. Huilcket wi derfaare skulde acte / met Glæde oc Tack annamme / oc jo icke lade dette klare Lius forgæffuis skinne for oss.

Huilcken er den Anden Part?

DIsse Ord: Effterdi wi vide Tiden / at stunden er der / at opstaa aff Søffne / da lader oss afflegge Mørhedsens Gierninger.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand affraader oss / at wi icke skulle bliffue liggendis i Syndsens Søffn:

Men

Men staa op / oc afflegge Mørckhedsens Gierninger.

Huad kalder hand Mørckhedsens Gierninger?

Alt det / som wi icke tøre til Liuset met / oc for huilcket wi maa skamme oss for Gud oc ærlige Folck / som er / Fraadserj / Druckenskab / Vtuct / Horerj / Had / Affuind / oc andet saadant.

Huorfaare kalder Paulus Synden Mørckhedsens Gierning?

Først / Fordi at Dieffuelen / som regnerer i denne Verdsens Mørck / giør oc foraarsager hende i vort arme / forblindede oc syndige Kiød.

Dernæst / Fordi at de / som saadant giøre / oc icke affstaa / skulle bliffue forujste oc heden støtte i den euige Fordømmelsis vduortis Mørcke / paa Dommedag. Huorfaare er raadeligt / at alle de / som her til Dags haffue giort Mørckhedsens Gierninger / saadant her effter

afflegge: Men de andre fremdelis ocsaa for saadant sig flitteligе foruare.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn skøne Formaning / at wi skulle iføre oss vor kiere HErre Jesum Christum.

Huorledis skeer dette?

Først saaledis / Naar wi tager oc ifører oss Liusens Vaaben. Det er: Naar wi met en sand Tro saa giøre oss deelactige vdi alle den HErris Christi Gode oc Fortieniste / at wi tøre met Frimodighed træde frem for Gud / oc sige: Abba / kiere Fader: Oc biude Traatz alle vore Fiender / Synden / Døden / Dieffuelen oc Helffuede / oc kunde offueruinde dennem oc tilbage driffue met disse Aandelige Vaaben oc Seyeruinding / som oss er giffuen vdi Christo.

Dernæst / Ifører wi oss oc da Christum rættelige / naar wi lader see vort Hiertis Tro / met gode Fructer / oc leffue

saaledis / at huer mand kand see oc mer-
cke / at wi ere icke døde / men leffuendis
oc ferske Rancker / oc bære megen Fruct/
paa Vjntræet Christo. Iohan: 15.
Huilcket oc da visselige skee skal/ naar wi
vandrer ærlige / vdi Guds Ords Liws/
oc beuare Legemet / at det bliffuer icke
løsactigt.

Bønen.

O Allmectige Gud/ Himmel-
ske Fader: Wi tacke dig hierteli-
ge/at du haffuer ladet Syndsens
mørcke Nat fremgange / oc Saligheds-
sens Dag liuse / oc komme oss saa nær
vdi Christo: Oc bede dig / vecke oss op/
ved din hellig Aand/at wi kunde afflegge
Mørckhedsens Gierninger / vdi en sand
Tro iføre oss din Søn Jesum Christum/
oc indtil vort sidste vandre ærlige i Liu-
set: Saa at wi maatte bliffue euindelige
salige / ved den samme din Søn oc
vor HErre Jesum Chri-
stum/ Amen.

Den Anden

Søndag i Ad-uent.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere / Cap: XV.

KJere Brødre: Huad som er tilforn screffuet / det er screffuet oss til Lærdom / paa det wi skulle haffue Haab / formedelst Taalmodighed oc Scrifftens Trøst. Men Taalmodigheds oc Trøstelsens Gud giffue eder / at i kunde haffue it

it Sind iblant huer andre/ effter Jesum Christum: Paa det i endrecteligе met en Mund kunde prise Gud/ oc vor HErris Jesu Christi Fader. Derfaare annammer huer andre/ lige som Christus haffuer annammet eder til Guds Loff. Oc ieg siger/ at Jesus Christus vaar Omskærelsens Tienere/ for Guds Sandheds skyld/ at stadfeste de Løffte/ som vore Fædrene skede: Oc at Hedningene skulle

loffue Gud for sin Barmhiertigheds skyld / Lige som screffuet staar: Derfaare vil ieg loffue dig iblant Hedningene/ oc siunge dit Naffn.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at Apostelen Paulus strax i Begyndelsen tilkiende giffuer Aarsagen / huorfaare den Lærdom / om den sidste Christi Tilkommelse/ (om huilcken denne Dags Euangelium taler/) skal Tid effter Tid driffuis i den Christne Kircke: Som er denne/ Paa det at de Christne/ som maa saa meget lide i denne Verden / skulle haffue Haab / formedelst Taalmodighed oc Scrifftens Trøst / oc stadelige tro/ at de skulle faa en endelig Forløsning fra alt Ont.

Huor

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DEn skøne Sententz: Huad som er tilforn screffuet/ det er screffuet oss til Lærdom/ paa det wi skulle haffue Haab/ formedelst Taalmodighed oc Scrifftens Trøst.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

Huor til den hellige Scrifft er oss giffuen aff Gud: Som er der til/ at hun skal lære oss det/ som oss aff Naturen er wuitterligt/ oc der hos giffue oss en stadig Trøst vdi all Modgang. Huilcket wi derfor skulle flittelige mercke/ paa det wi kunde oc skulle dis høyere acte det Guddommelige Ords Prædicken/ høre den gierne/ lade oss lære ved hende/ met enfoldige Hierter tro oc annamme/ huad oss der vdi faareholdis/ oc lade oss ved ingen Ordens Bespaattere vdi alt dette forhindre.

Huilcken er den Anden Part?

DEn hiertelige Ønske oc skøne Bøn/ som Paulus giør her/oc siger: Men Taalmodigheds oc Trøstelsens Gud giffue eder/ at i kunde haffue it Sind iblant huer andre/ effter Jesum Christum.

Huad lære wi der aff?

Først/ At foruden Troen til Christum kand ingen Fred oc Glæde være i Samuittigheden: Oc de skulle visselige haffue stor Hiertesorg/ som skynder sig effter en anden/ som den 16. Psalme siger.

Oc dernæst/ At Troen icke voxer Naturlige i vort Kiød oc Blod/ Men er den hellig Aands Gaffue oc Gierning: Oc wi derfor met rætte skulle bede Gud der om/ at hand saadan Gaffue vdi vore Hierter/ ved sit Ord oc Aand/ optende/ formere oc beholde vilde.

Huilcken er den Tredie Part?

DIsse Ord: Oc ieg siger/ at Jesus Christus vaar Omskærelsens Tiene-

re/

re / for Guds Sandheds skyld / at stadfeste de Løffte/ som vore Forfædrene skede : Oc at Hedningene skulde loffue Gud/ for sin Barmhiertigheds skyld.

Huad lærer disse Ord oss ?

At vor kiere HErre Jesus Christus met sin Lydighed icke allene haffuer villet tient Jøderne/ men ocsaa Hedningene : oc stadfestet oss alle Forjættelsen oc Naadens Part. Som Paulus her met mange Spraag aff Scrifften beuiser/ at ocsaa Hedningene skulle være Naadens Metarffuinge/ oc Guds Børn/ ved Christum. Huilcket jo vdi Sandhed er en stor Guds Barmhiertighed/ for huilcken mand bør at loffue oc tacke hannem.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige/ at du haffuer giffuet oss dit hellige Ord/ oc der vdi aabenbaret oss saliggiørendis Lærdom / oc rig Trøst imod alle

Fristelser : Oc bede dig / begaffue oss met Taalmodighed vdi Troen / paa det wi arme Hedninge kunde bekiende din Barmhiertighed/ loffue oc pryse den/ oc ved den hellig Aands Krafft haffue en fuldkommen Forhaabning / oc bliffue til euig Tid salige vdi Christo Jesu/Amen.

Den Tredie
Søndag i Ad-
uent.

Epistelen scriffuer S. Po-
uel Apostel til de Co-
rinther.

I. Cor: IIII.

KJere Brødre : Huer mand skal holde oss for Christi Tienere/ oc Hus-

hol-

holdere offuer Guds hem-
melige Ting. Nu begærer
mand icke mere aff Hus-
holdere / end at de ſkulle fin-
dis tro. Men mig er dette
en ringe Ting / at ieg døm-
mis aff eder/eller aff nogen
Menniſkelig Dom : Jeg
dømmer mig oc icke ſelff.
Jeg veed mig icke ſkyldig i
noget: Men der met er ieg
icke rætferdig/ Thi HER-
REN er den/ ſom mig
dømmer. Derfaare døm-
mer icke for Tiden / førend

HERREN kommer / som oc skal føre til Liuset / det som skiult er i Mørcket / oc aabenbare Hierternis Raad: Oc da skal huer vederfaris Loff aff Gud.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi den lærer / huad fromme Kircketienere best vil sømme / som er / at de skulle være tro Husholdere offuer Guds hemmelige Ting: Oc kommer i saa Maade smuct offuer it met denne Dags Euangelio / vdi huilcket Christus roser Johannem den Døbere / at hand haffuer været saadan en tro Husholdere / vdrettet sit Embede met tilbørlig Aluorlighed oc Flid / oc ladet sig der vdi ved nogen Menniskis Gunst

eller Vgunst/ huercken forføre eller forfærde.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Huer mand skal holde oss for Christi Tienere/ oc Husholdere offuer Guds hemmelige Ting. Nu begærer mand icke mere aff Husholdere/ end at de skulle findis tro.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Først lærer hand/ at alle Kirckethienere icke ere deris/ men Guds Tienere: Oc ere derfaare plictige til/ at vdi deris Embede rette sig effter hans Befalning oc forscreffne Ord.

Dernæst formaner hand der hos/ at de skulle saa forholde sig i deris Tieniste/ at de kunde findis tro. Det er: De skulle prædicke Guds Ord reent oc klart/

forunden all Menniskelig Tilsættelse / oc intet tage der fra: Trøste de bedrøffuede Samuittigheder: oc aluorlige / foruden all Personers Anseelse / straffe de Haardnackede: Oc der hos føre it helligt oc wforargeligt Leffnet. Oc bruger Paulus til denne Formaning. Tuende Aarsager / som vel bør at merckis: Den Første / at hand siger: Wi ere sætte til Husholdere / icke offuer Guld eller Sølff / men offuer Guds hemmelige Ting / det er / saadan en Lærdom / som aff oss icke skal mestris eller reformeris / men enfoldige læris oc trois. Den Anden / Oc at wi en gang skulle giøre Regenskab / icke for Mennisken / men for Gud selff / som oc da skal føre til Liuset / det som skiult er i Mørcket / oc da lade en huer vederfaris / effter som hans Arbeid haffuer været / stor eller ringe Loff.

Huilcken er den Anden Part?

DEt Spraag: Men mig er det en ringe Ting / at ieg dømmis aff eder / eller aff nogen Menniskelig Dom.

Huad

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand sætter alle Christi Tienere sit eget Exempel for / oc lærer / at naar de paa det troligste haffue vdrettet deris Embede / haffue de dog icke andet at forvente / end at de mue lade sig dømme oc skende aff den wtacknemmelig Verden: Formaner dennem derfaare fremdelis / at de / lige som hand / skulle holde det for en ringe Ting / oc intet forenile: Men trøste sig der met / at Gud seer det anderledis / oc skal vdi sin Tid rætteligе dømme / baade sine tro Tienere / oc alle / som dennem bespaattet haffue.

Huilcken er den Tredie Part?

DEt skøne Spraag: Jeg veed mig icke skyldig i noget: Men der met er ieg icke rætferdig.

Huad lære wi der aff?

At naar wi haffue giort det allerbeste / oc saa leffuet / at ingen / icke heller vor egen Samuittighed / kand beskylde

oss/ for nogen aabenbarlig Synd: skulle wi dog alligeuel icke berømme oss for Gud / eller holde oss for Rætferdige at være: Men sige met Paulo: Jeg veed mig icke skyldig i noget/ men der met er ieg icke rætferdig. Huilcket imod Paffuedommens Aandelige Hoffmodighed skal flittelige merckis.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Derfaare dømmer icke for Tiden/ førend HERREN kommer / som oc skal føre til Liuset/ det som skiult er i Mørcket / oc aabenbare Hiertens Raad.

Huad giør Paulus i dette Fierde Stycke?

Hand affraader alle Tilhørere / at de skulle icke være for hastige met deris Dom / oc for Tiden dømme deris Lærere / loffue den ene / oc laste den anden. Thi foruden dette / at de icke vide / huilcken mest vdretter/ den der haffuer større

eller mindre Gaffuer/ oc derfaare kunde fare vild i deris Mening oc Dom: Saa falder de ocsaa ind i Guds Dom/ oc synde der met paa det allergrøffueste: Som de oc da met deris Skade skulle fornemme/ naar HERREN skal komme/ oc aabenbare Hierternis Raad.

Bønen.

WJ tacke dig/ HERRE Gud Himmelske Fader/ at du haffuer sættet oss arme wuærdige Mennisker/ oc suage Redskab/ til Husholdere offuer dine hemmelige ting: Oc bede dig/ forlad oss naadelige/ hues wi her til Dags icke altid haffue været tro oc flittige/ styrcke ocsaa oc regære oss met din hellig Aand/ at wi trolige altid vdretter din Befalning/ oc lade oss der vdi icke forhindre ved Verdsens dømmen eller lasten: Men altid komme ihu oc trøste oss der met/ at du est den rætte Dommere/ som vilt aabenbare alle

Hiertens Raad / oc paa den Dag lade en huer tro Tienere vederfaris Loff / ved Jesum Christum din Søn oc vor HErre/ Amen.

Den Fierde Søndag i Aduent.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Philipper/ Cap: IIII.

GLæder eder i HERREN altid / oc atter siger ieg/ glæder eder. Lader eders Sactmodighed være aabenbare for alle Menniske. HERREN er nær/

sørger intet: Men i alle ting lader eders Begæring aabenbaris vdi alle eders Bøn oc Formanelse / met Tacksigelse for Gud. Oc Guds Fred / som er høyre end all Fornufft / beuare eders hierter oc Sind i Christo Jesu.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOr disse Ords skyld: HErren er nær / sørger intet. Thi den i saa maade icke alleniste kommer vel offuer it met denne Dags Euangelio / vdi huilcken Johannes oc siger / at den HErre Christus er nær / oc vil følge hannem strax vdi Hælene: Men sticker sig ocsaa saare vel met denne Fierde

Søndag i Aduent/ effter huilcken Jule-dag snart følger / oc fører nær til oss den HErre Christum / oc hans glædelige Fødsel: For huilcken wi met rætte alle skulle glæde oss/ oc som Paulus her siger/ intet sørge / effterdi wi vdi hannem haffue saa sterck en Frelsere/ imod alle Fiender.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Glæder eder i HERREN altid/ oc atter siger ieg/ glæder eder.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at wi skulle altid glæde oss i HERREN. Det er: Bekiende de Velgierninger / som hand oss tiluend haffuer / haffue der aff Fred oc Glæde i Hiertet / oc trøste oss der met imod

imod all Anfecting/ Synden/ Døden oc Dieffuelen. Huilcket oss ocsaa besynderlige bør at giøre vdi denne Tid paa Aaret/ vdi huilcken mand meget siunger oc taler/ om denne HERRE oc hans Himmelske Gode.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Lader eders Sactmodighed være aabenbare for alle Menniske. HERREN er nær/ sørger intet.

Huad giøre disse Ord?

De formaner oss/ at wi skulle lade vor Sactmodighed være aabenbare for alle Menniske. Det er: Wi skulle effterfølge vor kiere HErris Christi Exempel: Oc lige som hand haffuer beuijst alle Mennisker stor Naade/ men bekommet derfor ond Tack aff mange/ oc dog lidt met Taalmodighed saadanne Verdsens Kar/ ja ocsaa siden taget dennem til Naade igen/ naar de giorde Poeni-

tenße: Saa skulle wi oc saa giøre vor Næste alt Gaat / raade oc hielpe hannem huor met wi kunde: oc om hand end vndertiden lønner oss ilde / skulle wi dog saadant met sactmodige / taalmodige oc milde Hierter / lide / glemme oc forlade: Oc trøste oss der met / at HERREN er nær / som rigelige oss altsammen selff vil belønne / oc lade de Ondis Forsæt komme oss til ingen Skade.

Huilcken er den Tredie Part?

DIsse Ord: J alle Ting lader eders Begæring aabenbaris / vdi alle eders Bøner oc Formanelse / met Tacksigelse for Gud.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at effterdi HERREN er saa nær / oc sørger saa trolige for oss / wi da skulle lade vore Bøner oc Tacksigelser aabenbaris for Gud. Thi hand vil haffue begge Stycker / at wi i vor Nød skulle driftelige paakalde hannem /

nem/ oc naar wi bliffue bønhørde/ oc saa tacke hannem for hans Hielp/ oc icke være wtacknemmelige/ som hisset de Nj Spedalske Mend. Thi lige som Tacksigelse er for Gud Læbernis velbehagelig Offer: Saa er Wtacknemmelighed saadan en Synd/ som baade her oc hisset skal straffis. Derfaare wi oc tilbørligen skulle tage oss vel vare.

Huilcken er den Fierde Part?

DEn skøne Bøn/ i huilcken S. Pouel ynsker de Philipper / at Guds Fred ville beuare deris Hierter oc Sind i Christo Jesu.

Huad lære wi der aff?

Først/ at Prædicanterne skulle ynske deris Tilhørere alt Gaat/ oc bede hiertelig for dennem.

Dernæst / at wi Menniske her paa Jorden kunde ingen større Skat eller Clenodie haffue / end naar wi bekomme Syndernis Forladelse/ Naade oc Ræt-

fer-

ferdighed for Gud / Fred oc Glæde vdi Hiertet / ved Christum Jesum. Thi saadant jo visselige offuergaar icke alleniste all Fornufft / men ocsaa alt andet Gods i denne Verden. Derfaare er tilbørligt / at wi stunde der efter / oc bede Gud flitelige der om / at hand vil beuare oss vel samme Gods oc Gaffuer / naar wi dennem bekommet haffue.

Bønen.

WI tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du lader forkynde oss Fred oc Glæde i din Søn Jesu Christo: Oc bede dig / beuare vore Hierter oc Sind i den samme indtil Enden / oc regære oss ved din hellig Aand / at wi kunde lade voris Sactmodighed for alle Menniske / vore Bøner oc Tacksigelse / met hiertelig Begæring for dig / altid bliffue aabenbare: Oc saa / efftersi du est oss saa nær / met din Hielp oc Naade / intet sørge / Men

glæde

glæde oſſ i dig oc din Søn vor HErre Jeſu Chriſto / her timelige / oc ſiden der euindelige / Amen.

Paa Chriſti Fødſels Dag.

Epiſtelen ſcriffuer S. Pouel Apoſtel til de Hebreer / Cap: I.

EFter at Gud i fordum Tid talede mange gange oc i mange Maade til Fædrene: Da talede hand paa det ſidſte i diſſe Dage til oſſ / formedelſt Sønnen / huilcken hand ſatte til en

Arff-

Arffuing offuer alle Ting:
Formedelst huilcken hand
giorde oc Verden. Huil-
cken / efftterdi hand er hans
Herligheds Skin / oc hans
Værelsis rætte Billede / oc
bær alle Ting met sit kraff-
tige Ord / oc giorde vore
Synders Renselse / forme-
delst sig selff: Da sætte hand
sig hos Maiestatens høyre
Haand i det Høye. Oc hand
er bleffuen saa meget bedre
end Englene / som hand al-
delis meget arffuede it høyre

Naffn for dennem. Thi at huilcken Engel sagde hand nogen Tid til: Du est min Søn/ i Dag fødde ieg dig.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at det er icke nock til Salighed/ at wi tro/ at Jesus er Mariæ Søn/ sandelige fød i Bethlehem: Uden saa er/ at wi oc saa tro hannem/ at være den Allmectige Guds euige Søn/ Messiam, oc all Verdsens Frelsere/ som skulde fuldkomme alt det/ som Gud de hellige Fædre mange gange loffuet haffde. Som baade i denne Dags Euangelio oc i denne Epistel beuisis. Er derfaare fornøden/ at begge Parter følgis at/ paa det wi kunde tro/ at Jesus Mariæ Søn er Christus Guds Søn/ oc at wi skulle haffue Liffuet/ formedelst Troen/ i hans Naffn.

Huor

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Effter at Gud i fordum Tid talede mange gange oc i mange Maade til Fædrene / formedelst Propheterne: Da talede hand paa det sidste i disse Dage til oss / formedelst Sønnen.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand lærer Jøderne oc alle Christne / at de skulle grandgiffuelige giøre Skilsmisse imellem det gamle oc ny Testamente. Thi endog den samme Gud / som talede til Fædrene / taler endnu til oss: Saa er der dog stor Forskæl paa. Thi deris Tid vaar den første oc middelste Tid / oc Gud talede met dennem i atskillige Maade ved Propheterne / oc paamindte dennem om Salighedo Vey / met atskillige Ceremonier: Men denne

vor Tid er den sidste Tid / oc Gud taler met oss i den eniste Maade / formedelst Sønnen / som den eniste Vey til Salighed.

Huor til skulle wi bruge denne Skilsmisse?

Først / imod Jøderne / som icke ville annamme Christi Euangelium / men holder mere aff Mosis Low oc Ceremonier / oc derfaare endnu foruenter en anden Messiam oc Frelsere.

Dernæst / imod Papisterne / som icke ville lade sig nøye met Christo allene / men søger endnu andre Middel oc Meglere til Salighed.

For det Tredie / oss selff til Paamindelse / paa det wi dis inderligere skulde tacke Gud for denne sidste Naaderige Tid / oc dis flitteligere høre hans Søn Jesum Christum / som saa klarlige oc trøstelige taler til oss / i sit hellige Euangelio.

Huor om er den Anden Part?

OM Guds Søn/vor HErre Christo/ huilcken Paulus bescriffuer oc priser/ aff hans Guddommelige Allmectighed/ Visdom / Euighed / Aabenbarelser / Ords Krafft / Naade / oc Himmelske Herlighed.

Huad giør Paulus met denne Bescriffuelse?

Først lærer hand oss / at Christus/ vor HErre oc Messias, er visselige meget yppermere end baade Moses oc alle Propheter/ efftersi at ingen aff alle disse Titeler kand nogen aff dennem rætteligе tilleggis. Men endog de vel haffue været herlige Guds Tienere oc Redskab: Saa haffue de dog været arme vanmectige / daarlige / dødelige oc skrøbelige Mennniske / vden hues dennem aff Guds Naade giffuet er / ved Troen til Christum. Huilcket flittelige bør at merckis/ imod Tyrcker / Jøder/ Papister/ oc alle andre Christi Foractere.

Der-

Dernæst trøster hand oss / at alt / huad oss arme skrøbelige Menniske fattis / det kunde wi fuldkommelige bekomme vdi Christo Jesu / som er bleffuen oss aff Gud til Visdom / Retferdighed / Helliggiørelse oc Forløsning. Huilcken Trøst wi stedse oc altid skulle sætte imod all vor Vfuldkommenhed.

For det Tredie / Formaner hand ocsaa / at wi jo skulle met Lydighed oc Willighed høre den HErre Christum / paa det wi icke skulle foracte oc fortørne hans Guddommelige Maiestat / oc saa bliffue til euig Tid straffede. Huilcket alle Christi oc hans Ords Foractere bør offte at høre oc betencke.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Hand er bleffuen saa meget bedre end Englene / som hand aldelis arffuede it meget høyere Naffn / etc.

Huad lære wi aff disse Ord?

Først / at Christus er icke allenista yppermere end Moses oc alle Propheter /

men ocsaa meget bedre end Englene vdi Himmelen / efftersi Gud selff kalder hannem sin Søn. Huilcket oss er alle fornøden at mercke / imod alle / som Christi ære / i huadsomhelst Maade / formindske ville.

Dernæst / at gode Prædicantere icke skulle andet tale eller scriffue for Menigheden / end som de aff den hellige Scrifftis ræt forstandene Ord kunde beuise. Huilcket skal beholdis / imod alle dennem / som følge deris egen Skarpsindighed oc Menniskelige Scriffter.

Bønen.

O Allmectige / euige Gud / oc allernaadigste Fader : Wi tacke dig hiertelige / at du i disse siste Dage saa klarlige taler met oss / i din kiere Søns Euangelio : Oc bede dig inderlige / at du vilt opliuse oc regære oss / formedelst din værdige hellig Aand / at wi kunde rættelige bruge denne Naadsens

Tid oc Salighedsens Dag / at wi altid maatte met en stadig Tro bekiende oc anamme din Søn / for vor eniste Lærere oc Saliggiørere / gierne høre hans hellige Ord oc Vilie / oc vdi alle vore Bræck trøste oss met hans Fuldkommenhed / indtil wi bliffue til euige Tid salige / ved samme din kiere Søns vor HErris Jesu Christi Fortieniste / Amen.

Paa S. Staphens Dag.

Denne hellige Lectie scriffuis i Apostlernis Gierninger / Cap: VI. oc VII.

MEn Stephanus / fuld aff Tro oc Krafft / giorde vnderlige Gierninger

ger oc store Tegn iblant Folcket. Da stode der nogle op aff den Skole / som kaldis de Libertiners / oc de Cyreners / oc de Alexandriners / oc deris / som vaare aff Cilicia oc Asia / oc bespurde sig met Stephano: Oc de kunde icke staa den Vjsdom oc den Aand imod / aff huilcken hand talede. Da beskickede de nogle Mend / som sagde: Wi hørde hannem tale bespaattelige Ord / imod Mosen / oc imod Gud.
Oc

Oc de oprørde Folcket/ oc de
Eldſte oc Scrifftklaage: Oc
traadde frem/ oc rycte han-
nem bort/ oc førde hannem
for Raadet. Oc de beſtillede
der falſke Vidner/ ſom ſag-
de: Dette Menniſke lader
icke aff/ at tale beſpaattelige
Ord/ imod denne hellige
Stæd oc Low. Thi wi hør-
de hannem ſige: Jeſus aff
Nazareth ſkal forſtørre den-
ne Stæd/ oc foruende de
Skickelſer/ ſom Moſe gaff
oſſ. Oc de ſaae alle paa han-

nem/ som sade i Raadet/ oc de saae hans Ansict/ som en Engels Ansict. Der de dette hørde/ da gick det dennem igennem Hiertet/ oc de bede Tenderne tilsammen offuer hannem. Men som hand vaar fuld aff den hellig Aand/ saae hand op i Himmelen/ oc saae Guds Herlighed/ oc Jesum staa hos Guds høyre Haand/ oc sagde: See/ ieg seer Himlene aabne/ oc Menniskens Søn staa hos Guds høyre Haand.

Haand. Da raabte de høyt/ oc hulde deris Ørne til / oc stormede endrectelige ind paa hannem / støtte hannem vd aff Staden / oc stenede hannem. Oc de som vidnede/lagde deris Klæder ned / hos en vng Mands Fødder/ som hed Saulus: oc de stenede Stephanum. Hand paakallede/oc sagde: HErre Jesu / annamme min Aand. Men hand falt ned paa Knæ / oc raabte høyt: HErre/tilregne dem

icke denne Synd. Oc som hand det sagde / soff hand hen.

Huorfaare læsis denne Text i Dag i Stæden for Epistelen?

FOrdi at wi der vdi finde den hellige Martyrs Stephani (hues Fest wi i Dag begaa/) Historie paa det kaarteste befattet. Thi S. Lucas bescriffuer met all Flid/huo hand haffuer været / huad for it Embede hand haffuer hafft / huor bestandig hand er bleffuen i sin Lærdom/oc huor villigen hand oc paa det sidste for Christi Naffns skyld haffuer ladet sit Liff.

Huor mange Parter haffuer denne Historie?

Fem.

Huad

Huad giør Lucas i den Første Part?

HAnd giffuer tilkiende / huo oc huad for en Mand Stephanus haffuer været / oc siger: Men Stephanus / fuld aff Tro oc Krafft / giorde vnderlige Gierninger oc store Tegn iblant Folcket.

Huad vil hand lære her met?

At efterdi Gud / effter sit Guddommelige Raad / icke haffuer ladet saadan en drabelig Mand være foruden Pine / men haffuer skencket hannem Bedrøffuelsens Kalck meget fuld: Da skulle wi dis mindre besuære oss ved Kaarsset / oc lide taalmodelige alt hues oss aff Gud tilskickis.

Huor om er den Anden Part?

OM S. Staphens Fiender oc Anklagere: Thi den Tid de Lærde intet kunde formaa sig imod hannem / met deris Disputeren oc Spørsmaal / da beskicker de nogle Mend / som skulle træde frem / oc tale aabenbarlige falsk Vidne imod hannem.

Huad lære wi der aff?

At den arge Dieffuel altid haffuer forsøgt atskillige Practicker / imod den rætsindige rene Lærdom / oc naar hand icke haffuer noget kunde vdrette met Mact / pleyer hand almindelige at gribe sin Sag an met List oc Løgn. Derfaare ocsaa tro Kircketienere dis mindre skulle forundre sig / om noget saadant vederfaris dennem endnu paa denne Dag: Oc enfoldige Folck icke forarge sig der paa / naar de seer / at Dieffuelen oc den Vgudelige Verden endnu / Tid effter Tid / beholder oc fører deris gamle Skick.

Huilcken er den Tredie Part?

S. Stephani Forsuaring: Thi hand icke alleniste stopper Mundene paa de Lærde aff Skolerne / formedelst den hellig Aands Krafft: Men giffuer oc saadanne Suar til de falske Vidnisbyrds Anklagelse / at alle de / som sade i Raadet / maatte bliffue til Narre oc

Dum-

Dumme / oc icke kunde met nogen Ræt naa hannem.

Huad lære wi der aff?

Først / at om end skønt Dieffuelen oc Verden flittelige hielpe huer andre/ oc offte forsøge all deris Mact / imod Guds tro Tienere: Saa er end da den HErre Christus/ som giør dennem Bistand / stercke end alle Helffuedis Porte / oc veed vel at beskærme sine. Thi hand giffuer dennem ind/ huad de skulle tale / giffuer ocsaa Mod oc Styrcke / oc tager Hiertet fra deris Fiender / ja giør dennem saa tuilraadige i deris Raadslag / at de vide huercken huor de skulle ind eller vd. Huilcket alle de / som met wrætferdig Vold oc Mact forfølgis/ til en besynderlig Trøst vel mercke skulle.

Dernæst/ er i S. Staphens Gensuar dette synderlige at mercke / at hand aff Scrifften saa sterckelige igendriffuer Jødernis vrange Mening/ i huilcken de meente / at mand ingenstæd kunde tiene

oc tilbede Gud / vden alleniste i Jerusa-
lems Tempel: Oc der hos lærer / at en-
dog Gud en tidlang / for visse Aarsager
skyld/ haffuer tilbundet sin Gudstieniste
til denne Stæd: Saa vil hand dog icke
saaledis lade sig indelucke i denne Tem-
pel/ at hand ellers ingenstæd skulle være/
bo eller bønhøre. Thi Himmelen er hans
Stoel/ oc Jorden er hans Fodeskammel.
Saa siger ocsaa Christus / Iohan: 4.
Den Tid kommer/at mand huercken skal
tilbede paa dette Bierg / eller i Jerusa-
lem. Thi de sande Tilbedere skulle tilbe-
de Faderen i Aanden oc vdi Sandhed.

Huor om taler den Fierde Part?

HVorledis Jøderne met forbittrede
Hierter haffue hørt S. Staphens
Forsuarelse: oc met huordan bulder de
haffue støt hannem vd aff Staden/oc paa
det sidste stenet oc ihielslaget hannem.

Huad lære wi der aff?

At naar Dieffuelen indtager Men-
niskens Hierter saa vjt / at de icke mere
kunde

kunde lide Straff / som er dennem fornøden til Salighed / da pleyer hand almindelige der effter gantske oc aldelis at forstocke dennem / oc giøre dennem saa affsindige/ at de icke kunde lade aff igen/ at rase imod Sandhed/oc huiler sig icke/ førend de faa toed deris Hender i wskyldige Menniskers Blod: Thi hand er en Løgnere oc en Mordere / oc de / som lader sig hitze oc driffue aff hannem / bliffuer menlige styrtet i lige saadanne Synder. Derfaare vaar raadeligt / at huer mand skulle vocte sig for hannem / oc bede Gud flitteligt om Beskærmelse imod hannem.

Huor om er den Femte Part?

OM S. Staphens wskyldige Pine/ oc salige Endeligt fra denne Verden.

Huad haffue wi der aff at lære?

Først / i almindelighed / at wi vdi vor Døds Nød/ oc all anden Fare/ skulle

ocsaa

ocſaa opløffte vore Hierter oc Øyne til den HErre Christum / oc met en ſand Tro oc hiertelig Bøn ſøge effter Trøſt oc Naade hos hannem: Thi naar wi det giøre / da vil hand ſandelige ocſaa paa denne Dag / lige ſom hand giorde S. Staphen/met ſin Hielp oc naadige Aaſiun/ lade ſig ſee oc befinde.

Dernæſt / i beſynderlighed/ at wi paa vort Yderſte ſkulle giøre begge diſſe Stycke: Først / at forlade vore Fiender aff Hiertet: Oc dernæſt befale vore Siæle i Jeſu Chriſti Hænder. Thi huo ſaadant giør / ſkal icke ſmage Døden / men / ſom her ſtaar om S. Staphen/ ſødelige hedenſoffue / oc bliffue til euig Tid ſalige.

Bønen.

HERRE Gud Himmelſke Fader: Wi tacke dig / at du haffuer aabenbaret oſſ dit hellige Ord/ oc det met ſaa mange Martyrers Blod ſtadfeſtet: Oc bede dig / giff oſſ forme-

delſt

delst din hellig Aand Naade oc Krafft/ at wi det flitteligе høre/annamme oc tro/ oc naar Dieffuelen oc Verden met List oc Vold sætter oss haart effter derfor/ at wi da / lige som S. Staphen / maatte være wforfærde/ bekiende det indtil Døden/ oc paa det sidste vdi din Søns Jesu Christi salige Kundskab oc sande Paakaldelse sødelig hedensoffue / oc bliffue til euig Tid salige/ Amen.

Paa S. Hans Euangelistæ Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til sin Discipel Titum/ Cap: II.

GVds salige Naade er aabenbaret for alle

Menniske / oc tucter oss / at wi skulle forsage det Vgudelige Væsen/oc den Verdslige Lyst: Oc leffue tuctelige/retfærdelige oc Gudelige vdi denne Verden: Oc vare paa den store Guds / oc vor Frelseris Jesu Christi Herligheds salige Haab oc Aabenbarelse / som gaff sig selff for oss: Paa det hand skulde frelse oss fra all Wretferdighed / oc rense sig selff it Folck til Eyedom / som skulde være flittigt til gode

Gierninger. Tale saadant/ oc formane oc straffe / met all Aluorlighed.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den hellige Apostel Paulus her / met meget herlige Ord / roser oc priser vor kiere HErris oc Frelseris Jesu Christi glædelige Fødsel: Oc der hos formaner / at wi skulle bekiende det Himmelske Gode/ som oss der ved er forhuærffuet/ oc bruge det rættelige / effterfølgendis hans Fodspaar / vdi Lærdom oc Leffnet / met all Taalmodighed/huer vdi sit Kald oc Embede/ som oc Christus selff befaler Peder vdi denne Dags Euangelio.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Fornemmelige Tuende.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord : Guds salige Naade er aabenbaret for alle Menniske.

Huor om taler oc lærer Paulus i disse Ord?

Om vor HErris Christi Mandoms Annammelsis oc Fødsels Nytte oc Gaffn : Oc fatter Paulus den Første kaartelige/ oc siger : Guds salige Naade er aabenbaret for alle Menniske. Dernæst forklarer hand det ydermere / i det hand siger : Jesus Christus vor Frelsere gaff sig selff for oss/ paa det hand skulle frelse oss fra all Wrætferdighed/ oc rense sig selff it Folck til Eyedom. Thi i disse Ord optegner hand Tre atskillige Gaffn oc Fruct/ som wi kunde haffue aff det nyfødde Barns Jesu Fødsel.

Den Første er/ at Guds Vrede er der met affuend fra oss/ oc hans saliggiørendis Naade er oss igen aabenbaret.

Den Anden/ at wi der ved ere frelste fra all Wrætferdighed. Thi for Sønnens

nens skyld forlader Gud vor Himmelske Fader oss alle Synder/ skencker oss Retferdighed oc den hellig Aand/ oc annammer oss wuærdige Syndere til Børn oc Arffuinge til det euige.

Den Tredie / at Christus met sin Manddoms Annammelse haffuer vdualdt oss til sin Eyendom. Thi hand er bleffuen vor Broder / oc vil aldrig hade eller forlade oss / som ere hans Kiød oc Blod/om wi ellers holde oss til hannem/ met en sand Tro / oc bliffue der vdi bestandige indtil Enden. Huilcket altsammen wi derfaare skulde i disse Dage met glade Hierter betencke/ oc met de hellige Engle siunge oc sige Gud i det Høye ære oc Prjs.

Huilcken er den Anden Part?

DEn skøne Formaning / som Paulus tager aff denne fornæffnde Lærdom/ oc viser / huorledis wi met Glæde oc Salighed skulle begaa Christi Fødsels Dage.

Huad

Huad skulle wi da giøre i disse Dage?

Først skulle wi følge den hellige Pauli Exempel / oc met tacknemmelige Hierter oc Munde berømme oc prise Guds salige Naade / som oss i Christo er aabenbaret.

Dernæst skulle wi ocsaa met den samme trøste oss imod alle Syndsens / Dieffuelsens oc Dødsens Fristelser : oc met Glæde vare paa den store Guds salige Haab oc Herligheds Aabenbarelse.

For det sidste skulle wi ocsaa forsage det Vgudelige Væsen / oc den Verdslige Lyst / oc leffue tuctelige / rætferdelige oc Gudelige i denne Verden. Thi der til allene haffuer Christus forløst oss fra all Synd oc Vrætferdighed / at wi skulde være flittige oc duelige til gode Gierninger : Oc skulde saa denne store Guds Naadis Betenckelse være oss lige som en Tuctemestere / ved huilcken wi daglige skulde paamindis oc driffuis til Poenitentze

tenkte oc vore Leffnets Forbedring. Huilcket derfaare den utacknemmelige Verden / som saa skendelige misbruger den HErris Christi Velgierninger / oc end til met dristelige synder paa Guds Naade / met rætte burde at mercke / oc lade sig affuende fra hendis Vgudelige Væsen.

Bønen.

BArmhiertige / euige Gud / naadige Fader: Wi loffue oc prise dig i Euighed / at du haffuer ladet aabenbare oss din salige Naade / i din kiere Søn Jesu Christo / oc ved hannem forløst oss fra all Vrætferdighed / oc annammet oss til Eyedom: Oc bede dig / regære oc oplius vore Hierter met din hellig Aand / at wi met samme Naade trøste oc forbedre oss / indtil vort Endeligt / forsage all Vgudelige Væsen / leffue tuetelige / rætferdelige oc Gudelige i denne Verden / oc saa met Glæde vare paa det salige Haab / oc den samme din

Søns vor Frelseris Jesu Christi glædelige Aabenbarelse / som met dig oc den hellig Aand leffuer oc regnerer / en eniste sand Gud i all Euighed / Amen.

Den Forste Søndag efter Juel.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater / Cap: IIII.

JEg siger dog / kiere Brødre / saa lenge som Arffuingen er it Barn / da er der intet Forskæl imellem hannem oc en Tienere / endog at

at hand er en Herre offuer alt Godzet: Men hand er vnder Formyndere oc Plegemestere / indtil den beskickede Tid aff Faderen. Wi oc lige saa / der wi vaare Børn / da vaare wi fangne vnder vduortis Skickelser. Men der Tiden bleff fuldkommen / da sende Gud sin Søn / født aff en Quinde / oc Lowen vnderdanig: Paa det at hand skulde forløse dem / som vaare vnder Lowen / at wi skulde faa Børnens

nens Vduælelſe. Efftherdi i ere da Børn/ da ſende Gud ſin Søns Aand i eders Hierter/ſom raaber: Abba/ kiere Fader. Saa ere her nu ingen Tienere mere / men idel Børn: Oc ere de Børn/ da ere de ocſaa Guds Arffuinge/formedelſt Chriſtum.

Huorfaare læſis denne Epiſtel paa denne Tid?

AF Ordt at Paulus/ met ſaare trøſtelige Ord / taler om vor HErris Chriſti Fødſel/i det hand ſiger: Der Tiden bleff fuldkommen/ da ſende Gud ſin Søn/ født aff en Quinde/ oc Lowen vnderdanig: Paa det at hand ſkulde

skulde forløse dem/ som vaare vnder Lo-
wen/at wi skulde faa Børnens vduælelse.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Saa lenge som Arffuin-
gen er it Barn / da er der intet For-
skæl imellem hannem oc en Tienere / en-
dog at hand er en Herre offuer alt God-
zet: Men hand er vnder Formyndere oc
Pleyemestere / indtil den beskickede Tid
aff Faderen. Wi oc lige saa/ der wi vaa-
re Børn / da vaare wi fangne vnder vdo-
uortis Skickelser.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

Huor til Lowen haffuer tient Jø-
derne/ oc siger: At hun icke haffuer kun-
de formaa / at giøre dennem fri/ eller til
Guds Børn: Men lige som en Formyn-
dere eller Pleyemestere haffuer it Barn
vnder sig/oc regærer det/ indtil saa lenge
det

det voxer op / oc kommer til sine Aar: Saa haffuer oc Lowen holdet Jøderne fangen vnder sine Skickelser / oc til dennem forbundne / indtil saa lenge den Tid kom / at de skulle bliffue frj oc forløste fra dennem. Huilcket oc fordi bør flittelige oc vel at merckis imod Phariseernis falske Mening / som (lige som ocsaa paa denne Dag Papisterne /) meente / at de allenniste ved Lowens Gierninger kunde bliffue salige.

Huilcken er den Anden Part:

DEn skøne Sententz: Der Tiden bleff fuldkommen / da sende Gud sin Søn / født aff en Quinde / oc Lowen vnderdanig: Paa det at hand skulle forløse dem / som vaare vnder Lowen / at wi skulle faa Børnens Vduælelse.

Huad lære disse Ord oss?

Huor til det hellige Euangelij Prædicken er oss gaffnlig: Oc siger S. Pouel / at i den Stæd / som Lowen giorde ickun Tienere / da skaffer denne salige Lær-

Lærdom / at wi bliffue forløste / Børn oc Guds Arffuinger.

Huorledis gaar det til?

Saaledis / at oss beuisis i Euangelio / at den HErre Christus er der til kommen / oc bleffuen Menniske / at hand vilde frj oss fra Lowens Formaledidelse / oc giøre oss til Guds Børn: Thi huo det troer / hand haffuer Syndernis Forladelse / oc er en Arffuing til det euige Liff. Huilcket wi derfaare imod Paffuedommens vildfarende Lærdom flitteligе skulle mercke / oc der hos ocsaa dis hierteligere tacke Gud / for det hellige Euangelio / som oss er aabenbaret.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Effterdi i ere da Børn / da sende Gud sin Søns Aand i eders Hierter / som raaber: Abba / kiere Fader.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at efftterdi Gud haffuer annammet oss til Børn / vdi sin

Søn Christo Jesu / alligeuel wi vaare fattige Syndere / oc send sin hellige Aand i vore Hierter / da skulle wi nu her effter foruente aff hannem all Faderlig Kierlighed oc Troskab / oc vdi all vor Nød / met wtuilactig Forhaabning / paakalle hannem / som vor kiere Fader / oc tro / at hand vil icke alleniste giøre oss / sine kiere Børn / alt Gaat her paa Jorden: Men ocsaa her effter skencke oc giffue oss den euige Arff / ved sin Søn Jesum Christum.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige / at du ved din Søn Jesum Christum / det nyføde lille Barn / saa naadelige haffuer forløst oss fra Lowens Formaledidelse / oc førdt oss til Børnens Vduælelse oc Arffuedeel i det euige Liff: Oc bede dig / regære oss ved din hellig Aand / at wi kunde bliffue vdi samme Børns

Vduæffelse bestandige indtil Enden/ bekiende dig for vor tro Fader/ fryckte/ elske oc ære dig/ leffue vdi din Lydighed/ i all vor Nød fly til dig / oc bekomme Hielp oc Redning / oc siden paa det sidste bliffue til euig Tid salige/ Amen.

Paa Nyt Aars Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater/ Cap: III.

KJere Brødre: Førend Troen kom / da bleffue wi foruarede vnder Lowen / oc besluttede paa den Tro/ som skulde aabenbaris.

Saa haffuer Lowen været vor Tuctemestere til Christum/at wi skulle bliffue rætferdige/ formedelst Troen. Men nu Troen er kommen / da ere wi icke mere vnder Tuctemesteren. Thi at i ere alle Guds Børn/ formedelst Troen til Christum Jesum. Thi at saa mange/ som ere døbte aff eder/ de haffue iført Christum. Her er ingen Jøde eller Græker : Her er ingen Tienere eller Frj : Her er ingen

ingen Mand eller Quinde: Thi at i ere allesammen en i Christo Jesu. Ere i da Christi / saa ere i jo Abrahams Sæd / oc Arffuinge effter Forjættelsen.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at Apostelen Paulus her tilkiende giffuer / for huad Aarsage Christus haffuer ladet sig omskære / oc i andre flere Stycker veluilligen beuijst Lydighed effter Lowen: Som er / at hand vilde frelse oc forløse oss fra saadan en skarp Tuctemestere / som wi vaare foruarede oc besluttede vnder / indtil hans Tilkommelse. For huilcket wi ocsaa met rætte skulde paa denne Dag tacke oc loffue hannem.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Førend Troen kom / da
bleffue wi foruarede vnder Lowen/
oc besluttede paa den Tro / som skulde
aabenbaris.

Huor om taler oc lærer disse Ord?

Om Mose Lowis Nytte oc Gaffn/
huilcke Paulus her opregner To atskil-
lige.

Den Første er/ at det Jødiske Folck
der ved er bleffuen forfærdede oc beslutte-
de/ paa den Tro/ som skulle aabenbaris.
Thi den gantske Low/met alle sine Cere-
monier/ haffuer været lige som it Gærde
eller Mur/ ved huilcken det Jødiske Folck
bleff atskilt fra andre / paa det at mand
kunde oc skulde vide / huor oc paa huad
Stæd den forloffuede Messias skulde
fødis/ oc den rætte Tro aabenbaris.

Den Anden/ at hun skulde være en Tuctemestere til Christum. Thi i det hun aabenbarer alle Mennisker deris Synder / oc Guds Vrede / som der met fortient er/ da driffuer hun de bange Samuittigheder/lige som en Skolemester met it Ris / at de maa see sig om effter den HErre Christum/den sande eniste Læge/ oc søge oc begære hans Naade. Oc alligeuel at den fornæffnde Første Lowens Nytte / icke nu lenger hører oss til i det ny Testamente / saa bliffuer dog denne Anden stedse oc altid/ oc skal Lowen endnu paa denne Dag være alle Menniskers Tuctemestere til Christum/ eller som Esaias siger / en Driffueris Kæp. Huorfaare oc er befalet alle Prædicantere / at de den samme skerpe skulle.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Men nu Troen er kommen/ da ere wi icke mere vnder Tuctemesteren. Thi at i ere alle Guds Børn/ formedelst Troen til Christum Jesum.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

Huad wi bekomme ved Troen til Christum / som er / denne store Naade / at wi bliffue befridde fra Lowen / oc annammede til Guds Børn. Thi Lowen kand icke lenger holde fangne / eller fordømme dem / som tro paa Christum: Efftersi hand haffuer giffuet dennem Mact / at bliffue Guds Børn. Det er: Hand haffuer betalet for deris Synder / fuldkommet den gantske Low / til freds stellet sin Himmelske Fader / forhuærffuet Naade / Rætferdighed oc det euige Liff / oc vdi Daaben skencket oc antuordet dennem alle saadan Himmelske Gaffuer. Thi saa mange aff oss / som døbte ere / siger Paulus her / de haffue iført Christum / oc ere bleffne deelactige i all hans Fortieniste. Huilcket wi paa denne Dag met tacknemmelige Hierter skulle ihukomme / trøste oc glæde oss der met / efftersi Christi Omskærelse er oc en Deel aff hans Lydighed.

Huil-

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Her er ingen Jøde eller Græker / her er ingen Mand eller Quinde: Thi at i ere alle it i Christo Jesu.

Huor om taler disse Ord?

Om den hellige Christne Kirckis Menighed / oc beuiser / at til hende hører nu icke lenger Jøderne allene / som tilforne vnder Mose / men alle Mennisker / være sig Jøder eller Græker / Tienere eller Frj / Mand eller Quinde / vden all Personers Anseelse. Thi Christus haffuer opbrødet Gærdet / som vaar der imellem / oc giort aff To / ja aff mange / it Folck / oc oc saa hidført de fremmede Faar / saa at der nu er bleffuen en Hyrde oc en Hiord. Huilcket oss flittelige bør at mercke / imod Jødernis forfengelige Roes / met huilcken de endnu paa denne Dag holde sig allene for Guds Folck at være: Oc skulde vel met rætte foraarsage oss der til / at wi dis mere skulde være

vor HErre Christo tacknemmelige for saadan Naade / oc saaledis skicke oss / at wi kunde bliffue vdi samme Menighed / oc icke som Bucke affskillis fra Faarene / oc igen vdjagis fra Christi Hiord.

Bønen.

WJ tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du haffuer befrjt oss aff det haarde Fengsel / oc Lowens suare Tuang / oc frjgiort oss ved din Søn Jesum Christum / oc saa naadelige annammet oss til / at være dine Børn oc Arffuinger til det euige Liff: Oc bede dig / beholt oss i denne Forhaabning / indtil vor Endeligt / oc regære oss met din hellig Aand / at lige som wi i Daaben ere komne i den Christne Kirckis Menighed / wi ocsaa kunde bliffue der vdi / oc icke igen miste de Gaffuer / som Christus oss fortient / oc den Tid meddelet haffuer: Men dennem beholde / oc bliffue salige til euig Tid / Amen.

Den Søndag
imellem Nyt Aars Dag/ oc hellige Tre Kongers Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: III.

WJ vide/ at huad som Lowen siger/ det siger hun til dem/ som ere vnder Lowen/ paa det at allis Mund skal tilstoppis/ oc all Verden skal være Gud skyldig: Fordi at der kand intet Kiød være rætferdig for

hannem / formedelst Lowens Gierninger. Thi at formedelst Lowen kommer Syndsens Bekiendelse. Oc nu er den Rætferdighed / som gielder for Gud / aabenbaret oc vidnet / formedelst Lowen oc Propheterne / vden Lowens Tilgiørelse. Men ieg siger om saadan Rætferdighed for Gud / som kommer formedelst Troen til Jesum Christum / til alle / oc paa alle / som tro.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi den kommer smuct off-uer it met denne Dags Euange-lio. Først / i det her beuisis / at icke allenisle Hedningene ere Syndere for Gud / men ocsaa Jøderne / huilcke jo strax fordreffue Jesum fra sig / i hans Barndom / oc siden altid forfulde han-nem. Men Hedningene annammede hannem / oc laante hannem Herberge. Dernæst / fordi at/ lige som Paulus her siger/ den Rætferdighed/ som gielder for Gud/er aabenbaret oc vidnet/formedelst Lowen: Saa siger oc Matthæus/ at al-ting er met Christo skeet oc handlet / at det skulle fuldkommis / som sagt er ved Propheterne.

Huor mange Parter haffuer den?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Wi vide/ at huad som Lowen siger/ det siger hun til dem/ som ere vnder Lowen/ paa det at allis Mund skal tilstoppis/ oc all Verden skal være Gud skyldig.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand lærer/ at icke Hedningene allene ere Syndere/oc skyldige for Gud/ oc anklagis vdi de mange Stæder/ som hand tilforne aff Scrifften indførde: Men at oc saa oc allermest Jøderne ere vnder den samme Skyld oc Fordømmelse beslu ttede. Effterdi Lowen taler jo besynderlige dennem til/ som hun er giffuen: endog der vndertiden/aff visse Aarsager/ talis om Fremmede. Saa at derfor ingen Menniske i Verden kand berømme sig for Gud: Men alle maa kiende sig skyldig for hannem at være. Huilcket gaffnligt er at mercke imod Jøderne/ huilcke vilde gierne(som alle Hycleris art er/) giøre sig selff rætferdige/oc induende

paa Fremmede den Skyld oc Synd/ som Scrifften dennem selff for anklager.

Huilcken er den Anden Part?

DIsse Ord: Der kand intet Kiød være rætferdig for hannem/ formedelst Lowens Gierninger. Thi at formedelst Lowen kommer Syndsens Bekiendelse.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

At aldrig nogen Menniske kand bliffue rætferdig eller salig/ formedelst de Gierninger/ som giøris effter Lowen. Oc beuiser det aff Lowens Art oc Nature. Thi Lowen er icke giffuen til/ at vdslette/ eller at forlade: Men til at aabenbare Synden/ oc skaffe det saa vjt/ at alle Menniske skulle bekiende sig syndige at være. Oc endog hun lærer oss/ huad ræt oc Gud teckeligt er: Saa paaminder hun oss ocsaa der hos/ huor meget oss fattis/ at wi icke fuldkomme det/ som vdi hende befalis: Saa ere oc disse To Stycker aldelis imod huer andre: At bekiende Synden/ oc være wskyldig.

Huilcket wi flitteligе skulle mercke / imod alle dem / som lære / at wi ved Gierninger kunde fortiene Rætferdighed / oc det euige Liff.

Huilcken er den Tredie Part?

DIsse Ord: Nu er den Rætferdighed / som gielder for Gud / aabenbaret oc vidnet / formedelst Lowen oc Propheterne / vden Lowens Tilgiørelse.

Huad lærer disse Ord oss?

At endog wi icke kunde bliffue rætferdige ved Lowen: Saa er hun dog icke aldelis imod Euangelium: Men der findis dog mange skøne Vidnisbyrd vdi Lowen oc Propheterne / om den eniste Middel til Rætferdighed / som er Troen til Christum. Som oc saa Petrus talede vdi Cornelij Hus. Oc haffuer saa Lowen været en Tuctemestere til Christum. Dette er fornøden at mercke / imod dennem / som ville icke lide / at Lowen skal prædickis i den Christne Menighed / effterdi den icke kand giøre salig.

Huil-

Dag/ oc hellige Tre Kongers Dag.

Huilcken er den Fierde Part?

DIsse Ord: Men ieg siger om saadan Rætferdighed for Gud/ som kommer formedelst Troen til Jesum Christum/ til alle/ oc paa alle/ som tro.

Huad lære wi der aff?

At den Rætferdighed/ som gielder for Gud/ skal alleniste være Grundlagd paa Troen til Christum. Thi endog Lowens Rætferdighed gielder for Verden oc hendis Dommere: Saa hielper hun dog intet for Guds Domstoel. Thi der bliffuer ingen bestandig/ vden den/ som haffuer en wbesmittet oc fuldkommen Rætferdighed/ huilcken intet Menniske ved sig selff haffue kand: Men er alleniste at bekomme ved Christi Fortieniste/ alle dennem/som tro paa hannem. Huilcket wi oc vdi en stadig Tro/met all Tacknemmelighed/skulde bekiende oc annamme/ oc der met oss/ imod all vor Wfuldkommenhed/ oc alle andre Anfectinger/ hiertelige trøste.

Bønen.

O Barmhiertige Gud oc naadige Fader: Wi arme Syndere bekiende for dig/ at wi allesammen ere din hellige Lowis Offuertrædere/ oc saa meget skyldige/ at wi icke kunde berømme oss aff nogen Rætferdighed: Wi bede dig/ at lige som du aff Faderlige Naade/ vdi samme din hellige Low oc Propheterne haffuer vidnet for oss/ om den Rætferdighed/ som gielder for dig: Vilde nu ocsaa hielpe oss/ formedelst din hellig Aand/ at wi met en stadig Tro kunde fatte oc beholde samme sande Rætferdighed/trøste oss der met imod all Anfecting/ oc findis dig tacknemmelige/ for din grundløse Barmhiertighed imod oss/ vdi din Søn Jesu Christo vor HErre/ som met dig leffuer oc regnerer vdi hellig Aands Enighed/ en sand Gud til Euighed/ AMEN.

Paa hellige Tre Kongers Dag.

Denne hellige Leitze scriffuer Esaias Propheta/ Cap: LX.

SAa siger HErren: Giør dig rede / bliff klar: Thi dit Lius kommer/ oc HERRENS Herlighed gaar op offuer dig. Thi see / Mørcket skiuler Jorderig / oc Taaget Folcket: Men HERREN oprinder offuer dig/ oc hans Her-

Herlighed ſkin offuer dig. Oc Hedningene ſkulle vandre i dit Lius / oc Kongerne i din Oprindelſis Skin. Opløfft dine Øyne / oc ſee trint omkring: Alle diſſe Forſamlede komme til dig. Dine Sønner ſkulle komme langt fra / oc dine Døttre opfoſtris ved Siden. Da ſkalt du ſee din Lyſt / oc vdbryde: Oc dit Hierte ſkal forundre oc vdbrede ſig / naar den ſtore Mangfoldighed hos Haffuet omuendis

til

til dig: oc Hedningenis Mact kommer til dig. Thi at Camelis Mangfoldighed skal skiule dig / Veyløbere aff Madian oc Epha. Alle aff Saba skulle komme/ oc bære Guld oc Røgelse/ oc kundgiøre HERRENS Loff.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrdi at det / som Propheten Esaias/ Siu Hundrede Aar for Christi Fødsel/ haffuer spaaet i denne Text / det er fuldkommet paa denne Dag. Thi i Dag ere de Vise komne aff Østerlande til Bethlehem/ haffue offret det nyfødde Barn Jesu / Guld/

Røgelse oc Myrrha/ oc forkynder HER-RENS Loff / i alle Maade/ som Propheten tilforn sagd haffde.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Giør dig rede/ bliff klar: Thi dit Lius kommer.

Huad giør Propheten Esaias i disse Ord?

Hand formaner det Jødiske Folck gantske flittelige/ at de skulle giøre sig rede/ annamme deris tilkommende Frelsermand met Glæde / oc vandre vdi hans Lius. Det er: Annamme hans Ord oc Euangelium / oc lade sig der ved hielpe fra Mørcket / oc den store Wforstandighed / til den rette Guds Kundskab. Oc sætter her i dette Stycke Propheten Jøderne Hedningers Exempel faare/ oc siger: At efftersdi de samme komme lang

Veyes fra hid met stor Mangfoldighed til hannem / oc skulle beuise hannem all tilbørlig ære : Da burde jo Jøderne / som hans eget Folck / det meget mere at giøre / besynderlige effterdi deris egen Salighed oc Velfart det vdkræffuer. Thi dennem allene / siger hand i Enden paa det næst forgangende Capitel / skal hand være en Frelsermand / som omuender sig fra deris Synder til hannem.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord : Mørcket skiuler Jorderig / oc Taaget Folcket : Men HERREN oprinder offuer dig / oc hans Herlighed skin offuer dig.

Huad lære disse Ord?

Huor til den forloffuede Frelsere skulde komme / oc huad Gaat hand skulde føre met sig / som er / it klart Lius til alle dennem / som for Syndsens skyld skulle siddet til euig Tid vdi Mørcke / oc i Dødsens Skugge. Det er : Saligheds Kund-

skab / Synders Forladelse / Trøst / Fred oc Glæde i Hierterne / oc der til euig Salighed. Thi lige som Mørcke oc Wnaade skiulte tilforne Jorderige : Saa er nu Naade oc Herlighed igen vdi denne HErre oprunden oc aabenbaret. Som Johannes den Døbere siger : Lowen er giffuen ved Mosen : Men Naade oc Sandhed er kommen ved Jesum Christum. Iohan: 1. Her vdaff haffde Jøderne met rætte mere skullet glædt sig / end om Gud skønt / effter deris daarlige Begæring / haffde giffuet dennem en Verdslig Konge oc timelig Frelsere.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord : Hedningene skulle vandre i dit Lius / oc Kong:rne i din Oprindelsis Skin.

Huad lære disse Ord?

At icke Jøder allene / men ocsaa Hedningene skulle bliffue deelactige oc laadtagne i den forloffuede Messia, oc

alle hans Gaffuer oc Naade / saa framt som de ellers vandre vdi hans Lius / oc met Troen annamme det hellige Euangelium. Huilcket oc derfaare er oss arme blinde Hedningene offuer maade trøsteligt.

Huor om taler den Fierde Part?

OM dennem aff Saba/at de skulle alle komme / føre Guld / Røgelse oc Myrrha/oc kundgiøre HERRENS Loff.

Huor til tiener dette?

Først / oss Christne / til it sterck Grund oc Beuisning imod Jøderne / at vor kiere HErre Christus er sandelige den Frelsere / om huilcken Propheta Esaias spaaet haffuer/ efterdi denne Prophecie / saa vel som alle andre/ vdi hannem er bleffuen fuldkommen.

Oc dernæst ocsaa/ oss alle til it Exempel / at wi skulle kundgiøre HERRENS Loff / oc naar wi kunde det formaa/oplade vort Liggendefæ for hannem.

nem. Det er: Hielpe gierne til met vort timelig Gods / at hans Rige kunde opbyggis / oc vjdelige i Verden vdbredis.

Bønen.

WJ tacke dig / O euige Gud oc Fader / aff gantske Hierte / at du haffuer send oss arme Mennisker / som for Syndsens skyld laa fangne i Mørckhedsens Rige / din Søn Jesum Christum / til it Liuss oc Frelsere / oc saa naadelige ført oss til hans Kundskab: Oc bede dig / regære vore Hierter met din hellig Aand / at wi kunde trøste oc glæde oss vdi hannem / vandre ærlige vdi hans Liuss / oc saa kundgiøre hans Loff her paa Jorden timelige / at wi siden her effter maa bliffue salige hos hannem euindelige /

AMEN.

Den Forste

Søndag effter hel-
lige Tre Kon-
gers Dag.

Epistelen scriffuer S. Po-
uel Apostel til de Rome-
re/ Cap: XII.

JEg formaner eder/ kie-
re Brødre/ ved Guds
Barmhiertighed/ at i giffue
eders Legeme til it Offer/
som er leffuendis/ helligt/ oc
Gud velbehagelig/ huilcket
skal være eders fornumsti-
ge Gudstieniste. Oc skicker

F iiii eder/

eder / icke lige som denne Verden: Men omuender eder/formedelst eders sinds Fornyelse / paa det at i kunde prøffue / huilcken der er Guds gode / velbehagelige oc fuldkomne Vilie. Thi ieg siger / formedelst den Naade / som mig er giffuen / til huer mand iblant eder / at ingen skal holde ydermere aff sig selff/ end det sig bør at holde: Men at hand skal holde maadelig aff sig/ huer effter som Gud haffuer vddeelt

deelt Troens Maade. Thi at ligeruijs som wi haffue mange Lemmer paa it Legeme / Men alle Lemmer haffue icke ens Gierning: Saa ere wi mange it Legeme vdi Christo/ Men iblant huer andre er den ene den andens Lem / oc haffue atskillige Gaffuer / effter den Naade/ som er oss giffuen.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euangelium?

FOrst derfor/ at lige som Joseph oc Maria Aarlige haffue be-

søgt det Gamle Testamentis Offer i Jerusalem / oc veluilligen giffuet der til/ huad dennem burde: Saa skulle oc wi i det Ny Testamente giffue vore Legemer (som Paulus her formaner/) til it leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt Offer.

Dernæst/ fordi at wi haffue i denne Dags Euangelio it smuct Exempel aff det lille Barn Jesu / om den rætte sande Ydmyghed/ til huilcken Paulus oss her formaner / oc siger: At wi icke skulle holde ydermere aff oss selff / end det sig bør. Thi endog den HErre Christus vaar en euig Guds Søn / da vaar hand alligeuel sin Moder Maria oc Joseph vnderdanig oc lydig.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg formaner eder/ kiere Brødre / ved Guds Barmhiertighed/

hed / at i giffue eders Legeme til it Offer / som er leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt / huilcket skal være eders fornumstige Gudstieniste.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss alle / at wi skulle giffue vore Legemer til it leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt Offer.

Huorledis skeer saadant?

Naar wi giøre Gud en fornumstige Gudstieniste. Det er / som oc Paulus her forklarer sig selff: Naar wi skicke oss icke lige som denne vbodferdige Verden / men fornye vore Sind / oc lære aff Guds Ord / huilcken der er Guds gode / velbehagelige oc fuldkomne Vilie / oc skicke oss flittelige der effter i vort gantske Leffnet.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Jeg siger / formedelst den Naade / som mig er giffuen / til huer mand iblant eder / at ingen skal holde

ydermere aff sig selff / end det sig bør at holde.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand affraader oss fra Hoffmod / oc siger: Wi skulle icke holde vjdere aff oss / end det sig bør / oc naar Gud giffuer nogle Gaffuer / icke bliffue stolte der aff. Thi Gud vddeler / lige som hand vil / den ene meget / den anden lidet: Oc alt dette icke derfor / at den ene skulde foracte den anden: Men paa det at wi / lige som Lemmerne paa it Legeme / skulde tiene / hielpe oc raadføre huer anden indbyrdis.

Huad skal oss beuege der til?

Den wsigelige store Barmhiertighed / som Gud haffuer beuijst oss i sin Søn Jesu Christo. Thi der til haffuer hand allene ved hannem lade oss forløse fra Synden / Døden / Dieffuelen oc Helffuede / at wi skulde dø fra Synden / oc tiene hannem i Hellighed oc velbehagelig Rætferdighed.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Ligeruis som wi haffue mange Lemmer paa it Legeme/ Men alle Lemmer haffue icke ens Gierning: Saa ere wi mange it Legeme vdi Christo/ Men iblant huer andre er den ene den andens Lem / oc haffue atskillige Gaffuer/ effter den Naade/ som oss er giffuen.

Huad lærer Paulus oss her?

Huor til de mangfoldige Guds Gaffuer bliffuer oss giffne / oc huorledis wi rættelige skulde bruge dennem. Thi de bliffue oss icke der til giffne / at en huer der met skal søge effter sin egen Fordeel oc ære: Men at wi alle der met skulde søge effter Menighedsens Nytte. Oc huo derfor vil gaa ledig oc ørckeløs her i Verden/ enten intet gaat lære/ eller om hand kand noget / det samme icke bruge andre til beste / den er lige som en vissen eller Lemmelester Lem paa Legemet/ som hindrer mere end hielper de andre. Derfaare skulde wi vdi alle Stater være idige oc

duelige / oc jo icke nedergraffue vnder Jorden/ det Pund/ som oss aff Gud forlænt er.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig / at du haffuer aff grundløs Barmhiertighed giffuet din Søn Jesum Christum / til it Offer for alle vore Synder/ oc benaadet oss for hans skyld paa Legeme oc Siæl/ met mange slags gode Gaffuer: Oc bede dig / regære oc opliuse vore Hierter met din hellig Aand/ at wi kunde/ dig til Loff oc ære/ giffue vore Legemer til it helligt/ dig velbehageligt Offer. Det er: Tiene dig met en fornumstig Gudstieniste / oc vore Sinds Fornyelse / vdrette din gode oc dig velbehagelige Vilie: Oc dog der hos icke bliffue trygge eller staalte/ Men bliffue indtil Enden bestandige / vdi en ræt sand Ydmyghed for dig/ oc i Kierlighed til vor Næste / indtil wi bliffue ved Christum til euig Tid salige/ Amen.

Den

Den Anden

Søndag effter hellige Tre Kongers Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere / Cap: XII.

KJere Brødre: Wi haffue oc atskillige Gaffuer / effter den Naade / som oss er giffuen. Haffuer nogen Prophecie / da skal den være lige met Troen. Haffuer nogen it Embede / da skal hand tage vare paa sit

Em-

Embede. Lærer nogen/ da skal hand vare paa Lærdommen. Formaner nogen/da vare hand paa Formanelssen. Giffuer nogen/ da skal hand giffue enfoldelige. Regærer nogen / da skal hand være omhyggelig. Giør nogen Barmhiertighed / da giøre sig det met Lyst. Kierlighed skal icke være falsk. Hader det Onde / bliffuer ved det Gode. Broderlig Kierlighed iblant huer andre skal være aff

Hiertet. Den ene skal komme før end den anden/ met ære at beuise. Værer icke lade til det i skulle giøre. Værer brendende i Aanden. Skicker eder effter Tiden. Værer glade i Haabet: taalmodige i Bedrøffuelse. Holder hart ved at bede. Tager eder de Helligis Nødtørfftighed til. Laaner gierne Herbere. Velsigner dem eder forfølge. Velsigner/ oc bander icke. Fryder eder met de Glade/ oc græder

met de Grædendis. Haffuer it Sind iblant huer andre. Tracter icke effter høye Ting: Men holder eder neder til de Fornedrede.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi den stemmer saare vel offuer it met denne Dags Euangelio.

Først i det/ at lige som her befalis/ at wi skulle tage oss de Helligis Nødtørfftighed til: Saa haffuer ocsaa vor HErre Christus oc hans Moder Maria (som wi hører i Euangelio/) saadant giort/ oc met all Naade oc Troskab taget sig Brudgommens oc hans Bruds Nødtørfft til / huilcke vden tuil haffue være fromme oc hellige Folck.

Dernæst/ at Christus ocsaa met sit eget Exempel i dette Bryllup haffuer beuijst/ at mand maa vel være glad met dennem/ som ere glade vdi ærlighed: Som ocsaa Paulus vdi denne Dags Epistel befaler at giøre.

Huor mange Parter indeholder denne Text?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Wi haffue atskillige Gaffuer / effter den Naade / som oss er giffuen. Haffuer nogen Prophecie / da skal den være lige met Troen.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at wi skulle rættelige bruge oc vel anlegge / vdi vore Embeder oc Tieniste / de Gaffuer/ som Gud oss forlænt haffuer.

Huor vdi staar saadan ræt Brug?

Først her vdi / at mand skal vide oc bekiende / at alle Gaffuer ere oss giffne

aff Gud / aff idel Barmhiertighed / oc maa ved hannem opholdis oc velsignis / om de skulle tiene til Menighedsens Nytte: Oc derfaare ocsaa dis hierteligere tacke hannem / oc bede / at hand vilde regære oss / at wi de samme kunde bruge effter hans Vilie oc Velbehagelighed.

Dernæst / at wi jo for ingen Deel skulle bliffue offuerdadige aff nogen Gaffue / eller nogen sinde ville giøre som oss lyster: Men haffue altid Guds Ord til en Løcte for oss / vdi alle vore Veye oc Gierninger: Thi der met bør all vor Idræt at være lignet oc offuer it kommendis.

For det Tredie / naar wi nu faa lært aff Guds Ord / huad oss vel anstaar / oc huad vor Kald vdkræffuer / skulle wi oc flitteligе vare der paa / oc icke falde ind i fremmede Bestillinger / eller træte effter høye Ting / men holde oss altid neder til de Fornedrede.

For det Fierde / at wi ocsaa vdi all vor Gierning oc Arbeid icke skulle være

seenferdige / fortrødne/ lade/ wactsomme eller forsømmelige: Men tagis oss det altsammen for oc vdrette / met en synderlige Lyst / Veluillighed/ Flid/ tilbørlig Sorg oc Idighed.

For det sidste / at wi vdi alt dette icke skulle søge vor egen ære eller Nytte: Men Guds ære/ oc vor Næstis Beste/ oc leffue saa oc vandre for Gud/ slet oc ræt/ met enfoldige Hierter / foruden Hoffmod oc Gærighed.

Huilcken er den Anden Part?

DEn skøne Formaning til Broderlig Kierlighed / oc allehaande Barmhiertigheds Gierninger/ som de Christne i almindelighed imellem sig indbyrdis skulle øffue oc beuise.

Huor vdi staar da saadan Broderlig Kierlighed / oc Christelige Barmhiertighed?

Først der vdi/ at mand haffuer it ynckesomt Hierte/ som tager sig sin Næstis

Nødtørfftighed til / oc haffuer Lyst oc Glæde der aff/naar den skal øffue Barmhiertighed/ oc giøre vel imod nogen.

Dernæst/ at mand er ærebødig vdi Ord oc Facter / oc icke giør sig wnyttig eller wtaalmodig / naar mand skal tiene sin Næste / eller giøre hannem noget Gaat.

For det Tredie / at mand ocsaa fuldkommer met Gierningen oc Sandhed / huad mand loffuer met Munden. Thi Kierlighed iblant huer andre skal icke være falsk: Men aff Hiertet.

Oc til det Fierde / at naar mand haffuer giort det Beste/oc oss dog icke andet beuisis igen/for vor Kierlighed/Troskab oc Barmhiertighed/ end wtacknemmelighed oc ond Løn: Skulle wi der ved icke for hart lade oss fortørne/ men være taalmodige/ oc velsigne de oss bander.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Værer brendende i Aanden. Skicker eder effter Tiden. Være

rer glade i Haabet: Taalmodige i Bedrøffuelse. Holder hart ved at bede.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand underuiser oc lærer oss/ huorledis huer Christen skal leffue priuatim, for sin Person. Thi effter hand tilforne haffuer giffuet tilkiende/ huorledis wi skulle forholde oss alle i almindelighed/ oc siden huer for sig i sit Kald: Vil hand nu ocsaa forscriffue huer i besynderlighed en Regel/ effter huilcken hand altid kand vide sig at rette.

Huilcken er da denne Regel?

Denne/ at en Christen for det Første skal holde an met Bønner / oc det skal være daglige hans første Arbeid.

Dernæst / at hand skal være brendende i Aanden. Det er: Haffue it fyrigt beqværligt Hierte / til at giøre alt huad Gud kand være velbehageligt / oc hans Næste til Vilie oc Tieniste.

Oc for det Tredie / at hand ocsaa skicker sig i Tiden. Det er: Icke bliffue

tryg oc offuermodig/ naar det gaar han-
nem vel: Men tencker der paa / at effter
en klar Soel Skin kand snart komme en
mørck Sky oc sterck Regn. Oc da siden
ocsaa/naar saadant kommer/oc Bedrøff-
uelse er forhaanden/ hand oc da skal være
taalmodig/ velsigne/ oc icke bande. Thi
der vdi staar kaartelige en Christens Løb/
at hand beder/ arbeider / oc lider / huad
Gud hannem paalegger oc tilskicker.

Bønen.

ALmectige HERRE Gud
Himmelske Fader: Wi tacke dig/
for alle dine gode Gaffuer/ som du
oss saa naadelige forlænt haffuer: Oc
bede dig/forlad oss for Christi skyld/at wi
icke endnu der met haffue troligere tient
dig/ Menighedsens Nytte oc vor Næste/
til denne Dag: Tag oc saadanne Gaff-
uer icke fra oss/ for vor Vtacknemmelig-
heds oc Vanbrugs skyld: Men opholt oc
formere dennem naadelige hos oss / oc
hielp ved din hellig Aand / at wi altid
kunde

kunde være flittige i din Tieniste/ hiertelige i Broderlig Kierlighed/ oc brendendis i Aanden/ oc skicke oss saa i denne onde Tid her paa Jorden / at wi icke falde i Synd / Skam oc Last / men bliffue bestandige i din Vilie oc Lydighed indtil Enden/ oc paa det sidste/ i en ræt Tro til din Søn Jesum Christum / bliffue til euig Tid salige/ Amen.

Den Tredie Søndag effter hellige Tre Kongers Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: XII.

KJere Brødre: Holder eder icke selff for klaage.

Betaler ingen Ont met Ont. Værer flittige til Fromhed imod huer mand. Er det mueligt / da haffuer Fred met alle Menniske / saa meget som eder mueligt er. Heffner eder icke selff / mine Allerkieriste: Men giffuer (Guds) Vreden Rum. Thi der staar screffuet: Heffnen er min / Jeg vil betale / siger HERREN. Der som din Fiende nu hungrer / da giff hannem Mad: Tørster hand / da

da giff hannem Dricke. Naar du det gior/ da samler du gloende Kul paa hans Hoffuet. Lad icke det Onde offueruinde dig: Men offueruind det Onde met Gaat.

Huorfaare er denne Epistel forordnet til denne Dags Euangelium?

FOrdi at wi haffue i denne Dags Euangelio / aff den Høffuitzmand til Capernaum / it meget skønt Exempel / om de Tuende herlige Dyder / Ydmyghed oc Fromhed / til huilcke Paulus her oss saa flittelige formaner. Thi lige som det i sig selff er ræt/ frommelige oc vel giort / at hand tager sig saa trolige Omsorrig til for sin Tienere:

nere: Saa er det jo oc en stor Ydmyghed / at hand siger til den HErre Christum / at hand er icke værd / at hand skulde gaa vnder hans Tag / men hand skal ickun sige it Ord / saa bliffuer hans Tienere helbrede.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse faa Ord: Holder eder icke selff for klaage.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss alle til en Christelig Ydmyghed. Thi der hand siger: Holder eder icke selff for klaage: er saa meget sagd: Hoffærdiger eder icke aff eders Gaffuer / oc holder icke vidđere aff eder / end det sig bør at holde: Men værer ydmyge aff Hiertet / oc bekiender / at huad i haffue / ere idel naadige Guds

Gaffuer / oc ere eder der til giffne / at i icke skulde staalzere der met / men tiene hannem oc eders Næste der met / vdi en rætsindig Kierlighed.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Betaler ingen Ont met Ont. Heffner eder icke selff / mine Allerkieriste: Men giffuer Guds Vrede Rum.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss til Sactmodighed oc Taalmodighed/imod dennem/ som haffue giort oss Wræt. Thi wi skulle icke heffne oss selff/ eller lade deris Wbillighed saa offueruinde oss/ at wi vilde betale Ont met Ont: Men skulle meget mere offueruinde det Onde met Gaat. Det er: Met Taalmodighed lide / hues Wræt oss vederfaris/ oc giøre vor Fiende Gaat/ naar wi kunde.

Huorfaare skulle wi saadant giøre?

For Tuende Aarsager. Thi for det Første/ hører all Heffn icke oss/men Gud

vor HERRE til / som er allene den rætferdige Dommere / oc kand saa betale det Onde / at hand giør huercken for lidet eller for meget. Derfaare er tilbørligt / at wi giffue hans Vrede Rum.

Dernæst / saa vdretter wi heller intet Gaat met vor Heffn / men giøre ickun der met Ont verre / efftterdi wi forgriber oss baade imod Gud oc Menisken: Men naar wi tuert imod ere sactmodige / da giøre wi Gud en Velbehagelighed / oc samle gloende Kul paa vore Fienders Hoffuet. Det er: Wi giffue Aarsage til / met vore Velgierninger / at hand bliffuer vred paa sig selff / at hand haffuer giort saa ilde imod oss / oc aff sig selff begynde / at forlige sig met oss / oc leffue siden der effter venligere.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Værer flittige til Fromhed imod huer mand.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss til Fromhed/ huilcket kand forstaais i Tuende Maader: Som er:

Først/ at en huer effter sin Stat skal holde sig from vdi Ord/ Facter oc Gierninger/ tilbørlige oc foruden Forargelse.

Dernæst/ at mand ocsaa vdi Handel/ Kiøb oc Sal/ skal tencke paa Fromhed/ oc handle oprictelige/ redelige oc rætferdelige/ huer met sin Næste.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Er det mueligt/ da haffuer Fred met alle Mennisker/ saa meget som eder mueligt er.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner til en Broderlig Kierlighed oc Samdrectighed: Thi der hand siger: Er det mueligt/ da haffuer Fred met alle Mennisker/ saa meget som eder mueligt er: Der met vdkræffuer hand

hand aff oss alle vdi almindelighed/at wi skulle legge vind paa Freds oc Enigheds Baand / oc der imod flittelige vocte oss for Trætte / Had oc Vrede: Dog saa/ at vort Embede icke der met formenis/ eller dets tilbørlige Aluorlighed forhindris. Thi saa meget som oss er mueligt. Det er: Saa framt som wi ere priuat Personer/ oc icke haffue Befalning paa/ at straffe det Onde / da skulle wi holde Fred / siger Paulus: Men ellers/ naar vort Embede vdkræffuer/ skal mand være streng oc aluorlig. Oc som hand strax effter denne Text siger / i det efftérfølgendis 13. Capitel: Øffrigheden skal vide / at hand derfaare er tilskicket aff Gud / at hand skal være en Heffnere/ til Straff offuer den/ som giør ilde.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi bliffue formanede/ icke alleniste aff S. Pouel i denne

Epistel / men ocsaa aff din kiere Søn Jesu Christo / at wi skulle være sactmodige oc ydmyge aff Hiertet. Men effterdi du vel veedst / huor wduelige / lade oc forsømmelige vore Hierter ere aff Naturen / til disse oc alle andre gode Gierninger / da bede wi dig / at du vilt komme vor Naghed til hielp met din hellig Aand / fornye vore Hierter oc Sind / at wi jo stunde effter den salige oc dig velbehagelige Fred / beflitte oss oc om Fromhed imod huer mand / gierne forlade oc tilgiffue alle vore Fiender: Oc dog der hos icke bliffue staalte eller hoffmodige / men bekiende vor Wfuldkommenhed / oc imod Dieffuelen / Døden / oc all Fristelser / trøste oss allene met din Søns Jesu Christi fuldkomne Lydighed / oc bliffue saa ved hannem euindelige salige / Amen.

Den Fierde

Søndag effter helllige Tre Kongers Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: XII.

V Erer ingen mand intet skyldige/ uden at i elske huer andre: Thi huo som elsker den anden/ hand haffuer fuldkommet Lowen. Thi at der er sagd: Du skalt icke bedriffue Hoer: Du skal icke ihielsla:
Du

Du skalt icke stiele: Du skalt icke bære falskt Vidnisbyrd: Du skalt intet begære: Oc om der er noget andet Bud mere / det befattis i disse Ord: Du skalt elske din Næste som dig selff. Kierlighed giør den Næste intet Ont. Saa er nu Kierlighed Lowens Fuldkommelse.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euangelium?

FOrdi at vdi den Christne Kircke hører den Lærdom / om Troen oc Kierlighed/tilsammen: oc skulle stedse oc altid driffuis hos huer an-

andre. Thi lige som vor HErre Christus i denne Dags Euangelio straffer sine Disciple / for deris Vantro / oc stercker dennem i deris Tro met sit Miracel / som hand giør paa Vær oc Vand: Saa formaner oc Paulus saare trolige til en Broderlig Kierlighed / i denne Epistel / oc vil at alle Christne sig der vdi flitteligen øffue skulle.

Huorledis skifftis Texten?

J Tre Parter.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Værer ingen mand intet skyldige / vden at i elske huer andre.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at lige som en Menniske / som er i Gield / tencker Dag oc Nat der paa / huorledis hand vilde afflegge oc betale samme Gield: Saa skulle ocsaa wi / som effter Guds Befalning ere skyldige / at elske vor Næste / altid beflitte

oss der om/ oc see vel til/ at wi jo icke lade denne Gield voxe for stor oc sterck hos oss/ ved vor Forsømmelighed: Men jo lenger jo mere/ aff vor høyeste Formue/ afflegge oc betale/ huad wi plictig ere at giøre huer anden til gode.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Det der er sagt: Du skalt icke bedriffue Hoer: Du skalt icke ihielsla: Du skalt icke stiele: Du skalt icke bære falskt Vidnisbyrd: Du skalt intet begære: Oc om der er noget andet Bud mere/ det befattis i disse Ord: Du skalt elske din Næste som dig selff.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand lærer/ huor vjt den Broderlig Kierlighed strecker sig/ oc at icke alleniste det Femte/ men ocsaa alle de andre Bud/ i den Anden Taffle/ hører der heden: Oc derfaare dette Guds Bud/ at wi skulle elske huer anden/ vdkræffuer aff oss/ at wi skulle met Gierninger oc Raad

forhielpe vor Næste / paa Liff / ære oc Gods: Oc der imod affholde oss fra alt det / som hannem vdi saadant kand være skadeligt eller til Affbreck. Som ocsaa den HErre Christus selff befatter alle Budordenis Lydighed vnder Kierlighed/ der som hand siger: Der vdi staar den gantske Low / at mand elsker Gud aff gantske Hierte / oc vor Næste som oss selff.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn store Loff/ som Paulus her giffuer den Broderlige Kierlighed / oc siger: Huo som elsker den anden / hand haffuer fuldkommet Lowen. Item: Kierlighed er Lowens Fuldkommelse.

Huorledis skal det forstaais?

Icke at vor Kierlighed er saa sterck eller fuldkommen i oss/ i dette Leffnet/ at wi der met kunde fyldest giøre den gantske Low / oc bliffue der ved salige: Men at der som Kierlighed er rætsindig i no-

gen Menniskens Hierte / da beflitter hand sig visselige om alle Guds Bud / oc haffuer Lyst oc Vilie til / at være dennem lydige: Som mand vel seer / at naar To Mennisker haffuer huer anden ræt kier / da giøre de veluilligen oc gierne alt hues Gode oc Kierlighed de kunde indbyrdis beuise. Huilcket imod Papisternis falske Mening / om Gierningers Fortieniste / huilcken de aff disse Ord ville tage oc forsuare / vel er fornøden at mercke.

Bønen.

BArmhiertige Gud Himmelske Fader: Wi bekiende oss jo effter dit Bud oc Befalning / saa oc for den store Kierlighed skyld / som du oss haffuer beuist / i din Søn Christo Jesu / skyldige at være til / at igen hiertelige elske dig oc vor Næste: Men du veedst vel vor Skrøbelighed / oc huor lad oc kalt vort Hierte er til Kierlighed / oc huor offte den arge Dieffuel oss ocsaa der vdi

forhindrer. Derfaare bede wi aff gantske Hierte / at du vilt formedelst din hellig Aand opuecke vore Hierter/ til en brendendis Kierlighed / oc hielpe / at wi jo lenger jo mere elske dig/ oc vor Næste for din skyld: oc saa fuldkomme met Gierningen oc Sandhed din Low/ saa meget som i dette Liff muligt er/ indtil paa det sidste dette Styckeuis maa komme til Ende/ det fuldkomne begyndis / oc wi i din Søn Christo maa bliffue euindelige salige/

AMEN.

Den Femte

Søndag effter hellige Tre Kongers Dag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Colosser/ Cap: III.

KJere Brøder: Saa ifører eder nu / som Guds vdualde Helgen oc Elskelige / hiertelig Barmhiertighed/ Venlighed/ Ydmyghed / Sactmodighed / Taalmodighed : Oc den ene fordrage den anden / oc

forlader huer andre / der som nogen haffuer Klagemaal imod den anden: Lige som Chrisius forlod eder / saa skulle oc i. Oc offuer alting da fører eder i Kierlighed / som er Fuldkommenheds Baand: Oc Guds Fred regnere i eders Hierter / til huilcken i oc ere kallede / i it Legeme / oc værer tacknemmelige. Lader Christi Ord bo rigelige iblant eder / i all Visdom. Lærer oc formaner eder

selff/

selff / met Psalmer oc Loff-
sange / oc Aandelige deyli-
ge Viser : Oc siunger for
HERREN i eders Hier-
ter. Oc alt det som i giøre /
met Ord eller Gierninger /
det giører altsammen udi
vor HErris Jesu Naffn /
oc tacker Gud oc Faderen /
formedelst hannem.

Huorfaare læsis denne Epistel
hos denne Dags Euan-
gelium ?

Ederdisaa / at den saa trolige
formaner / at wi skulde lade det
være vor rætte Aluore met det
hellige Guds Ord / oc lade det rigelige
bo

bo iblant oss i all Visdom: Paa det at naar den arge Fiende kommer listelige snigendis / oc vil saae Klinte iblant den gode Sæd / hand dis mindre Skade skal kunde anrette oc giøre.

Huor mange Parter haff-uer denne Text?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Den ene fordrage den anden / oc forlader huer andre / der som nogen haffuer Klagemaal imod huer andre.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at wi skulle fordrage huer anden / forlade oc tilgiffue / lige som Christus haffuer forladet oss vor Synd oc Skyld: Oc lærer der hos / huad der hører til / oc huad der vil være fornøden / om den ene skal forlade den anden aff Hiertet / som er:

For det Første / Hiertelig Barmhiertighed oc Metynck offuer vor Næstis Breck oc Skrøbelighed.

Dernæst / Venlighed oc Ydmyghed. Thi huo som er staalt oc offuermodig / oc holder meget aff sig selff / den bliffuer visselige dis wuenligere oc haardere imod sin Næste / oc icke gerne effter-giffuer / hues hans Næste forseer sig.

For det Tredie / Saa hører oc Sactmodighed oc Taalmodighed der til. Thi huo som er heffngærig / oc kand intet lide eller taale / den bær sandelig languarendis Vrede / oc lader sig icke lættelige forlige. Derfaare skal en huer Christen Menniske / som vil atlyde S. Pouels Formaning / altid legge vind paa disse herlige Dyder / som her opregnet ere.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Offuer alting da fører eder i Kierlighed / som er Fuldkommenheds Baand.

Huad

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner til Kierlighed / oc kalder den Fuldkommenheds Baand: Icke i denne Mening / lige som wi der ved kunde bliffue oc saa fuldkomne oc rætferdige for Gud: Men at huor Kierlighed er rætskaffen i Hiertet / der følger visselige oc vdspringer alle gode Gierninger effter. Lige som hand oc i samme Mening / en anden Stæd / kalder Kierlighed Lowens Fuldkommelse.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn herlige Ønske / som Paulus giør for de Colosser / oc siger: Guds Fred / til huilcken de ere kallede / vilde regære i deris Hierter.

Huad mener hand der met?

At Gud ved sit Ord oc hellig Aand vilde være krafftig / oc forarbeide Troen i dennem / ved huilcken de kunde foruente all Naade hos hannem / oc være dis roligere oc bedre til freds i Hierterne.

Huilcket samme ocsaa endnu paa denne Dag alle Prædicantere skulde efterfølge / oc effter S. Pouels Exempel hierteligе saadant ynske deris Tilhørere / oc saa meget som dennem muligt er / forfremme samme Fred / ved det hellige Euangelij Prædicken.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Lader Christi Ord bo rigelige iblant eder / i all Visdom. Lærer oc formaner eder selff / met Psalmer oc Loffsange / oc Aandelige deylige Viser.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner de Colosser til alhaande gode Gierninger / som kræffuis i det Første oc Andet Budord / oc siger: De skulle lade Christi Ord bo rigelige iblant sig / i all Visdom / oc lære sig selff / indbyrdis oc formane met Psalmer / Loffsange oc Aandelige Viser / oc siunge HERREN altid i deris Hierter. Huilcket wi da ocsaa skulle lade være oss sagd / synderlige i disse onde Tider / vdi

huil-

huilcke intet fast i den gantske Verden er ringere actet/ end det hellige Guds Ord.

Huilcken er den Femte Part?

DE S. Pouels Ord: Alt det/ som i giøre / met Ord eller Gierninger/ det giører altsammen vdi vor HErris Jesu Naffn / oc tacker Gud oc Faderen/ formedelst hannem.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at wi vdi all vor Bestilling skulle haffue vor Tillid til Gud / at hand vil lade alle vore Ord oc Gierninger/huor wfuldkomne de oc ere/ befalde sig alligeuel / for hans Søns Jesu Christi skyld. Huorfaare wi oc skulle begynde dennem alleniste i hans Naffn/ met Tacksigelse oc Bønen.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi bekiende / oc det giør oss ont aff Hiertet / at wi her til Dags icke met større Flid haffuer atlydt din

din gode Befalning / i Broderlig Kierlighed / Ydmyghed / Sactmodighed / Taalmodighed / oc andre Dyder oc gode Gierninger: Oc bede dig i din Søns Jesu Christi Naffn / at du vilt oss saadant naadelige forlade / oc lade her effter dit saliggiørendis Ord bo rigelige iblant oss: Oc hielpe oc regære oss met din hellig Aand / at wi vdi Broderlig Kierlighed oc hiertelig Barmhiertighed daglige kunde forfremmis / gierne giffue oc tilgiffue vor Næste / oc i din Fred leffue oc dø salige / ved den samme din Søn vor HErre Jesum Christum / Amen.

Den Siette Søndag effter hellige Tre Kongers Dag.

Det skeer vndertiden / dog sielden / at der falder oc den Siette Søndag

dag imellem hellige Tre Kongers Dag oc Septuagesima: Derfaare / naar det skeer / da maa mand bruge den Collect / Epistel oc Euangelium / som falder paa den XXVII. Søndag effter Trinitatis: Fordi der falder icke da saa mange Søndager imellem Trinitatis oc Aduent.

Paa Mariæ Renselsis Dag.

Denne hellige Leitze scriffuer Malachias Propheta / Cap: III.

SEe / Jeg vil sende min Engel / som skal berede Veyen for mig. Oc HERREN

REN ſkal ſnart komme til ſit Tempel / huilcket i ſøge: oc Pactens Engel/ ſom i begære. See/ hand kommer/ ſiger den HERRE Zebaoth: Men huo ſkal kunde taale hans Tilkommelſis Dag? Oc huo ſkal bliffue beſtandig / naar hand ſkal aabenbaris? Thi hand er ſom en Guldſmeds Ild / oc ſom en Tuaterſkis Sebe. Hand ſkal ſide oc ſmelte / oc renſe Sølffuet. Hand ſkal renſe oc klargiøre Leui

Børn / som Guld oc Sølff. Da skulle de bære HERREN Madoffer vdi Retferdighed: Oc Juda oc Jerusalems Madoffer skal være HERREN behageligt / som tilforn / oc for mange Aar.

Huorfaare læsis denne Text paa denne Dag?

FOrdi at paa denne Dag bleff fuldkommen den Prophecie / som her staar / oc saa lyder: HERREN skal snart komme til sit Tempel / huilcket i søge. Thi paa denne Dag bleff vor HErre Christus første gang førdt i Tempelen til Jerusalem / oc er der kommen oc offret Gud sin Him-

melske Fader / til en euig Præst at være/ at hand / som den eniste rætte Purificator, oc Rætferdiggiørere / ved sit dyrebare Blods Sebe skulde to oc rense oss aff alle vore Synder.

Huor mange Parter haffuer denne Leitze?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DEn skøne Spaadom: See / ieg vil sende min Engel / som skal berede Veyen for mig.

Huad lære wi der aff?

Først / at huad Gud i det Gamle Testamente / om den forjættede Messiæ Tilkommelse/ haffuer spaaet/ oc ved sine Propheter tilforne ladet tilkiende giffue/ det er altsammen bleffuet fuldkommet i det Ny Testamente. Thi at disse Ord: See / ieg vil sende min Engel/ som skal berede Veyen for mig: icke skulle for-

ſtaais om nogen anden / end om Johanne den Døbere/ det vidner Chriſtus ſelff/ Matth: 11. der ſom hand ſiger om hannem: Hand er den / ſom ſtaar ſcreffuet om: See/ ieg ſender min Engel for dig/ ſom ſkal berede din Vey.

Dernæſt/ effterdi ſamme Prophecie ſaa ſmuct er fuldkommen ved Johannem ſkulle wi dis viſſere tro/at vor HErre Chriſtus (ſom ſaa ſnart haffuer fuld effter hannem/) er viſſelig den rætte Meſſias, om huilcken Propheten her ſiger: At hand ſkal komme til ſit Tempel: Oc ſkulle intet lade oſſ forføre aff Jødernis Spaat eller Benectelſe.

Huilcken er den Anden Part?

DEt ſkøne Spraag: HERREN ſkal ſnart komme til ſit Tempel/huilcket i ſøge: oc Pactens Engel/ ſom i begære.

Huad lære wi der aff?

Førſt / at alle tro Menniſker / fra Verdſens Begyndelſe/ haffue lengdis

effter den forloffuede Quindens Sæd/ oc hiertelige begæret hans Tilkommelse.

Dernæst/ at denne Sæd kaldis derfaare Pactens Engel/ fordi at hand met sit Blod skulde stadfeste den Naadis Pact/ som Gud haffuer giort met Adam/ Abraham/ Jsaac/ Jacob/ oc andre hellige Fædre: J saa Maade/ at alle/ som tro paa denne HErris oc Saliggiøreris Naffn/ skulde bliffue velsignede/ oc til euig Tid salige. Derfaare skulde oc met rætte alle Christne/ vdi en sand Tro/ ocsaa indelycke sig vnder denne Naadis Pact.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn Propheeie/ om vor HErris Jesu Christi Embede oc Gierning/ som saa liuder: Huo skal kunde taale hans Tilkommelsis Dag? Thi hand er som en Guldsmeds Jld/ oc som en Tuæterskis Sebe.

Huad lærer Propheten i disse Ord?

Først/ at vor kiere HErre Christus derfaare er vdsendt aff Gud / at hand skulde kalde alle Mennisker til Poenitentze/ smelte oc feye / det er / aabenbare dennem / huad Vreenlighed der findis i deris Lærdom eller Leffnet/ oc hielpe dennem der fra / om de ville høre hannem : Lige som Tuæterskens Sebe giør wrene Klæder huide / oc Guldsmedens Ild fortærer / hues Vreenlighed som er hos Sølff oc Guld.

Dernæst/ at den største Deel aff Menmisken skulde ilde kunde lide saadan Poenitentzis Prædicken / oc synderlige skulde Leui Slect see surt vd / naar vor HErre Christus vilde feye dennem / oc straffe dennem for deris falske Lærdom. Huilcket ocsaa Phariseerne met deris knurren redelige haffue fuldkommet. Oc er oss screffuet til Atuarsel / at wi skulde vocte oss fra saadanne Synder/ oc ingen sætte sig op imod Poenitentzis Prædicken/ som wi alle saa vel i behoff haffue.

Huil-

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Da skulle de bære HERREN Madoffer vdi Rætferdighed: Oc Juda oc Jerusalems Madoffer skal være HERREN behageligt/som tilforne/ oc for mange Aaringe.

Huor om taler disse Ord?

Om det Ny Testamentis Gudstieniste. Thi det som Propheten siger: De skulle bære hannem Madoffer vdi Rætferdighed: der met giffuer hand tilkiende/ at det Leuitiske Præstedømme skulde falde met sine Offer oc Ceremonier/ oc en anden Gudstieniste anrettis i det Ny Testamente. Thi de Christne skulle icke offre Oxe eller Kalffueblod/ men deris egne Legemer/ i Hellighed og Rætferdighed/ oc saa tiene Gud vor HERRE/ oc beuise hannem en fornumstige Gudstieniste/lige som tilforne/ oc for mange Aar/ (førend Mosi Low bleff nogen sinde giffuen/) Abraham/ Isaac/ Jacob/ oc andre/ tiente Gud met

 en

en reen Tro / oc wforfalsket Kierlighed. Huilcket wi flittelige skulle mercke imod Jødernis villdfarende Beretning / lige som deris Low skulde haffue varet til euig Tid: Saa oc saa oss selffue til en daglig Formaning.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig / at du haffuer sendt din enbaarne Søn / vor HErre Jesum Christum / til Verden / oc ved hannem saa rigelige fuldkommet alle de hellige Propheters Spaadomme / oc renset oc toet oss aff alle vore Synder: Oc bede dig / regære vore Hierter ved din hellig Aand / at wi icke imodstaa hans Ord / men det flittelige følge / oc saa vdi hannem kunde bære dig Rætferdigheds Madoffer / oc bliffue indliffuede i din Naadis Pact / her timelige / oc siden til euig Tid /
AMEN.

Den Søndag Septuagesima.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Cor: IX. oc X.

KJere Brødre: Vide i icke/ at de/ som løbe paa Banen/ de løbe alle/ men en faar Clenodet: Løber nu saa/ at i kunde faa fat der paa. Huer den som kempis/ hand holder sig aff alting: Saa giøre de/ at de kunde annamme en forgengelig Krone: Men wi

en

en twforgengelig. Oc ieg løber icke saa / som paa det vuisse. Jeg fict er saa / icke som den der slaer i Vœret: Men ieg spœger mit Legeme / oc tuinger det / at ieg skal icke prœdicke for andre / oc bliffue selff forhœrdet. Men ieg vil icke dølie for eder / kiere Brødre / at vore Fœdre vaare alle vnder Skyen / oc de ginge alle igennem Haffuet / oc ere alle døbte vnder Mosen / met Skyen oc met Haffuet: Oc de aade alle

en-

enhaande Aandelig Mad/ oc drucke alle enhaande Aandelig Drick: Oc de drucke aff den Aandelige Klippe/ som efterfulde dennem/ huilcken vaar Christus. Men Gud haffde icke Behagelighed til mange aff dem: Thi de ere nedslagne i Orcken.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euangelium?

FOrdi den formaner oss saa trolige/ at wi skulle saa løbe/ at wi kunde faa Elenodet/ oc icke bliffue aff de første de sidste/ som dog

vederfaris mange/ som Christus klager i Enden paa denne Dags Euangelio.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Vide i icke/ at de som løbe paa Banen/ de løbe alle/ men en faar Clenodet: Løber nu saa/ at i kunde faa fat der paa.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner/ at alle/ som ere ved Troen bleffne Guds Børn/ skulle vdi den samme voxe/ forbedris/ oc bliffue til Enden bestandige. Thi lige som icke alle/ de der løbe/ men de/ som naa Maalet/ bekomme Clenodet: Saa bliffue de icke heller alle salige/ som høre Ordet/ oc begynde at tro: Men de/ som beholde Troen oc en god Samuittighed indtil Enden.

Huor

Huorledis skal mand da her vdi skicke sig?

Saaledis/ at lige som den der kempis/ holder sig aff alting: Saa skulle wi ocsaa vdi Troens Kamp være flittige oc forsiunlige/ oc trolige vocte oss fra alt det/ som oss der vdi kand forhindre. Men icke alleniste Dieffuelen vil gierne hindre oss/ oc kaste allehaande Stød i Veyen/ men ocsaa vort eget Kiød er lad oc forsømmeligt/ oc vil altid gaa vd paa vrange Veye: Huorfaare wi skulle hiertelige bede til Gud/ at hand vilde ved sine hellige Engle beuare oss fra Dieffuelen/ oc ved den hellig Aand holde oss paa den rætte Vey: Saa skulle wi oc døffue oc dempe vort Legeme/ at det so bliffuer Guds Ord oc Aand lydigt/ oc lader sig føre oc regære paa den rætte Vey.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Jeg vil icke dølie for eder/ kiere Brødre/ at vore Fædre vaare

alle vnder Skyen / oc de ginge alle igen-
nem Haffuet: Men Gud haffde icke Be-
hagelighed til mange aff dem/ Thi de ere
nedslagne i Ørcken.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand holder de Corinther / oc oss
alle/ Israels Børns Exempel faare / oc
siger: At om de end skønt allesammen
ginge igennem det røde Haff/ haffue sees
mange store Guds vnderlige Gierninn-
ger / oc bekommet aff hannem mangfol-
dige Velgierninger: Saa komme de
dog alligeuel icke alle ind i det forjætte
Land / men mange aff dennem ere ned-
slagne i Ørcken: Fordi at Gud haffde
ingen Behageligelighed til dennem. De
vil lære oss her met/at ocsaa hellige Folck
snart slaer om igen / oc kunde falde vdi
skreckelige Synder oc Guds Vrede. De
vil derfaare være høyelige fornøden / at
wi vdi vort Løb ere forsynlige/ flittige oc
Gudfrychtige. Thi huo sig tyckis/ at hand
staar / maa se sig vel faare/ at hand icke
fal-

falder: Som Paulus strax effter denne Epistel/ i den næstfølgendis Text/ siger.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn skøne Sententze: De drucke alle aff den Aandelige Klippe / som efferfulde dennem/huilcken vaar Christus.

Huad lære wi der aff?

Første/ at vor kiere HErre Christus er en sand euig Gud/ som fra Begyndelsen/ ocsaa førend hand annammede Menniskelig Natur/ stedse oc altid haffuer været hos sin Kircke / oc beuaret oc beskyttet hende imod Dieffuelen / oc alle andre Fiender.

Dernæst / at ocsaa de Hellige i det Gamle Testamente haffue kiendt Guds Søn / oc troet paa hannem. Thi huad som Paulus her taler om Aandelige Mad oc Drick/ det skal forstaais om Troen: Som hand oc selff forklarer sig/ oc siger: De drucke aff den Aandelige Klippe/ som fulde met dennem/ huilcken vaar Christus. Det er: De trode paa

 han-

hannem / oc bleffue spisede oc skenckede Aandelig vise / til det euige Liff: Lige som det Himmelbrød / oc Vand aff Klippen / spisede oc skenckede dennem paa Legemens vegne.

Oc for det Tredie / at Israels Børns vnderlige Gang igennem det røde Haff / Skyen / Himmelbrød / Vand aff Klippen / oc andet mere / haffuer været idel Figurere oc Formalinger til den HErre Christum / hans hellige Sacramenter / oc det gantske Ny Testamente: oc bør derfor ocsaa / dog vdi sin rætte Mening / der om vdtydis oc vdleggis.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig aff Hiertet / at du met dit hellige Ord haffuer tilkiende giffuet oc aabenbaret oss / baade huordant Clenodie wi skulle bekomme / oc huad Vey wi skulle løbe: Oc efftersom du veedst / huor skrøbelige oc vanmectige wi ere / oc huor gierne den arge Dieffuel vilde

de forvilde oss Maalet/ da bede wi dig aff Hiertet / du vilde styrcke oss met din hellig Aand / ledsage oc føre oss / at wi saa kunde løbe / at wi kunde faa fat der paa/ oc kempe Ridderlige imod all Anfectning/ oc paa den sidste Dag bekomme den uforgengelige ærens Krone/ oc bliffue til euig Tid salige / ved din Søn Jesum Christum vor HErre/ Amen.

Den Søndag

Sexagesima.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ II. Corinth: XII.

KJere Brødre : Jeg kiender it Menniske i Christo/ Fiorten Aar siden:

Vaar hand i Legemet / det veed ieg icke: Eller vaar hand vden Legemet / det veed ieg oc icke: Gud veed det. Den samme bleff vndryckt / ind i den Tredie Himmel. Oc ieg kiender det samme Menniske. Huad heller hand vaar i Legemet / eller vden Legemet / veed ieg icke: Gud veed det. Hand bleff vndryckt ind i Paradis / oc hørde wsigelige Ord / huilcke intet Menniske kand sige. Der aff vil ieg rose mig:

mig: Men aff mig selff vil ieg intet rose mig / vden aff min Skrøbelighed. Oc der som ieg vilde rose mig / da giorde ieg fordi icke daarlige: thi ieg vilde sige Sandhed. Men ieg holder mig der fra / paa det at nogen skal icke acte mig høyre / end hand seer paa mig / eller hører aff mig. Oc at ieg skal icke ophøye mig aff de høye Aabenbarelser / da er mig giffuen en Pæl i Kiødet / som er Sathans Engel /

som mig skal sla met Næff-
ue / paa det ieg icke skal op-
høye mig. For huilcket ieg
formanede HERREN
Tre gange / at hand maat-
te vige fra mig. Oc hand
sagde til mig: Lad dig nø-
ye met min Naade / Thi
min Krafft er mectig i de
Skrøbelige. Derfaare vil
ieg heldst rose mig aff min
Skrøbelighed / at Christi
Krafft kand bo
hos mig.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag/ hos dette Euangelium?

FOrdi wi haffue her it herligt Exempel i den hellige Apostel Paulo/ huorledis Ordsens Sæd bør at beuaris i it smuct gaat Hierte/ oc bære Fruct i Taalmodighed. Thi skal Guds Krafft være mectig vdi oss/ da maa wi alt tilforne ydmygis ved det hellige Kaars/ oc bliffue skrøbelige/ som Paulus her siger/ hand vil gierne bære sit Kaars/ oc rose sig aff sin Skrøbelighed/ paa det at Christi krafft allene kand bo hos hannem.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

OM S. Pouels Vndryckelse i den Tredie Himmel.

Huad lære wi der aff?

At endog wi her i Verden / for Christi oc Sandheds skyld / skulle meget

lide/ oc i mange Maader forfølgis/ som oc Paulus i dette Capitel om sig fortel- ler: Saa er der dog alligeuel visselige it andet Liff effter det Liff/ vdi huilcket de Hellige skulle høre wsigelige trøstelige Ord/ oc skulle bliffue rigelige afflagde/ for alt hues de lidt haffue. Thi for den Aarsage bliffuer Paulus vndryckt ind i Paradis/ at hand skulde vide oc tro/ at lige som hand her i Verden bleff sin HErre Christo lig vdi mange slags Be- drøffuelser: Saa skal hand oc siden der bliffue hannem ens oc lige i Herlighed. Oc haffuer den hellige Apostel Paulus derfaare villet scriffue denne vnderlige Historiam synderlige for de andre/ paa det wi oc i all Genuordighed skulle min- dis den/ oc trøste oss der met.

Huilcken er den Anden Part?

DEn Roes/ met huilcken den hellige Apostel Paulus roser sig/ effter hand met mange Ord tilforne haffuer opreg- net/ huad Møye/ Arbeid oc Fare/ hand

haffuer vdstandet oc lidt vdi det hellige Euangelio: Siger hand dog / hand vil der aff icke rose sig / Men alleniste aff sin Skrøbelighed.

Huad lære wi der aff?

Først / at det icke haffuer været den hellige Apostels Pauli Forsæt / at hand met denne Roes vilde søge sin egen forfengelige ære: Men alleniste / at hand vilde vdtage her met / aff de Corinthers Hierter oc Øyne / den Forargelse / som de falske Apostle met deris Berømmelse stifftet haffde. Oc saa der imod paaminde dennem / at det er icke nock / at berømme sig: Thi om det skulde gielde / da haffde hand saa vel Aarsage til / at rose sig / som de andre: Men det er altsammen / siger hand / icke andet end idel Daarlighed. Derfaare skulde de Corinther intet giffue act paa Personerne / men paa Ordet / oc de Prædicantere / som rætskaffen / reenlige oc klarlige det samme prædicker. Thi huo som det icke

giør / hand er icke Christi Tienere / huor saare oc meget hand nogen finde berømmer sig.

Dernæst / skulle ocsaa alle tro Lærere oc Predicantere lære her aff den hellige Apostels Pauli Exempel / at om de ville bliffue befundne tro vdi deris Embede / da skulle de giøre begge Ting / baade arbeide flittelige / saa oc at lide taalmodelige / huad dennem Gud tilskickendis vorder. Oc skulle dis mindre fortryde paa deris Onde oc Kaars / effterdi denne vdualde Guds Redskab haffuer maat saa meget oc mangfoldig Bedrøffuelse bære. Ja en Christen skal lade det være sin beste Roes / at rose sig aff sin Skrøbelighed oc Bedrøffuelse.

Oc for det Tredie / høre wi her / at tro Kircketienere oc vel anstaar / at de sørge for den gantske Menighed / oc skulle være villige til at raade oc hielpe andre / oc være suage eller metlidige met de som ere skrøbelige.

Huilcken er den Tredie Part?

DE skøne Ord: Paa det ieg skal icke ophøye mig aff de høye Aabenbarelser / da er mig giffuen en Pæl i Kiødet / som er Sathans Engel / som mig skal sla met Næffue. For huilcket ieg formanede HERREN Tre gange / at hand maatte vige fra mig. Oc hand sagde til mig: Lad dig nøye met min Naade / Thi min Krafft er mectig i de Skrøbelige.

Huad lære wi der aff?

Først / Huorfaare Gud lader sine kiere Børn her paa Jorden være vnder Kaarsset / oc lide meget: Som er / paa det de icke skulle bliffue trygge / staalt oc moduillige: Men være bestandige altid i Guds Fryct / oc en Christelig Ydmyghed. Thi Gud maa holde oss i Tømme / oc drage oss tilbage met Kaarsset / lige som nogle wtemmede Heste. Derfaare skulle wi ocsaa lade dette samme hans gode Raad oss alle vel befalde.

Dernæst / At ocsaa hellige Folck icke altid bliffue bønhørde / i det de bede om: Synderlige naar de beder Gud om de Ting / som icke kand være nyttelige eller gaffnlige til deris Salighed oc Velfærd. Thi huor saare Paulus bad / saa vilde dog Gud icke tage den Pæl aff hans Kiød / efferdi det vaar hannem saa nyttigt oc gaat / at hand der ved bleff ydmyget.

Oc for det Tredie / At naar vort Kiød ved Kaarsset er vel træt giort / oc paa det allerskrøbeligste / da giør Gud almindelige sine Gierning sterckest hos oss. Thi jo mere den gamle Menniske bliffuer dødgiort i oss / jo mere bliffuer den Ny leffuendis: Oc saa vorder Guds Krafft mectig i de Skrøbelige. Dette skulle wi ocsaa vnder Kaarsset ihukomme / oc trøste oss der met.

Bønen.

WI tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du haff-

haffuer aabenbaret oss dit hellige Euangelij rene Lærdom / ved dine hellige Apostle / oc endnu til denne Dag den samme saa naadelige opholdet / imod alle Dieffuelsens Mord oc Forfølging / oc alle falske Lærere: Oc bede dig / at du vilt endnu fremdelis oppeholde dit Ord / oc dets tro Tienere / trøste oc bestyrcke dennem / at de icke lade sig forskrecke / eller giøris trætte / formedelst saa mangfoldig Bedrøffuelse: Men at de met den hellige Paulo heldst rose sig aff deris Skrøbelighed / paa det Christi Krafft maa bo hos dem / oc bliffue meetig / til hans ære / oc mange Menniskers Forbedring oc euig Salighed /

AMEN.

Paa

Paa Faste-
laffns Søndag.

Epistelen scriffuer S. Peder Apostel/
I. Pet: III.

KJere Brødre: Efterdi at Christus oc leed en gang for vore Synder/den Rætferdige for de Wrætferdige / paa det at hand skulde offre Gud oss. Oc hand er dødgiort effter Kiødet: Men leffuende giort effter Aanden. I det samme gick hand oc bort / oc prædickede for

for Aanderne i Fengselet/
som nogen stund icke trode/
der Gud tøffuede en gang/
oc haffde Taalmodighed vdi
Noe Tid/der mand beredde
Arcken / i huilcken faa/ det
er / Otte Siæle bleffue be-
uarede / formedelst Vand.
Huilcket oc nu gior oss sali-
ge vdi Daaben / som bety-
dis der met: Icke den V-
reenligheds borttagelse paa
Kiødet: Men en god Sam-
uittigheds Pact met Gud/
formedelst Jesu Christi Op-
stan-

ſtandelſe / ſom er opfaren i Himmelen til Guds høyre Haand: Oc Englene / oc de Veldige / oc Krafſterne / ere hannem underdanige.

Huorfaare læſis denne Epiſtel paa denne Dag?

FØrſt / fordiſaa at den ſkicker ſig ſaare vel met denne Tid / paa huilcken mand / aff en Chriſtelig Seduane / begynder Chriſti Døds oc Pinis Hiſtories Udleggelſe: Til huilcken diſſe Ord kunde brugis / lige ſom en allergaffnligſte Indgang.

Dernæſt / fordi at den taler ſaa merckelige Ord / om det hellige oc høyuærdige Daabens Sacramente / ſom kaldis her it ſaliggiørendis Bad / oc Samuittighedſens Rolighed / udi Troen til Chriſti Død oc Opſtandelſe / ved huilcken

allene all vor Retferdighed er fuldkommen: Som Christus oc selff i denne Dags Euangelio formelder.

Huor mange Parter haffuer denne Epistel?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Christus leed en gang for vore Synder/ den Retferdige for de Vretferdige/ paa det at hand skulde offre Gud oss. Oc hand er dødgiort effter Kiødet: Men leffuende giort effter Aanden.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner Først alle Christne til Taalmodighed/ vdaff Jesu Christi eget Exempel: Huilcken/ alligeuel at hand vaar en Allmectig Guds Søn/ wskyldig oc retferdig/ fornedrede hand sig dog selff/ oc bleff lydig/ indtil den forsmædelige Død paa Kaarsset: Oc icke truede/ der hand leed/ men lige som it

Lam/ der ledis til at ſlacte/ icke oploed ſin Mund. Huor met hand haffuer efterladet alle ſine it Exempel / at de ſkulde efterfølge hans Fodſpoer : Oc icke være vtaalmodige vnder Kaarſſet : Men glæde ſig der ved / naar de lide Forfølgelſe for Rætferdigheds ſkyld / at det ſkal vel betalis dennem i Himmelen.

Dernæſt lærer hand ocſaa klarlige/ om Chriſti Døds Fuldkommenhed/ Aarſage oc Maade. I. Thi at Chriſtus icke leed vden en gang/ det er en Beviſning/ at hand er allene det fuldkomne Offer/ langt atſkillig fra det Gamle Teſtamentis Slactoffer / huilcke huert Aar/ huer Maanet/ eller huer Dag/ ſkulde igentagis. Huilcket gaffnligt er at mercke/ imod vor Vfuldkommenhed / oc imod alle / ſom noget ville legge til Chriſti Offer/ met huilcket de ville fortiene Himmerige. II. Aarſagen til hans Død / vaar vor Vrætferdighed/ oc hans ſtore Barmhiertighed / ved huilcken hand vilde føre oſſ til Gud/ oc giøre oſſ hannem behagelige.

lige. III. Dog vdi denne Maade / at hand døde paa Manddommens vegne / oc tog Liffuet igen met sin Aandelige Guddommelige Mact: Lærendis oss / at wi ocsaa skulle dempe oc dødgiøre det som i oss er Kiødeligt / oc lade Guds hellige Aand stedse oc altid føre oc regære oss. Huilcket flittelige skal merckis / at wi kunde bekiende vor Wrætferdighed / prise Guds Barmhiertighed / oc beuise vor Tacknemmelighed.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: J det samme gick hand oc bort / oc prædickede for Aanderne i Fengselet / som nogen stund icke trode / der Gud tøffuede en gang / oc haffde Taalmodighed vdi Noe Tid / der mand beridde Arcken / i huilcken faa / det er / Otte Siæle / bleffue beuarede / formedelst Vand.

Huad handler Petrus i disse Ord?

Hand begynder her met mange Ord at beskriffue Christi Døds Aandelige Krafft / oc vdi disse Ord lærer / huorledis

Christus er nederfaren til Helffuede / oc aabenbare ladet see / at hand nu er kommen til Verden / at sønderknuse Slangens Hoffuet / oc haffuer derfaare kundgiort / met sin Næruærelse / alle vantro Mennisker / som haffue været døffue oc wbodfærdige / oc spaattet Noe / oc andre Gudstienere oc Propheter / deris euige rætferdige Fordømmelse oc Straff. Aff huilcket wi alle skulde beuegis til en sand Poenitentze / at wi jo oc icke skulde ved vor Vantro oc Wgudelighed komme til det samme Fengsel oc Pinis Stæd.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huilcket oc nu giør oss salige vdi Daaben / som betydis der met: Icke den Wreenligheds Borttagelse paa Kiødet: Men en god Samuittigheds Pact met Gud / formedelst Jesu Christi Opstandelse.

Huor om taler disse Ord?

Om den saliggiørendis Gaffn oc Nytte / som alle tro Christne haffue aff

Christi Død oc Opstandelse: Som er denne/ at efftetdi Christus er død for vore Synder/ oc opstanden for vor Rætferdighed/ da ere jo nu vore Synder døde oc mactløse/ oc wi ved hannem rætferdiggiorde/ oc beklædde vdi hans Rætferdighed. Til hues Stadfestelse oc Ihukommelse ocsaa brugis det hellige Daabsens Sacramente i den Christne Menighed: oc icke til at borttage den Wreenlighed paa Kiødet. Thi de vduortis Ceremonier ere ingenlunde nock til Salighed/ som somme mene/ oc derfaare intet tencke paa den Pact/ som er giort/ oc i Daaben giøris/ imellem Gud oc Mennisken: Som er denne: At Gud vil annamme oss til sine Børn at være/ for Christi skyld/ oc wi skulle beholde Troen til hannem/ met en god Samuittighed. Huilcket imod alle Oyenskalcke oc falske Christne høyelige er fornøden at mercke/ som mener/ at Daabsens Krafft staar mest eller allene vdi de vduortis Ceremonier.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Christus er opfaren i Himmelen / til Guds høyre Haand / oc Englene / oc de Veldige / oc Kraffterne / ere hannem vnderdanige.

Huad lære wi aff disse Ord?

At Christi Døds Krafft strecker sig ocsaa til hans egen euige Loff oc ære / som paakiender vdi hans Himmelfart / vdi huilcken hans Manddom er met Guddommen ophøyet offuer Englene / oc de Veldige / oc er kommen til saadan ære / at ocsaa Kraffterne ere hannem vnderdanige: Oc at vdi hans Naffn skulle alle deris Knæ / som ere i Himmelen / oc paa Jorden / oc vnder Jorden / bøye sig / oc alle Tunger skulle bekiende / at Jesus Christus er en HErre / til Gud Faders ære. Huilcket er alle Christne saare trøsteligt at høre / effterdi de vide / at huor hand er / der skulle de ocsaa siden være til euig Tid.

Bønen.

O Barmhiertige/euige Gud: Wi tacke dig aff gantske Hierte/ at du haffuer skencket oss din enbaarne Søn Jesum Christum til it fuldkommet Offer/ for all vor Wrætferdighed oc Synd: Oc bede dig inderlige/styre oc regære oss saa ved din hellig Aand/ at wi jo icke met vor Vantro oc Wacknemmelighed selff vdelycke oss fra samme din Søns Fortieniste oc euige Salighed: men heller maatte begaffuis met en sterck Tro til din Naade/ved hans Opstandelse/ oc bliffue vdi den bestandige/ met en god Samuittighed/ altid ihukommendis den stercke Forbund/som imellem oss i den hellige Daab giort oc stadfestet er: Saa at wi oc paa det sidste kunde met alle tro Christne samlis vdi it euigt oc saligt Liff/ met oc ved vort Hoffuet oc HErre Jesum Christum/ som met dig oc den hellig Aand leffuer oc regnerer/ en sand Gud fra Euighed til Euighed/ Amen.

Den Forste
Søndag i Faste.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ II. Corinth: VI.

KJere Brødre: Jeg formaner eder/ som Methielpere/ at i icke tage Guds Naade forgæffuis. Thi hand siger: Jeg bønhørde dig i den behagelige Tid/ oc hialp dig paa Salighedsens Dag. Seer/ nu er den behagelige Tid/ nu er Salighedsens Dag. Lader oss oc icke

icke nogen Stæd giffue no-
gen Forargelse/paa det vort
Embede skal icke straffis:
Men lader oss beuise oss i
alle Ting som Guds Tie-
nere. J stor Taalmodig-
hed / i Bedrøffuelse/ i Nød/
i Angist/ i Slag/ i Fengsel/
i Oprør/ i Arbeide / i Faste/
i Kyskhed/ i Vidskab/ i Lang-
modighed / i Venlighed / i
den hellig Aand/ i wbedra-
gelig Kierlighed / i Sand-
heds Ord / i Guds Krafft/
formedelst Rætferdigheds

 Vaa-

Vaaben/baade paa den høy-
re oc paa den venstre Side/
ved Ære oc Skendzel / for-
medelst ont Rycte oc gaat
Rycte: Som Bedragere/oc
dog Sandrue/ som de Wbe-
kiende/oc dog Bekiende/som
de der dø / oc see / hwi leffue/
som de der ere straffede / oc
dog icke ihielslagne / som de
Bedrøffuede/men altid gla-
de/ som de Fattige/ men de
som dog giøre mange rige/
som de der haffue intet in-
de/ oc haffue dog alting.

Huor-

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Første Søn-dag i Faste?

FOrst / fordi at Paulus her taler om den rætte Christelige Faste / oc formaner oss oc saa tro-lige til den samme.

Dernæst / fordi at denne Epistel ocsaa ellers oc vel er ens met denne Dags Euangelio / efftersdi wi der vdi høre / at Christus ocsaa haffuer fastet: Men saa-ledis / at Papisternis Faste mere er værd at holde for en Bespaattelse / end for en ræt Faste / naar den lignis ved Christi Faste.

Huor mange Parter haffuer den?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg formaner eder / som Methielpere / at i icke tage Guds Naade forgæffuis.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner Lærere oc Tilhørere / ja vdi almindelighed alle Mennisker / som haffue bekient oc annammet det hellige Euangelium / at de icke tage saadan Guds Naade forgæffuis: Men at de skulle skicke sig tilbørlige der effter / oc giøre rætskaffen Poenitentzis Fruct.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Lader oss oc icke giffue nogen Stæd nogen Forargelse / paa det vor Embede skal icke straffis.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand affraader i besynderlighed alle KirckeTienere / at de icke skulle nogen giffue nogen Forargelse: Men heller vandre frem for deris Tilhørere / i stor Taalmodighed / vdi Arbeide / Vaagen / Fasten / Kyskhed / Vidskab / Langmodighed / i vbedragelig Kierlighed / oc andre flere gode Gierninger / oc i alle Ting beuise sig som Guds Tienere / oc giffue gode Exem-

Exempel: Oc dette altsammen/ paa det deris Embede skal icke straffis: Huilcket skeer/ naar mand lærer vel/ oc leffuer ilde/ men meget mere/ naar baade Lærdommen oc Leffnet ere begge onde oc forargelige.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Lader oss beuise oss i alle Ting som Guds Tienere/ i Vidskab/ i den hellig Aand/ i Sandheds Ord/ i Guds Krafft/ formedelst Rætferdigheds Vaaben/ baade paa den høyre oc paa den venstre Side.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand lærer/ huorledis oc huor ved Kircketienere kunde bekomme det/ at de rættelige kunde forrette deris Embede/ vdi saa Maade/ som nu sagd er/ oc siger/ at der til hører: Først/ Sandheds Ords Vidskab: Oc dernæst ocsaa/ Guds den hellig Aands Krafft: Oc for det Tredie/ Rætferdigheds Vaaben. Det er: En

rætt

ræt leffuendis Tro / oc en god Samuit-
tighed. Derfaare vil det være alle Kircke-
tienere høyelige fornøden / at de icke alle-
ne studere flittelige / oc forfremmis dag-
lige vdi Sandheds Kundskab: Men at
de ocsaa flittelige bede Gud om den hel-
lig Aand / oc formedelst hans Krafft øff-
ue sig daglige i alle gode Gierninger.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Ved ære oc Skendzel/ for-
medelst ont Rycte oc gaat Rycte:
Som Bedragere/oc dog Sandrue/ som
Vbekiende/oc dog Bekiende/ som de der
dø/ oc see/ wi leffue.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Første/ lærer hand/ huorledis det vil
gaa alle tro Kircketienere / oc huad den-
nem vil tilsla i deris Embede / oc siger:
At de skulle maa lide Skendzel / Forac-
telse/Armod oc Forfølging/ ja end ocsaa
Døden selff / oc endnu der til høre / lige
som de vaare Oprøriske oc Bedragere/
som alt saadant vel fortient haffde.

Der-

Dernæst / trøster hand dennem aller ligeuel der imod / her met / at Gud vil dømme anderledis oc bedre om dennem / end Menniskerne / oc rigelige belønne / alt hues de mue lide. Thi naar de acti for Menniskerne for Bedragere / Vbekiende / ja forlatte aff Gud / Fattige / Bedrøffuede / oc som skammelige heden dø: Da skulle de befindis for Gud / at være Sandrue / Bekiende / Glade / oc som de der leffue / oc haffue alting / oc giøre mange rige: oc icke aldelis ihielslagne / naar de ere straffede. Met huilcket alle tro Kircketienere i deris Embede oc mangfoldige Anstød skulle stedse haffue sig at trøste.

Bønen.

VI tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du haffuer bønhørt oss i den behagelig Tid / oc hiulpet oss paa Salighedsens Dag: Oc bede dig / regære oss met din hellig Aand / at wi icke annamme saadan

dan Naade forgæffuis / men beuise oss i alle Ting som Guds tro Tienere / i Troen / wbedragelig Kierlighed / oc Taalmodighed / oc jo ingen giffue Forargelse / paa det wi saa ved ære oc Skendzel / formedelst ont Rycte oc gaat Rycte / kunde trolige følge dig effter / oc effter dette arme / ælendige oc sorrigfulde Leffnet / bekomme den euige Glæde oc Salighed / ved Jesum Christum din Søn oc vor HErre / Amen.

Den Anden Søndag i Faste.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Thessalonicker / I. Thessal: IIII.

FRemdelis / kiere Brødre / bede wi eder / oc for-

formane i den HErre Jesu/
effterdi i haffue nu annam-
met aff oss/huorledis i skulle
vandre/ oc være Gud beha-
gelige/ at i kunde stedse bliff-
ue fuldkommeligere. Thi
at i vide / huordanne Bud
wi gaffue eder / formedelst
den HErre Jesum. Thi det
er Guds Vilie / eders Hel-
liggiørelse/ at i skulle fly Ho-
rerj / oc huer iblant eder skal
vide at beholde sit Kar / i
Helliggiørelse oc Ære: Icke
i begærlig Attraa/som Hed-

ninge / der icke vide aff Gud. Oc at ingen skal tage formeget / ey heller tage Fordelen fra sin Broder i Handel: Thi HERREN er Heffner offuer alt dette / som wi tilforn haffue sagd oc vidnet for eder. Fordi at Gud kallede oss icke til Wreenlighed / men til Hellighed.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Tid / oc hos denne Dags Euangelium?

FOrst / fordi at den formaner oss til it helligt Leffnet / oc der imod

imod trolige affraader oss fra Wretfer-dighed/ Vtuct/ oc allehaande onde Lyst: oc er derfaare en ræt god Fasteprædicken.

Dernæst/ fordi wi haffue it herlige Exempel vdi denne Dags Euangelio/ aff den Cananeiske Quinde/ om det som Paulus her siger: Wi skulle stedse bliffue fuldkommeligere. Thi hun jo eesaa haffuer altid forbedret sig vdi hendis Tro/ oc er paa det sidste bleffuen saa sterck oc fuldkommen/ at den HErre Christus selff forundrer sig der offuer/ oc siger: O Quinde din Tro er stor/ dig skee lige som du vilt.

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Fremdelis/ kiere Brødre/ bede wi eder/ oc formane i den HErre Jesu/ efsterdi i haffue annammet aff oss/ huorledis i skulle vandre/ oc

være Gud behagelige / at i kunde stedse bliffue fuldkommeligere.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand beder oc formaner alle Thessalonicker / at efftersi de haffue lært saa meget aff hans Prædicken / huorledis de skulle vandre / oc være Gud behagelige: Skulle de icke alleniste lade det der ved bliffue / at de vide saadant: Men ocsaa skicke sig der effter / i deris Tro oc Leffnet / oc altid bliffue fuldkommeligere. Thi det er icke nock / at vide oc forstaa Guds Vilie: Men mand skal ocsaa giøre den. Huilcket alle Mundchristne ocsaa skulde lade sig være sagd paa denne Dag.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Det er Guds Vilie / eders Helliggiørelse / at i skulde fly Horeri / oc huer iblant eder skal vide at beholde sit Kar / i Helliggiørelse oc ære: Icke i begærlig Attraa / som Hedningene / der icke vide aff Gud.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner / at mand skal fly Horerj / oc allehaande begærlig Attraa: oc der imod en huer beholde sit Kar / vdi Helliggiørelse oc ære. Det er: Leffue kyskelige oc tuctelige. Oc sætter disse Tuende Aarsager / som vel ere værd at mercke:

Den Første / at det er Guds Vilie / vor Helliggiørelse. Thi hand haffuer icke kallet oss til Vreenlighed / men til Hellighed: Oc haffuer aluorlige forbøvet all Vtuct / oc vdi alle Tider den haardelige straffet: Oc vil derfaare / at wi skulle vocte oss derfor / oc føre en ærlig / tuctig oc kysk Omgengelse / effter hans Befalning.

Den Anden / at oss bør her vdi at forholde oss bedre end Hedningene / som intet vide aff Gud: oc bevise met Gierningen / at wi ere troendis Guds Børn / oc icke blinde forstockede Hedningene: Oc om saadant icke skeer / da vil Gud

straffe det meget haardere paa sit Folck/ end paa Hedninge. Thi huilcken Suend som veed sin Herris Vilie/ oc giør den icke/ hand skal slais met dubbelt Hug.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Jngen skal tage formeget/ ey heller tage Fordelen fra sin Broder i Handel: Thi HERREN er Heffner offuer alt dette.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner/ at ingen skal tage formeget/ eller tage Fordelen fra sin Broder i Handel: Thi HERREN/ siger hand/ seer dog saadant/ oc er Heffner offuer all Wrætferdighed. Det er: Hand giffuer icke alleniste dennem oc deris ingen Velsignelse aff saadant Gods/ som de wrætferdelige forhuærffuer: men ocsaa der til straffer alle dennem/ som handle falskelige paa Fordeel/ enten saa/ at de paa det sidste sict fordærffuis/ eller oc/ at de maa mit i deris Dage heden dø/

oc eff-

oc effterlade andre deris Gods. Som ocsaa den daglige Forfaring her om nocksommelige giffuer Vidnisbyrd.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige/ at du ved dit Ord haffuer aabenbaret oss/ huorledis wi skulle vandre/ oc være dig behagelige: Oc bede dig/ giff Naade/ at wi daglige kunde voxe i din Kundskab oc Lydighed/ oc stedse bliffue fuldkommeligere/ sky Horerj/ Vtuct/oc all Vrætferdighed: Oc beholde vort Kar/ vdi Helliggiørelse oc ære/ oc saa bliffue oc være din hellig Aands Tempel oc Bolige/ her timelige/ oc siden til euig Tid/ AMEN.

Den Tredie
Søndag i Faste.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Epheser/ Cap: V.

KJere Brødre: Saa værer nu Guds Efterfølgere / som elskelige Børn/ oc vandrer i Kierlighed/ lige som Christus elskte oss/ oc gaff sig selff hen for oss/ til en Gaffue oc Offer/ Gud til en sød Luct. Oc lader icke Horerj / oc all Vreenlighed/ eller Gærighed/ sigis

sigis om eder / som det bør de Hellige: Icke heller skendelige Ord / oc gæckelig Snack / eller Skempt / som eder icke sømmer / men meget mere Tacksigelse. Thi det skulle i vide / at ingen Skørleffnere / eller Vreen / eller Gærig / (huilcken der er en Affguds Tienere /) haffuer Arff i Christi oc Guds Rige. Lader ingen forføre eder met vnyttelige Ord: Thi Guds Vrede kommer for denne skyld

offuer Vantroens Børn. Derfaare værer icke deris Tilhengere: Thi at i vaare nogen stund Mørckhed/ Men nu ere i it Lius udi HERREN. Vandrer som Liusens Børn: Aandsens Fruct er allehaande Godhed / oc Rætferdighed oc Sandhed.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Tid?

FOrst / fordi at den (saa vel som de andre her effterfølger indtil Paaske/) taler saare trøsteligE/ om vor HErris Jesu Christi Pine oc Død/ oc siger: At hand gaff sig selff hen for

for oss/ til en Gaffue oc Offer/ Gud til en sød Luct.

Dernæst / fordi at Paulus her saa trolige affraader/ lige som oc vor HErre Christus i denne Dags Euangelio/ at wi icke skulle lade den arge Dieffuel komme igen ind til oss / met allehaande Synder oc Laster: Thi ellers bliffuer det sidste verre end det første.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Saa værer nu Guds Efterfølgere / som elskelige Børn/ oc vandrer i Kierlighed.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss til Kierlighed/ oc siger / at wi skulle være vor HErris Christi Efterfølgere / oc vandre i Kierlighed / lige som hand elskte oss / oc gaff sig selff for oss. Oc bliffuer her vdi dette

Exempel befattet / alt det / som hører til en ræt Kierlighed / oc huad oss der til skal beuege / naar mand ellers met nogen Flid vil det offuerueye.

Huilcken er den Anden Part?

DEn skøne trøstelige Sentents: Christus elskte oss / oc gaff sig selff hen for oss / til en Gaffue oc Offer / Gud til en sød Luct.

Huad lære wi der aff?

Først / huad der haffuer beueget vor HErre Christum der til / at hand saa veluilligen haffuer giffuet sig selff hen for oss paa Kaarsset til it Offer: Som er / icke vore Gierninger eller Fortieniste / men hans wsigelige store Kierlighed oc Trofasthed / som hand haffuer hafft til oss fattige wuærdige Syndere. Derfor ocsaa er tilbørligt / at all ære bliffuer icke oss / men hannem allene giffuen.

Dernæst / huor til hans Pine oc Død paa Kaarsset skulde tiene / som er / til

vil en sød Lucet / oc Gud velbehageligt Offer. Thi der met haffuer hand betalet for den gantske Verdsens Synder / forligt oss met Gud / fortient oss Retfærdighed / Liff oc Salighed / oc i en Summa / giort saadant it fuldkommet oc Gud velbehageligt Offer / hues lige aldrig tilforne vaar skeet / oc icke heller der effter giort er. Thi vdi denne kiere Søn allene / oc hans Lydighed / haffuer Gud en hiertelig Velbehagelighed / oc for hans skyld vil hand oc lade sig være behagelige / alle de / som tro paa hans Naffn. Huilcket wi da vdi alle Friselser / oss til Trøst / skulle ihukomme.

Huilcken er den Tredie Part?

De Ord: Lader Horeri / oc all Vreenlighed / eller Gærighed / icke sigis om eder / som det bør de Hellige: Icke heller skendelige Ord / oc gæckelig Snack / eller Skempt / som eder icke sømmer.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand affraader / oc formaner der hos / paa det allerflittigste / at wi skulle foruare oss for Horerj / Wreenlighed / Gærighed / skendelige Ord / gæckelig Snack / oc alt andet Ont: Oc der imod leffue Gudfryctelige / som det bør oc vel anstaar de Hellige. Oc sætter Tuende Aarsager der til / som oss met rætte burde at gaa til Hiertet.

Den Første er / at effterdi wi vaare nogen Tid siden Mørckhed / oc ere nu bleffne it Lius vdi HERREN: Da skulle wi met rætte bekiende saadan Naade / oc vandre ærlige / som Liusens Børn.

Den Anden / fordi at der som wi dette icke giøre / men bliffue Vantroens Børns Tilhengere / oc ville leffue hen / som de / vdi allehaande Synder: Da er det vist / at wi icke kunde haffue nogen Lod eller Arff / i Christi oc Guds Rige. Huilcket wi vel skulle mercke / oc lade ingenlunde oss met wnyttige Ord forføre /

eller til andet offuertale / om wi ellers ville / at Guds Vrede icke skal komme offuer oss.

Huilcken er den Fierde Part?

DEt skøne Spraag/ met huilcket Paulus beslutter denne Epistel/ oc siger: Aandsens Fruct er allehaande Godhed/ oc Rætferdighed/ oc Sandhed.

Huad lære wi der aff?

At naar wi ville beuise oss lydige/ effter disse forgangne Formaninger / oc vandre som Liusens Børn/ oc tuert imod fly all Vrætferdighed/ Synd oc Skam: Da haffue wi den hellig Aand storlige fornøden/ som oss kand opliuse / regære oc styre: Thi de gode Gierninger / som Gud kræffuer aff oss / ere hans / oc icke vor gamle Adams Fructer. Derfor er ocsaa tilbørligt/ at wi flittelige bede Gud om hans Aands naadige oc krafftige Bistand.

Bønen.

BArmhiertige Gud oc naadi-ge Fader: Wi tacke dig aff vor Hiertis Grund / at du haffuer hengiffuet din enbaarne Søn / vor HErre Jesum Christum / til it Offer for vore Synder / oc der met forløst oss fra Dødsens oc Helffuedis Mørcke / oc giort oss til Liusens Børn: Oc bede dig / regære oss naadelige / at Aandsens Frucker / allehaande Godhed / Rætferdighed / oc Sandhed / maatte findis hos oss: Oc wi kunde vandre ærlige i Liuset / vocte oss / som det bør de Hellige / fra allehaande Wreenlighed / Gærighed / gæckelige Snack / oc andre Synder mere / oc bliffue vdi din Lydighed indtil Enden / saa at wi maatte bliffue til euig Tid salige / ved den samme din Søn / vor HErre Jesum Christum / Amen.

Paa Midfaste Søndag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater/ Cap: IIII.

KJere Brødre: Siger mig/ i som ville være vnder Lowen/ haffue i icke hørt Lowen? Thi der staar screffuet: At Abraham haffde To Sønner: Den ene aff Tieniste Quinden: Den anden aff den Frj. Men den som vaar aff Tieniste Quinden/ hand er fød

effter Kiødet: Oc den aff den Frj / er fød formedelst Forjættelsen. Disse Ord betyde noget. Thi det ere de To Testamente: Det ene aff Synai Bierg / som føder til Trældom / huilcket er Agar: Thi Agar kaldis i Arabia Synai Bierg / oc recker indtil Jerusalem / som er paa denne Tid / oc er i Trældom met sine Børn. Men det Jerusalem / som er offuen til / det er den Frj / som er allis vor Moder.

Thi der staar screffuet: Vær glad du Wfructsommelige/ du som icke føder / oc vd-bryd oc raab/ du som icke est Fructsommelig : Thi den Enlige haffuer mange flere Børn/ end den som haffuer Mand. Men wi/ kiere Brø-dre/ere Forjættelsens Børn/ effter Jsaac. Men lige som paa den Tid den/ som vaar fød effter Kiødet/ forfulde den/ som vaar fød effter Aanden : Saa gaar det oc nu. Men huad siger Scriff-

ten? Vdstød Tieniste Quinden met hendis Søn: Thi Tieniste Quindens Søn skal icke arffue met den frj Quindens Søn. Saa ere wi nu / kiere Brødre / icke Tieniste Quindens Børn: Men den frj Quindis.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrst / fordi den lærer oss / huilcken den rætte Aandelige Glæde er / aff huilcken denne Søndag kaldis Lætare, som er denne / at den Enlige haffuer flere Børn / end den som haffuer Mand.

Dernæst / fordi det er en ræt Faste-prædicken / oc taler baade om vor kiere HEr-

HErris Jesu Christi Pine / oc om alle-
deris / som hannem anrører / oc siger: Li-
ge som paa den Tid / den som vaar fød
effter Kiødet / forfulde den som vaar fød
effter Aanden: Saa gaar det oc nu.

For det Tredie / fordi at den kommer
vel offuer ens met denne Dags Euange-
lio. Thi lige som Folcket der vdi bekien-
der / at effter Guds Forsættelse skulde
komme en stor Prophete til Verden / oc
bekiender Jesum at være den samme:
Saa siger oc Paulus her / at det altsam-
men ocsaa tilforn haffuer været betegnet /
vdi de To Abrahams Sønner: oc Isaac
bleff tilsagd saadan en Sæd / som skulde
giøre oss alle frj fra Synden / oc til Arff-
uinger vdi Guds Rige.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Fem.

Huor om taler den Første Part?

OM de Tuende Abrahams Sønner /
Ismael oc Jacob: Den ene aff Tie-

niste Quinden: Den anden aff den Fri/ som vaar fød effter Forjættelsen.

Hui taler Apostelen Paulus her om dennem?

Først / fordi at wi der aff skulde see oc lære/huorledis der altid/fra Verdsens Begyndelse/Tid effter Tid/haffuer været Tuende slags Folck til: Aff huilcke somme haffuer bygget oc forladet sig paa deris Gierninger oc Fortieniste: Men somme paa Guds Naade oc Barmhiertighed allene: Oc derfaare skulle wi icke forargis / naar wi see/ at saadant endnu paa denne Dag sig tildrager.

Dernæst/ at hand her met vil til intet giøre Jødernis forfengelige Berømmelse / oc de falske Læreris wgrundfaste Beretning / som lærer / at mand kand bliffue rætferdig ved Lowens Gierninger: Oc der imod lærer oss/ at de icke alle strax ere Guds Børn oc Arffuinger/som effter Kiødet ere Abrahams Sæd/ oc vnder Lowen: Men de alleniste / som tro

Guds Forjættelse/som Abraham giorde. Thi her er ingen Jøde eller Græke / her er ingen Tienere eller Fri: Men wi ere allesammen en vdi Christo Jesu: Oc huilcke som tro paa hans Naffn/dennem giffuer hand Mact / at bliffue Guds Børn. Ved huilcket wi fattige Hedninge met rætte skulle trøste oc glæde oss.

Huor om taler den Anden Part?

OM den Skilsmisse imellem det Gamle oc Ny Testamente.

Huad kalder Paulus det Gamle Testamente?

Mosis Low / som bleff giffuen aff Gud paa Synai Bierg / oc siden er anrettet / oc været vdi fuld brug vdi Jerusalem.

Huad kalder hand det Ny Testamente?

Den hellige Euangelij Lærdom / huilcken vor HErre Jesus Christus haffuer aff Faderens Skød aabenbaret / oc

befaler sine Disciple / at prædicke i den gantske Verden.

Huad Skilsmisse er imellem disse Tuende Testamenter?

Lige som i de Tider Tieniste Quinden Agar fødde saadan en Søn/som icke vaar en Arffuing / men en Tienere / oc bleff paa det sidste vdstød met sin Moder: Saa lader oc det Gamle Testamente / Mosis Low / oss bliffue trælbaarne Tienere/ oc kand icke hielpe oss til det euige Liffs Arffuelod / effterdi wi icke formaa/ at fuldkomme eller holde den.

Oc tuertimod: Lige som i den Tid Isaac / som vaar fød aff den Frj / effter Forjættelsen / behole Arffuen: Saa ere oc Tid effter Tid bleffne / oc bliffue endnu paa denne Dag/ alle de Guds Børn/ oc Arffuinge til det euige Liff/ saa mange som høre oc lære det trøstelige Euangelium i det Ny Testamente/ oc annamme oc beholde / met tro Hierter / Guds naadige Forjættelse/som er skeet i Christo Jesu.

Jesu. Thi de som dette giøre/ de bliffue forløste fra Lowens Formaledidelse/ oc bekomme Naade/ Synders Forladelse/ Rætferdighed/ den hellig Aand/ oc det euige Liffs Arff. Som oc den HErre Christus kaartelige smuct befatter denne samme Skilsmisse/ Johan: i det 8. Capitel/ oc siger: Sandelige/ sandelige/ ieg siger eder: Huo som giør Synd/ hand er Syndsens Tienere. Men Tieneren bliffuer icke euindelige i Huset: Sønnen bliffuer euindelige. Om nu Sønnen giør eder frj/ da ere i ræt frj.

Huilcken er den Tredie Part?

DEt Spraag: Vær glad du Vfructsommelige/ du som icke føder/ oc vdbryd oc raab/ du som icke est Fructsommelig: Thi den Enlige haffuer mange flere Børn/ end den som haffuer Mand.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand trøster den hellige Christelige Kircke/ oc siger: At alligeuel hun siu-

nis for Verden/ at være lige som en fattige forladt Encke/ oc haffuer icke saa stor Anseelse / som Synagogen oc Præstedommet hos Jøderne haffde/ men bliffuer paa alle Sider forfølget oc plaget : Saa skal hun dog icke fordi bliffue wfructsommelig / men bekomme flere Børn / end den som haffuer Mand. Thi Gud vil være krafftig hos det hellige Euangelij Prædicken / oc føre mange Mennisker til det euige Liff / som ved Lowens Gierninger aldrig haffde kunde kommet der til. Huilcket alle Prædicantere oc Tilhørere bør flitteligé at mercke: Wi Prædicantere til Trøst/ efftherdi at wi her faa Foruissning/ at vort Arbeide icke skal være forgæffuis vdi HERREN. Tilhørerne til Atuarsel/ at de ickt skulle forargis offuer den Christne Kirckis ringe Anseelse/ efftherdi Gud selff vdi hende vil være nærværendis oc krafftig til Stæde.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord : Lige som paa den Tid den/ som vaar fød effter Kiødet / forfulde den/

den/ som vaar fød effter Aanden: Saa gaar det oc nu.

Huad giør Paulus i disse Ord?

At lige som paa den Tid vaar it Had oc Fiendskab imellem Abrahams Sønner: Oc den / som vaar fød effter Kiødet/ forfulde den/som vaar fød effter Aanden: Saa haffuer det oc Tid effter Tid tilganget/ oc skal endu her effter icke anderledis skee / end at alle de/ som ville leffue Gudfrycteliqe / de skulle maa lide Forfølging aff Dieffuelen oc Verden. Derfaare oc ingen her vdaff skulde lade sig forarge: Men huo som forfølgis / trøste sig der met / at Gud haffuer beridt hannem it Rige/ oc det er hans Vilie/at wi skulle gaa der ind igiennem megen Bedrøffuelse.

Huilcken er den Femte Part:

DE Ord: Vdstød Tieniste Quinden met hendis Søn: Thi Tieniste Quindens Søn skal icke arffue met den frj Quindis Søn.

Hvor om taler disse Ord?

Om den Straff/ som alle den Christne Kirckis Fiender oc Forfølgere skulle bekomme. Thi de skulle alle paa den Dag vdstødis / oc icke haffue Arff oc Lod met Guds Børn / vdi Guds Rige. Huorfaare en huer skulde vocte sig vel for saadan groff Synd/ oc ingen være fordristig til at røre paa HERRENS Øyesteen.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige/ at du haffuer ført oss arme Hedninge til din Søns Jesu Christi Kundskab/ oc vdi hannem annammet oss til dine Børn / oc Arffuinge til det euige Liff: Oc bede dig/ beholt oss vdi samme Naade indtil vor Døds Dag: Styrcke / trøste oc regære oss ved din hellig Aand / at naar wi herfaare bliffue fristede oc forfølgede aff Dieffuelen oc Verden / wi det

det altsammen kunde taalmodelige lide/ indtil wi paa det sidste kunde frelsis fra alt Ont / oc bliffue salige til euig Tid/ ved Jesum Christum din Søn/ vor HErre/ Amen.

Den Søndag
effter Mitfaste.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Hebreer/ Cap: IX.

KJere Brødre: Christus er kommen/ at hand skal være den ypperste Præst offuer det tilkommende Gode/ formedelst it større

oc fuldkommeligere Taber-
nackel / huilcket icke er giort
met Haand. Det er: Som
icke er saa bygd. Oc icke
heller formedelst Bucke el-
ler Kalffue Blod: Men
hand gick formedelst sit eget
Blod en gang ind i det Hel-
lige / oc fant en euig Forløs-
ning. Thi der som Oxe oc
Bucke Blod / oc Asken aff
en Ko / som vdstrøis / hel-
liger de Vrene til den Le-
gemlige Reenlighed: Huor
meget mere skal Christi
Blod/

Blod / som offrede sig selff Gud wbesmittet / formedelst den hellig Aand / rense vor Samvittighed aff døde Gierninger / til at tiene den leffuende Gud? Oc derfaare er hand ocsaa det Ny Testamentis Meglere / paa det at de / som ere kallede / skulle faa den forjatte euige Arffue / formedelst den Død / som skede til Forløsning aff de Offuertrædelser / som vaare vnder det første Testamente.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

EPrst / fordi at den taler met gantske trøstelige Ord / om vor kiere HErris Jesu Christi Pinis oc Døds Nytte oc Gaffn/ oc skicker sig derfaare saare vel met denne Aarsens Tid.

Dernæst / fordi den oc saa kommer saare vel offuer ens met denne Dags Euangelio. Thi den siger / at Christus haffuer formedelst sit Blod fortient oss en euig Forløsning: Der aff følger / at huo som holder hans Ord / oc troer paa hannem/ icke skal see Døden euindelige.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DEnne Sententz: Christus er kommen / at hand skal være den ypperste Præst / offuer det tilkommende Gode/ forme-

formedelst it større oc fuldkommeligere Tabernackel / huilcket icke er giort met Haand.

Huad lærer denne Sententz?

Huad for Skilsmisse der er imellem de Præster i det Gamle Testamente/ oc vor HErre Christum/ som er bleffuen det Ny Testamentis Meglere.

Huor vdi staar da saadan Skilsmisse?

J disse Tre Stycker:

Først / forrettede de andre deris Gudstieniste vdi Tabernackeler oc Tempel/som vaare giorde aff Mennisker met Hender. Men Christus haffuer fuldkommet sit Offer i sit Legems Tabernackel oc Tempel. Det er: Offrede sig selff Gud vbesmittet/ formedelst den hellig Aand.

Dernæst / de andre førde ickun Bucke oc Kalffue Blod/ oc brugede det i

Tempelen: Men Christus gick formedelst sit eget Blod ind i det Hellige.

For det Tredie / De andre maatte tit oc offte giøre deris Offer/oc bekomme dog intet mere/ end alleniste en Legemlige Reenlighed. Det er: Skaffede dennem/ som haffde syndet/ saadan Frihed/ at bliffue igen annammede / oc icke aldelis vdeluctte fra Menigheden. Men Christus haffuer renset vor Samuittighed met sit Offer / som er skeet en gang paa Kaarsset. Det er: Forløst oss fra Lowens Offuertrædelse / fra Synden / Døden/ Dieffuelen oc Helffuede / oc fortient oss de Himmelske euige Gode. Derfaare ocsaa er hans Præstedømme oc Offer meget ypperligere/ loffligere oc trøsteligere/ end deris er: Oc derfaare haffuer ocsaa det Ny Testamente meget større Herlighed / end det Gamle. Huilcket allesammen wi skulle flittelige oc vel mercke/imod Jødernis forfengelige Berømmelse / oc alle Syndsens/ Dieffuelsens oc Dødsens Fristelser.

Huilcken er den Anden Part?

DIsse smucke trøstelige Ord: Christus gick formedelst sit eget Blod en gang i det Hellige / oc fant en euige Forløsning.

Huad lære wi der aff?

Huad for Krafft oc Anseelse Jesu Christi Offer paa Kaarsset haffuer hafft for Gud hans Himmelske Fader: Oc at det icke skulde skee offte / som de andre/ men ickun en gang: oc derfaare fortient saadan en Forløsning / som skulde gielde oc være krafftig til euig Tid/ for oc effter Christi Fødsel / for alle som Tro. Som oc staar vdi næstfølgende Capitel: Christus haffuer met it Offer fuldkommet til euig Tid / de som bliffue hellig giorde. Huilcket derfaare skal flitteligc merckis/ imod Papisternis Affgudiske oc falske Lærdom / at deris Offermesse skulde oc kunde tiene til Syndernis Forladelse: Ja ocsaa skal brugis til Trøst/ vdi Døds Nød oc andre Fristelser.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Christi Blod haffuer renset vor Samuittighed aff døde Gierninger/ til at tiene den leffuende Gud.

Huad lære wi der aff?

Huorfaare oc huor til Christus haffuer forløst oss: Som er / at wi nu icke lenger / som tilforne/ skulle fare fort vdi Syndsens døde Gierninger / men tiene Gud vdi Troen oc en god Samuittighed. Som Paulus ocsaa i lige Maade lærer i sit Breff til Titum / i det 2. Capitel / oc siger: Jesus Christus gaff sig selff for oss/ paa det hand kunde forløse oss fra all Wrætferdighed / oc rense sig selff it Folck til Eyedom/ som kunde være flittig til gode Gierninger. Huilcket oss bør met rætte at være til en Formaning oc Opueckelse / til all Tacknemmelighed oc Lydighed/ som wi plictige ere.

Huilcken er den Fierde Part?

BEslutningen/ som saa liuder: Christus er det Ny Testamentis Meglere/

paa

paa det at de/ som ere kallede/ skulle faa den forjætte euige Arff/ formedelst den Død/ som skede til Forløsning/ aff de Offuertrædelser/ som vaare vnder det første Testamente.

Huad lære wi der aff?

Først/ at vor HErre Christus er endnu stedse oc altid vor Meglere oc Taalsmand hos Gud: Oc wi derfaare skulle met Frjmodighed træde frem for Gud/oc bede om alt hues oss er fornøden/ vdi hans Naffn.

Dernæst/ at hand derfaare giffuer sin Kircke Lærefædre/ oc lader ved den-nem kalde oss til Guds Rige/ paa det wi skulde samme Kald met en sand Tro antage/ oc faa den forjætte euige Arff.

Bønen.

WJ tacke dig/ HErre Jesu Christe/ at du est bleffuen vor ypperste Præst/ oc haffuer met dit eget Blod forhuærffuet oss en euig

Forløsning: Oc bede dig/ regære oss ved din hellig Aand / at lige som du haffuer renset vore Samuittigheder aff de døde Gierninger: Wi oc lige saa kunde / vdi Hellighed oc Rætferdighed / tiene den leffuende Gud / vor Liffs Tid: Oc paa det sidste ocsaa bekomme den forjættede euige Arff/ oc bliffue salige/ Amen.

Mariæ Bebudelsis Dag.

Denne hellige Leitze scriffuer Esaias Propheta/ Cap: VII.

HERREN talede atter til Achas/ oc sagde: Begære dig it Tegn aff HER-

HERREN din Gud/
huad heller det er der vnder
i Helffuede/ eller offuen i
det Høye. Men Achas sag-
de: Jeg vil det icke begære/
at ieg skal icke friste HER-
REN. Da sagde hand:
Nu vel/ saa hører i aff Da-
uids Hus: Er det eder for
lidet/ at i besuære Folcket/
men i ville ocsaa besuære
min Gud? Derfaare skal
HERREN selff giffue
eder it Tegn: See/ en
Jomfru er fructsommelig/

oc skal føde en Søn / den skal hun kalde Immanuel: Hand skal æde Smør oc Hunnig / at hand kand bortkaste det Onde / oc vduelle det Gode.

Huorfaare læsis denne Text paa denne Dag?

FOrdi at det / som den hellige Propheta Esaias her lang Tid tilforne haffde spaaet / det er bleffuet fuldkommet paa denne Dag. Thi Maria er den Jomfru / om huilcken her sigis / at hun skulde bliffue fructsommelig. Oc hendis Søn er vor HErre Jesus Christus / som kaldis oc Immanuel / efterdi hand er kommen til oss / som en Gud oc Menniske / oc haffuer igen forligt sin Himmelske Fader met oss / som tilfor-

tilforne vaar vred for Syndsens skyld/oc giort hannem til Ven met oss.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Fire.

Huad siger den Første Part?

HVorledis Gud befalede Konning Achas / at hand skulde begære sig it Tegn aff HERREN sin Gud / huad heller det er der vnder i Helffuede / eller offuen i det Høye.

Huad lære wi der aff?

Først / huor trolige Gud haffuer tenckt paa den Pact / som hand haffde giort met Abraham / Isaac oc Jacob: Oc haffuer derfaare holdet synderlig Beskærmelse offuer det Jødiske Folck / wanseet at Konning Achas vaar Vgudelig/oc giorde icke huad HERREN vaar behageligt.

Dernæst / at Gud icke vil aldelis vdslycke Troens lille rygendis Hør vdi

 oss:

oss: Men heller vil styrcke oc opholde den met Tegn oc vnderlige Gierninger / om wi ellers ville lade oss hielpe.

Huor om er den Anden Part?

OM Konning Achas / som icke vilde begære noget Tegn / endog at HERREN selff befalede hannem det at giøre.

Huad lære wi der aff?

Først / Huor arme / blinde oc wforstandige Mennisker wi alle ere aff Naturen / oc huor ilde wi vide at skicke oss vdi Guds Ord oc Gierninger. Thi naar wi skulde tro Ordet met Enfoldighed / da bliffuer det oss tungt / oc ville da altid haffue Tegn: Men naar Gud giffuer selff Tegn / saa ere de oss icke heller til maade/men wi end ocsaa moduillige foracte dem der til / som paa denne Dag skeer met de hellige Daabsens oc Altarens Sacramenter. Huilcket jo er en stor oc grædelig jammer om oss.

Dernæst / Saa seer mand oc paa denne Konning Achas / huordan Hyckleris Art er/oc at Hycklere jo vdi Sandhed sij Myggen aff / oc opsluget Camelet. Thi at Kongen skulde begæret it Tegn effter HERRENS Befalning/ det vil hand icke giøre/ vender stor Hellighed faare / oc siger: Hand kunde/ maa skee / friste HERREN/ etc. Men at hand vandrede i Israels Kongers Veye/ stifftede oc forsuarede de aabenbarligt Affguderie / 4. Reg: 16. giorde Forbund met Kongen aff Assyrien / oc hannem til Tieniste begynte oc giorde meget i Tempelen / som Gud ilde behagede / der giør hand sig aldelis ingen Samuittighed paa. Huilcket jo er en stor Blindhed / fra huilcken alle Mennisker met Flid skulle tage sig vare.

Huor om taler den Tredie Part?

OM det Tegn / som Gud selff gaff Kong Achas/ oc sagde: En Jomfru

skal bliffue fructsommelig/ føde en Søn/ oc kalde hans Naffn Immanuel.

Huad lære wi der aff?

Først / at det gantske Jødiske Rige oc Præstedømme vaar der til stifftet oc ved Mact holdet aff Gud / at Mesias skulde der / oc ingen anden Stæd/ fødis. Thi for den samme Aarsage giffuer Gud her sit Folck dette / oc intet andet Tegn/ paa det/ at efterdi Mesias vaar saa dennem tilsagd / at hand skulde komme / førend Spiren bleff tagen fra Juda/ da skulde Jøderne tro/ emeden hand icke endnu vaar kommen/ da skulde ocsaa Kongen aff Syria/ som nu drog ind offuer dem/ icke kunde offueruinde dennem/ men skulde lade dennem bliffue ved deris Spir oc Regimente/ indtil Immanuels Tilkommelse/ som denne Jomfru skulde føde. Huilcket oc der effter lige saaledis skeet er.

Dernæst / saa vil ocsaa Gud lære met dette Tegn/ at mand ocsaa faar

Hielp vdi timelig Nød / for den forloff-
uede Meſsiæ ſkyld / oc at alt hues Gode
oſſ vederfaris/ det bliffuer oſſ giffuet for
hans ſkyld.

Huilcken er den Fierde Part?

DEn trøſtelige Lærdom / om den til-
kommendis Meſsiæ Perſon oc Em-
bede. Huilcke begge Stycker ere befatte-
de i det Naffn/ ſom hannem her giffuis:
Thi Jmmanuel bemercker/ Gud met oſſ.

Huorfaare bliffuer Meſsias
ſaa kallet?

Første / fordi at hans Guddomme-
lige Natur er bleffuen ſamlet met vort
Menniſkelige Kiød / oc er bleffuen en
Perſon.

Dernæſt/ fordi at hand ocſaa haff-
uer ſtillet ſin Faders Vrede/ forligt han-
nem met oſſ / oc i ſaa Maade forhuærff-
uet Syndernis Forladelſe / Rætferdig-
hed / den hellig Aand / oc it euigt Liff.
Thi dette lille Barn haffuer giort begge
Parter: Bortkaſtet det Onde / oc vd-
uald

uald det Gode: Oc om hand end skiønt maatte dricke dis imellem en bitter Drick aff den Kalck / som hannem vaar iskencket / saa vaar det hannem dog it sød Hunnig / efftterdi det vaar oss gaffnligt til Salighed. Som hand selff sagde til sine Disciple: Mig haffuer hiertelig forlenget / at æde dette Paaskelam met eder. Item: Jeg haffuer en Mad at æde / som i icke aff vide: Oc min Mad er denne / at ieg giør hans Vilie / som mig haffuer vdsend. Luc: 22. oc Iohan: 4. Huilcket altsammen wi oss alle til Trøst flitteligе skulle mercke.

Bønen.

Allmectige Gud / barmhiertige Fader: Wi tacke dig aff Hiertens Grund / at du paa denne Dag haffuer ladet din enbaarne Søn / vdi Jomfru Mariæ Liff / bliffue vor kiere Broder oc tro Immanuel / oc for hans skyld annammet oss til Naade: Oc bede dig / styrcke oc regære oss met din hellig Aand /

Aand / at wi icke søger effter nogen anden Frelsere: Men fortrøster oss all Naade hos dig for hans skyld / at wi vdi hans Bekiendelse oc Tro kunde daglige forbedris / bliffue der vdi bestandige oc salige til euig Tid / Amen.

Paa Palme Søndag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Philipper / Cap: II.

KJere Brødre: Huer være ved det Sind / lige som oc Jesus Christus vaar: Huilcken / alligeuel at hand vaar vdi Guddomme-

melig Skickelse / da holt hand det icke for it Roff / at være Gud lig: Men hand fornedrede sig selff/oc tog en Tieneris Skickelse paa / oc bleff lige som it andet Menniske / oc befunden som it Menniske i sin Skickelse. Hand fornedrede sig selff/ oc bleff lydig indtil Døden? Ja til Døden paa Kaarsset. Derfaare haffuer oc Gud ophøyet hannem/oc haffuer giffuet hannem it Naffn/ som er offuer alle Naffn:

At i Jesu Naffn skulle alle deris Knæ/ som ere i Himmelen oc paa Jorden/ oc vnder Jorden/ bøye sig: Oc alle Tunger skulle bekiende/ at Jesus Christus er en HErre/ til Gud Faders Ære.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den ocsaa er en aff de allerskøniste Prædicken/ om vor HErris Jesu Christi saliggiørendis Pine oc Død/ oc kaartelige tilsammen befatter/ alt hues en Christen der om vide oc tro skal. Thi her met haffue de gamle Lærefædre (som den haffue forordnet til at læsis paa denne Dag/)

villet giffue Aarsage til/ at menige Mand (som ellers komme lidet til Kircke vdi Dimmel Vge/) paa denne Palme Søndag skulde vnderuisis/ vdi en kaart Summa/ om alt det/ som vdi Christi Passion eller Pinis Historia gaffnligt oc fornøden er at vide.

Huor mange Parter haff-
uer denne Text?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Huer være ved det Sind/ lige som oc Jesus Christus vaar.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner til en Christelig Ydmyghed/ huilcken (som den næst forgangende Text giffuer tilkiende/) staar der vdi/ at wi intet giøre aff Trætte eller forfengelig ære: Men at wi huer ved Ydmyghed acter en anden høyere end oss selff: Oc ingen seer til det/ som hannem

hører til / men til det / som andre hører til. Oc fremsætter den hellige Apostel Paulus oss her vdi vor HErris Christi Exempel / paa det wi der vdi kunde see begge Stycker : Først / huorledis / oc dernæst ocsaa / huorfaare wi skulle øffue oss vdi Ydmyghed.

Huilcken er den Anden Part:

DE Ord : Alligeuel Jesus Christus vaar vdi Guddommelig Skickelse / da holt hand det icke for it Roff / at være Gud lig : Men hand fornedrede sig selff / oc tog en Tieneris Skickelse paa / oc bleff lige som it andet Menniske / oc befunden som it Menniske i sin Skickelse.

Huad lærer disse Ord oss?

Først / At vor kiere HErre Jesus Christus fra Euighed haffuer været en sand Gud / i alle Maade lige met sin Himmelske Fader / vdi Værelse / Visdom / Mact / ære oc Vold.

Dernæst / At hand oss til beste haffuer giffuet sig saa langt ned / oc ydmyget

sig / at hand er bleffuen it sand Menni-
ske / oc annammet paa sig vort Kiød oc
Blod / met alle sine Vilkaar / dog Syn-
den vndertagen: Oc haffuer samlet den
saa tæt oc nær met sin Guddommelige
Natur / at hand nu er bleffuen Gud oc
Menniske vdi en Person. Huilcket alt-
sammen wi skulle flittelige mercke / imod
de skadelige Kættere / som enten slet oc al-
delis haffue benectet den HErris Christi
euige Guddom / eller oc haffue lært fal-
skelige oc wrættelige / om hans Menniske-
lige Natur.

For det Tredie / At alligeuel denne
Menniske Christus vaar ocsaa en sand
Allmectig Gud oc HErre offuer alting /
da haffuer hand dog icke meget pralet
met sin Guddommelige Allmact / den
stund hand leffde her paa Jorden: Men
fornedrede sig selff / oc tog en Tieneris
Skickelse paa. Det er: Hand haffuer
icke altid aabenbaret sin Herrlighed /
men holdet sig stille / paa det hand / som
den rætte Guds Tienere / kunde handle
vise-

uiselige / oc lide oc dø for oss Mennisker/ effter sin Faders Vilie. Thi hand vaar icke kommen / at hand skulde lade sig tiene: men at skulde tiene / oc lade sit Liff/ mange til Forløsning. Matth: 20.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Christus fornedrede sig selff/ oc bleff lydig indtil Døden/ ja til Døden paa Kaarsset.

Huad lærer oss disse Ord?

Først/ At det haffuer været saa forskicket oc besluttet aff Gud vor Himmelske Fader selff / at hans enbaarne euige Søn skulde bliffue hannem lydig til Kaarssens Død/ oc i saa Maade met sin Lydighed giøre oss wlydige fordømde Mennisker rætferdige oc salige.

Dernæst / At Guds Søn / vor HErre Jesus Christus / haffuer gierne oc veluilligen beuist samme Lydighed: oc haffuer derfor icke været tuinget eller trengd der til/men haffuer met god Vid-

skab oc Vilie lidt for oss paa Kaarsset. Huorfaare wi oc dis mere skulle trøste oss met samme hans saliggiørende Død oc Pine.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Derfaare haffuer oc Gud ophøyet hannem / oc haffuer giffuet hannem it Naffn / som er offuer alle Naffn: At i Jesu Naffn skulle alle deris Knæ / som ere i Himmelen / oc paa Jorden / oc vnder Jorden / bøye sig: Oc alle Tunger skulle bekiende / at Jesus Christus er en HErre / til Gud Faders ære.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand lærer oc vidner / om den store Herlighed / som er vederfaren vor HErre Christo / effter at hand haffde fornedret sig selff / oc været sin Fader lydig indtil Kaarssens Død / oc siger: Gud haffuer ophøyet hannem. Det er: Opuact hannem igen fra de Døde / optaget hannem til Himmelen / oc sættet hannem hos sin høyre Haand / oc der met giffuet

hannem it Naffn/ som er offuer alle Naffn. Thi der met er det bleffuet aabenbare/ icke allene/ at denne Christus er en sand Gud/ oc en Seyeruindere offuer Døden/ Dieffuelen oc Helffuede: Men ocsaa/ at den Menniskelige Natur her ved er kronet met ære oc Smycke/ oc er indførd vdi wsigelige stor Herlighed/ oc saa høyt ophøyet/ at hende er giffuen all Mact i Himmelen oc paa Jorden: Oc i denne Jesu Naffn skulle alle deris Knæ/ som ere i Himmelen oc paa Jorden/ bøye sig. Huilcket altsammen wi skulle flitteligе mercke: Først til en Atuarsel/ imod alle Secter oc Kættere/ som icke ville vnde vor HErre Christo denne ære/ men heller hannem den frarøffue/ om de kunde. Dernæst til en Formaning/ at wi met dis større Frimodighed skulle paakalde Gud/ efftersdi vort Kiød oc Blod sidder hos hans høyre Haand: Saa oc beuise vor HErre Christo all tilbørlige oc plictige ærebødighed.

Bønen.

WJ tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / aff vor Hiertens Grund / at du haffuer ladet din euige Søn komme aff Himmelen / annamme en Tieneris Skickelse / oc bliffue for vor skyld lydig indtil Døden paa Kaarsset: Oc bede dig / styrcke vor Tro met din hellig Aand / at wi kunde forsee oss alt Gaat / Naade oc Barmhiertighed hos dig / for hans skyld: oc saa lenge efftersølge hans Exempel / vdi Ydmyghed oc Taalmodighed vnder Kaarsset / indtil wi paa det sidste formedelst hannem bliffuer der aff forløste / oc ophøyede oc salige til euig Tid / Amen.

*
* *
*

Paa Skier-
torsdag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Corinth: XI.

KJere Brødre: Jeg annammede det aff HErren/ som ieg haffuer giffuet eder: Thi at vor HErre Jesus/ i den Nat der hand bleff forraad/tog hand Brødet/ tackede/ oc brød det/ oc sagde: Tager/ æder/ Det er mit Legeme/som brydis for eder/ Det giører i min Hu-

kommelse. Dißligeste ocsaa Kalcken / effter Naderen / oc sagde: Denne Kalck er det ny Testamente i mit Blod / Det giører / saa offte som i det dricke / i min Hukommelse. Thi saa offte som i æde aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck / Da skulle i forkynde HErrens Død / indtil hand kommer. Huo som nu æder wuærdelige aff dette Brød / eller dricker aff HErrens Kalck / hand er skyldig i

HErrens Legeme oc Blod. Men huert Menniske skal prøffue sig selff / oc æde saa aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck. Thi huo som æder oc dricker wuærdelige/ hand æder oc dricker sig selff Dommen/der met at hand icke giør Forskæl om HErrens Legeme.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at vor HErre Jesus Christus paa denne Dag/ vdi sin sidste Nadere (huilcken hand holt met sine Discipler / lidet for sin Pine/) indskickede det hellige Sacramente / om huil-

huilcket Paulus her taler: Oc wi ocsaa tilbørlige skulde Aarligen paa denne Dag saadant betencke.

Huor mange Parter haff-uer denne Text?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord om den hellige Naderis Indskickelse vdi sig selff: Huilcke Paulus vil haffue sine Corinther dis flitteligere befalede / fordi hand haffuer annammet dennem aff HERREN selff.

Huad lærer oss disse Ord?

Først / Huad der er til Stæde oc vddelis i Naderen / som er / Icke alleniste Brød oc Vjn / Men ocsaa met oc hos det samme / vor HErris Jesu Christi sande Legeme / som er giffuet for oss / oc sande Blod / som er vdgydet for oss. Huilcket derfaare flittelige skal merckis imod Papisterne / oc alle andris vildfarende Menin-

ninger. Thi lige som Papisterne vilde allene haffue HErrens Legeme oc Blod foruden Brød oc Vin vdi Naderen: Saa vende andre det slet om / oc ville icke mere vide der at være til Stæde / end Brød oc Vin allene / fra huilcke Christi Legeme oc Blod skulde være saa lange fra skilt / som Himmelen er fra Jorden. Huilcket altsammen jo icke er at følge den hellige Apostels Pauli Exempel / efftterdi hand aldelis intet haffuer forandret vdi HErrens Indskickelse / men haffuer giffuet oc efftterladet de Corinther den samme i alle Maade / lige som hand den haffde annammet aff HErren.

Dernæst / Lærer ocsaa denne Indskickelsis Ord oss klarlige / huorledis oc huor til wi skulle annamme oc bruge disse Himmelske oc Jordiske Gaffuer / som er / at wi icke skulle gaa der met vdi Procesz, eller vie oc signe Land eller Vand der met: Men æde oc dricke HErrens Brød oc Legeme / Vin oc Blod: Oc der aff icke

heller

heller den ene Part allene / men begge Dele: Lige som HErren det selff indsættet oc forordnet haffuer. Oc derfaare haffde Papisterne icke burd at forandre HErrens Testamente til nogen anden Brug: Icke heller at formene oc fratage Lege Folck Kalcken / som de giort haffue.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Saa offte som i æde aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck / da skulle i forkynde HErrens Død / indtil hand kommer.

Huad lærer Paulus i disse Ord?

Først / Huor til det hellige Altars Sacramente er indskicket / oc skal brugis iblant oss / som er: Til en Hukommelse / at HErren haffuer giffuet sit Legeme for oss / oc vdgydet sit Blod til vore Synders Forladelse. Thi huo som gaar til denne hellige Nadere / den skal trøsteligt ihukomme / at hand hører ocsaa heden til deris Tall / for huilcke Christus haffuer

kidt Pine oc Død: Oc at hand nu derfaare i dette Sacramente giffuer hannem sit Legeme at æde/oc sit Blod at dricke / paa det hand maatte haffue it vist Segel oc Pant paa sin Tro/ oc dis mindre haffue Aarsage til at tuile / at vor HErris Jesu Christi Legeme jo ocsaa er giffuet i Døden for hannem / oc hans Blod er ocsaa for hannem vdgydet.

Dernæst/ Trøster ocsaa Paulus den hellige Christne Kircke met disse Ord/ oc siger : At HErren skal oppeholde sit Ord / oc de hellige Sacramenters rætte Brug / indtil hand paa den yderste Dag skal komme igen / oc dømme de Leffuendis oc de Døde.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huo som æder wuærdelige aff dette Brød/eller dricker aff HErrens Kalck / hand er skyldig i HErrens Legeme oc Blod / oc æder oc dricker sig selff Dommen/ der met at hand icke giør Forskæl om HErrens Legeme.

Huad

Hvad giør Paulus i disse Ord?

Hand paaminder/ at mand skal see sig vel for/ oc icke wuærdelige bruge dette høyuærdige Sacramente. Thi alligeuel at Menniskens Vantro icke giør Guds Sandhed til intet / oc derfaare de Wuærdige / saa vel som andre / annamme Christi Legeme oc Blod vdi Sacramentet : Saa bekommer dog saadant dennem til Dommen / oc de bliffue skyldige i HErrens Legeme oc Blod : Ja forgribe dennem / oc synde høyelige der vdi/ at de icke giøre Forskæl der om. Det er : Icke acte eller betencke / huor store Gaffuer dennem tildelis / oc huorledis de skulde rættelige bruge dennem til vor HErris Christi ære/ oc deris Trois Bestyrckelse : Men gaa wbetenckt der met om / oc acter det icke anderledis eller mere/ end anden almindelig Mad oc Drick. Huilcket jo er en stor groff Synd / for huilcken en huer Christen skulde flittelige tage sig vare.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Menniskensskal prøffue sig selff / oc æde saa aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner/ at wi skulle flitte-lige tilforne berede oss til det hellige Sa-cramentis værdelige Brug / oc prøffue oss selff / huor arme Syndere wi ere/ oc huor høyelige wi haffue behoff / at Gud vilde være oss naadig for Christi skyld/ forlade oss Synderne / oc til it Pant oc Foruaring der paa metdele oss sin Søns Legeme oc Blod i Sacramentet. Thi huo met saadan Forstand oc Hierte gaar til Sacramentet / den annammer det visselige værdelige / til Guds ære oc sin egen Salighed. Men tuert imod / an-dre som intet prøffue sig / men løbe til/ foruden ræt Forstand oc sand Poeni-tentze / de annamme sig selff Dommen/ oc som Paulus her truer / skulle bliffue

 straffe-

straffede derfaare/ her timelige/ oc siden til euig Tid.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig aff Hiertet/ at du haffuer saa naadelige betenckt oss arme Syndere/ oc giffuet din enbaarne Søn for oss i Døden/ oc til dis euige Hukommelse ved hannem saa indskicket den hellige Nadere/ at wi der vdi skulle æde hans Legeme/ oc dricke hans Blod/ oc met trofaste Hierter komme ihu/ oss til Trøst/ at hand haffuer giffuet sit Legeme for oss/ oc giffuet sit Blod for oss/ til Syndernis Forladelse/ oc saa forligt oss met dig. Wi bede dig/ regære oss met din hellig Aand/ at wi altid kunde rættelige prøffue oss/ oc værdelige bruge denne Nadere/ dig til ære/ oss til Troens Bestyrckelse/ oc vort Leffnets Forbedring: Oc loffue oc tacke dig for denne oc alle andre dine naadige Gaffuer/ her timelige/ oc siden til euig Tid/ met din

kiere

kiere Søn / vor Frelsere Jesu Christo/ oc den hellig Aand/ som leffuer oc regne-rer tilsammen en sand Gud / fra Euig-hed oc til euig Tid/ Amen.

Paa Langfredag skal læsis den gant-ske Jesu Christi Pinis oc Døds Historie / tilsammen screffuen aff de Fire Euangelister/ indtil Opstandelsens Historie.

Paa Paa-skedag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Corinth: V.

KJere Brødre: Udren-ser den gamle Sur-dey/ paa det i kunde være en

ny Dey / lige som i ere vsurede. Thi wi haffue oc it Paaskelam / som er Christus / offret for oss. Derfaare lader oss holde Paaske / icke i den gamle Surdey / oc icke i Ondskabs oc Skalckheds Surdey: Men i Reenheds oc Sandheds søde Dey.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at Paulus vdi den saa gantske vel oc sandelige vnderuiser oss / huorledis wi rætteli-ge oc Christelige skulle holde Paaske / oc huad wi skulle giøre / naar wi ville salige

begaa Christi glædelige Opstandelse/saa vel som oc hans Pine oc Død / saa at det kand skee Gud til ære/ oc oss selff til vort Leffnets Forbedring oc euig Salighed.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tuende.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Udrenser den gamle Surdey/paa det i kunde være en ny Dey/lige som i ere wsurede.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Først lærer hand / met denne Lignelse aff Surdey / huor skadeligt det er/ naar aabenbarlige Synder / Skam oc Laster/ giøris oc brugis wstraffet i nogen Menighed. Thi lige som lidet Surdey surgiør den gantske Dey: Saa kand oc en gantske Menighed bliffue forarget aff it ont Exempel. Derfaare skulde met rætte det Onde met tilbørlig Aluorlig-

 hed

hed straffis / oc det Vedersttyggelige vdi Tide borttagis / paa det at it skabbet Faar icke skulde fordærffue den gantske Hiord.

Dernæst formaner hand oss / at skulle ræt holde Paaske / oc viser / huorledis wi det skulle giøre / oc siger: Wi skulle vdrense den gamle Surdey. Det er: Lige som Jøderne i den gamle Testamente imod Paaske Tide skulde skaffe ait suret Brød aff deris Bolige / oc bruge idel sød oc wsuret Brød: Saa skulle wi oc saa vdrense oc afflegge aff vore Hierter / all Ondskabs oc Skalckheds Surdey / oc begynde at bliffue en Reenheds oc Sandheds sød Dey: Oc dette derfor / effterdi wi allerede ere wsurede. Det er: Wi haffue bekommet Syndernis Forladelse / Rætferdighed / oc den hellig Aand / for Christi skyld / der til allene / at wi skulle daglige forbedris / vdi Hellighed oc Rætferdighed / oc leffue Gudfryctelige for Gud / som hans lydige Børn.

Huilcken er den Anden Part:

DE Ord: Wi haffue oc it Paaske-lam/ som er Christus/ offret for oss.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand ligner det gamle oc det ny Testamentis Paaskelam tilsammen / oc lærer: At effterdi wi Christne haffue it meget ædlere oc bedre Paaskelam / end Jødernis den Tid vaare/ da skulde wi oc holde vor Paaske meget helligere / oc be-gaa den meget Gudeligere / end som de giort haffue. Thi Jøderne haffde ickun it almindeligt Lam aff Hiorden / hues Blod / naar det bleff struget paa deris Dørtræ/ befridde dennem fra Legemlige Fordærffuelse allene: Men wi haffue it Guds Lam / hues Blod oss renser aff Synden/ befrier oss fra den euige Død/ naar wi/ved en sand Tro/ bestryger vore Hierter der met. Derfaare wi oc skulde om denne Tid met Tacknemmelighed prise saadan Naade/ oc holde Paaske vdi Reenheds oc Sandheds søde Dey.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig aff Hiertet/ at du haffuer der til forordnet din enbaarne Søn Jesum Christum/ at hand/ som det rætte Paaskelam/ skulde offre sig selff for oss/ oc bære all Verdsens Synder: Oc bede dig/ hielp oss met din hellig Aand/ at wi jo lenger jo mere vdrenser den offuerbleffne Ondskabs oc Skalckheds Surdey/ oc holde Paaske vdi Reenheds oc Sandheds søde Dey/ oc met dette Lams Blod saa kunde bestryge vore Hierter/ at wi maatte befries fra euig Fordærffuelse/ oc bliffue salige til euig Tid/
AMEN.

* * *
*

An-

Anden Paa-
skedag.

Denne hellige Leitze scriffuis i Apostlernis Gierninger/ Cap: X.

DA oplod Peder sin Mund/ oc sagde: Nu befinder ieg i Sandhed/ at Gud anseer icke Personer: Men huo som hannem frycter/ oc giør ræt/ hand er hannem tacknemmelig iblant allehaande Folck. I vide vel aff den Prædicken/ som Gud sende til Israels

Børn/oc lod forkynde Fred/
ved Jesum Christum/ (Huil-
cken som er en HErre off-
uer alting/) det som skede
igennem det gantske Jø-
diske Land/ oc begyntis i
Galilea/ effter den Daab/
som Johannes prædickede:
Huorledis Gud saluede den
samme Jesum aff Naza-
reth/ met den hellig Aand
oc Krafft: Den som drog
omkring/ oc giorde vel/ oc
helbrede alle/ som vaare off-
uerfaldne aff Dieffuelen/
Thi

Thi Gud vaar met hannem. Oc wi ere Vidne til alt det / som hand giorde i Jødeland / oc vdi Jerusalem. Den sloge de ihiel / oc hengde hannem paa it Træ. Den samme opuacte Gud paa Tredie Dag / oc lod hannem aabenbaris / icke alt Folcket / men oss / som ere vdualde Vidne aff Gud: Wi som aade oc drucke met hannem / effter at hand er opstanden fra de Døde.

Huor-

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag / i Stæden for en Epistel?

Fordi at den hellige Apostel Petrus her met herlige oc skøne Ord bær Vidnisbyrd / om vor HErris Jesu Christi Opstandelse / i det hand siger: Gud opuacte sin Søn Jesum Christum paa den Tredie Dag / oc lod hannem aabenbaris / icke alt Folcket / men dennem / som vaare vdualde Vidne aff Gud / huilcke oc haffue ædet oc drucket met hannem / efter at hand er opstanden fra de Døde.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DEn trøstelige skøne Sententz: Nu befinder ieg i Sandhed / at Gud anseer icke Personer: Men huo som hannem

nem fryeter / oc giør ræt / hand er han-
nem behagelig iblant allehaande Folck.

Huad lærer Petrus i disse Ord?

Først / At Gud er icke saadan en Personers Anseere / som vil vnde oc giffue ickun nogle faa Mennisker allene det euige Liff / men formene alle de andre det / huor hiertelige de det begære. Thi lige som hand haffuer send den gantske Verden sin Søn til en Frelsermand: Saa vil hand ocsaa annamme til Naade / alle dennem / som saadant hiertelige begære / for samme sin Søns skyld / foruden nogen Persons Anseelse.

Dernæst / At huo som vil være Gud behagelig / hand skal alt ocsaa fryete hannem / oc giøre ræt / det er / giøre en sand Bod oc Bedring. Thi at fryete Gud / det heder / at bekiende oc angre sine Synder / fryete sig for Guds Vrede / oc begære Naade. Men at giøre ræt / heder / at tro paa Sønnen Jesum Christum / effter vor Himmelske Faders Villie

oc Befalning/ holde hans Ord/ oc leff-ue Christelige der effter. Huo det giør/ hand er en ræt bodferdig Syndere / som er Gud / oc hans hellige Engle i Himmelen / velbehagelig / oc bliffuer visseligen salig.

Huilcken er den Anden Part?

DEn trøstelige skøne Prædicken / som Apostelen Petrus giør/om vor HErris Jesu Christi Person oc Embede.

Huad lærer hand om hans Person?

Kaartelige saa meget: At hand Først er it sand Menniske / som haffuer lidt Pine/ er død paa Kaarsset/oc opstanden igen paa den Tredie Dag / oc er beskicket aff Gud / at være de Leffuendis oc de Dødis Dommere.

Dernæst/ At hand er en sand Gud/ oc en HErre offuer alting. Huilcket flittelige bør at merckis / til vor Christelige Trois Stadfestelse.

Huad lærer hand om hans Embede?

At Gud haffuer ladet forkynde oss Fred ved hannem. Det er: Naade/Synders Forladelse/Retferdighed/oc it euigt Liff. Thi hand er den Fredsens Første/ som haffuer forligt oss met Gud/ oc forhuerffuet oss euig Salighed. Met huilcket wi da skulle trøste oss/ imod alle den arrige Dieffuels/saa vel som oc Lowens/ Syndsens oc Helffuedis Fristelser.

Huilcken er den Tredie Part?

Det herlige Vidnisbyrd / om vor HErris Jesu Christi Opstandelse. Thi S. Petrus siger her/at hand oc de andre Apostler haffue icke grundlagt deris Tro oc Prædicken / om vor HErris Christi Opstandelse/paa andre Folckis bare Beretning eller Sigelse / men der paa / at de selff met deris Øyne haffue seet vor HErre Jesum / effter hand vaar opstanden / sa haffue ocsaa ædet oc drucket met hannem/ oc vide derfaare/at deris Vidnisbyrd er sant. Huilcket wi dis flitteli-

gere

gere skulle mercke / imod de vantro Jøders Benectelse oc Løgn.

Bønen.

WJ tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du lader forkynde oss Fred / ved din Søn Jesum Christum / oc lader oss trøstelige formercke / at du est ingen Persons Anseere / men vilt forlade Synderne / oc være naadig alle dennem / som dig frycte / oc tro paa din Søn Jesum Christum: Oc bede dig / styrcke oc regære vore Hierter met din hellig Aand / at wi kunde tro din hellige Propheters oc Apostlers Vidnisbyrd / bekiende oc annamme din Søn Jesum Christum for vor eniste Frelsermand / oc saa / naar hand paa den sidste Dag skal komme igen / de Leffuendis oc Dødis Dommere / kunde met Glæde see hannem / som vor Saliggiøre- re / oc bliffue ved hannem til euig Tid salige / Amen.

Tredie Paa-
skedag.

Denne hellige Leitze scriff-
uis i Apostlernis Giernin-
ger/ Cap: XIII.

DA stod Paulus op/ oc
slo met Haanden/ oc
sagde: J Mend/ kiere Brø-
dre/ i Børn aff Abrahams
Slect/ oc de som frycte Gud
iblant eder/ til eder er dette
Saligheds Ord send. Thi
de som bo i Jerusalem/ oc
deris Offuerste/ efftedi de
icke kiende Jesum/ ey heller

Propheternis Røst / (som bleffue læste alle Sabbather/) da fuldkommede de dem met deris Dom. Oc alligeuel at de funde ingen Døds Sag met hannem/ saa bade de dog / at Pilatus vilde thielsla hannem. Oc der de haffde fuldkommet alting / som er screffuet om hannem / da toge de hannem aff Træet / oc lagde hannem i en Graff. Men Gud opuacte hannem fra de Døde / oc hand aabenbaredis

redis mange Dage for dem/ som ginge met hannem op aff Galilea til Jerusalem/ huilcke som ere Vidne til Folcket. Oc wi forkynde eder ocsaa det Løffte/ som skede til vore Fædre: At Gud haffuer oss/ deris Børn/ det fuldkommet/ i det hand opuacte Jesum.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrdi at wi haffue atter her it herligt skønt Vidnisbyrd/ om vor HErris Jesu Christi Opstandelse: Thi Paulus icke alleniste beuiser saadant met sine egne Ord/ men

skinder sig ocsaa til de andre Apostlers Vidnisbyrd / oc siger: At Christus aabenbarede sig mange Dage for dem/ effter sin Opstandelse. Huorfaare de ocsaa der effter ere bleffne hans Vidne til Folcket.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: I Mend/ kiere Brødre/ i Børn aff Abrahams Slect / oc de som fryete Gud iblant eder / til eder er denne Salighedes Ord send.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner Brødrene / oc det gantske Folck vdi Antiochia / at de skulle annamme denne Salighedes Ord / det er / det hellige Euangelium om Christo/ oc icke foracte det / som de Jøder i Jerusalem. Thi der til haffde Gud send den-

nem sit salige Ord/ oc ladet det prædicke for dennem / at de der ved skulde komme til Saligheds Kundskab / oc bliffue salige.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Thi de som bo i Jerusalem/ oc deris Offuerste / efftersi de icke kiende Jesum / ey heller Propheternis Røst/ (som bliffue læste alle Sabbather/) da fuldkommede de dem met deris Dom.

Huad lærer disse Ord?

Først i almindelighed / At det vel kand skee / at mand meget pladrer om Christo / oc dog alligeuel necter oc ihielslaer hannem/ det er/ hader oc forfølger/ som Jøderne giorde.

Dernæst/ At de vdi Jerusalem/oc deris Offuerste / derfaare ere faldne vdi saadan skreckelige Blindhed/ fordi de vilde icke kiende den HErre Christum / eller høre de hellige Propheters Røst. Thi

endog saadant paa alle Sabbather bleff læst for dennem / saa at de vel met rætte haffde kundet der aff kiend deris forloffuede Messiam, saa haffue de dog foractet hannem / oc offuerantuordet hannem til Døden / imod deris Samuittighed / uden all Aarsage : Oc saa fuldkommet met deris Dom / hues tilforn om deris Blindhed oc Wtacknemmelighed spaaet vaar. Huilcket er screffuet oss til en Atuarsel / at wi icke skulle være trygge eller offuermodige / men flittelige bede Gud om Ordsens rette Forstand / oc en stadige Tro / oc vare oss selff flittelige fra moduillige Foractelse / huilcken er en Begyndelse til Forhærdelse.

Huilcken er den Tredie Part?

DEt herlige skøne Vidnisbyrd / som S. Paulus her giffuer Christo / om hans Wskyldighed / oc siger : At der er ingen Døds Sag funden met hannem / oc hand saa er wskyldig ihielslagen.

Huad lære wi der aff?

At vor kiere HErre Christus icke haff-
uer betalet for sin egen/men for frommet
Skyld. Det er: Haffuer lidt/icke for sine/
men for vore Synder. Huilcket flittelige
bør at merckis. Thi skal vor HErris Chri-
sti Pine oc Død være oss trøstelig/da skul-
le wi vdi saa Maade giøre en Skilsmisse
imellem hans oc andris Pine: At alle an-
dre Mennisker ere fattige Syndere/men
hand er foruden Synd / oc haffuer/ som
en Ræfferdig/ lidt for oss Vrætferdige/
at wi ocsaa kunde bekomme den Rætfer-
dighed/ som gielder for Gud.

Huilcken er den Fierde Part?

DEt Vidnisbyrd/om vor HErris Je-
su Christi Opstandelse / vdi huilcket
dette synderlige er at acte / at Paulus si-
ger: At hand oc de andre Apostler ere
der til forordnede / at de skulde være den
HErris Christi Vidne / til det gantske
Folck / oc skulde Tid effter Tid forkynde
det Løffte/ som vaar skeet til Fædrene.

Huad lære wi der aff?

At vor HErris Jesu Christi Pine/ Død oc Opstandelse/ skulde icke allenniste gaffne Jøderne/ men ocsaa Hedningene/ oc være dennem tienlig til euig Salighed/ saa framt de allene vdi Troen annamme Apostlernis Vidnisbyrd oc Lærdom. Huilcket at vide/ er oss alle/ som fordum ocsaa haffue været Hedninge/ offuermaade trøsteligt.

Bønen.

WJ tacke dig/ HERRE Gud Himmelske Fader/ at du haffuer forløst oss fra den medfødde Mørckhed/ oc førd oss til Salighedsens oc din kiere Søns vor HErris Jesu Christi Kundskab/ ved de hellige Propheters oc Apostlers Røst/ oc endnu her til Dags oss saa naadelige der vdi opeholdet: Oc bede dig/ at du vilde lade oss daglige vdi saadan Kundskab voxe oc forbedris/ naadelige beuare oss fra

Blindhed oc dit Ords Foractelse: Paa det wi maatte leffne oc dø vdi en ræt Tro / oc siden paa den yderste Dag ved din Søn igen opueckis til it euigt Liff / oc bliffue s lige / Amen.

Den Forste Søndag effter Paaske.

Epistelen scriffuer S. Johannes Euangelista / I. Iohan: V.

MJne Allerkieriste: Alt det / som er fød aff Gud / offueruinder Verden / oc vor Tro er den Seyer / som haffuer offueruundet

Verden. Oc huo er den/ som offueruinder Verden/ uden den / som troer/ at Jesus er Guds Søn? Denne er den/ som kommer met Vand oc Blod/ Jesus Christus: Icke met Vand allene/ men met Vand oc Blod. Oc det er Aanden / som vidner / at Aanden er Sandhed. Thi de ere Tre/ som vidner paa Jorden: Aanden/ oc Vand/ oc Blod: oc de Tre ere it tilsammen. Er det saa / at vi annamme Menniskens

Vidnisbyrd / da er Guds Vidnisbyrd større: Thi det er Guds Vidnisbyrd / som hand vidnede om sin Søn. Huo som troer paa Guds Søn / hand haffuer dette Vidnisbyrd hos sig. Huo som icke troer Gud / hand gjør hannem til en Løgnere: Thi hand troer icke det Vidnisbyrd / som Gud vidner om sin Søn. Oc dette er det Vidnisbyrd / at Gud haffuer giffuet oss det euige Liff: Oc dette Liff er vdi

hans

hans Søn. Huo som haff-
uer Guds Søn/ hand haff-
uer Liffuet: Huo som icke
haffuer Guds Søn/ hand
haffuer icke Liffuet.

Huorfaare er denne Epistel for-
ordnet til denne Dag?

FØrst / Fordi at den kommer
offuer it met denne Dags Euan-
gelio / i det Apostelen siger: At
huo som vil offueruinde Verden / den
skal tro / at Jesus er Christus / Guds
Søn/ som kommer met Vand oc Aand.
Thi lige saa ender oc Johannes denne
Dags Euangelium/ oc siger: Men disse
Tegn ere screffne / at i skulle tro/ Jesus
er Christus / Guds Søn / oc at i skulle
haffue Liffuet/ formedelst Troen i hans
Naffn.

Dernæst / Fordi den taler om den hellige Daab / oc om den Strid / som wi / effter wi ere døbte / skulle føre vor gantske Liffs Tid / imod Dieffuelen oc Verden. Thi efterdi det vdi den første Christendom vaar sedvanligt / at mand maatte døbe mange gamle Folck / som da først bleffue omuende til den Christelige Tro / oc saadant skede almindelige vdi Paaske hellige Dage: Saa haffuer mand ville / paa den Søndag dernæst effter / formane dennem aff denne Epistel / at de skulde stadelige holde den Pact / som de haffde giort met Gud i Daaben / oc stride mandelige / imod Dieffuelen oc Verden / oc beholde Seyeruinding.

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Alt det / som er fød aff Gud / offueruinder Verden / oc vor

Tro er den Seyer / som haffuer offuer-uundet Verden.

Huad lære disse Ord oss?

Huor fra den rette Tro kommer / oc huad den vdretter. Troen voxer icke i vort Kiød oc Blod: Men huo den skal haffue / den maa fødis aff Gud / det er / opliusis oc fornyes ved Ordet oc den hellig Aand: Oc huo som haffuer saadan en Tro / den offueruinder Verden / det er / hand frycter sig icke for Tyranners oc Dieffuelsens Trusel oc Forfølgelse / meget mindre lader sig bedrage oc forføre aff Verdsens onde Lyst: men bliffuer stedse hos Gud til Enden / oc vorder salig. Derfor wi io flittelige skulle bede Gud om saadan Tro.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Huo er den / som offueruinder Verden / vden den / som troer / at Jesus er Christus / Guds Søn?

Huad lære disse Ord?

Huilcken den rette Tro er / som offueruinder Verden / oc huo den haffuer. Som er: Den som troer / at Jesus / Mariæ Søn / er en sand euig Gud / fød aff Faderen / oc den forlossuede Messias oc Christus / som skulde sønderknuse Slangens Hoffuet / oc velsigne alle Folck: Oc trøster sig ocsaa her met aff Hiertet. Thi begge Stycker hører til Troen: At mand veed / huo Christus er / paa sin Persons oc Embedis vegne: Oc at mand ocsaa sterckelige forlader sig der paa / saa at mand met denne Forhaabning kand offueruinde Dieffuelen oc Verden.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Denne er den / som kommer met Vand oc Blod / Jesus Christus: Icke met Vand allene / men met Vand oc Blod. Oc det er Aanden / som vidner / at Aanden er Sandhed. Thi de ere Tre / som vidner paa Jorden / Aan-

Aanden/ oc Vand/ oc Blod: oc de Tre ere it tilsammen.

Huad giør Johannes i disse Ord?

Hand beuiser/ at vor HErre Jesus Christus er sandelige den eniste euige Guds Søn/ oc forloffuede Messias. Thi efftersdi hand kommer met Aanden/ det er/ vdgyder den hellig Aand offuer oss Mennisker/ ved Ordet oc de høyuærdige Sacramenter/ oc der met fornyer oc krafftelige omuender vore Hierter/ da maa hand jo være en sand Gud/ oc Faderen lig. Dissligeste ocsaa/ efftersdi hand er kommen met Vand oc Blod/ det er/ efftersdi hand haffuer hid førd/aff sin Faders Skiød/ det hellige Euangelium/ som er Liffsens Vand/ oc der met vederqueget mange tørstige Siæle: Oc ved sit Blod forløst de Fangne aff Kulen/ vdi huilcken intet Vand vaar/ oc til dis euige Hukommelse/ Pant oc Vidnisbyrd/ indskicket baade den hellige Daabs oc den hellige Naderis Sacramenter/ oc

kommer endnu daglige til oss ydi de sam-me / met Vand / Blod oc Aand : Saa maa hand jo visselige være den rette Messias. Thi at den tilkommende Messias alt saadant skulde giøre / det vaar lang Tid tilforne spaaet oc tilkiende giffuet i Propheterne / som mand der om vdelige oc met mange Ord kand læse / Esa: 12. 35. 53. Ioël: 3. Zachar: 9. oc 13. Cap.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord : Er det saa / at wi annamme Menniskens Vidnisbyrd / da er Guds Vidnisbyrd større : Thi det er Guds Vidnisbyrd / som hand vidnede om sin Søn. Huo som troer paa Guds Søn / hand haffuer dette Vidnisbyrd hos sig / etc.

Huad giør S. Johannes i disse Ord?

Hand formaner / at wi skulle stadelige tro paa vor HErre Jesum Christum /

oc holde hannem wtuilactige/at være den enbaarne oc euige Guds Søn. Thi foruden dette / at hand saadant haffuer beuijst / met Gierningen oc vdi Sandhed/ som wi nu haffue hørt: Saa haffuer ocsaa Faderen selff vidnet om hannem/ned fra Himmelen / oc sagd: Denne er min elskelige Søn/ i huilcken mig er velbehageligt. Huilcket Vidnisbyrd wi tilbørlige skulde annamme / oc lade det gielde hos oss. Thi huo som det giør / oc troer paa Guds Søn/ hand haffuer saadant it Vidnisbyrd hos sig / oc er viss der paa i Hiertet/ at hand/ for Sønnens skyld/er it Guds Barn / oc en Arffuing til det euige Liff. Som hand oc tilforne sagde: Aanden vidner / at Aanden er Sandhed. Det er: Den hellig Aand giffuer vort Hierte oc Aand Vidnisbyrd/ at wi kunde sterckelige forlade oss paa Christum oc hans Ord/ oc icke bliffue vdi euige Fortuilelse / som andre der icke ville tro/ men ville giøre Gud til Løgnere/ oc haffue derfaare icke dette Vidnisbyrd

hos

hos sig / icke heller nogen Deel vdi det euige Liff.

Bønen.

O Euige Gud oc Fader: Wi tacke dig hiertelige / at du selff haffuer vidnet ned aff Himmelen / om din Søn / oc hiulpet oss ved Ordet / oc den hellig Aand / til hans Kundskab oc Tro: Oc bede dig / beholt oss i samme Kundskab oc Vidnisbyrd indtil Enden / oc hielp oss / at wi met en stadig Tro kunde offueruinde Dieffuelen oc Verden stedse oc altid / oc saa paa det sidste bekomme Seyeruinding / ved den samme din enbaarne Søn Jesum Christum vor HErre / AMEN.

* *
*

Den Anden
Søndag effter Paaske.

Epistelen scriffuer S. Peder Apostel / I. Pet: II.

KJere Brødre: Effterdi at Christus haffuer oc lidt for oss / oc ladet oss it Exempel / at i skulle effterfølge hans Fodspoer. Huilcken som giorde ingen Synd: Der er oc icke funden Suig i hans Mund. Huilcken der icke bandede igen / der

hand

hand bleff bandet: Icke truede / der hand leed: Men hand sætte det ind til den/som dømmer rætteli ge. Huilcken som selff offrede vore Synder/ paa sit Legeme/ paa Træet: Paa det wi skulde være døde fra Synden / oc leffue i Rætferdighed. Formedelst hues Saar i ere bleffne helbrede. Thi at i vaare lige som vildfarende Faar: Men i ere omuende til eders Siæls Hyrde oc Biscop.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

IDen tuil for de Ords skyld/ som staar i Enden: J vaare lige som vildfarende Faar: Men i ere nu omuende til eders Siæls Hyrde oc Biscop: Vdi huilcke denne Epistel stemmer offuer it met Euangelio/ oc beuiser/ at Christus Jesus er vor tro oc gode Hyrde/ som haffuer ladet sit Liff for oss/ eller som Petrus her siger/ offret vore Synder paa sit Legeme/ paa Træet: Oc wi/ som ere hans dyrekiøbte Faar/ skulde derfaare ocsaa haffue vor Tilfluct til hannem/ oc bliffue hos hannem.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Efftersi at Christus haffuer oc lidt for oss/ oc ladet oss it Exempel/

empel / at i skulle efftersølge hans Fodspoer.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner alle Christne / At naar de bliffue plagede oc forfølgede aff Dieffuelen/oc denne onde Verden/ foruden Skyld oc Brøde / da skulle de det taalmodelige lide / oc i saa Maade efftersølge vor HErris Jesu Christi Exempel / Billede oc Fodspoer : oc komme ihu / at de ere der til kallede / at de skulle tage HErrens Kaars paa sig / oc følge hannem effter. Oc naar de saadant giøre / da beuise de Gud en behagelig Lydighed: Oc hand vil ocsaa forlæne Naade / at Kaarsset skal icke bliffue dennem for tungt : oc huad de her lide for hans / oc hans Søns skyld / baade her oc hisset / vederlegge. Huilcket wi vdi all vor Modgang skulde dragis til minde.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Christus giorde ingen Synd: Der er oc icke funden Suig i hans Mund.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand lærer oc beuiser/ at vor kiere HErre Christus haffuer været it rætferdig/ hellig Menniske/ foruden Synd/ oc haffuer huercken syndet met Ord eller Gierninger/ men haffuer beuist en fuldkommen Lydighed / i alle Maade/ effter Guds Low: Derfor holdis ocsaa hans Pine rættelige hellig oc wskyldig at være: oc meget atskillig fra de Misdederis Pine / som met hannem bleffue vdførde.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Christus bandede icke igen/ der hand bleff bandet: Truede icke/ der hand leed: Men hand sætte det ind til den/ som dømmer rettelige.

Huad lærer S. Peder i disse Ord?

Hand formaner oss/ aff vor HErris Jesu Christi Exempel / til Sactmodighed / oc vil / at lige som vor HErre Christus icke haffuer heffnet sig offuer nogen / enten met Ord eller Gierning: Men haffuer sættet Sagen oc Heffnen ind til sin Himmelske Fader: Saa skulle wi ocsaa/naar oss skeer Wræt oc Wskæl/ icke være vore egne Dommere / oc betale Ont met Ont / men lide Wræt/ met en sactmodig Aand oc Hierte / oc befale det Gud altsammen/huilcken vdi sin Tid vel skal see der til/ oc dømme rættelige.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Christus selff offrede vore Synder/paa sit Legeme/paa Træet: Paa det wi skulde være døde fra Synden/ oc leffue i Rætferdighed.

Huad lærer Petrus i disse Ord?

Huor til vor HErris Christi Pine oc Død vaar nyttig oc tienlig / oc siger:

At hand der met vilde giøre Gud sin Himmelske Fader it Offer oc Betalning for vore Synder/ paa det wi skulde bliffue helbrede ved hans Saar / oc ved hans Lydighed / Blod oc Død bliffue forløste fra all Wretfærdighed / Døden/ Dieffuelen oc Helffuede/ ja retfærdige oc salige giorde. Som oc Petrus for samme Sag kaller hannem vor Siæls Hyrde oc Biscop. Huilcket wi derfaare vdi alle vore Samuittigheds Fristelser skulle ihukomme/ oc oss der met trøste.

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: I vaare lige som vildfarende Faar: Men i ere nu omuende til eders Siæls Hyrde oc Biscop.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand paaminder oss om den store Naade / som oss er vederfaren / i det/ at Gud saa naadelige haffuer kaldet oss vildfarende Faar til sit Rige / ved det hellige Euangelij Røst / oc hiulpet oss ved

ved sin hellig Aand til en sand Poenitentze / oc i saa Maade omuendt oss til sin Søn / oc vil / at wi saadant skulde bekiende / høre vor Hyrdis Røst / følge effter / dø fra Synden / oc leffue vdi Retfærdighed: Lige som ocsaa Christus for den skyld er død for oss / at wi skulde leffue i Gud.

Bønen.

Allmectige HERRE Gud Himmelske Fader: Wi loffue oc tacke dig / at du haffuer settet din Søn Jesum Christum til vore Siælis Hyrde oc Biscop / oc ladet hannem betale for vore Synder / met sit Offer paa Kaarsset: Oc bede dig / giff Naade / oc hielp ved din hellig Aand / at wi kunde følge denne Hyrdis Røst / jo lenger jo mere dø fra Synden / oc leffue i Retfærdighed / oc bære det hellige Kaars oc all Genuordighed / met Taalmodighed oc sactmodige Hierter / effter hans Exempel /

pel/ indtil wi paa det sidste bliffue der fra forløste / oc ved en sand Tro til euig Tid salige/ Amen.

Den Tredie Søndag effter Paaske.

Epistelen scriffuer S. Peder Apostel/ I. Pet: II.

KJere Brødre : Jeg formaner eder / som Fremmede oc Vdlendige/ at i holde eder fra Kiødelige Begæringer/ som stride imod Siælen: Oc haffuer en

en god Omgengelse iblant Hedningene/ paa det at de/ som tale ilde paa eder / lige som om Misdedere/ kunde see eders gode Gierninger/ oc prise Gud/ naar det kommer nu til Dagen. Værer all Menniskelig Skick underdanige / for HErrens skyld: Være sig Kongen / som den Offuerste / eller Høffuitzmend / som de der vdsendis aff hannem / til Heffn offuer Misdedere/oc de Fromme til Loff. Thi
det

det er Guds Vilie/at i skulle met Velgierninger tilstoppe de daarlige Menniskis Vanuittighed / som de der ere frj: Oc icke som i haffde Friheden til Ondskabs skiul/ men som Guds Tienere. Giører huer mand Ære/elsker Brødrene/frycter Gud/ ærer Kongen. J Tienere/ værer Herrerne vnderdanige met all Fryct: Jcke allenisteDe Gode ocMilde/men ocsaa de Vnderlige. Thi det er Naade / der som no-
gen

gen fordrager Ont / oc lider Vret for sin Samuittigheds skyld til Gud. Thi huad er det for en Roes / der som i lide Hug for eders Misgierninger skyld? Men naar i lide oc taale for Velgierninger skyld / det er Naade hos Gud.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FØrst / Fordi at den skickede sig saare vel paa denne Tid om Aaret / i den første Christendom: Thi det er en skøn Formaning til dennem / som vaare nu nylige komne til den Christelige Tro / oc bleffne døbte / af de /

som Fremmede oc Pillegrime/ skulde aff⸗holde sig fra Kiødelige Begæringer / oc føre saadan en Omgengelse/ at Hednin⸗gene icke skulde giffuis Aarsage til / at spaatte eller fortale dennem.

Dernæst/ Fordi den kommer ocsaa smuct offuer it met dette Dags Euan⸗gelio / i det her sigis: At det er Naade/ der som nogen fordrager Ont met Taal⸗modighed/ oc lider Wræt/ for sin Sam⸗uittigheds skyld til Gud. Thi den Be⸗drøffuelse skal omuendis til saadan en Glæde / huilcken ingen skal kunde tage fra oss: Som Christus forjetter i dette Dags Enangelio.

Huor mange Parter haff⸗uer Texten?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg formaner eder / som Fremmede oc Vdlendige / at i holde eder

eder fra Kiødelige Begæringer/ som stri-
de imod Siælen.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand affraader alle / som ved en
sand Poenitentze haffue omuendt sig til
Gud / oc bekommet Syndernis Forla-
delse vdi Christo / at de icke skulle igen
indfalde i de gamle Synder oc Laster/
men holde sig fra Kiødelige Begærin-
ger / som stride imod Siælen / oc føre it
Christeligt Leffnet. Thi naar som Men-
niskerne indflette sig i Verdsens Wreen-
lighed / oc som en Soe søler sig i Dyn-
det / strax effter hun haffuer været i
Bad : da bliffuer det sidste verre met
dennem / end det første. Thi saadan
wskickelig Handel strider imod Siælen.
Det er : Forhindrer oc bedrøffuer den
hellig Aand / oc driffuer hannem paa
det sidste slet vd. Derfaare skulle wi la-
de dette Pauli Raad gaa inderlige til
Hierte.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Haffuer en god Omgengelse iblant Hedningene / paa det at de / som tale ilde paa eder / lige som om Misdedere / kunde see eders gode Gierninger/ oc prise Gud.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner til en hellig Gudfryctig Omgengelse/oc setter Aarsagen/ huorfaare de Christne skulle giøre gode Gierninger. Thi om gode Gierninger icke skønt kunde fortiene Himmerige: Saa tiene de dog der til / at Munden kand bliffue tilstoppet paa dennem / som oss spaatte: oc mange andre Folck der ved kand baadis oc optendis til Bedring. Men tuert der imod / naar mand leffuer vden Blusel / oc far frem vdi Synden/ da leder den ene Blinde den anden/ indtil saa lenge de falde begge i Graffuen. Derfaare skulle alle Christne aff gantske Hierte beflitte sig om it ærligt Leffnet/ saa at de ingen forarge.

Huil-

Hvilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Værer alle Menniskelige Skick vnderdanige / for HERRENS skyld: Være sig Kongen / som den Offuerste / eller Høffuitzmend / som de der vdsendis aff hannem / til Heffn offuer Misdedere / oc de Fromme til Loff.

Hvad giør Petrus i disse Ord?

Først / Formaner hand alle Christne / at de skulle haffue deris tilforordnede Øffrighed for Øyen / oc beuise dennem den tilbørlige Lydighed. Thi effterdi de Christne vdi Apostlernis Tid maatte være vnder Hedniske Øffrighed / oc lide meget / da giorde det dennem gantske ont / oc kom derfor offte dette Spørsmaal faare / hos de Vforstandige: Om de oc vaare plictige / til at bære saadant it tungt Aag? Derfaare suarer Apostelen Petrus her saare smuct / oc siger: De skulle icke see paa Øffrighedsens Person / men paa den / som haffuer indskicket denne Stat / oc være all Menniskelig Skick

 vnder-

vnderdanige / for HERRENS skyld. Thi det er Naade / der som nogen fordrager Ont / oc lider Wret / for sin Samuittigheds skyld til Gud.

Dernæst / Befatter ocsaa Petrus i disse Ord smuct kaartelige / den Verdslige Øffrigheds Embede / oc siger: At den er tilskicket aff Gud / til Heffn offuer Misdedere / oc de Fromme til Loff. Huilcket samme alle de / som ere vdi saadant Embede / skulde offte ihukomme / oc skicke sig der effter.

Huilcken er den Fierde Part:

DE Ord: Det er Guds Vilie / at i skulle met Velgierninger tilstoppe de daarlige Menniskers Vanuittighed / som de der ere frj: Oc icke som i haffde Friheden til Ondskabs Skiul / men som Guds Tienere.

Huad lærer oss disse Ord?

Huor til Christus haffuer forløst oss / oc huorledis wi skulle bruge den Christelige Frihed / eller Befrielse fra Synden /

den / Døden / Dieffuelen oc Helffuede: Icke til Ondskabs Skiul / lige som wi maatte dis dristeligere oc friligere synde: Men som Guds Tienere / som ere skyldige / til at tiene HERREN / vdi Hellighed oc Rætferdighed / deris Liffs Tid. Thi det er Guds Vilie / at wi met Velgierninger skulle tilstoppe deris Munde / som ellers skulde tale ilde paa oss. Huilcket den blinde oc wtacknemmelige Verden / som nu leffuer / oc saa skendelige misbruger Guds Naade / som i Euangelio er aabenbaret / meget oc offte skulde betencke / oc rette oc bedre sig.

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: I Tienere / værer Herrerne vnderdanige met all Fryct: Icke alleniste de Gode oc Milde / men oc saa de Vnderlige.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner alle Husaesinde / at de skulle være deris Herskab vnderda-

nige / oc icke strax sette Næsen op / naar mand taler noget lidet til dem. Thi Gud vil haffue/at Tienerne skulle være vnderdanige / icke alleniste de gode oc milde/ men ocsaa de vnderlige Herrer. Oc dette skulde vore Tienere oc Folck ocsaa lade være sig sagd: Oc beuise sig dis lydigere/ efftersi de vel maa kaldis Junckere oc Herrer/imod de Hedenske Trælle at regne / oc haffue en meget lideligere Tieniste/ end som de haffue.

Bønen.

WJ tacke dig/ HERRE Gud Himmelske Fader / at du haffuer annammet oss Fremmede oc Vdlendige / til Børn oc det euige Liffs Arffuinge / i din Søn Jesu Christo: Oc bede dig/ du vilt beholde oss vdi samme Naade/ indtil vor Dødedag / oc hielpe / at wi ved din hellig Aands Bistand kunde holde oss fra Kiødelige Begæringer/ øffue oss flittelige vdi all plictig Lydighed imod dig oc vor Øffrighed/

oc holde en god Omgengelse / paa det at vore Spaatteris Munde kunde tilstoppis/oc mange Mennisker maatte see vore gode Gierninger/ oc prise dig/ her timelige / oc siden til euig Tid/ ved din Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Den Fierde Søndag effter Paaske.

Epistelen scriffuer S. Jacob Apostel/ Iac: I.

KJere Brødre: Alle gode Gaffuer / oc alle fuldkomne Gaffuer/ komme offuen ned/ aff Liusens

Fader / hos huilcken der er ingen Omskifftelse / eller Foruendelse / met Lius oc Mørck. Hand fødde oss effter sin Vilie / formedelst Sandheds Ord / at wi skulde være den første Grøde aff hans Creature. Derfaare / kiere Brødre / skal huert Menniske være snart til at høre / oc langsom til at tale / oc langsom til Vrede: Thi Menniskens Vrede giør icke det / som ret er for Gud. Derfaare / da affleg-
ger

ger all Wreenlighed oc all Ondskab / oc annammer Ordet met Sactmodighed/ som er plantet i eder / huilcket der kand giøre eders Siæle salige.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at S. Jacobus lærer her / hues skyld det dog er/ at der ere saa faa/ som tro Guds Ord: Som oc Christus vdi vort Euangelio paa denne Dag klager/oc siger: Den hellig Aand skal straffe Verden for Synd/ fordi de tro icke paa hannem. Oc siger Apostelen Jacobus her vdtryckelige / at mand icke kand met rette giffue Gud nogen skyld der vdi/efftersdi at fra hannem/ som en Liusens Fader/ kommer intet an-

det/end alle gode oc fuldkomne Gaffuer: men Vantro/oc alle andre Synder/komme aff Dieffuelen oc Menniskens forværffuede Kiød/som lader sig aff hannem friste / opuecke / locke oc lede. Derfaare skal oc den hellig Aand met rette straffe hende derfor / at hun følger mere Dieffuelen / end Guds Ord / oc i saa Maade enten icke kommer til Troen/eller oc mod uilligen lider Skibbrud igen paa hende.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Kiere Brødre / alle gode Gaffuer/oc alle fuldkomne Gaffuer/ komme her offuen ned / aff Liusens Fader/hos huilcken der er ingen Omskifftelse eller Foruendelse/ paa Lius oc Mørck.

Huad giør S. Jacob i disse Ord?

Hand beslutter den Disputation, som hand haffde begynt i den næst forgan-

gangende Text: Huor aff Synden kommer / eller huo hendis Begyndere oc Stifftere er / oc siger: At de fare groffuelige vild / som ville her vdi beskylde Gud / lige som hand vaare det Ondis Begyndere / oc opuacte eller dreffue Menniskerne til at synde. Thi hand er en Liusens Fader / oc hos hannem er ingen Omskifftelse eller Foruendelse / paa Lius oc Mørck. Det er: Hand haffuer ingen Lyst til Menniskernis Vgudelige Væsen / men vilde meget heller / at de skulde vandre ærlige i Liuset / oc lige der til vil hand gierne giffue dennem alle gode oc fuldkomne Gaffuer / naar de ickun bede der om. Men naar nogen synder / da kommer det der aff / at saadanne Mennisker mere følge Dieffuelsens oc deris Kiøds Tileggelse / end Guds Ord / ved huilcket den hellig Aand gierne vilde igenføde dennem / oc giøre dem til Guds Creaturis første Grøde / om de icke vden Affladelse stode hannem imod. Dette skulle wi flittelige mercke: Først / Imod

de

de farlige Disputationes, som vildfarende Lærere / endnu paa denne Dag fremsetter / oc vilde gierne giøre Gud til en Aarsage eller Stifftere til det Onde / oc tilregner hannem Skylden / (om de kunde /) at mange Mennisker bliffue fordømde. Dernæst ocsaa derfaare / At efftersom alle gode Gaffuer komme her offuen ned / skulle wi icke driste for meget paa oss self / men bede Gud hiertelige / at hand ved sit Ord vilde føre oss til Liuset / oc ved sin hellig Aand ocsaa beholde oss der vdi / oc opfostre oc igenføde oss effter sin Vilie.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Hand fødde oss effter sin Vilie / formedelst Sandheds Ord / at wi skulde være den første Grøde aff hans Creature.

Huad lærer oss disse Ord?

Huorledis Gud vor HERRE igenføder oss / eller giør ny Mennisker aff

aff oss/ oc huad for Middel hand bruger der til / som er: Sandheds Ord. Thi ved Lowens Prædicken kommer hand oss først saa vjt / at wi kunde bekiende vore Synder/ hans Vrede/oc den velfortiente Straff/ oc begynde at føle en Forlengelse effter hans Barmhiertighed at bekomme. Men ved det hellige Euangelium giør hand oss igen trøstige / naar hand tilsiger oss Syndernis Forladelse/ Retfærdighed/ oc it euigt Liff/ for Christi skyld / oc der hos begaffuer oss met den hellig Aand/ oc giffuer/at hand skal døddgiøre i Kiødsens Begæring/ stride imod Synden / skaffe alt Gaat i oss / oc i saa Maade giøre ny Menniskær aff oss. Disse ere i Sandhed de Middel / ved huilcke Gud forandrer vore Hierter. Derfaare skulle wi oc saa holde dennem vdi høy act/ oc gierne bruge dennem.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Derfaare/ kiere Brødre/ skal huert Menniske være snart til at høre/ oc langsom til at tale.

Huad

Huad giør Jacobus i disse Ord?

Hand formaner Først / at mand skal giffue sig gode stunder vdi høye Artickler/ oc synderlige i de Sager/ som ere Troen anlangendis/ naar der om stridis: oc see sig vel oc flittelige om i Guds Ord/ oc end ocsaa bespøre sig hos andre/ førend mand noget vist beslutter eller setter: Oc jo icke forhastelige dømme om Sager/ som mand endnu icke ret forstaar: Icke lære andre/ førend mand selff er vnderuist rettelige.

Dernæst paaminder hand alle Mennisker i almindelighed/ at de skulle holde deris Tunge til raade / oc icke være for meget Mundkaade. Thi lige for den skyld haffuer Gud giffuet Mennisken To Øren/ oc ickun en Mund/ at de skulde være snare til at høre / oc langsom til at tale / oc legge huert Ord (synderlige naar de ere iblant Folck/) paa en Guldvect/ oc betencke sig vel/ førend de fuser vd der met. Oc sandelige / følgede wi Mennisker denne Paamindelse/ da skulde meget Ont/ Had oc Trætte bliffue

vde/

vde/ som ellers følger effter/naar Munden er for læt paa oss. Thi Tungen/ siger Jacobus i det Tredie Capitel/ som effterfølger/er en liden Lem/oc vdretter dog store Ting: oc som en liden Ild optender en stor Skow/ saa er ocsaa Tungen en Ild/ en Verden fuld aff Wretfærdighed/ oc besmitter det gantske Legeme/ oc optender vor gantske Handel/ naar hun er optendt aff Helffuede.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Værer langsom til Vrede: Thi it Mennisfkis Vrede giør icke det/ som ret er for Gud.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand affraader oss fra Vrede/ men synderlige fra Wtaalmodighed/ oc knurren imod Gud/ vnder Kaarsset. Oc setter en drabelig Aarsag her hos/ huorfaare Menniskerne icke skulle være vredladne/ oc siger: At Menniskers Vrede giør icke det/som ret er for Gud. Det er: En vred Menniske betencker icke/ huad

Gud oc gaat Folck velbehager/men søger til/lige som hand vaare blind oc fra Sindet/oc forgriber sig offte groffuelige imod Guds Budord. Huorfaare en huer Christen skulde foruare sig vel fra Vrede.

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: Afflegger all Wreenlighed oc all Ondskab / oc annammer Ordet met Sactmodighed/ som er plantet i eder/ huilcket der kand giøre eders Siæle salige.

Huad giør S. Jacob i disse Ord?

Hand formaner til en retsindig Pœnitentze / huilcken der vdi staar / at mand bekiender oc angrer den metfødde Wreenlighed/ oc den Ondskab/ som der aff følger: Oc beder Gud om Forladelse i Christi Naffn: Oc siden annammer Euangelij Ord / det er/ Guds naadige Forjettelse / met Sactmodighed oc it tro Hierte/oc lade det være plantet i oss. Thi huo det giør / hans Siæl skal visselige bliffue retfærdig oc salig.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig / at du haffuer fød oss ved Sandheds Ord/ til at være den første Grøde aff dine Creature: Oc effterdi hos dig er ingen Omskifftelse eller Foruendelse/ paa Lius oc Mørck: Men du met ret Aluorlighed hader det Onde/ oc vilt/ at wi skulle afflegge all Wreenlighed oc Ondskab / oc annamme oc tro dit Ord: Oc wi saadant icke formaa at giøre/ vden at saadanne gode Gaffuer bliffuer oss her offuen ned giffuen: Da bede wi dig hiertelige/ du vilde fuldkomme den Gierning/ som du haffuer begynt i oss/ oc hielpe oss/ at wi kunde leffue effter din Vilie / være snare til at høre/ oc langsomme til at tale oc til Vrede / oc vore Siæle maatte saa paa det sidste vorde salige / ved Jesum Christum din Søn/ vor HErre/ Amen.

Den Femte
Søndag effter Paaske.

Epistelen scriffuer S. Jacob Apostel/ Iac: I.

KJere Brødre: J skulle giøre effter Ordet / oc icke alleniste høre det / met hvilcket i bedrage eder selff. Thi der som nogen hører Ordet / oc giør der icke effter / hand er lige som en Mand / der beskuer sit Legemlige Ansict i en Spe-
yel:

yel: Thi der hand haffde
beseet sig / da gaar hand
strax bort / oc glemmer /
huorledis hand vaar skicket.
Men huo som seer igennem
til Frihedsens fuldkomne
Low / oc bliffuer der vdi / oc
er icke en forglemmelig
Tilhører / men giør der eff-
ter / hand bliffuer salig i sin
Gierning. Der som nogen
iblant eder lader sig tycke/at
hand tien Gud / oc spæger
icke sin Tunge / men forfø-
rer sit Hierte / hans Guds-
 tie-

tieniste er forfengelig. En reen oc vbesmittet Gudstieniste for Gud Fader / er/ at besøge de Faderløse oc Viduer i deris Bedrøffuelse / oc holde sig vbesmittet fra Verden.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den skicker sig icke ilde hos denne Dags Euangelium/ effterdi den hellige Apostel Jacobus der vdi saa smuct lærer / huor om wi besynderlige oc allermest skulle daglige bede Gud / som er: At wi kunde befindis at være / icke alleniste Ordsens Hørere / men ocsaa Giørere. Som den HErre Christus ocsaa haffuer befalet oss/

oss / her om at bede / i de Tre første Bøner / vdi det hellige Fader vor.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: I skulle giøre effter Ordet / oc icke alleniste høre det / met huilcket i bedrage eder selff.

Huad giør Jacobus i disse Ord?

Hand formaner alle dennem / som haffue Guds Ord reent oc ret / at de det icke alleniste skulle høre / men ocsaa giøre oc leffue der effter. Thi lige som det er lidet gaffnligt at it Menniske skuer sig i en Speyel / vden saa er / at hand seer / huad hannem ilde anstaar / oc affskaffer det / oc der imod beflitter sig om det / som skickelige oc vel staar: Saa er det oc forgæffuis / at høre Prædicken / naar wi skicker oss intet der effter. Men den skicker sig

ret der effter / som bekiender sine Synder / som oss der vdi / lige som i en Speyel / faarestellis / lader sig fortryde / at hand haffuer syndet / oc beder Gud i Christi Naffn / om Syndernis Forladelse: Oc naar hand haffuer bekommet Naade / begynder siden fremdelis at sky de Synder / som hand tilforne giort haffde / oc øffuer sig flittelige i allehaande gode Gierninger. Huilcket en huer Christen met rette skulde tage sig til Hierte.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Huo som seer igennem til Frihedsens fuldkomne Low / oc bliffuer der vdi / oc er icke en forglemmelig Tilhørere / men giør der effter / hand bliffuer salig i sin Gierning.

Huad giør Jacobus i disse Ord?

Hand lærer oss / huad for Nytte det giffuer / oc huor til det er gaffnligt / at mand er Ordsens Hørere oc Giørere tilsammen / oc siger: Saadanne bliffue

salige

salige i sin Gierning. Thi huo som hører Ordet / oc annammer det / hand bekommer en ret Tro / oc bliffuer oc salig ved hende allene: huilcket aldrig skulde skee / om hand icke vilde høre Ordet / eller om hand end hørde det / icke vilde skicke sig der effter / i sin Tro oc Leffnet. Men at Papisterne vdlegger disse Ord om Gierningers Fortieniste / oc ville trenge denne Mening der aff / at it Menniske kand bliffue retfærdig for Gud oc salig / ved sine egne Gierninger / det er aldelis imod den gantske hellige Scrifft / oc sandelige imod Jacobi egen Mening. Thi det hand siger / at mand skal bliffue i Frihedsens Low / der met mener hand icke Mose Low / huilcken der føder Børn allene til Trældom / som Paulus siger / Galat: 4. Men hand taler om det hellige Euangelij Prædicken / som er Frihends Low / oc giør oss frj fra Synden / Døden oc Fordømmelse / som Christus vidner / Iohan: 8. der som hand saa siger: Der som i bliffue hos min Tale / da ere i mine

rette Disciple / oc skulle forstaa Sandhed / oc Sandhed skal giøre eder frj. Oc er derfaare Jacobi rette Mening denne: At wi skulle met Troen annamme Euangelium / oc bliffue der vdi til Enden: oc naar mand det giør / da skal mand visselige / siger hand / bliffue salig. Lige som oc Christus selff andenstæds taler.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Der som nogen iblant eder lader sig tycke / at hand tien Gud / oc spæger icke sin Tunge / men forfører sit Hierte / hans Gudstieniste er forfengelig.

Huad giør Jacobus i disse Ord?

Hand lærer oss / huilcke de rette Hycklere ere / huilcke Gud aldelis intet ere behagelige / men ere vederstyggelige for hannem: Som ere de / huilcke icke spæge deris Tunge / men forfører deris Hierte / det er / som Christus selff det klar-

ligere siger/ Matth: 15. De som alleni-
ste met Munden holde sig til Gud / men
ere langt fra hannem met Hiertet. Thi
Gud vil icke haffue de wnyttige Slad-
dere / som siger allene: HERRE/
HERRE: men saadanne/ som giøre
hans Faders Vilie/ som er i Himmelen/
oc som Jacobus tilforne sagde/ ere Ord-
sens Hørere oc Giørere tilsammen. Der-
faare skulde huer Christen vocte sig for
saadant Hyckelie / effterdi det / som her
staar / giør all vor Gudstieniste forfen-
gelig / wnyttelig / ja vederstyggelig for
Gud.

Huilcken er den Fierde Part:

EN reen wbesmittet Gudstieniste for
Gud Fader/ er/ at besøge de Faderlø-
se oc Viduer i deris Bedrøffuelse / oc
holde sig wbesmittet fra Verden.

Huad giør Jacobus i disse Ord?

Effter at hand i de forgangende
Ord haffuer lært / huorledis wi met

Troen skulle komme til den Himmelske Frihed / det er / til Syndernis Forladelse / oc Retfærdighed: oc haffuer straffet de Mundchristnis Hyckleric: Begynder hand nu at formane de Mennisker / som ere omuende til Gud / til en ny Omgengelse / oc it helligt Leffnet / oc siger: At det er en reen oc wbesmittet Gudstieniste / for Gud Fader i Himmelen / naar mand aff it troendis Hierte begynder / at beuise allehaande Kierligheds Gierninger imod sin Næste / oc holder sig wbesmittet fra Verden. Om huilcket en huer Christen skulde sig beflitte.

Bønen.

O Euige Gud / Himmelske Fader: Din hellige Apostel Jacobus formaner oss her rettelige / at wi icke skulle være dit hellige Ords Hørere allene / men ocsaa giøre der effter: Men efftersdi du vel veedst vor store Suaghed / at wi saadant icke formaa at giøre / foruden din Hielp / da bede wi dig hier-

hiertelige/ at du vilt komme oss til hielp/ formedelst din hellig Aand / at wi kunde see igennem til Frihedsens Low/ oc bliffue der vdi/ oc saa bliffue icke forglemmelige Hørere / men ocsaa dit Ords flittige Giørere / oc beholde oss wbesmittet fra Verden / oc tiene dig vor gantske Liffs Tid/ met en reen oc wbesmittet Gudstieniste / oc bliffue salige / ved din Søn Christum Jesum/ vor HErre/ Amen.

Vor HErris Jesu Christi Himmelfarts Dag.

Denne hellige Leitze scriffuis i Apostlernis Gierninger/ Cap: I.

DEn første Tale giorde jeg / kiere Theophile/ om

om alt det / der Jesus begynte / baade at giøre oc lære / indtil den Dag / der hand bleff optagen : Effter at hand haffde giffuet Apostlerne (huilcke hand vdualde /) Befalning / formedelst den hellig Aand / huilcke hand haffde aabenbaret sig leffuendis faare / effter sin Pine / met mangfoldige Beuisninger : Oc lod sig see ibiant dem i Fyrretiue Dage / oc talede met dem om Guds Rige. Oc der hand haff-

haffde forsamlet dem / befa-
lede hand dem / at de skulde
icke vige fra Jerusalem /
men bie effter Faderens
Løffte / hvilcket i haffue hørt
(sagde hand /) aff mig:
Thi Johannes døbte met
Vand / men i skulle døbis
met den hellig Aand / icke
lenge effter disse Dage.
Men de / som vaare komne
tilsammen / spurde hannem
at / oc sagde: HErre / vilt du
paa denne Tid oprette If-
raels Rige igen? Hand
sag-

sagde til dem: Eder bør icke
at vide Tid eller Stund/
huilcke Faderen beuarede
til sin Mact: Men i skul-
le annamme den hellig
Aands Krafft/ som skal
komme paa eder: oc i skulle
være mine Vidne vdi Je-
rusalem/ oc i gantske Ju-
dea oc Samaria/ oc indtil
Jordsens Ende. Oc der
hand dette sagde/ bleff hand
opløfft/ at de saae der paa:
oc en Sky tog hannem op
for deris Øyne. Oc der de
saae

saae effter hannem/at hand
foer op i Himmelen / see/
da stode To Mend hos
dem i huide Klæder / huil-
cke der oc sagde: J Mend
aff Galilea / hui staa i / oc
see til Himmelen? Denne
Jesus / som er optagen fra
eder til Himmelen / skal
komme / lige som i haff-
ue seet hannem fa-
re op til Him-
melen.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrdi at Euangelisten Lucas saare klarlige der vdi beskriffuer denne hellige Festis Historie/ om vor HErris Christi Himmelfart / oc tilkiende giffuer/ naar/ huor/ oc huorledis den er skeet / oc huad der strax effterfølgede.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DEn Indgang / met huilcken Euangelisten Lucas begynder denne sin Bog / om Apostlernis Gierninger: oc der vdi kaartelige befatter/ alt huad hand vdi sit gantske Euangelio screffuet haffuer.

Huad lære wi der aff?

Først/ At vor HErris Christi Historia er icke it Fabel / men er saadan en Gier-

Gierning / som er bescreffuen oc stadfestet aff mange trofaste Vidne / som haffue seet oc hørt det altsammen. Derfaare skulle wi dis mindre aff Jødernis Bespaattelse lade den komme hos oss vdi Tuilsmaal.

Dernæst / At mand besynderlige intet skal tuile / paa den Articel / om Christi Opstandelse / effterdi hand nocksommelige haffuer aabenbaret sig for sine Disciple / met mangfoldige Beuisninger / det er / met Ord oc Gierninger.

Huilcken er den Anden Part?

DEn Befalning / som Christus stacket for hans Himmelfart giffuer sine Disciple / oc siger: At de skulde icke vige fra Jerusalem / men bie effter Faderens Løffte.

Huad lære wi der aff?

Først / At Scrifften maatte i alle Maade fuldkommis / oc Euangelij Prædicken ved Apostlene skulde begyndis vdi

Jerusalem. Thi saa vaar det spaaet aff Propheten Esaia / i det 2. Capitel: At Lowen skulde komme aff Zion/oc HERRENS Ord vdgaa aff Jerusalem.

Dernæst / At den hellig Aands Gaffue icke først er forjettet vdi det ny Testamente / aff den Himmelske Fader/ vdi den HErre Christo / men ocsaa lang Tid tilforne/ hos Propheten Joel/ i det 2. Capitel / oc Zachar: i det 12. Capitel. Derfaare kaldis den ocsaa her Faderens Løffte.

Huilcken er den Tredie Part?

DIsciplenis Spørsmaal: Om HErren paa denne Tid vilde oprette Israels Rige igen.

Huad lære wi der aff?

At end ocsaa den Tid haffuer været stor Wforstandighed vdi Disciplene. Thi wanseet / at Euangelisten Lucas her siger/at HErren haffde vdi gantske Fyretiue Dage meget oc offte talet met dennem/

nem / om Guds Rige / saa vel som oc saa tilforne : Saa bliffue de dog icke dis mindre i deris Mening / lige som Christus vilde anrette it Verdslig Rige. Saa aldelis ingen Forstand eller Tro er der vdi oss / naar Gud met sit Ord oc Aand icke opliuser oss / oc oplader vor Forstand. Derfaare skulle wi icke heller være for hoffærdige.

Huilcken er den Fierde Part :

DEt Suar / som HErren giffuer sine Disciple / oc siger : Eder bør icke at vide Tid eller Stund / huilcke Faderen beuarede til sin Mact : Men i skulle annamme den hellig Aands Krafft / som skal komme paa eder.

Huad lærer HErren i disse Ord ?

At hand vel haffuer it Rige / dog saadant / som icke er aff denne Verden : Thi det skal icke være vdi stor Pract oc Mact / som de Verdslige Riger / men der vdi / at hand her i dette Liff skal ved sit Ord oc Aand regære i Menniskens

Hierte / oc begynde sit Aandelige Regimente i dennem: Oc siden paa den sidste Dag indtage oc indføre dennem i sit Himmelske Rige. Men paa huad Tid eller Stund hand skal komme igen i Skyerne / oc indføre oss i sit Rige / det bør oss intet at vide. Thi Faderen haffuer sig til sin Mact det forbeholdet.

Huilcken er den Femte Part?

DEn Historia / om vor HErris Jesu Christi Himmelfart.

Huad lære wi der aff?

Først / At vor HErre Christus der faare er synlige for sine Disciplers Øyne opfaren til Himmelen / at wi skulle vide / at hand nu icke lenger vil / som tilforne / omgaais her i Verden / arm oc ælendig / i en Tieneris Skickelse: Icke heller som Disciplene haabede / anrette en Verdslig Regæring / men indtage sin Faders Rige i Himmelen / oc sette sig i det samme hos Guds høyre Haand / oc som en HErre offuer Himmel oc Jord / regære oc haff-
ue

ne Herredømme met sin Fader / vdi lige ære / Vold oc Maiestet.

Dernæst / At hand vdi samme Rige / eller i sin Faders Hus / vilde berede oss Bolige oc Stæder / oc komme paa det sidste igen / oc tage oss til sig / paa det at huor hand er / der skulle wi oc være oc bliffue til euig Tid : Som oc saa Englene der om her vidne / oc sige : Denne Jesus / som er optagen til Himmelen / skal komme / som hand er opfaren til Himmelen. Derfaare skal oc saa nu / den stund wi leffue endnu paa Jorden / vor Omgengelse være i Himmelen / oc wi skulde søge effter det / som Himmelskt er / paa det wi paa det sidste maatte bliffue der vdi deelactige oc salige.

Bønen.

WI tacke dig / HErre Jesu Christe / at du met din synlige Himmelfart haffuer aabenbaret oc vidnet for oss / at der er it andet oc bedre Liff i Himmelen / effter dette møde-

sommelige Leffnet/oc at du paa den sidste Dag vil komme igen / oc indføre alle dem / som tro paa dig / til samme Liff: Oc bede dig/ beholt oss i denne Forhaabning indtil Enden/oc regære oss met din hellig Aand/ at wi kunde haffue en hiertelig Forlengelse effter dit Rige / oc her i Verden søge oc finde det Himmelske / oc siden met dig indgaa i euige Glæde oc Salighed/ Amen.

Den Siette
Søndag effter Paaske.
Epistelen scriffuer S. Peder Apostel / I. Pet: IIII.

KJere Brødre : Saa værer nu skickelige oc ædrue

ædrue til Bønen. Oc haff-
uer for alle Ting en bren-
dende Kierlighed indbyr-
dis : Thi at Kierlighed
skiuler ocsaa Syndernis
mangfoldighed. Læner huer
andre gierne Hus / uden
Knur. Oc tiener huer an-
dre / huer met den Gaffue/
som hand haffuer annam-
met: Som gode Hushol-
dere offuer Guds mangfol-
dige Gaffuer. Der som no-
gen taler / at hand skal tale
det / som Guds Ord. Der

som nogen haffuer it Embede / at hand det skal giøre aff den Formue / som Gud giffuer: Paa det at Gud kand prisis i alle Ting / formedelst Jesum Christum: Huilcken være Ære oc Vold / fra Euighed oc til Euighed / Amen.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den skicker sig meget vel met denne Dags Euangelio. Thi Først / Efftersdi den HErre Christus der vdi spaaer sine Disciple / oc atuarer dennem / saa vel som alle Christne / at de skulde haffue liden Gunst eller

eller Platz i Verden: Da formaner Petrus her / at de skulle derfaare holde dis troligere tilsammen / elske huer andre/ læne huer anden gierne Hus / oc tiene huer andre gierne oc veluilligen / met de Gaffuer/ som de haffue annammet.

Dernæst/ Efftersdi Christus i Begyndelsen paa denne Dags Euangelio siger / at Apostlene / oc alle Euangelij Prædicantere/ skulle vidne om hannem: Saa formaner Petrus her/at de her vdi skulle være gode Husholdere offuer Guds mangfoldige Gaffuer / oc huad de tale/ som Guds Ord det tale.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Saa værer nu skickelige oc ædrue til Bønen.

Huad giør S. Petrus i disse Ord?

Hand formaner til Christelige Bøner / oc vil / at alle de/ som met ret Be-

 ten-

tenckende det giøre ville / skulle være skickelige oc ædrue. Thi met it vskickelig fuld Væsen bliffuer Hiertet besuæret/oc Hoffuedet vildt oc forbuldret / at mand icke kand haffue Sindet oc Tanckerne tilsammen/ i det mand beder: Oc derfaare høre saadanne Folckis Bøner heden til de Christi Ord: Dette Folck holder sig nær til mig met Læberne: Men Hiertet er langt der fra. Matth: 15. Oc vaar derfaare tilbørligt/ at wi alle lode denne Petri Formaning gaa oss dis mere til Hiertet.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Haffuer for alle Ting en brendende Kierlighed indbyrdis.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner til en Broderlig Kierlighed / oc siger/ at den staar besynderlige der vdi/at den ene skiuler den andens Synd oc Breck/oc icke slaer Haanden aff hannem / men hielper sin Næste met Raad oc Daad / huor oc naar hand kand.

kand. Som ocsaa Christus selff befatter Barmhiertighed oc Kierlighed til vor Næste/ i disse To Stycker / at giffue/ oc at forlade. Luc: 6.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Tiener huer andre / huer met den Gaffue / som hand haffuer annammet / som gode Husholdere offuer Guds mangfoldige Gaffuer.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner alle / som haffue annammet synderlige skøne Gaffuer aff Gud / at de icke skulle prale der met / oc foracte andre for sig/ men heller der met villigen oc gierne tiene andre. Thi Gaffuerne ere icke deris/ men Guds/ oc de ere ickun sette lige som Husholdere der offuer / oc skulle en gang giøre Regenskab/ huorledis de haffue anlagt oc bruget samme Gaffuer. Derfaare wi ocsaa tilbørlige skulde see vel til / at wi kunde befindis gode Husholdere.

Huilcken er den Fierde Part:

DE Ord: Der som nogen taler / at hand skal tale det / som Guds Ord. Der som nogen haffuer it Embede / at hand det skal giøre aff den Formue / som Gud giffuer.

Huad giør S. Petrus i disse Ord?

Hand taler met dem / som haffue synderlige Befalning eller Embeder / i Kircken eller Regimente / oc formaner dem / at de skulle tage sig saadant for met ret Aluorligded / oc vdrette alle Ting / lige som Gud det vil haffue / oc intet tale / lære eller giøre / som er imod hans Ord oc Vilie: Men stelle alle deris Anslag / Ord oc Gierninger / der heden / at Gud kand prisis i alle Ting. Men efftersi wi allesammen ere arme wduelige Mennisker / saa paaminder ocsaa Petrus oss her / om vor Suaghed / oc siger: Wi skulle intet giøre aff vor egen Mact / men altsammen aff den Formue / som Gud giff-

giffuer. Det er: Wi skulle icke driste for meget paa oss selff / men bede hannem / at hand vil være krafftig i de Skrøbelige / som hand oc saa naadelige forjettet haffuer / at ville giøre.

Bønen.

ALmectige HERRE Gud Himmelske Fader: Wi bekiende oss sandelige skyldige at være / til at giøre alle disse godr Gierninger / til huilcke den hellige Apostel Petrus oss her saa flittelige formaner. Men du veedst jo oc / huad for suage oc wduelige Mennisker wi ere: Bede dig derfaare / at du selff vil giffue oss Formue / at wi kunde være i vort Kald oc Embede / som gode Husholdere / tro oc flittige: i vort Leffnet skickelige oc ædrue: oc i Kierlighed retsindige oc brendende: Oc daglige met en Gudelig Bøn anholde / indtil wi bekomme / alt hues oss nytteligt oc fornøden er / baade til dette timelige oc det tilkommende

dende euige Liff: Huilcket du oss oc saa/ som en naadig Gud oc Fader / mildelige vil giffue / her timelige/ oc siden til euig Tid / for din kiere Søns Jesu Christi skyld/ Amen.

Paa Pindzedag.

Denne hellige Leitze scriffuis i Apostlernis Gierninger/ Cap: II.

DEr Pindzedage vaare fuldkomne / vaare de alle endrectelige tilsammen. Oc der skede hastelige it Bulder aff Himmelen / som it vel-

veldigt Vær / oc opfyllede det gantske Hus / som de sade. Oc mand saae Tunger atskillige paa dem / som de haffde været gloendis: Oc hand sette sig paa huer besynderlige aff dem / oc de bleffue alle fulde aff den hellig Aand / oc begynte at prædicke met andre Tunger / effter som den hellig Aand gaff dem ord at sige. Oc der vaare Jøder boendis i Jerusalem / de vaare Gudfryctige Mend / aff allehaande

Folck/

Folck / som er vnder Himmelen. Der denne Røst nu skede / kom Almuen tilsammen / oc de bleffue vnderlige: Thi huer mand hørde det / at de talede met hans Maal. De forfærdedis alle / forundrede sig / oc sagde til huer andre: See / ere icke alle disse / som tale / aff Galilea? Huorledis høre wi da huer sit Maal / som wi ere fødde vdi? Parther oc Meder / oc Elamiter / oc wi som bo i Mesopotamia / oc vdi

udi Judea/ oc Cappadocia/ Ponto oc Asia/ Phrygia oc Pamphylia / Egypten / oc imod Lybiæ Ende hos Cyrenen / oc Udlendige aff Rom / Jøder / oc Jødernis Tilhengere / Creter oc Araber: Wi høre dem tale Guds store vnderlige Gierninger/ met vore Tunger.

Huorfaare læsis denne Text paa denne Dag?

AFordi at der vdi beskriffuis den Historia / om den hellig Aands synlige Sendelse oc Vdgydelse offuer Apostlene / huilcken paa denne Dag met mange store vnderlige

Tegn skeet er / oc tilbørligen skal huert Aar læsis i den Christelige Kircke.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tuende.

Huilcken er den Første Part?

HIstorien vdi sig selff / naar / huor / oc huorledis / den hellig Aand er bleffuen vdgydet offuer Apostlerne.

Huad lære wi der aff?

Først / At Gud haffuer ladet den gamle oc ny Pindzefest falde saa lige tilsammen paa en Dag / for denne Sag allene / at wi skulde paa denne Dag ihukomme begge vnderlige Gierninger / som ere: Lowens Vdgiffuelse ved Mosen / oc den hellig Aands synlige Vdsendelse: oc endnu stedse oc altid loffue oc tacke hannem derfaare.

Dernæst / At den hellig Aand visselige maa være en atskillig Persone / fra Fade-

Faderen oc Sønnen / efftersi hand her er aabenbaret vdi en synderlig atskillig Skickelse / oc kommen offuer Apostlerne.

For det Tredie / At hand ocsaa er en lige Allmectige Gud / met Faderen oc met Sønnen / efftersi hand forandrer Apostlernis Hierter / opliuser dennem met stor Forstand / oc giffuer dennem Naade / til at tale met andre Tunger / oc at forkynde Guds store vnderlige Gierninger.

For det Tredie / At den hellig Aands Embede oc Gierning er / at opfylde den gantske Verden met det hellige Euangelij Prædicken / lige som paa den Tid det gantske Hus bleff opfyldet met det Bulder aff Himmelen. Thi lige som Været hielper oc fremdriffuer Menniskens Tale / saa haffuer ocsaa den hellig Aand hiulpet de hellige Apostlers Prædicken / oc skaffet den vbehindret indtil Verdsens Ende. Oc de / som haffue ladet sig vende oc bøye aff samme Vær / dennem haffuer hans Brusen været salig

oc gaat: Thi deris Hierter oc Tunger ere bleffne opliusede/ brendende/ oc fulde aff Guds Kundskab/ Kierlighed oc Loff: Men de/ som icke haffuer villet lade sig bøye/ icke viget/ oc giffuet denne/ det hellige Euangelij milde Vind/ Rum/ de ere bleffne i Mørcke/ oc ere paa det sidste met Guds Vredis Storm veldelige opructe met Roden/ oc omstyrtede: Som vdi mange det hellige Euangelij Fienders Historier/ oc skreckelige Ødeleggelse/ nocksom lader sig see oc formercke.

Huor om taler den Anden Part?

OM de Gudfryctige Mend/ de som aff allehaande Folck/ som er vnder Himmelen/ vaare paa den Tid boendis i Jerusalem/ oc saae denne vnderlige Gierning/ oc bleffue der ved forfærdede.

Huad lære wi der aff?

At efftdi disse Mend/ ved denne store vnderlige Gierning/ som skede Apostlene/ bleffue forfærdede i deris Hier-

Hierter / oc der hos haffde nocksommelig Beuisning oc Vidnisbyrd / at den Lærdom / huilcken de paa den Tid hørde saa hasteligë prædickis paa allehaande Tungemaal / vaar sandelige den rette Lærdom: Da skulle wi ocsaa paa denne Dag holde det hellige Euangelij Prædicken / som der fick saa herligt it Vidnisbyrd aff Himmelen / at være den eniste rette Lærdom oc sande Guds Ord. Oc tuert imod / holde alle andre Lærdomme / som ere imod denne / at være Ketterie oc Vildfarelse: oc alle de / som spaatte Euangelium / at være Guds oc hans Søns Bespaattere: Oc dis flitteligere vocte oss for begge Dele.

Bønen.

HERRE Gud / Himmelske Fader: Wi tacke dig hierteligë / at du paa denne Dag først haffuer giffuet din Low ved Mosen / oc siden der effter Tusind / Fem Hundret / Fyrretiue

oc To Aar/ oc lige paa den hellige Pindzedag/ stadfestet det hellige Euangelij Prædicken/ met den hellig Aands aabenbarlige Vdsendelse/ oc siden ladet det vdbrede offuer den gantske Verden/ ved dine hellige Apostle/ som du der til vduald haffde: oc saa naadelige ocsaa ført oss fattige Hedninger til samme Euangelij Kundskab: Oc bede dig/ du vilde holde oss der vdi bestandige/ indtil vor Dødedag/ lade oss der vdi daglige voxe oc forbedris/ oc naadelige omuende alle/ som her til haffuer været dets Fiender oc Bespaattere/ saa at de kunde giøre Poenitentze/ oc bliffue met oss salige/ ved din Søn/ vor HErre Jesum Christum/ AMEN.

*

* *

*

Paa Anden

Pindzedag.

Denne hellige Leitze scriff-
uis i Apostlernis Gier-
ninger/ Cap: X.

DA oploed Peder sin Mund/ oc sagde: Oc Jesus bød oss/ at prædicke for Folcket/ oc vidne/ at hand er beskicket aff Gud/ de Leffuendis oc de Dødis Dommere. Om denne vidne alle Propheter/at alle de/ som tro paa hannem/ skulle ved hans Nafn haffue

Syndernis Forladelse. Der Petrus endnu talede disse Ord / fald den hellig Aand paa alle dem / som hørde Ordet. Oc de / som trode aff Omskærelsen / som vaare komne met Petro / bleffue forfærdede / at den hellig Aands Gaffue bleff oc vdgyden paa Hedninge: Thi de hørde / at de talede met Tunger / oc prisede Gud. Da suarede Peder: Kand oc nogen forbiude Vand / at disse skulle icke bliffue døbte /

te / som haffue annammet den hellig Aand / lige som ocsaa wi? Oc hand befalede / at døbe dem i HERRENS Naffn.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrst / Fordi at hun taler om den hellig Aand / oc beuiser / at hand er krafftig ved Euangelij Prædicken / oc vil forarbeide Troen / vdi alle / som det met tilbørlige Flid høre oc annamme.

Dernæst / Fordi at den kommer saare smuct offuer it met denne Dags Euangelio / i det hun siger: Alle Propheter vidne om Christo / at alle de / som tro paa hannem / skulle faa Syndernis Forladelse i hans Naffn. Effterdi vor HErre Christus i vort Dags Euangelio

 fast

fast i lige Maade taler / om sit Embede oc Velgierninger.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DEn Beslutning paa den herlige Prædicken/ som S. Petrus giorde til Cesarien/ vdi Cornelij Hus.

Huad lære wi der aff?

Først / Huor til vor HErre Christus er kommen til Verden / som er der til / at alle de/ som tro paa hans Naffn/ skulle faa Syndernis Forladelse: Som hand oc selff siger i denne Dags Euangelio / at Gud hans Himmelske Fader haffuer icke sendt hannem/ at hand skulde dømme Verden / men meget mere / at hand skulle giøre hende salig. Oc er dette her besynderlige at mercke / at Petrus siger / at alle Propheter haffue vidnet om

denne Artickel: Thi der aff følger/ at wi haffue it fast Prophetisk Ord/ paa huilcket wi sterckelige maa oc kunde forlade oss/ baade i Liff oc i Død.

Dernæst/ Giffuer Petrus ocsaa her tilkiende/ huor til/ oc huorfaare vor HErre Christus skal komme igen/ paa den yderste Dag/ oc siger: Der til/ at hand skal være en tilforordneder Dommere/ offuer de Leffuendis oc de Døde/ aff Gud selff beskicket. Thi alle dennem/ som icke haffue villet bekiende/ oc met Tacknemmelighed annamme hans første oc naadige Tilkommelse/ vil hand da paa den Dag være en vred oc streng Dommere: Men der imod skulle de/ som tro/ icke dømmis aff hannem/ men bliffue met Glæde annammede i hans Faders euige Rige. Som hand oc i lige Maade om alt dette taler i vort Dags Euangelio.

Huilcken er den Anden Part?

DEt Miracke/ som skeer effter S. Peders Prædicken. Thi der hand endnu

talede disse Ord / fald den hellig Aand paa alle dem / som hørde Ordet.

Huad lære wi der aff?

Først / At den hellig Aand vil være krafftig hos det hellige Euangelij Prædicken / oc Gud vil visselige giffue dennem hannem / som ere Ordsens flittelige Hørere. Derfaare skulle wi ocsaa met rette dis flitteligere oc heller lade oss findis i Kircken / oc icke met Ordsens Foractelse hindre den hellig Aands Gierning i oss.

Dernæst / At den hellig Aands Gaffue / saa vel som alt andet Gode / som vor HErre Christus fortient haffuer / hører / vden all Personers Anseelse / Hedningene / ja alle Mennisske saa vel til / som Jøderne: Oc de ocsaa alle / naar de ville / oc det begære / kunde bliffue der vdi deelactige. Huilcket er oc derfaare oss meget trøsteligt.

Huor om taler den Tredie Part?

OM de / som trode aff Omskærelsen / oc forfærdedis der offuer / at den hellig Aands Gaffue bleff vdgyden paa Hedninge.

Huad lære wi der aff?

Huor ilde Kiød oc Blod kand skicke sig vdi Guds Gierninger / oc at synderlige denne Tancke om Gud / at hand vilde være Personers Anseere / er dybt indsiuncken i Menniskens Hierter: Oc wi derfaare skulde met rette aff Guds Ord lade oss anderledis oc bedre vnderuise / som er: At Gud er meget god oc trofast / oc rig offuer alle / som paakalde hans Naffn / oc tro paa Guds Søn.

Huilcken er den Fierde Part?

DEn Befalning / som Petrus her giffuer / at mand skulde ocsaa døbe dem i HERRENS Naffn / som haffde annammet den hellig Aand.

Huad

Huad lære wi der aff?

Først / At den hellige Daab hører dennem til / oc skal met rette tilladis / alle dem / som den hellig Aand oc Christi Gode er forjettet oc giffuet vorden. Der aff fordi oc følger / at efftersom Naadsens Forjettelse / ja Christus / met alt sit Liggendefæ / icke mindrer tilhører / oc tilsagd er / vore smaa Børn / end oss alle / da skulle wi ocsaa icke forhindre vore Børn fra Daaben / men meget heller lade dennem bliffue indliffuede i denne Naadis Forbund / oc døbte i HERRENS Naffn. Huilcket vel bør at merckis / imod de arme forblindede Vederdøberis falske Lærdom.

Dernæst / At alligeuel Gud vil være krafftig ved sit Ord / oc forarbeide Troen / skulle wi dog icke derfaare foracte de hellige Sacramenter / men holde dennem i høy ære / oc gierne bruge dennem. Thi Petrus befaler / at mand ocsaa skal døbe dem / paa huilcke den hellig Aands Gaffue vaar vdgydet.

Bønen.

WJ tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du haffuer aabenbaret oc vidnet for oss/ved dine hellige Propheters oc Apostlers Munde / oc alle de / som tro paa Christum/ skulle ved hans Naffn bekomme Syndernis Forladelse: Oc bede dig/ giff din hellig Aand krafftelige i vore Hierter / at wi met Flid kunde høre dit salige Ord / der aff ret kiende dig oc din Søn / tro paa hannem / oc saa paa den sidste Dag / naar hand kommer igen/ som en tilbeskickeder de Leffuendis oc de Dødis Dommere/ bliffue ved hannem euindelige salige/
AMEN.

* *
*

Paa Tredie
Pindzedag.

Denne hellige Leitze scriffuis i Apostlernis Gierninger/ Cap: VIII.

DEr Apostlene hørde i Jerusalem / at Samaria haffde annammet Guds Ord / da sende de Petrum oc Johannem til dem / huilcke som bade for dem / der de komme / at de finge den hellig Aand. Thi hand vaar icke endnu falden paa nogen: Men de

vaare

uaare alleniste døbte i Christi Jesu Naffn. Da lagde de Hender paa dem / oc de finge den hellig Aand.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

Forst / Fordi at wi haffue her atter igen it Vidnisbyrd / om den hellig Aand: At hand vil være krafftig ved det hellige Euangelij Prædicken / boe oc forarbeide i alle / som den annamme / oc bruge de høyuærdige Sacramenter.

Dernæst / Fordi at denne Historia skicker sig saare smuct met denne Dags Euangelio / i det at den beuiser / at Dørnocteren / den hellig Aand / lader visselige op: Det er: Giffuer Forstand oc ret Guds Kundskab / alle de / som ved det hellige Euangelij Prædicken vilde lade

sig indføre at den rette Dør / som er Christus.

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Fire.

Huor om taler den Første Part?

OM Apostlerne / huor hiertelige de glædde sig / derfaare / at Samaria ocsaa haffde annaminet Guds Ord / oc derfor strax sende Petrum oc Johannem til dem: Uden twil / paa det at de ved deris Ord oc Mirackel kunde bliffue bestyrckede vdi Troen.

Huad lære wi der aff?

Først / At wi ocsaa skulle bede om Guds Ords fructsommelige Fremgang oc Udbredelse / oc met rette glæde oss / naar wi see / at saadan vor Bøn bliffuer bønhørt / oc Ordet bliffuer icke foruden Fruct prædicket.

Dernæst / At alle tro Christi Tienere skulle annamme dennem / som ere suage i Troen/ oc gierne giøre all Flid oc Vmage der paa / at de kunde bliffue bestyrckede i Guds Kundskab oc Troen.

Huor om taler den Anden Part?

HVorledis Apostlerne (der de vaare nu komne op til Samarien/) bade for dem/ at de finge den hellig Aand.

Huad lære wi der aff?

At alligeuel at den hellig Aand er en Guds Gaffue / som er forjettet / oc bliffuer giffuen / for Christi skyld / foruden all vor Fortieniste: Saa vil dog Gud være paakaldet oc bedet der om. Som ocsaa vor HErre Christus i den Anden Bøn/i det hellige Fader vor/ befaler at bede der om. Derfaare skulle ocsaa wi acte denne / saa vel som alle andre Guds Gaffuer / høy oc ypperlig at være / oc hiertelige bede der om / oc derfaare tacke.

Huor om taler den Tredie Part?

HVorledis den hellig Aand icke endnu vaar falden paa nogen i Samaria/ førend Apostlene komme der heden/ bade for dem/ oc lagde Henderne paa dem.

Huorledis rimer dog dette sig/ met det du tilforne sagde: At den hellig Aand vil boe oc arbeide i alle dem/ som høre Guds Ord/ oc bruge Sacramenterne? Thi de vdi Samaria haffde jo ocsaa annammet Ordet/oc ladet sig døbe/ oc endnu siger Texten her/ at den hellig Aand vaar icke falden paa nogen aff dem/ førend Petrus oc Johannes komme til dennem?

Euangelisten Lucas taler her om den hellig Aands synlige oc vnderlige Vdsendelse/ huilcken der skede offuer Apostlene oc deris Tilhørere/ saaledis/ at mand kunde see oc formercke/paa huilcke den vaar kommen/ oc førde ocsaa almin-

mindelige synderlig Krafft oc vnderlige Gierninger met sig. Som ocsaa den efterfølgende Text vdtryckelige siger / at Simon bød Pendinge frem / der hand saae / at den hellig Aand bleff giffuen dennem / som Apostlene lagde Hender paa / oc begærede aff dem / at de vilde ocsaa giffue hannem den Mact / at de / som hand lagde Henderne paa / ocsaa kunde faa den hellig Aand. Oc i den første Christendom giordis denne den hellig Aands aabenbarlige Sendelse vel behoff / paa det Euangelium kunde bekomme dis større Anseelse / hos den menige Mand / oc Troen der ved vdi Tilhørerne kunde opueckis oc styrckis. Oc endog den nu paa denne Dag haffuer affladet / efterdi at Ordet met dette oc andre Tegn nocksommelige er stadfestet: Saa bliffuer dog endnu stedse oc altid den hellig Aands hemmelige oc induortis Forarbeidelse / hos alle / som høre Ordet / oc bruger Sacramenterne: Som det oc icke heller er tuil der om / at den hellig

Aand haffuer boet oc arbeidet i dennem i Samaria / at de annammede Ordet/ oc lode sig døbe/ førend hand fald aabenbarlige eller synlige paa dennem.

Huor om taler den Fierde Part?

AT der Apostlerne haffde bedet / oc lagt Hender paa dem i Samaria/ da finge de den hellig Aand.

Huad lære wi der aff?

Først/ Huor krafftig deris Bøn er/ som tro/oc at den faar visselige hos Gud/ alt hues oss nytteligt oc fornøden er. Derfaare wi ocsaa skulde dis heller oc flitteligere giøre vor Bøn.

Dernæst / At Gud vil visseligen være krafftig vdi sine hellige Apostlers oc andre tro Læreris Tienisti/oc gierne giffue oc forlæne den hellig Aand til Ordet/ alle dem/som der om bede hannem. Huilcket altsammen skal tiene oss til Trøst/ oc synderlige der til / at wi skulle dis høyere acte det hellige Prædicke Embede / oc lade oss gierne der met tiene.

For

For det Tredie/ At hos Gud er ingen Personers Anseelse. Thi alligeuel at Samaritaner vaare forhadede oc foractede hos det Jødiske Folck/ saa giffuer Gud dennem dog sit Ord oc Aand/ oc tager dennem an til Lemmer i sit Rige/ efftерdi de saa endrectelige oc flittelige hørde Apostelen Philippum/ som den næst forgangende Text formelder.

Bønen.

WI tacke dig/ HERRE Gud Himmelske Fader/ at du haffuer vdgydet din Aand oc saa offuer Samaritaner/ oc alle andre Folck/ oss fattige Pillegrime oc Vdlendige til en synderlig Trøst: Oc bede dig/ at du vilt opliuse oc regære oss met samme Aands Gaffue/ at wi altid gierne kunde høre dit salige Ord/ met Troen det anamme/ oc bliffue til euig Tid salige/ ved din Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Hellige Trefol-
digheds Søndag.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: XI.

O Huilcket Rigdoms Dyb / baade paa Guds Visdom oc Kiendelse: Huor aldelis wbegribelige ere hans Domme / oc hans Veye wrandsagelige. Thi huo haffuer kiendt HERRENS Sind? Eller huo vaar hans Raadgiffuere? Eller huo gaff hannem

nem noget tilforn / at hannem skal betalis igen? Thi at aff hannem / oc formedelst hannem / oc vdi hannem / ere alle Ting: Hannem være Ære euindelige / Amen.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

PAa det / at efterdi mand paa denne Dag i den gantske Christenhed skulle prædicke den høye Artickel / om den hellige Trefoldighed / oc i den ere mange høye Hemmeligheder / som wi met vore Tancker icke kunde begribe: Huer mand for sig da her met skulde være atuaret / icke at fare vild vdi de wrandsagelige Guds Veye. Som oc den HErre Christus siger i denne Dags

 Euan-

Euangelio: Effterdi wi icke tro / naar hand siger aff Jordiske Ting: Huorledis skulle wi da tro / naar hand vilde sige oss om Himmelske Ting? Derfaare er det paa det beste oc tryggeste / at tro enfoldelige / hues Guds Ord lærer oc vidner for oss.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: O huilcket it Rigdoms Dyb / baade paa Guds Visdom oc Kiendelse.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand forundrer sig: Først / paa den store Guds Visdom/som hand haffuer beuist/ i det at den Tid der vaar intet Raad at finde i Himmelen eller paa Jorden / da forordnede hand sin enbaarne

Søn der til / at hand skulde beslutte al-
ting vnder Synden / oc forbarme sig oc-
saa offuer alle. Dernæst ocsaa paa hans
høye Kiendelse: Efftcrdi hand saa lang
Tid tilforne vel saae / at hans eget Folck
Jøderne / icke skulde annamme denne
Frelsermand / haffuer hand derfaare vil-
let / at saadan Naade skulde kundgiøris
for Hedninge. Som hand ocsaa siger i
den forgangende Text: At Gud haffuer
sønderreffuet oc affhugget de Naturlige
Græne / at de Vilde skulde podis i deris
Stæd. Denne Guds Visdom oc Kien-
delse skulle alle Mennisker betencke / oc
met Paulo den berømme: Men synder-
lige wi Hedninge / huilcke alt saadant til
beste skeet er.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Huor aldelis wbegribeli-
ge ere hans Domme / oc hans Veye
wrandsagelige. Thi huo haffuer kiendt
HERRENS Sind? Eller huo
vaar hans Raadgiffuere.

Huad

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand paaminder alle Mennisker saare troligt/ at de icke skulle driste for meget paa sig self / i de Ting/ som ere dennem for høye oc wbegribelige : Meget mindre skulle de vnderstaa sig / at reformere Guds Visdom/ efftterdi hans Domme ere dog wbegribelige / oc hans Veye wrandsagelige / oc der hos/ haffuer ocsaa Gud slet oc aldelis intet vor Visdom behoff i sine Gierninger. Derfaare lige som wi icke skulle tale noget imod hans Domme/ men lade det være ret oc gaat/ alt hues hand taler: Saa er ocsaa tilbørligt / at wi frycte oss for hannem / oc intet begynde / som er imod hans gode Vilie/ efftterdi hans Veye ere wrandsagelige/oc huad Vey wi vilde vd/ da kand hand vel møde oss.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huo gaff HERREN noget tilforn / at hannem skal betalis igen?

Huad gjør S. Paulus i disse Ord?

Hand lærer / at Gud haffuer annammet Hedningene til sit Folck / at være i Jødernis Stæd / oc saa indpodet de vilde Græne i det gode Olie Træ: Icke for deris Fortieniste skyld / men aff idel Naade oc Barmhiertighed. Derfaare skal oc ingen berømme eller hoffmode sig for hannem: Men meget mere huer for sig met ydmyge Hierter bekiende / berømme oc prise hans store Naade / oc holde sig vdi hans Fryct. Som hand oc i denne forgangende Text / i dette Capitel / taler til Hedningene: De ere sønderbrudne for deris Vantro skyld: Oc du staar formedelst Troen. Vær icke hoffmodig / men fryct dig. Haffuer Gud icke spart de Naturlige Græne: At hand / maa vel skee / oc icke skal spare dig.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Thi at aff hannem / oc formedelst hannem / oc vdi hannem / ere

alle Ting: Hannem være ære euindelige/ Amen.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand befatter offuer Maade smuct tilsammen/ alle Personers Velgierninger i den hellige Trefoldighed / oc siger/ Først: Aff hannem/ det er/ aff Gud Fader/ ere alle Ting skabte oc giorde. Dernæst: Formedelst hannem / det er / ved Guds Søn/ er det altsammen forløst/oc ført til rette igen/effter det fordærffuelige Fald. Oc for det Tredie: Vdi hannem/ den hellig Aand / ere oc bliffue alle Ting. Thi hand oppeholder oss i Troen oc vdi Guds Kierlighed. Derfaare wi oc alle ere plictige / at wi met S. Paulo/ paa denne Dag oc altid / prise oc tacke den eniste Gud / Fader / Søn / oc hellig Aand / for disse opnæffnde / oc alle andre hans Velgierninger / indtil Euighed.

Bønen.

O Euige / Allmectige / Vise Gud: Din Visdoms oc Kiendelsis Rigdom er so meget stor / oc vore Hierter ere meget for sneffre / til at naa eller begribe dine vbegribelige Domme oc vrandsagelige Veye. Derfaare tacke wi dig / at du haffuer aabenbaret oss dit Sind oc Vilie vdi dit Ord / oc annammet oss til Børn / foruden all vor Forticniste: Oc bede dig / regere oss formedelst din hellig Aand / at wi / som fromme troendis Børn / aldrig sige dit sande Ord imod / meget mindre vnderstaa oss / at vdrandsage dine store Hemmeligheder / men kunde annamme dit hellige Euangelium met enfoldige Hierter / tro det wtuilactelige / oc bliffue salige / ved Jesum Christum din Søn / vor HErre /

AMEN.

Den

Den Førſte
Søndag effter Trinitatis.
Epiſtelen ſcriffuer S. Johannes Apoſtel/ 1. Ioh: IIII.

VJne Allerkieriſte: Gud er Kierlighed/ oc huo ſom bliffuer i Kierlighed/ hand bliffuer i Gud/ oc Gud i hannem. Der met er Kierlighed fuldkommen hos oſſ/ paa det wi ſkulle haffue Driſtighed paa Dommedag: Thi lige ſom hand

hand er/ saa ere oc wi i denne Verden. Fryct er icke i Kierlighed: Men den fuldkomne Kierlighed vddriffuer Fryct. Thi Fryct haffuer Pine: Oc huo sig frycter/ hand er icke fuldkommen i Kierlighed. Lader oss elske hannem/ thi hand elskte oss først. Der som nogen siger: Jeg elsker Gud/ oc hand hader sin Broder/ hand er en Løgnere. Thi huilcken icke elsker sin Broder/ som hand seer: Huor-

ledis kand hand elske Gud/ som hand icke seer? Oc dette Bud haffue wi aff hannem: At huo som elsker Gud / hand skal oc elske sin Broder.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den kommer saare smuct offuer it met denne Søndags Euangelio. Thi efftérdi wi der vdi høre / at den rige Mand maatte effter hans Død til euig Tid pinis/ oc lide Quale vdi Helffuede / for den skyld/ at hand ingen Kierlighed eller Barmhiertighed beuiste den fattige Lazaro: Da skal denne Epistel formane oss / oc giffue oss Aarsage/ til at beuise Kierlighed oc Trofasthed imod vor Næste / i

hues Maade wi kunde: Oc dette allermest for denne Aarsage/ at Gud haffuer saa høyelige elsket oss tilforn / oc haffuer giffuet sin enbaarne Søn i Døden / til en Betalning for vore Synder.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Mine Allerkieriste: Gud er Kierlighed / oc huo som bliffuer i Kierlighed/ hand bliffuer i Gud/ oc Gud i hannem.

Huad giør Johannes i disse Ord?

Hand lærer alle dem / som begærer at haffue Gud hos sig. Det er: At elskis oc beuaris aff Gud/ fra allehaande Fordærffuelse oc Skade: De skulle ocsaa tencke til at bliffue i Kierlighed til Gud deris HERRE igen. Det er: At icke lade sig ved Dieffuelen / Kiød oc Blod/

eller Verden/ afflocke eller afftrenge fra den rette Guds Kierlighed / som her vdi staar / at mand kiender / troer / elsker/ paakaller oc lyder Gud allene/ oc bliffuer der vdi bestandig. Huilcket fornøden er at mercke/ imod alle Mundchristne/ som endnu paa denne Dag tencker oc falskelige mener / at de elskis aff Gud / alligeuel at de beuiser all Wlydighed imod hannem.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Der met er Kierlighed fuldkommen hos oss/ paa det wi skulle haffue Dristighed paa Dommedag. Thi lige som hand er/ saa ere wi oc i denne Verden.

Huad giør Johannes i disse Ord?

Hand taler om Guds fuldkomne Kierlighed imod oss / oc setter nogle visse Tegn / paa huilcke wi kunde oc skulle prøffue oss selff/om wi oc ere bleffne deelactige vdi samme Guds Kierlighed/ som ere disse:

Først / Om wi haffue saadan en Tro oc stadig Tillid til Gud / i Christo / at wi dristelige oc frimodelige tøre kalde hannem vor Fader / oc icke forfærdis / naar wi høre tale om Dommedag: Men heller ynske hiertelige / at den maatte snart komme.

Dernæst / Om wi der hos ocsaa befinder det Hiertelag vdi oss / at wi gierne vilde være / saa meget som i dette Liff mest mueligt er / Guds oc hans Søns Christi Efftersølgere / vdi alle gode Gierninger. Thi huo som finder begge disse Tegn hos sig / hand er rettelige deelactig i Guds fuldkomne Kierlighed. Men fattis noget aff dennem / hand er endnu langt der fra. Derfaare skulde huer prøffue sig selff der effter.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Fryct er icke i Kierlighed: Men den fuldkomne Kierlighed vddriffuer Fryct. Thi Fryct haffuer Pine: Oc huo sig fryeter / hand er icke fuldkom-

men i Kierlighed. Lader oss elske hannem: Thi hand elskte oss først.

Huad lære wi der aff?

At der er stor Skilsmisse imellem Liusens Børns / oc Mørckhedsens Børns Fryct. Disse / fordi de kiende icke ret Guds Kierlighed / da haffue de Pine i deris Fryct: Lige som en Misdedere met it hadsk Hierte frycter for Bøddelen: Men de andre / efftérdi de vide / huor kier Gud haffuer dennem / i sin Søn Christo / da elske de hannem igen / oc frycte for / at giøre noget imod hans Vilie: Lige som it gaat Barn / for den inderlige Kierlighed / hand haffuer til sin Fader / nødigt vil fortørne sin kiere Fader. Denne Sønlige Fryct skulde alle Christne lade findis hos sig / oc foruare sig vel for den hadske Træls Fryct. Oc sandelige / det er jo billigt / at efftérdi Gud beuiste sin Faderlige Kierlighed imod oss / der wi haffde paa det høyeste fortørnet hannem: da skulle wi nu elske han-

hannem / effter wi haffue befundet hans Naade.

Huilcken er den Fierde Part?

DE efftersølgende Ord: Der som nogen siger: Jeg elsker Gud / oc hand hader sin Broder / hand er en Løgnere / etc.

Huad lærer oss disse Ord?

At det er lidet værd / at wi rose oss aff / at wi elske Gud / vden saa er / at wi ocsaa elske vor Næste. Oc formaner derfaare Johannes oss / at wi / effter Christi Exempel / io skulle beuise vor Kierlighed til Gud / met en Christen vforfalsket Kierlighed til vor Næste / oc setter der til drabelige Aarsager. Thi foruden det / at det er tilbørligt i sig selff / at wi saa giøre imod vor Næste / som Gud haffuer giort imod oss: Saa haffue wi ocsaa vdtryckte Befalning der om i Guds Bud. Oc derfor / huo som hader sin Broder / hand haffuer sandelige huercken Guds Aand eller Kierlighed i sig. Thi elsker hand icke

sin Broder / som hand seer / huorledis kand hand elske Gud / som hand icke seer? Huilcket alle Christne skulde lade sig inderlige gaa til Sinde.

Bønen.

O Allmectige Gud / Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige / at du saa rigelige haffuer aabenbaret din Kierlighed imod oss / oc derfaare sendt din Søn i Verden / at wi skulde leffue ved hannem: Oc bede dig / regære oss ved din hellig Aand / at wi kunde elske dig oc din Søn Jesum Christum / bekiende hannem for vor Saliggiørere / tiene dig foruden Redzel vor Liffs Tid / i Hellighed oc Retfærdighed: Her hos ocsaa beuise vor Næste Christelig Kierlighed / som dig kunde være behagelig / indtil wi bliffue til euig Tid salige /

AMEN.

Den Anden
Søndag effter
Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Johannes Apostel/ I. Iohan: III.

FOrundrer eder icke / mine Brødre / om Verden hader eder. Wi vide/ at wi ere komne fra Døden til Liffuet: Thi wi elske vore Brødre. Huo som icke elsker sin Broder/hand bliffuer i Døden. Huo som hader sin Broder / hand er en

Manddrabere: Oc i vide/ at en Manddrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende hos sig. Der paa kiende wi hans Kierlighed/ at hand lod sit Liff for oss/ oc wi skulle ocsaa lade vort Liff for vore Brødre. Oc naar som nogen haffuer denne Verdsens Gods/ oc seer sin Broder lide Nød/ oc lycker sit Hierte til for hannem/ huorledis bliffuer Guds Kierlighed hos hannem? Mine Børn/ lader oss icke elske

met

met Ord / eller met Tungen : Men met Gierningen / oc met Sandhed.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den meget berømmer oc priser Guds Barmhiertighed imod oss / lige som ocsaa vort Dags Euangelium. Thi lige som Christus i den Euangeliske Lignelse / om den store Nadere / beuiser / at Gud haffuer ladet sig dyre bekoste / oc i sin Søn beridt / alt hues fornøden er til det euige Liff : Saa siger Johannes her : Der paa kiende wi Gud Faders Kierlighed / oc hans Søns Jesu Christi / at Christus / aff Faderens Raad / haffuer ladet sit Liff for oss / oc saa frelst oss fra Døden / til Liffuet.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Fire.

Huilcken er den Førſte Part?

DE Ord: Forundrer eder icke/ mine Brødre/ om Verden hader eder. Wi vide/ at wi ere komne fra Døden til Liffuet.

Huad lære wi der aff?

At der ſtedſe oc altid haffue været Tuende Hobe/ aff huilcke den ene haffuer holdet ſig til Gud/ vdi en ret Tro/ oc wforfalſket Kierlighed: oc haffuer derfaare maat lade ſig hade oc forfølge aff den anden vantro Hob. Derfaare wi oc icke heller ſkulle forundre oſſ/ naar wi ſee/ at det endnu paa denne Dag lige ſaa tilgaar/ oc dis taalmodeligere lide all Forfølgelſe/ efftterdi wi vide/ at wi ere komne fra Døden til Liffuet.

Huil-

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Huo som icke elsker sin Broder / hand bliffuer i Døden. Huo som hader sin Broder / hand er en Manddrabere: Oc i vide / at en Manddrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende i sig.

Huad lære oss disse Ord?

Først / At huor den hellig Aand boer i it Menniskis Hierte / der forarbeider hand visselige en retsindig Kierlighed / imod Gud oc vor Næste. Oc tuert imod / huor saadant icke skeer / der er oc sandelige Guds Aand icke / oc saadanne Mennisker bliffue visselige i Døden / oc ere icke Liffsens Børn.

Dernæst / Huor gruelig en Synd / Had oc Fiendskab imod vor Næste / er for Gud. Thi huo som hader sin Broder / siger Johannes / hand er en Manddrabere: Oc i vide / at en Manddrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende hos sig.

sig. Derfaare skulde wi oc flittelige vare
oss fra denne Synd.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Der paa kiende wi hans Kierlighed / at Christus lod sit Liff for oss.

Huar lære disse Ord oss?

At den euige Guds Søn / Christus Jesus / haffuer ladet sit Liff for oss: Icke for vor Fortieniste / Fromhed oc Retfærdigheds skyld / men aff grundløs Kierlighed til det Menniskelige Kiøn: Oc wi derfaare ere plictige / at dis mere tacke oc loffue hannem / oc jo icke berømme oss aff nogen Fortieniste for Gud.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Wi skulle ocsaa lade vort Liff for vore Brødre: Oc naar som nogen haffuer denne Verdsens Gods / oc seer sin Broder lide Nød / oc lycker sit Hierte til for hannem / huorledis bliffuer Guds Kierlighed hos hannem.

Huad giør S. Johannes i disse Ord?

Hand formaner oss til Broderlig Kierlighed / oc siger: At wi ere derfaare skyldig / at giøre det / efftterdi Christus haffuer elsket oss / ladet sit Liff for oss / oc befalet / at wi skulle for hans skyld elske vor Næste. Men denne Kierlighed skal icke alleniste staae paa Tungen: Men beuisis met Gierningen / oc met Sandhed. Thi huo som tillycker sit Hierte for sin Broder / oc icke hielper hannem / naar hand haffuer denne Verdsens Gods / oc kunde vel hielpe: Den haffuer i Sandhed ingen retsindig Kierlighed / ja ocsaa ingen Tro i Hiertet / om hand end skønt berømmer sig aff begge Dele.

Bønen.

WJ tacke dig / HERRE Gud Himmelske Fader / at du aff din grundløse Barmhiertighed

hed haffuer hiulpet oss fra Døden til Liffuet: Oc bede dig/ regere oss met din hellig Aand / at lige som din Søn haffuer elsket oss/ oc ladet sit Liff for oss/ wi oc lige saa kunde elske vor Næste/ oc icke alleniste meddele hannem denne Verdsens Gods veluilligen / men naar behoff gioris/ ocsaa lade vort Liff for hannem: oc icke forundre oss / eller lade det være oss besuærligt/ naar Verden hader oss/ men lide det altsammen met Taalmodighed/ indtil wi paa det sidste bliffue frelste fra alt Ont/ oc til euig salige/ ved din Søn / vor HErre Jesum Christum/ Amen.

Den Tredie Søndag effter Trinitatis.

Epiſtelen ſcriffuer S. Peder Apoſtel / I. Pet: V.

MIne Allerkieriſte: Saa ydmyger eder nu vnder Guds veldige Haand / at hand ſkal ophøye eder i ſin Tid. Kaſter all eders Sorg paa hannem: Thi hand ſørger for eder. Værer ædrue / oc vaager: Thi eders Modſtan-

dere Dieffuelen gaar om-
kring/ lige som en brøllende
Løwe/ oc søger effter den
hand kand opsluge. Staar
hannem imod/ oc wærer fa-
ste i Troen: Oc vider/ at li-
ge den samme Pine gaar
eders Brødre offuer i Ver-
den. Men all Naadis Gud/
som kallede oss til sin euige
Herlighed/ i Christo Jesu/
hand skal fuldkommelige
berede/ styrcke oc bekreffte/
oc grundfeste eder/ som lide
en liden Tid. Den sam-
me

me være Ære oc Mact/ fra Euighed oc til Euighed/ Amen.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrst/ Paa det at naar wi høre i denne Dags Euangelio/ huor barmhiertig Gud er/ oc at hand haffuer Glæde aff en Syndere/ som giør Poenitentze/ wi da icke skulle saadant misbruge/ eller bliffue trygge: Men meget mere bekiende/ at wi snart kunde falde igen fra Guds Naade/ effter wi skønt haffue giort Poenitentze/ effterdi vor Modstandere Dieffuelen gaar omkring/ lige som en brøllende Løwe/ oc søger effter den handkand opsluge.

Dernæst/ At wi icke skulle være hoffærdige/ som de Scrifftklaage oc Phariseer/ som knurrede derfaare/ at Jesus annammede Syndere: Men meget

heller ydmyge oss vnder Guds veldige Haand: Thi Gud staar de Hoffærdige imod / men giffuer de Ydmyge sin Naade: Som Petrus i de næst forgangende Ord siger.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Saa ydmyger eder nu vnder Guds veldige Haand/at hand skal ophøye eder i sin Tid.

Huad giør S. Petrus i disse Ord?

Hand formaner til Ydmyghed/ som staar i disse Tuende Stycker:

Først / At it Menniske bekiender/ at hand haffuer alle sine Gaffuer aff Gud/oc intet hoffmoder sig aff dennem/ synderlige effterdi ingen er saa fuldkommen vdi Gaffuer / at hand jo haffuer der hos mange Brect oc Skrøbeligheder.

Dernæst / At wi giøre huer anden ære indbyrdis. Det er: At wi tro / at andre haffue ocsaa deris Gaffuer / met huilcke de kunde tiene til Menighedsens Beste / oc derfaare ocsaa holde meget aff dennem / oc ydmyge oc fornedre oss for dennem / oc ja icke indgribe i fremmede Bestillinger / eller vnderstaa oss mere end wi formaa / oc oss aff Gud befalet er. Oc setter S. Petrus i de næst forgangende Ord en drabelige Aarsage her til / oc siger: Thi Gud staar de Hoffærdige imod / oc giffuer de Ydmyge sin Naade: Det er / Hand enten tager sine Gaffuer igen fra de Hoffmodige / eller om hand lader dennem beholde dem / da giffuer hand ingen Velsignelse der hos / men staar dennem imod / at all deris Forset maa gaa tilbage: Men de Ydmyge giffuer hand Naade / at de rammer det vel met deris Gaffuer / vdrette noget gaffnligt / oc finde Yndest oc Gunst hos alle / som de der met tiene. Som ocsaa Hedninge aff Forfarenhed saadant lært oc

sagd haffue: At Lycken skyer de Staalte/ som løber hende alt for meget oc wordenlige effter: Men hun følger effter/ oc holder sig til alle/ som i en sand Ydmyghed skyer for hende/ oc icke giøre sig selff alt for store.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Kaster all eders Sorrig paa hannem: Thi hand sørger for eder.

Huad lære disse Ord oss?

At HERREN haffuer visselige it Øye oc Tilsiun til sine Børn/ oc sørger for dennem/ naar de haffue Bedrøffuelse/ Angest oc Nød i Verden: Oc de ocsaa derfaare skulle met rette være dis taalmodeligere/ oc met en troendis Bøn kaste all deris Omsorrig paa hannem/ intet tuilendis/ at hand jo skal bønhøre dennem/ oc snart redde dennem.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Værer ædrue/ oc vaager: Thi eders Modstandere Dieffuelen

gaar omkring / lige som en brøllende Løwe / oc søger effter den hand kand opsluge.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Først / Formaner hand til it ædrueligt Leffnet oc Vaagenhed. Det er: Til at see sig vel faare / oc bede / at wi icke aff Dieffuelen forraskis / oc heden styrtis vdi Synd / Skam oc Last.

Dernæst / Lærer hand oss oc saa / huordan en Modstandere oc Fiende den arrige Dieffuel er oss / oc beskriffuer hannem saaledis / at wi jo billigen der aff maa forfærdis. Thi for det Første siger hand: Hand gaar omkring. Det er: Hand er icke ledig eller forsømmelig: Men løber runt om / lige som en galen Hund / oc seer / paa huilcken Side hand kand falde om / huiler intet / tager sig Vmage til Dag oc Nat / ja alle Øyenblick / at hand kunde tiluende oss nogen Skade. Dernæst / Saa gaar hand omkring / som en brøllende Løwe. Det er:

Hand haffuer fattet en stor Had oc Vrede imod oss / oc saa stor Begærlighed/ til at fordærffue oss/ som en hungerig Løwe nogen sinde kand haffue til it Roff. For det Tredie: Søger hand effter den hand kand opsluge. Det er: Hand varer flittelige paa Skantzen / oc tager sin Sag vel vare/ mercker nøye paa/ huor til huer er aff Naturen tilbøyelig/ oc icke alleniste indskiuder vdi hannem onde Lyst oc Begæring / men giffuer oc viser hannem god Leylighed til Synden / at hand dis snarere kand forføris/oc komme vdi Fald. Som mand om saadant haffuer mange Exempel / baade i Scrifften/ oc i daglig Forfarenhed.

Derfaare giffuer Petrus for det Tredie oc her it gaat trofast Raad/ huorledis mand skal møde denne Fiende / oc giøre hannem Affbreck / oc siger: Foruden dette/at her giøris vel behoff it ædru Leffnet / stor Forsiunlighed oc Hiertens Bøner: Saa skal mand ocsaa staa hannem sterckelige imod i Troen. Det er:

Holde sig til Guds Søn/ oc tro/ at hand haffuer sønderknuset denne gamle Hugorms Hoffuet / oc bundet vor Modstandere met Mørckhedsens Lencker / oc kand derfaare vel beskærme oss imod hannem/ oc vil det oc sandelige giøre. Oc det saa meget dis heller / effterdi vore Brødre i Verden haffue den samme Plaffue / oc met oss bede om Hielp oc Redning : Oc hand ocsaa haffuer tilsagd / at ville visselige bønhøre. Som ocsaa S. Petrus i de efterfølgendis Ord giffuer oss aldelis Fortrøstning.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord : All Naadis Gud / som kallede oss til sin euige Herlighed / i Christo Jesu / hand skal fuldkommelige berede / styrcke oc bekreffte/ oc grundfeste eder/ som lide en liden Tid.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Først/ Trøster hand alle/ som her i Verden maa lide noget / at all Naadis Gud icke skal forlade dem / men styrcke

oc oppeholde dennem / oc paa det sidste vdfrie dennem / naar de haffue lidt her en liden Tid / oc heden tage oc indføre dennem til sin euige Herlighed / til huilcken de ere kaldede.

Dernæst / Lærer hand oc / huor til det hellige Kaars tiener / som er: At wi der ved bliffue vel beridde / styrckede / bekreffiede oc grundfestede. Thi ved Bedrøffuelse bliffue wi mere øffuede oc dagelige stereker i Troen / i Bønen / i Taalmodighed / i Haab / oc andre gode Gierninger.

Bønen.

O Du euige / all Naadis oc Barmhiertigheds Gud: Wi tacke dig / at du haffuer kaldet oss til din euige Herlighed i Christo Jesu: Oc bede dig / du vilt formedelst din hellig Aand vel berede / styrcke / bekreffte oc grundfeste oss / paa det wi kunde staa fast i Troen / imod vor Modstandere / oc være vbehindrede aff hannem / til at tiene

dig /

dig/ i it ædrue oc skickeligt Leffnet/ oc tilbørlige Lydighed/ daglige forbedris vdi sand Ydmyghed oc Christen Taalmodighed/ oc kaste all vor Omsorrig paa dig/ indtil wi en sinde bliffue befridde fra denne stackede Tids Pinactelighed/ oc til euig Tid salige/ ved din Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Paa S. Hans Baptistæ Dag.

Denne hellige Leitze scriffuer Esaias Propheta/ Cap: XLIX.

HØrer mig i Øer/ oc i Folck/ som ere langt borte/ mercker. HERREN

HERRE kallede mig aff Moders Liff: Hand kom mit Naffn ihu / der ieg endnu vaar i Moderens Liff. Oc haffuer giort min Mund som it skarpt Suærd. Hand haffuer skiult mig met sin Haands Skygge. Hand giorde mig til en reen Pil/ oc stack mig i sit Kaager. Oc siger til mig: Du est min Tienere Israel/ ved huilcken ieg vil prisis. Men ieg tenckte: Jeg arbeidede forgæffuis / oc fortærede min

min Mact forgæffuis oc w-
nyttelige: Alligeuel at min
Sag er HERRENS/
oc mit Embede er min
Guds. Oc nu siger HER-
REN / som beridde mig
til sin Tienere aff Moders
Liff / at ieg skulde omuende
Jacob til hannem / paa det
at Israel skal icke borttagis.
Derfaare er ieg herlig for
HERREN / oc min
Gud er min Styrcke. Oc
siger: Det er en ringe Ting/
at du est min Tienere/ til at
op-

oprette Jacobs Sleet/ oc at hente igen det Fortabte aff Jsrael: Men ieg giorde dig oc til Hedningenis Lius/ at du skalt være min Salighed til Verdsens Ende.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

EErst / Fordi at her talis klarlige om Ordsens Mundelige Prædicken / oc at Gud det saa aff Euighed haffuer besluttet oc berammet/ at Jesu Christi Euangelium skal Mundelige prædickis. Huilcket vel behoff giøris at mercke/ imod dennem/ som foracte den lydelige Prædicken. Som oc vor Christelige Øffrighed i Ordinantzen befalet haffuer / at mand her om skal paa denne Dag vnderuise Menigheden.

Dero

Dernæſt / Fordi den kommer vel offuer ens met denne Dags Euangelio. Thi lige ſom Zacharias der i ſiunger oc ſiger / at Opgangen aff det Høye / det er / Chriſtus / Retfærdighedſens Soel / haffuer beſøgt ſit Folck Jøderne / dog ſaa / at hand ocſaa ſkulde ſkinne for fattige Hedninge / ſom ſidde i Mørcke / oc i Dødſens Skygge : Saa ſiger ocſaa Propheten Eſaias her / at Chriſtus icke alleniſte ſkulde igen hente det Fortabte aff Jſrael : Men er ocſaa beſkicket aff Gud / til at være Hedningers Lius / oc ſaa være Guds Salighed til Verdſens Ende.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DEn Formaning til Øerne / oc langt borte værendis Folck / at de ſkulle høre Chriſti Beretning / huorledis hand er til-

tilforordnet oc vdrystet til sit Kald oc Embede.

Huad lære wi der aff?

At det er alle Mennisker fornøden/ heller de bo nær eller langt borte/ at de høre Christi hellige Ord oc Euangelium. Huorfaare ocsaa Faderen selff siger/ Matth: 17. Denne er min elskelige Søn / i huilcken ieg haffuer Behagelighed/ hannem skulle i høre. Oc wi ocsaa for den skyld skulle acte / huad Messias selff igennem Prophetens Esaiæ Mund taler / om sit Kald oc om sit Embede.

Huad taler hand om sit Kald?

At hand haffuer icke selff indtrengd sig til sit Kald eller Bestilling: Men haffuer det aff HERREN/ det er/ sin Himmelske Fader: Først aff Euighed/ oc førend Verdsens Grunduol bleff lagt. 1. Pet: 1. Dernæst ocsaa siden paa sin Manddoms vegne/ aff Moders Liff/ huil-

huilcket skede/ paa det den første oc euige Guds Forordning skulde fuldkommis. Huilcket wi til Vnderuisning / eller it gaat Exempel / at efftersølge / oc til en saliggiørendis Trøst / flitteligë skulle mercke.

Huad taler hand om sit Embede ?

Huor til hand er kaldet/ oc huorledis hand der til er vdrustet. Thi hand er icke kaldet aff Gud / til at tage nogen Verdslig Regimente an : Men at bruge sin Mund / som it skarpt Suærd / oc en reen Pil. Det er : Til at aabenbare Menniskerne sin Faders Vilie/ met stor Myndighed oc Krafft. Oc endog hand vdi samme Embede skulde haffue Dieffuelen / oc hans Lemmer / til Fiender oc Modstandere : Saa skulde dog Guds Haand beskærme hannem. Huilcket alle Ordsens Tienere gaffnligt er at mercke / til Atuarsel oc Trøst : Oc siden ocsaa alle Christne vdi almindelighed.

Huilcken er den Anden Part?

DEn Beretning/ at Christi Velgierninger skulde først tilbiudis Jøderne / endog at det vel hos mange aff dennem skulde være forgæffuis.

Huad lære wi der aff?

Først/ At Gud er sandru i sine Forjettelser: Oc alt hues hand haffuer loffuet om Christo / eller i Christo/ det lader hand stedse oc altid være Ja oc Amen. Det beuiser hand ocsaa her imod Jsraels Børn / i det hand lader dennem ved Christum/igennem Prophetens Mund/ dette saa klarlige sige / at Christus skal være en Tienere i Jsrael / til Gud Faders ære. Derfaare skulde wi ocsaa aldrig tuile paa Guds Forjettelser.

Dernæst/ At Jødernis store Wtacknemmelighed haffuer været Aarsage til Christi Klagemaal offuer dem / oc til deris egen Forskiudelse. Huorfaare wi alle skulde dis mere vocte oss for Wtacknemmelighed imod Gud. Thi lod hand icke

Jøder-

Jøderne bliffue vstraffede / da haffue wi det meget mindre at foruente.

For det Tredie / At naar Christi Tienere / som søge aluorlige effter Guds ære / fornemme / at deris Arbeid er forgæffuis hos deris Tilhørere / da skulle de her met trøste sig / at deris Sag er HERRENS / oc deris Embede er dennem aff Gud antuordet : Oc derfaare bede / oc intet tuile / at hand jo selff vil skaffe det gaffnlig Fremgang.

Huor om er den Tredie Part ?

OM Hedningernis Opliuselse ved Christum.

Huad lære wi der aff ?

At endog Gud besynderlige haffuer der til kaldet sin Søn / til en Konge oc ypperste Præst / at hand skulde oprette Jacobs Sleet / det er / omuende dennem til Gud / oc hente igen det Fortabte aff Israel : Saa haffuer hand dog ocsaa be-

slucket / at Hedningene skulde oc saa op⸗
liusis ved Christi Euangelium / oc bliffue
Arffuinge til euig Salighed. Huilcket
aff oss fattige Hedenske Slecter / til vor
Trois Bestyrckelse / oc til Tacknemme⸗
ligheds Forøgelse / flittelige skulde merc⸗
ckis oc ihukommis.

Bønen.

O Allmectige / euige Gud / oc Naadefulde Fader: Wi tacke dig aff gantske Hierte / at du haffuer kaldet oc beskicket din enbaarne Søn Jesum Christum / at hand icke alleniste skulde igen hente det Fortabte aff Israel / men oc saa opliuse arme Hedninge til Saligheds Kundskab: Oc bede dig / styre oc regære vore Hierter / formedelst din hellig Aand / at wi jo altid maa rettelige vandre i din Søns Lius / oc icke det met de wtacknemmelige Jøder foracte eller miste / men heller altid met Tacknemmelighed bekiende dine Faderlige Velgier⸗

ninger imod oss/ oc dennem rettelige bruge / dig til ære oc Prjs / oss selff til gode oc euig Salighed / ved samme din enbaarne Søn Jesum Christum / vor HErre/ Amen.

Den Fierde

Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: VIII.

KJere Brødre : Jeg holder det saa/ at denne Tids Pinactelighed er icke den Herlighed værd/

 som

som skal aabenbaris i oss. Thi at Creaturens omhyggelige Forlengelse tøffuer effter Guds Børns Aabenbarelse. Effterdi Creaturet er vnder Forfengelighed / imod sin egen Vilie: Men for hans skyld / som det gaff der vnder i Haabet. Thi Creaturet skal oc bliffue frj aff det forgengelige Væsens Tieniste / til Guds Børns herlige Frihed. Thi wi vide / at alle Creature forlengis met oss/

oc

oc de ere endnu stedse i Vanghed. Oc icke de allenište / Men ocsaa wi selff / som haffue Aandsens første Grøde / forlengis oc hos oss selff effter Børnens Vdkaarelse / oc bie effter vore Legemis Forløsning.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

PAa det / at efterdi vor HErre Christus formaner oss til alleshaande Kierligheds Gierninger / i denne Dags Euangelio / oc wi dog der vdi almindelige lade oss forhindre ved Verdsens Vtacknemmelighed oc Ondskab: Wi da skulle aff denne Epistel haffue Atuarsel oc Trøst.

Atuarsel: At wi icke skulle lade Menniskens Vtacknemmelighed oc Ondskab giøre oss wuillige / men altid fare fort frem/oc offueruinde det Onde met Gaat.

Trøst: At Gud vil rigelige vederlegge oss det altsammen i det andet Liff: Oc at denne Tids Pinactelighed skal icke være den Herlighed værd / som skal aabenbaris i oss.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg holder det saa/ at denne Tids Pinactelighed er icke den Herlighed værd / som skal aabenbaris i oss.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner til Taalmodighed / At effterdi det er saa en gang besluttet hos Gud/ at alle de/ som ville være

hans Søns Medarffuinge / skulle her i Verden tage deris Kaars paa sig/ oc følge hannem: Da skulle wi met rette giffue oss dis taalmodeligere der vnder: Oc dis imellem altid trøste oss met det / som Paulus her siger: At hand holder det saa/ at denne Tids Pinactelighed icke er den Herlighed værd / som skal aabenbaris i oss. Effter huilcken ocsaa de forlengis/ som haffue Aandsens første Grøde.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Creaturens omhyggelige Forlengelse tøffuer effter Guds Børns Aabenbarelse. Efferdi Creaturet er vnder Forfengelighed / imod sin Vilie/ etc.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Først / Setter hand oss alle Creaturers Exempel faare / oc formaner / at efferdi de ocsaa / for Guds Ordnings skyld/ere Forfengelighed vndergiffne/ oc offte maa tiene oc stande til rede for onde

oc wuærdige Mennisker / dog vnder det-
te Haab / at de en stade skulle bliffue fri
aff det forfengelige Væsens Tieniste:
Da skulle wi oc icke fortryde / at lide no-
get / efterdi wi vide / at wi icke allenis-
ste skulle vdi rette Tide bliffue forløste:
Men ocsaa siden bliffue rigelige oc off-
uerflødelige vel belønnede / for alt hues
wi lide.

Dernæst / Lærer hand / at Gud/
aff sin store Godhed oc Langmodighed/
offte lader sine gode Creatur være on-
de Mennisker vndergiffne oc tienistac-
tige. Huorfaare wi oc icke skulle for-
argis / meget mindre derfaare mene /
at de Wgudelige ere salige / naar de
ere rigere end andre / paa Pendinge oc
Gods / Ager oc Eng / oc andre flere
Guds Gaffuer. Thi sandelig / Creatu-
ren selff forlengis / oc ere i stedse Bang-
hed / at de saa skulle være Forfengelighed
vndergiffne / oc lade sig aff de Wgude-
lige i saa mange Maader skendelige mis-
bruge.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Icke de alleniste / men oc saa wi selff / som haffue Aandsens første Grøde / forlengis ocsaa hos oss selff effter Børnens Vdkaarelse / oc bie effter vore Legemis Forløsning.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand opregner endnu Tuende Aarsager / som skulle giøre oss taalmodige vnder Kaarsset.

Den Første er denne / At effterdi Gud giør intet Nyt imod oss: Men haffuer endelige det samme faare met oss / som alle Helligen Tid effter Tid haffue maat føle oc lide / da skulle wi dis mindre lade det være oss besuærligt / men meget mere tencke paa dette / at lige som Bedrøffuelse icke haffuer affskilt dennem fra Guds Kierlighed / saa kunde wi vel ocsaa bliffue Guds Børn / alligeuel at wi her lide noget.

Den Anden / Fordi wi skulle forlengis effter Børnens Vdkaarelse / oc

bie efter vore Legemers Forløsning. Det er: Tencke offte der paa vnder Kaarsset/ at Gud icke alleniste haffuer loffuet oss viss Hielp oc Redning / men ocsaa siden Børnens Vdkaarelse/ oc det euige Liffs Arff: oc vil oss sandelige den samme giffue. Huorfaare wi ocsaa der effter skulde hiertelige forlengis.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Det giør vel vor gamle Adam / oc fordærffuede Kiød oc Blod/saare ont/ at wi her Tid effter Tid i dette Leffnet skulle være Kaars oc Pinactelighed vndergiffuen / oc kunde icke affskaffe vor Vtaalmodighed / foruden din Naade: Derfaare bede wi dig hiertelige / du vilt / formedelst din hellig Aand/ giøre denne Trøst viss oc fast i vore Hierter/ at denne Tids Pinactelighed er icke den Herlighed værd / som skal aabenbaris i oss: Paa det wi dis taalmodeli-

deligere kunde bie effter vore Legemers Forløsning / oc forlengis effter Børnenis Vdkaarelse / indtil wi en sinde bliffue frj fra denne forfengelige Væsen / oc salige til euig Tid / formedelst din Søn oc vor HErre Jesum Christum / Amen.

Paa Mariæ Besøgelsis Dag.

Denne hellige Leitze scriffuer Esaias Propheta / Cap: XI.

DEr skal opgaa it Ris aff Jesse Slect / oc en Quist aff hans Roed skal bære Fruct. Paa huilcken HERRENS Aand skal

skal huilis / Visdommens oc Forstandsens Aand / Raadsens oc Sterckhedsends Aand / Kiendelsens oc HERRENS Fryctis Aand. Oc hans Røgelse skal være i HERRENS Fryct. Hand skal icke dømme effter det / som hans Øyen see: Ey heller straffe effter det / som hans Øren høre: Men hand skal dømme de Fattige met Retfærdighed / oc straffe de Elendige i Landet

det met Dom. Oc hand skal sla Jorden met sin Munds Rjs / oc ihielsla de Vgude-lige met sine Læbis Aande. Retfærdighed skal være hans Lenders Belte / oc Troen hans Nyris Belte. Vlffuene skulle bo hos Lammene / oc Parder skulle ligge hos Buckene. En liden Dreng skal driffue Kalffue / oc vnge Løwer oc fit Fæ tilhobe. Koen oc Biørnen skulle gaa i Græs / at deris Vnge skulle huile hos huer andre:

dre: Oc Løwerne skulle æde Hø / lige som Oxen. Oc it diendis Barn skal forlyste sig hos Oglens Hul / oc it affuant Barn skal stinge sin Haand i Basiliskens Hule. Mand skal ingenstæd giøre Skade eller Fordærffuelse paa mine hellige Bierge: Thi Landet er fuld aff HERRENS Kundskab / lige som det vaare skiult met Haffsens Vand. Oc det skal skee paa den Tid / at Jesse Roed / som

staar til Folckens Banere/ effter den skulle Hedningene spørie: Oc hans Rolighed skal være ærlig.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrdi at den skicker sig gantske vel met denne Dags Euangelio. Thi det samme/ som den hellige Propheta Esaias for saa mange Aar tilforne spaade/ alle troendis Israeliter til Trøst/om det Ris aff Jesse Slect/ oc den Quist aff hans Roed/ det er/ om den forloffuede Messia: Det samme er ocsaa i denne Dags Euangelio/ disse hellige oc Gudfryctige Quinders/ Mariæ oc Elisabeths Samtale/ vdi huilcken de prise Gud/ at hand nu haffuer holdet sit Løffte/ oc haffuer sendt den velsignede Liffs Fruct til Verden i Dauids Slect.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Der skal opgaa it Ris aff Jesse Slect / oc en Quist aff hans Roed skal bære Fruct.

Huad giør Esaias i disse Ord?

Hand spaaer oc lærer / om Christi Manddoms Annammelse / oc tilsiger/ at hand skal visselige fødis aff Dauids Stamme. Men dog skulde Dauids Slect paa samme Tid være lige som it affhugget Træ / paa huilcket huercken skulde være Grœne eller Løff: Men aff den offuerbleffne Roed / aff huilcken inted Gaat kunde foruentis / skulde Christus komme / som en herlig Quist oc velsignet Fruct. Huilcket for alle bedrøffuede oc foractede Mennisker er saare trøsteligt at beholde: At de jo maa forhaabe / at naar Foractelsen er allerstørst / da

vil Gud effter sin Forjettelse hielpe allersnarist.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Paa huilcken HERRENS Raad skal huilis / Visdommens oc Forstandsens Aand / Raadsens oc Sterckhedsens Aand / Kiendelsens oc HERRENS Fryctis Aand. Oc hans Røgelse skal være i HERRENS Fryct.

Huor om taler Esaias i disse Ord?

Om de herlige Aandelige Gaffuer / met huilcke Christus / Dauids Søn / skulde være begaffuet / frem for andre hans Metbrødre / til hans Aandelige Rigis Opbyggelse oc Forfremmelse / som er: Visdom oc Forstand / Raad / Styrcke / Kiendelse / oc HERRENS Fryct. Huilcke Gaffuer skulde saa huile paa hannem / at hand skulde haffue offuerflødige nock aff de samme / at metdele alle dennem / som ville annammis oc brugis i hans Rige. Huor met wi oc alle skulle

haffue oss at trøste / vdi all vor Skrøbelighed oc Wfuldkommenhed / oc derfaare søge effter hues oss fattis i nogen Gaffue / hos ingen anden / end denne Jesum Christum allene.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Hand skal icke dømme effter det / som hans Øyen see: Ey heller straffe effter det / som hans Øren høre: Men hand skal dømme de Fattige met Retfærdighed / oc straffe de ælendige i Landet met Dom. Oc hand skal sla Jorden met sin Munds Rjs / oc ihielsla de Wgudelige met sine Læbers Aande. Retfærdighed skal være hans Lenders Belte / oc Troen hans Nyrers Belte.

Huad giør Esaias i disse Ord?

Først / Giør hand her en stor Skilsmisse imellem Verdslig Regæring / oc den HErris Christi Regimente oc Dom. Thi Verdslig Øffrighed dømmer oc straffer effter andre Menniskers Beretning /

ning / oc haffuer icke anden Kundskab i Sagen / end som andre haffue hørt oc seet: Men Christus skal dømme effter Hierterne oc deris Tancker / huilcke hand allene kand randsage. Thi hand veed vel Vnderskeed imellem Fattige / ælendige / oc Wgudelige: oc skal handle met huer / lige som deris Hierter ere beskickede. Met huilcket alle Fattige oc ælendige skulle trøste sig: Men de Wgudelige skulle lade sig være atuarede / oc giøre en aluorlig Poenitentze.

Dernæst / Vdruster hand Christum / som en duelig Offuerste / omgiordet met it Belte offuer Lender oc Nyren / oc færdig til at fulddriffue sin Regæring: Met Retfærdighed / at giøre fattige Syndere quit fra deris Misgierninger: Oc Trofasthed / til at skaffe dennem alle Salighed / som tro paa hannem. Huilcket er alle fattige Syndere gantske trøsteligt.

Huor om er den Fierde Part?

OM den vnderlige oc wforuarendis Enighed oc Forligelse/ imellem vilde oc tamme Diur / som skulde skee vdi Christi Regimentis Tid.

Huad lære wi der aff?

At vor HErris Christi Euangelium ingenlunde er Aarsage til Oprør oc Blodspild i Verden/ som Euangelij Fiender løgnactige faaregiffue / der met at foracte Christum oc hans Ord. Men er meget mere saadan en Lærdom / ved huilcken vilde oc grumme Diur / det er/ de allergræseligste Tyranner/ skulde lade sig vnderuise/ til at venlige omgaais met spage Diur / det er / fattige / enfoldige oc Verieløse Christne. Huilcket wi flittelige skulle mercke / imod dennem/ som tillegger Euangelio Skylden / at der er Krig oc Wenighed i Verden. Huilcken dog findis i Menniskens egen Ondskab.

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: Oc det skal skee paa den Tid / at Jesse Roed / som staar til Folckens Banere / effter den skulle Hedningene spørie: Oc hans Rolighed skal være ærlig.

Huad lære wi aff disse Ord?

At oc saa fattige Hedninge skulle høre vnder Christi Regimente. Derfaare indføris hand her / som en almindelig Krigs Banere / til huilcken alle Vdualde / aff Jøder oc aff Hedninge / skulle lade sig finde / oc føre Krig mee Christo imod Synden oc Dieffuelen: Stadelige troendis / at de skulle bekomme Seyeruinding i Christo Jesu / formedelst hans Død / ærlige Jordefærd / oc ærefulde Opstandelse. Huilcken Trøst wi / som ere aff Hedenske Slect / aldrig skulde forglemme: Men stedse lade oss finde / at være den HErris Christi duelige Krigsmend.

Bønen.

O Barmhiertige/euige Gud: Wi tacke dig hiertelige / at du mit vdi vor allerstørste ælendighed haffuer paa din grundløse Naade/ oc skenckt oss din Søn Jesum Christum til en Konge oc Frelsere/met alle hans fuldkomne Aandelige Gaffuer: Oc bede dig inderlige/ at du vilt optiuse vore Hierter met din hellig Aand/ saa at wi kunde bekiende vor ælendighed oc Fattigdom for hannem/oc sla vor Lid paa hans Retfærdighed oc Troskab / oc leffue vdi en samdrectig Kierlighed / effter hans hellige Ord oc Euangelium : Stride en god Strid / beholde Troen oc en god Samuittighed / indtil wi kunde bekomme en god Seyeruinding / oc vorde salige til euig Tid/ ved den samme din enbaarne Søn/ vor HErre Jesum Christum/ Amen.

Den Femte
Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Peder Apostel / I. Pet: III.

VI En endelige / kiere Brødre / da værer allesammen ved it Sind / Metlidige / Broderlige / Barmhiertige / Venlige. Betaler icke Ont met Ont / eller Skendsord met Skendsord: Men velsigner der imod. Oc vider / at i

ere kallede der til / at i skulle arffue Velsignelse. Thi at huo som vil leffue / oc see gode Dage / hand skal stille sin Tunge / at hun taler intet Ont : oc sine Læbe / at de icke besuige. Hand skal vende sig fra Ont / oc giøre gaat: Hand skal søge Fred / oc efterfølge hannem. Thi at HERRENS Øyen see til de Retfærdige / oc hans Øren til deris Bøn. Oc HERRENS Ansict seer til dem / som giøre Ont.

Oc

Oc huo er den / som eder kand skade / der som i effterfølge det Gode? Oc der som i oc lide for Retfærdigheds skyld / saa ere i dog salige. Oc frycter icke for deris Trusel / oc forfærdis icke: Men helliger den HERRE Gud i eders Hierter.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

I Den tuil for de trøstelige Ords skyld / som Petrus her siger: HERRENS Øyen see til de Retfærdige / oc hans Øren til deris Bøn. Thi der paa haffue wi it skønt Exempel i denne Dags Euangelio /

lio/ i det at Christus seer paa S. Peders oc det gantske Folckis Trang / oc forskaffer dennem en stor hob Fisk / end ocsaa førend de det begære aff hannem. Thi saadant er jo en Beuisning/ at hand seer sines Armod oc Nødtørfftighed / oc vil altid naadelige raadføre dennem / naar de ickun alleniste legge vind paa/ at være saadanne Retfærdige / som ære oc høre hans Ord/ oc skicke sig der effter.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Men endelige / da værer allesammen ved it Sind / Metlidige / Broderlige/ Barmhiertige/ Venlige.

Huad giør S. Peder i disse Ord?

Hand formaner alle Mennisker/ at de skulde være endrectige met huer anden/

den/ oc som hand siger i den effterfølgende Text/ søge oc jage effter Fred. Oc viser smuct skinbarlige/ huad der hører til oc er fornøden/ naar mand vil være endrectig/ oc siger: Først/ At mand skal være ved it Sind. Thi naar huer vil frem effter sit Hoffuet/ da skal der lidet Fred eller Enighed kunde være. Der næst/ Skal mand ocsaa være Metlidig oc Barmhiertig. Det er: Den ene skal icke scriffue den andens Brøst op paa det høyeste: Men de Stercke skulle haffue Taalmodighed met Suage/ oc komme dennem noget til hielp. For det Tredie/ Hører oc dette der til/ at mand skal være Broderlig oc Venlig/ haffue huer anden kier/ oc icke forhindre samme Kierlighed/ met wuenlige Ord/ Facter eller Gierninger. Huo som beflitter sig paa disse Dyder/ den skal visselige bliffue saadan en Menniske/ at hand vel skal kunde være fredsommelig oc endrectig met huer mand/ huor hand heden kommer: Oc Gud skal giffue hannem mere

Velsignelse vdi alle hans Anslag / end andre / som moduillige sønderriffue Kierligheds Baand.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Betaler icke Ont met Ont / eller Skendsord met Skendsord: Men velsigner der imod. Oc vider / at i ere kallede der til / at i skulle arffue Velsignelse.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand formaner til Sactmodighed / oc vil / at de Christne skulle icke bande igen / naar de bliffue bandede / oc icke ellers betale Ont met Ont: Men meget mere holde deris Tunge i Tømme / at de icke tale noget Ont: Oc velsigne dennem / som dennem bande / oc giøre alt Fortræd. Oc setter S. Petrus Tre Aarsager her til:

Den Første / At efftersdi wi aff Naade ere der til kallede / at wi skulle arffue Velsignelse / da vil andet icke staa oss vel / end at wi oc saa skulle velsigne andre /

oc for denne fornæffnde Forhaabnings skyld lide noget met Taalmodighed.

Den Anden/ Oc huo saadant giør/ hand skal leffue/ oc see gode Dage/ i det Stæd/ som andre heffngærige Mennisker met Moduillighed forbittrer oc forkaarter deris Leffnet.

Den Tredie/ Saa vil oc HERREN see paa begge Parter/ de Retfærdige oc de Wretfærdige/ oc selff betale/ huad de maa lide aff disse for Retfærdigheds skyld. Derfor er tilbørligt/ at alle Christne/ som ere stedde i Nød/ skulle hellige Gud i deris Hierter. Det er: Kiende hans Vilie for gaat/ oc icke alt for meget frycte eller forfærdis for deris Forfølgeris Trusel.

Huilcken er den Tredie Part?

DEt skiøne Spraag: HERRENS Oyen see til de Retfærdige/ oc hans Oren til deris Bøn: Oc HERRENS Ansict seer til dem/ som giøre Ont.

Huad lærer S. Peder i
disse Ord?

Met huordan Forskæl Gud seer paa de Retfærdige oc Vretfærdige. Thi naar hand seer til de andre met naadige Oyen / haffuer en Metynck offuer dennem / oc hører sandelige deris Bøn / oc hielper dennem aff Nød: Da seer hand paa dem / som giøre Ont / met it vred Ansict / veed oc vel / oc offuertencker / huor / huorledis oc naar hand vil straffe dennem. Derfaare / lige som de Retfærdige skulle i saadan Forhaabning altid kaste deris Omsorrig paa HERREN: Saa skulle ocsaa tuert imod de Vretfærdige frycte sig for hans Vrede / oc den affuende met en sand Omuendelse til hannem.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Der som i oc lide for Retfærdigheds skyld / saa ere i dog salige.

Huad

Huad giør S. Peder i disse Ord?

Hand trøster alle Christne/ at naar som de skulle lide wskyldelige/ da skulle de icke lade det være sig alt for besuærligt/ lige som de derfaare vaare wsaligere: Men skulle snart omuende det/ oc tro/ at denne samme deris Pinactelighed er en viss Beuisning / at de ere icke aff Verden/ men Gud haffuer vdualdt dennem fra Verden / oc annammet dennem it euigt Liff. Oc efftèrdi de ere der visse paa / skulde de icke fryete for deris Forfølgeris Trusel: Men hellige Gud i deris Hierter / met reisindig Taalmodighed / oc sige: Det er mig kiert/ HERRE / at du ydmygede mig/ at ieg kunde lære dine Rette.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Høyelige giøris din Befalning fornøden/ at wi skulle alle-

sammen være ved it Sind / Medlidige/ Broderlige/ Barmhiertige oc Sactmodige / oc wi bekiende oss plictige/ at være samme Befalning lydige. Men efftерdi wi aff Naturen ere meget tilbøyelige til Trette/ Had/ Heffngærighed/ Wbarmhiertighed/oc andre flere Laster/oc Dieffuelen oc Verden offte ocsaa opegger oss der til: Da bede wi dig / du vilt regære oss met din hellig Aand/at wi kunde holde hart ved Kierligheds Baand / stunde effter Fred / oc naar oss skeer Vold oc Wret / wi saadant kunde taalmodelige lide/ indtil wi paa det sidste arffue Velsignelse / oc bliffue til euig Tid salige / ved din Søn oc vor HErre Jesum Christum/ Amen.

*

* *

*

Den Siette

Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere / Cap: VI.

KJere Brødre: Vide i icke / at alle wi / som ere døbte i Jesum Christum / wi ere døbte i hans Død? Saa ere wi jo begraffne met hannem / formedelst Daaben i Døden: Paa det / at lige som Christus er opuact fra de Døde / forme-

delst Faderens Herlighed/ saa skulle wi ocsaa vandre vdi it nyt Leffnet. Oc der som wi bliffue plantede met hannem til lige Død / da skulle wi oc være Opstandelsen lige. Efftterdi wi vide/ at vor gamle Menniske er kaarsfest met hannem/ paa det/at det syndelige Legeme skal afflade / at wi skulle icke fremdelis tiene Synden. Thi huo som død er / hand er giort retfærdig fra Synden. Oc ere wi døde met Chri-

Christo / da tro wi / at wi skulle oc leffue met hannem. Oc wi vide / at Christus / som er opuact fra de Døde / døer icke fremdelis: Døden skal fremdelis icke regnere offuer hannem. Fordi at det hand døde / det døde hand en gang for Synden: Men at hand leffuer / det leffuer hand Gud. Lige saa i / holder eder derfaare / at i ere døde for Synden / oc leffuer i Gud / vdi Christo Jesu / vor HErre.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den kommer vel offuer it met denne Dags Euangelio / oc formaner saa trolige / oc affraader / at wi icke skulle være Hycklere / som Phariseerne / oc icke allenist holde oss nær til Gud met Munden: Men affstaa aff Synden / oc vandre i it nyt Leffnet / oc tage fat paa den Retfærdighed i Christo / som allene gielder / oc giør oss behagelige for Gud.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Vide i icke / at alle wi / som ere døbte i Jesum Christum / wi ere døbte i hans Død?

Huad

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand taler om den hellige Daabs Nytte/ oc siger: At alle wi/ som ere døbte/ wi ere døbte i den HErris Christi Daab. Huilcket vdi Tuende Maader kand forstaais: Thi Første bliffue vore Synder oss forladne/ oc Retfærdighed oc det euige Liff bliffuer oss skencket/ for Jesu Christi Døds skyld/ vdi Daaben. Dernæst bliffuer ocsaa den hellig Aand skencket oss der til/ at lige som Christus er død/ saa skulle wi ocsaa dødgiøre den gamle Adam/ oc begynde oc føre it nyt helligt Leffnet/ indtil wi vdi Christo en sinde aldelis dø for hannem/ oc bliffue salige. Derfaare skulle wi offte komme vor Daab ihu/ baade i vort Leffnet/ oc i vor Døds Time.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Wi ere begraffne met Christo/ formedelst Daaben i Døden:

den: Paa det / at lige som Christus er opuact fra de Døde / formedelst Faderens Herlighed / saa skulle wi ocsaa vandre vdi it nyt Leffnet.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner oss / at wi skulde bekiende den Naade / som wi haffue annammet i Daaben / oc efftersdi Gud der annammede oss til Børn / oc haffuer begraffuet oc afftoet alle vore Synder / skulde wi dis flitteligere vandre i it nyt Leffnet. Thi alligeuel at wi icke kunde met vore Gierninger fortiene Guds Naade oc det euige Liff / efftersdi saadant er oc bliffuer en naadig Guds Gaffue / i Christo Jesu / som Paulus siger i Enden paa dette Capitel: Saa vil dog Gud icke dis mindre haffue / at wi skulle dø aff Synden / oc leffue for hannem i Retfærdighed oc Hellighed: oc saadan Tack ere wi hannem ocsaa skyldige. Thi derfaare ere wi plantede met Christo til lige

Død /

Død / at wi skulde være Opstandelsen lige. Det er: Wi skulle vide / at lige som hans Død bemercker den gamle Adams Dødgiørelse: Saa betyder hans Opstandelse it nyt Leffnet / vdi huilcket wi daglige jo lenger jo mere skulle opreise oc forbedre oss.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Ere wi døde met Christo / da tro wi / at wi skulle oc leffue met hannem.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand taler om Troens Ende / som er det euige Liff / til huilcket wi vdi Daaben bliffue op oc antagne: Oc giffuer oss Fortrøstning / at wi visselige skulle haffue oc bekomme saadant / saa fremt wi ickun bliffue bestandige til Enden / vdi Troen oc en god Samuittighed. Thi effterdi wi dø met oc i Christo / saa skulle wi oc igen leffue met oc i hannem. Met huilcket wi billigen skulde trøste oc glæde oss.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Christus / som er opuact fra de Døde / døer icke fremdelis: Døden skal fremdelis icke regære offuer hannem. Fordi at det hand døde / det døde hand Synden: Men at hand leffuer / det leffuer hand Gud.

Huor om taler disse Ord?

Om vor HErris Jesu Christi glædelige Opstandelse / oc euige Rige. Thi hand er icke saa opstanden / som Lazarus / eller den Enckis Søn aff Nain / at hand siden vilde dø igen: Men at hand ved sin Himmelfart skulde indgaa i sin Faders Rige / der haffue Mact oc Herredømme: oc i sin Tid komme igen paa den sidste Dag / oc ind annamme oss til sig i euige Glæde. Derfaare skulle wi oc dis stadeligere tro disse Trocns Artickler / om Legemens Opstandelse / oc det euige Liff / oc dis mere met de samme trøste oss.

Bønen.

BArmhiertige/ naadige Gud oc Fader: Wi tacke dig aff Hiertet/ at du i din hellige Daab haffuer annammet oss til Naade/ forladet oss vore Synder/ skencket oss Retfærdighed oc det euige Liff/ for din Søns/ vor HErris Jesu Christi skyld: Oc bede dig/ hielp oc regære oss ved din hellig Aand/ at wi kunde dø fra Synden/ oc leffue it nyt Leffnet/ oc bliffue bestandige til Enden/ i Troen oc en god Samuittighed/ oc bliffue til euig Tid salige/ formedelst den samme din Søn/ vor HErre Jesum Christum/ Amen.

* *
*

Den Siuende

Søndag efter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: VI.

KJere Brødre: Jeg maa tale Menniskelige der om/ for eders Kiøds Skrøbelighed skyld. Lige som i haffue giffuet eders Lemmer til Wreenligheds Tieniste / oc fra en Wretfærdighed til den anden: Saa giffuer oc nu eders Lem-

Lemmer til Retfærdigheds Tieniste/ at de kunde bliffue hellige. Thi at der i vaare Syndsens Tienere / da vaare i frj fra Retfærdighed. Huad haffde i nu paa den Tid for Fruct / aff huilcket i nu skamme eder? Thi Enden der paa er Døden. Men nu ere i frj fra Synden / oc ere bleffne Guds Tienere / da haffue i eders Fruct / at i bliffue hellige: Oc Enden / det euige Liff. Thi Døden er Syndsens Sold:

Sold: Men Guds Gaffue er det euige Liff / i Christo Jesu/ vor HErre.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den følger strax effter den Epistel/ huilcken wi hørde i Dag Otte Dage/ aff dette samme Siette Capitel til de Romere / oc er oc saa i den samme Mening. Thi efftersom Forfarenhed lærer oss/ at paa denne Tid om Aaret besuære Menniskerne almindelige deris Hierter met Fraadzerie / Druckenskab / oc Sorrig for Næring: Saa haffuer den Christelige Kircke forordnet saadanne Epistler / hos Søndags Euangelier/ aff huilcke mand kunde tage Aarsage / til at affraade fra saadanne Synder / oc formane alle Mand til it bodfærdigt Leffnet: Huortil det gantske Siette Capitel / aff S.

Pouels Epistel til de Romere / er saare tienligt.

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Lige som i haffue giffuet ederes Lemmer til Wreenligheds Tieniste / oc fra en Wretfærdighed til den anden: Saa giffuer nu ocsaa ederes Lemmer til Retfærdigheds Tieniste / at de kunde bliffue hellige.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner alle / som haffue omuendt sig til Gud/at de skulle lade deris Poenitentze være deris rette Aluore: Oc lige som de tilforne vaare wfortrødne til at tiene Synden: Saa skulle de nu meget villigere oc tilbørlige giffue deris Lemmer til at tiene Retfærdighed.

Thi naar de der haffde ingen anden eller bedre Løn at foruente / end den euige Død: Da bekomme de her denne Fruct / at de bliffue hellige / oc Enden / det euige Liff. Derfaare / efftersdi Gud haffuer der til kaldet oss / oc for denne Sag allene giort oss fri fra Synden / at wi skulde leffue i Retfærdighed: Da skulde wi oc met rette beflitte oss om it nyt helligt Leffnet oc Omgengelse / oc jo lenger jo mere dø fra Synden.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Nu i ere frj fra Synden / oc ere bleffne Guds Tienere / da haffue i eders Fruct / at i bliffue hellige / oc Enden det euige Liff.

Huad lære disse Ord oss?

Huor vdi den Christelige Frihed rettelige staar: Icke der vdi / at mand skal være aldelis frj fra alle Lower / oc huer maatte giøre huad dennem lyster / men i disse Tre Stycker:

Først/ At Synden er tagen fra oss/ oc nedsencket i Haffsens Dybhed / oc wi vdi saa Maade ere frj giorde fra Guds Vrede/ Lowens Forbandelse/ Døden oc Helffuede/ ved Christum.

Dernæst / At den hellig Aand er oss der til giffuen / at den skal vdi oss stride imod Kiødet / oc giøre oss jo lenger jo mere hellige / oc hielpe oss der til / at wi icke skulle være Syndsens Tienere / Men leffue for Gud / vdi Hellighed oc Retfærdighed. Thi der til allene ere wi frj giorde fra Synden/ ved Christum / at wi skulde bliffue Guds Tienere / oc tiene hannem flitelige.

For det Tredie / At wi oc endelige oc paa det sidste skulle bliffue frelste fra alt Ont/ oc euig salige. Thi der skal vor Frihed icke/ som nu/ være vdi Stycke Tall/ men heel oc fuldkommen/ naar wi skulle faa Troens Ende / som er vore Siælis Salighed.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn skøne Sentenß: Døden er Syndsens Sold: Men Guds Gaffue er det euige Liff / i Christo Jesu/ vor HErre.

Huad lære wi aff disse Ord?

At alligeuel alle Mennisker ere skyldige / at giøre gode Gierninger / oc de / som saadant lade / oc fare fort vdi Synderne / haffue ocsaa visselige intet andet at foruente / end Døden: Saa kand dog huercken Syndernis Forladelse/ eller det euige Liff/ fortienis met gode Gierninger. Thi lige som Gud forlader Synden aff idel Naade / foruden all vor Fortieniste / for sin Søns skyld: Saa er ocsaa det euige Liff en naadige Guds Gaffue / i Christo Jesu / vor HErre. Derfaare skulle wi intet berømme oss for Gud/ aff vore gode Gierninger / meget mindre haabe/ at wi der ved kunde bliffue salige: Som dog det arrige

rige Paffuedom giør / oc vil fra saadan skreckelige Vildfarelse intet lade sig affstrenge.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig hiertelige / at du haffuer / formedelst din Søn / vor HErre Christum / forløst oc frj giort oss fra Synden / Døden / Dieffuelen oc Helffuede: Oc bede dig / hielp oss naadelige / at wi / som dine tro Tienere / kunde giffue vore Lemmer til Retfærdigheds Tieniste / oc saa bliffue jo lenger jo mere hellige / indtil wi endelige bekommer der aff vor Trois Ende / det euige Liff / i Christo Jesu / vor HErre / Amen.

Den Ottende
Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Romere/ Cap: VIII.

KJere Brødre: Saa ere wi nu icke Kiødet skyldige/ at wi skulle leffue effter Kiødet. Thi at leffue i effter Kiødet/ da skulle i dø: Men dræbe i Kiødsens Gierninger/ formedelst Aanden/ da skulle i leffue. Thi huilcke Guds Aand driffuer/ de ere

Guds

Guds Børn. Thi at i haff-
ue icke annammet en Træl-
doms Aand / at i skulle at-
ter fryckte eder: Men i haff-
ue annammet en Sønlig
Aand / formedelst huilcken
wi raabe: Abba / kiere Fa-
der. Den samme Aand
giffuer vor Aand Vidnis-
byrd / at wi ere Guds
Børn. Ere wi da Børn /
saa ere wi oc Arffuinge / det
er / Guds Arffuinge / oc
Christi Metarffuinge: Om
wi ellers lide met han-

nem / paa det / at wi skulle ophøyes met hannem til Herlighed.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den ocsaa formaner til it nyt Leffnet oc hellig Omgengelse / oc skicker sig derfaare vel / baade met denne Tid / oc met denne Dags Euangelio: Thi vdi det beuiser ocsaa den HErre Christus / at icke alle / som sige til hannem: HErre / HErre / skulde komme ind i Himmerigis Rige: Men de / som giøre hans Faders Vilie / som er i Himmelen.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Saa ere wi nu/ kiere Brø-
dre/ icke Kiødet skyldige/ at wi skulle
leffue effter Kiødet.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand lærer/ at Gud forlader oss Mennisker icke derfaare Synden/ at wi siden skulde henge den samme effter/ oc synde endnu mere: Men at wi ved Aanden skulle dræbe Kiødsens Gierninger/ oc øffue oss flittelige i allehaande gode Gierninger. Oc effterdi wi ere skyldige/ til at giøre saadant/ da skulle wi oc dis mere giøre det. Thi huo som uden Affladelse vil leffue effter Kiødet/ hand skal dø/ oc miste igen all den Naade/ som Christus hannem fortient haffuer.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Der som i leffue effter Kiødet/ da skulle i dø: Men dræbe i Kiødsens Gierninger/ formedelst Aanden/ da skulle i leffue.

Huad lære disse Ord?

Huad Skilsmisse der er imellem dødelige Synder / som de Vbodfærdige ligge vdi / oc andre Synder / vdi huilcke ocsaa alle Guds Børn maa daglige kiende sig skyldige at være. De Vgudelige oc Vbodfærdige leffue effter Kiødet / giøre huad dennem lyster / oc lade saa Synden haffue sin Vilie / oc giøre met Forset oc Vilie imod Guds Bud. Men Guds Børn / føle vel endnu vdi deris Kiød mange onde Lyst oc Begæringer: Men de giffue dennem icke Tøyelen / men haffue Mact offuer dem / eller som Paulus her siger / de dræbe / formedelst Aandsens Hielp oc Bistand / Kiødsens Gierninger. Derfaare bliffue saadanne deris Synder dennem icke tilregnede til Fordømmelse / Men bliffue skialde for Christi skyld: Naar de andre / som leffue effter Kiødet / maa dø oc fordærffuis / til euig Tid / effterdi de icke ville vdi Naadsens Tid giøre Poenitentze / oc affstaa aff Synden.

Huil-

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huilcke Guds Aand driffuer/ de ere Guds Børn. Item: I haffue annammet en Sønlig Aand/ formedelst huilcken wi raabe: Abba / kiere Fader. Den samme Aand giffuer vor Aand Vidnisbyrd / at wi ere Guds Børn.

Huor om tale disse Ord?

Om den hellig Aand/ oc beuise:

Først / At hand er en leffuendis oc atskillig Person fra Faderen oc Sønnen / Ja er en sand Gud / efftherdi hand kand opliuse / regære oc driffue Menniskernis Hierter til alt Gaat.

Dernæst/ Opregner hand Tre synderlige Gierninger oc Velgierninger/ som hand beuiser imod oss Mennisker: Den Første / At wi formedelst hannem dræbe Kiødsens Gierninger. Den Anden / At hand giffuer vor Aand Vidnisbyrd / at wi ere Guds Børn. Den Tredie / At hand ocsaa forarbeider oc

optender vdi oss Troen/ oc sand Paakal-delse / oc kommer vor Skrøbelighed til hielp / at wi met stor Frimodighed kunde træde frem for Gud / oc kalde hannem Fader. Huilcket altsammen wi skulle bekiende / met Tacknemmelighed annamme / oc jo icke imodstaa denne gode hellige Aand.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: J haffue icke annammet en Trældoms Aand / at i skulle atter fryčte eder.

Huad lære wi der aff?

At hos de rette Christne skal ingen saadan Fryčt være / som haffuer Pine. Det er: De skulle icke saa fryčte Gud/ som Tiuffuen fryčter Gallien / eller en wtro Suend fryčter sin onde Herre: Thi naar saadan Fryčt haffuer met sig Fiendskab/Wtaalmodighed/Had/Knur oc Moduillighed: Da skulle de Christne fryčte deris kiere Gud / met allerstørste ærebødighed/ Lyst/Kierlighed oc Glæde/

lige som it Barn frycter sin kiere Fader/ oc skyer for at giøre noget/ som kunde være hannem imod: oc dog alligeuel altid dis imellem forseer sig alt Gaat til hannem/ oc haffuer hannem aff Hiertet kier.

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: Ere wi da Børn/ saa ere wi oc Arffuinge/ det er/ Guds Arffuinge/ oc Christi Metarffuinge: Om wi ellers lide met hannem/ paa det/ at wi skulle ophøyes met hannem til Herlighed.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand lærer/ huad de alle haffue at foruente/ som ere omuende til Gud/ oc formedelst Aanden dræbe Kiødsens Gierninger/ oc siger/ at Først skulle de haffue Gud til en naadig Fader/ her i Verden/ til huilcken de i allehaande Nød maa fremtræde/ oc met stor Dristighed bede om Befrielse. Dernæst/ Skulle de oc siden være Guds Arffuinge/ oc Christi

Met-

Medarffuinge. Det er : J det tilkommende euige Liff skulle de bliffue deelactige i alt det Gode/ som Christus met sin Lydighed / Blod oc Død forhuærffuet haffuer : Dog saa / at førend de komme til saadan Arff oc Herlighed / skulle de ocsaa tilforne lide met hannem / oc bære det hellige Kaars. Effter huilcket en huer Christen bør sig at rette.

Bønen.

O Euige Gud / Himmelske Fader : Wi tacke dig / at du vdi din Søn Christo Jesu haffuer annammet oss til Børn/oc det euige Liffs Arffuinge : Oc bede dig/ regære oc driff oss formedelst din hellig Aand / at wi altid kunde dræbe Kiødsens Gierninger/ oc som fromme Børn leffue effter din Vilie : Oc naar oss vederfaris nogen Genuordighed/wi det taalmodelige kunde lide/oc frimodelige bede dig vor Fader om Hielp/ indtil wi paa det sidste bliffue

befridde fra denne Tids Pinactelighed/ oc til euig Herlighed ophøyede/ formedelst din Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Den Fiende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Corinth: X.

KJere Brødre: Det skede oss til Exempel/ at wi skulle icke haffue Lyst til det Onde: Lige som de haffde Lyst. Bliffuer oc icke Affgudi-

gudiske: Lige som nogle aff dem bleffue. Som screffuet staar: Folcket sette sig ned/ at æde oc at dricke / oc stod op at lege. Lader oss icke bedriffue Horerj / som nogle iblant dem bedreffue Horerj: oc fulde paa en Dag Tre oc Tiue Tusinde. Lader oss oc icke friste Christum / som nogle aff dem fristede hannem: oc bleffue fordærffuede aff Hugorme. Knurrer oc icke / lige som nogle aff dem knurrede: oc bleffue

ødelagde / formedelst Forderffueren. Alt dette skede dem til it Exempel: Oc det er screffuet oss til Atuarsel / paa huilcke Verdsens Ende er kommen. Derfaare / huo sig lader tycke / at hand staar / den skal see vel til / at hand icke falder. Eder er endnu ingen Fristelse paakommen / uden Menniskelig. Men Gud er trofast / som lader icke friste eder offuer eders Formue: Men hand gior saa-

dan Ende paa Fristelsen/ at i det kunde taale.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den kommer offuer it met denne Dags Euangelio/ i det at den faarestiller oss i Israels Børn / it skreckeligt Exempel/ paa disse HERRENS Ord : Denne Verdsens Børn ere klaagere i deris Slect/ end Liusens Børn. Thi jo ocsaa i de Dage den største Part aff dennem/ som vaare gangne igennem det røde Haff / bekumrede sig icke saa meget derom/ huorledis de kunde være Gud behagelige / oc komme i det rette forjettede Land / i det euige Liff/ som denne skalckactige Suend i denne Dags Euangelio sørger derfaare/ at hand her paa Jorden kunde haffue Herberge / Skiul oc Vnderholdning sin Liffs Tid.

Huor

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Det skede oss til it Exempel / at wi skulle icke haffue Lyst til det Onde/ lige som de haffde Lyst.

Huad lære oss disse Ord?

Huorledis wi skulle ansee andre Folckis Fald/ oc Guds Straff/ som der haffuer følget effter/ Som er: Først/ Saaledis / at wi der aff skulle forstaa oc bekiende / huad wi ere for arme / suage oc skrøbelige Mennisker / at lige som andre ere faldne / saa kunde ocsaa de / som i Dag staar / i Morgen falde. Dernæst/ At Gud ocsaa haffuer derfaare straffet dennem / at hand vilde faarestelle oss sin retfærdige Vredis Exempel paa dennem / oc wi saadant skulde lade tiene oss til Atuarsel. Derfaare ocsaa ingen skal

glæde sig ved sin Næstis Fald oc Wlycke: Men meget mere betencke / at ligë saadant kand ocsaa hannem vederfaris: Oc haffue derfaare en Hiertens Medynck met andre / oc see sig vel faare / oc bede Gud / at hand naadelige vil beuare hannem fra Synd oc Skam / oc opholde hannem i sin Lydighed indtil Enden.

Huor om taler den Anden Part?

OM de Synder / met huilcke Israels Børn fortørnede Gud / oc vel fortiente / at de ere nedslagne i Ørcken.

Huilcke vaare samme Synder?

Disse efterfølgende Fire / som ere: Affguderi / Horeri / At friste Gud / oc Knur vnder Kaarsset. For huilcket alle wi flittelige skulle vocte oss / om wi ellers icke ville foruente / enten lige saadan / eller større Straff / som Israels Børn finge. Thi haffuer Gud icke sparet de Naturlige Grene / da skal hand visselige meget mindre spare de Wilde.

Huilc

Huilcken er den Tredie Part?

DEt skøne Spraag: Gud er trofast/ som lader icke friste eder offuer eders Formue: Men hand giør saadan Ende paa Fristelsen/ at i det kunde taale.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand trøster alle/ som bekiende deris Skrøbelighed/ oc befrycte sig for store Fald/ oc siger: At Gud er trofast/ oc haffuer ingen Behagelighed til nogen Mands Fordærffuelse: Men vil gierne faarekomme/ at wi icke skulle falde for dybt i nogen Anstød eller Fristelse. Derfaare skulle met rette alle Mennisker dagslige bede Gud/ om saadan Beskærmelse/ imod Dieffuelsens listige Anløb: Oc om de end skønt ere allerede i nogen Anfectning/ tro visselige/ at Gud kand hielpe dennem der fra vdi rette Tide/ oc vil icke legge dennem mere paa/ end de kunde taale.

Bønen.

O Mectige Gud / oc euige Fader: Skreckelige haffuer du ladet see din Vrede paa Israels Børn / oc vilt so haffue / at wi saadant skulde lade være oss til Atuarsel / imod de Synder / met huilcke de dig fortørnede / oc fortiente saadan Straff. Men effterdi du veedst / huad wi ere for arme skrøbelige Mennisker / oc at huo som i Dag staar / kand i Morgen falde: Da bede wi dig hiertelige / at du effter din store Barmhiertighed oc Trofasthed icke vil lade oss friste offuer vor Formue: Men giøre saadan Ende paa Fristelsen / at wi det kunde taale / beholde Marcken / oc bliffue euindelige salige / ved Jesum Christum din Søn / vor HErre / Amen.

Den Tiende
Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Corinth: XII.

KJere Brødre: J vide/ at i haffue været Hedninge / oc ginge til de dumme Affguder / effter som i bleffue førde til. Derfaare kundgiør ieg eder / at ingen forbander Jesum / som taler formedelst Guds Aand. Oc ingen kand kalde Jesum

en HErre / vden ved den hellig Aand. Der ere atskillige Gaffuer: Men der er en Aand. Oc der ere atskillige Embede: Men der er en HERRE. Oc der ere atskillige Krafft er: Men der er en Gud / som giør alting i alle. Aandsens Gaffuer giffuer sig tilkiende vdi huer/ til Menighedsens Nytte. Den ene giffuis / formedelst Aanden / at tale om Visdom. Den anden giffuis/ at tale om Forstand / effter

den samme Aand. Den anden Troen/ i den samme Aand. En anden Gaffuen til at helbrede/ i den samme Aand. En anden/ at giøre vnderlige Gierninger. En anden Prophecie. En anden / at giøre Forskæl paa Aanderne. En anden atskillige Tungemaal. En anden at vdlegge Tungemaal. Oc alt dette giør den samme eniste Aand / oc deler huer besynderlige sit til/ effter som hand vil.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

AFordi at Paulus her vdi tilkiende giffuer / huor aff det er kommet / at Jøderne icke vilde kiende deris Hiemsøgelsis Tid / (som Christus met grædende Taare beklager i denne Dags Euangelio/) som er: Aff den arrige Dieffuel / som saa haffuer forblindet dennem / oc operret dennem imod Christum oc hans Euangelium. Thi huo som haffuer den gode Guds Aand / hand forbander ingenlunde Jesum / men bekiender hannem meget mere / priser oc annammer hannem for sin Saliggiørere.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg kundgiør eder / at ingen forbander Jesum/som taler formedelst

medelst Guds Aand. Oc ingen kand kalde Jesum en HErre / vden ved den hellig Aand.

Huad lære disse Ord oss?

At en ret Guds Kundskab/oc hans Søns Jesu Christi / voxer icke i vort Kiød oc Blod / men maa optendis oc opeholdis i oss / formedelst den hellig Aand. Oc derfaare alle de / som ville den bekomme / skulle flittelige høre det hellige Euangelium. Thi det samme er Guds Krafft / som salig giør alle de / som det troer. Det er: Den hellig Aand vil være krafftig hos Ordet / oc forarbeide Troen / vdi alle / som icke vden Affladelse siger hannem imod.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Der ere atskillige Gaffuer: Men der er en Aand. Der ere atskillige Embede: Men der er en HERRE. Der ere atskillige Krafftter: Men der er en Gud / som giør alting i alle.

Huad lære disse Ord?

Først / At den hellig Aand icke er alleniste en gode Gaffue / som er opuact vdi oss / som nogle Sucermere faaregiffue: Men hand er selff alle gode Gaffuers Stifftere / oc er derfaare en sand leffuendis Person / som vil boe oc forarbeide i oss Mennisker.

Dernæst / At hand ocsaa er en sand Gud. Thi foruden dette / at Gierningen her loffuer sin Mestere / oc følger her aff / at hand giffuer Menniskerne allehaande gode Gaffuer: Da kalder ocsaa Paulus hannem saa vdtryckelige / oc siger: Der ere atskillige Kraffter: Men der er en Gud / som giør alting i alle / som er den hellig Aand / aff huilcken saadanne Gaffuer komme. Huilcket altsammen wi skulle til vor Trois Bestyrckelse flittelige mercke.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Aandsens Gaffuer giffuesia tilkiende vdi huer / til Menighedsens Nytte.

Huad lære oss disse Ord?

At Gud for denne Aarsage allene giffuer Menniskerne saa mange oc atskillige Gaffuer/at de der met skulle tiene til Menighedsens Nytte. Thi lige som paa Legemet ere mange Lemmer/ oc den ene maa altid tiene den anden/ ja den ene kand icke miste den anden: Saa haffuer ocsaa Gud tilbundet den ene Menniske til den anden/ met sine atskillige Gaffuer/oc vil/at den ene skal bruge den andens Tieniste. Oc efftersi det saa er/ da bør ingen Stat eller Embede foractis/ som er tienlig til Menighedsens Nytte/ oc en Menniske skal icke foracte den anden/ meget mindre nogen lade sig tycke/ lige som hand kunde selff altsammen/ oc icke haffde andre Folckis Tieniste behoff: Men wi skulde holde alle Stater for Guds Ordning/ oc acte alle dennem/ at være all ære værd/ som saadanne Stater vel faarestaa/oc bruge deris Tieniste met Tacknemmelighed/ oc lade oss finde villige/ til at tiene dennem

igen/

igen/ i hues Maade wi kunde. Thi huo som icke bruger sine Gaffuer til Menigshedsens Nytte/ den synder storlige/ oc skal giøre it farligt Regenskab derfaare.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Alt dette giør den samme eniste Aand/ oc deler huer besynderlige sit til/ effter som hand vil.

Huad lære disse Ord oss?

Først/ At wi icke haffue Gaffuerne aff oss selff/ oc derfaare icke skulle giffue oss selff ære/ om wi vide noget mere end andre: Men skulle bekiende/ at alting er aff Gud/ som giffuer denne en/ en anden en anden Gaffue/ oc maa selff giøre oss duelige/ til sin Tieniste/ om wi ellers noget skulle vdrette.

Dernæst/ At de/ som oc icke haffue saa saare store oc mange Gaffuer/ icke skulle derfaare bliffue wuillige/ oc knurre. Thi Gud deler huer besynderlige sit til/ lige som hand vil/ oc seer vel/ at det er

best til Menighedsens Nytte. Thi der som mangen Menniske viste oc kunde saa meget som hans Naboe / da skulde ingen komme til rette met hannem / oc hand skulde giøre Menighedsens Nytte mere Skade / end Gaffn / met sine Gaffuer. Derfaare er tilbørligt / at wi lade Guds Raad oc hans Gaffuers Vddelelse oss vel befalde / at legge vind paa / at wi / huer paa sin Side / kunde befindis tro Tienere.

Bønen.

WJ tacke dig / HErre Gud Himmelske Fader / at du aff din store Barmhiertighed haffuer vddelet allehaande gode Gaffuer iblant oss: Oc synderlige / at du haffuer ført oss til din Søns / vor HErris Jesu Christi Kundskab: Oc bede dig / at du oss i den samme / formedelst din hellig Aand / vilt styrcke / bekreffte oc opreholde / oc altid regære oss / at wi kunde vdi en sand

sand Ydmyghed bruge vore Gaffuer ret-
telige/til din ære oc Menighedsens Nyt-
te/oc saa være din Naadis gaffnlige Red-
skab/ indtil wi bliffue til ewig Tid salige/
ved samme din Søn/ vor HErre Jesum
Christum/ Amen.

Den Elleffte
Søndag effter
Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel
Apostel til de Corinther/
I. Corinth: XV.

KJere Brødre : Jeg
giffuer eder oc tilkien-
de / det Euangelium / som
ieg kundgiorde eder/huilcket

i oc annammede / vdi huilcket i oc staa / formedelst huilcket i oc bliffue salige: J huad Maade ieg forkyndede eder det / der som i det behulde: Vden saa er / at i trode det forgæffuis. Thi ieg gaff eder i det første / det som ieg annammede / At Christus er død for vore Synder / effter Scrifften: Oc at hand bleff begraffuen / oc at hand opstod Tredie Dag / effter Scrifften. Oc at hand bleff seet aff Cephas. Der

effter aff de Tolff. Der eff-
ter bleff hand seet aff mere
end Fem Hundrede Brø-
dre paa en gang / aff huil-
cke der endnu mange leff-
ue/ men nogle hensoffuede.
Der effter bleff hand seet aff
Jacobo: Der effter aff alle
Apostler. Paa det sidste/ eff-
ter dem alle/ er hand oc seet
aff mig / som aff en vtidig
Fødsel. Thi ieg er den Rin-
geste iblant Apostlerne/ Jeg
som er icke værdig/at kaldis
en Apostel: Fordi at ieg
for-

forfulde Guds Menighed. Men aff Guds Naade er ieg/ det som ieg er / oc hans Naade i mig haffuer icke været forgæffuis.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at wi haffue her vdi Apostelen Paulo it Exempel/paa det herlige Spraag / som staar i Enden paa denne Dags Euangelio / oc liuder saaledis : Huo sig selff nedtrycker / hand skal ophøyes. Thi Paulus jo giffuer sig selff meget langt neder / oc ydmyger sig rettelige / i det hand ligner sig ved en wtidig Fødsel / oc siger: Jeg er den Ringeste iblant Apostlerne / Jeg som er icke værdig / at kaldis en Apostel.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Kiere Brødre: Jeg giff-
uer eder oc tilkiende / det Euange-
lium/ som ieg kundgiorde eder / huilcket
i oc annammede / vdi huilcket i oc staa/
formedelst huilcket i oc bliffue salige/ etc.

Huad lære wi aff disse Ord?

Først/ At det er en tro Læreris Em-
bede / at hand skal vel indplante vdi sine
Tilhørere de forneminneste Artickle / vdi
den Christelige Lærdom / oc de samme
offte igen tage paa en Form oc Manie-
ring / ja saa meget som mueligt er/ met
de samme Ord.

Dernæst / At Tilhørerne ocsaa
det samme skulle annamme / beholde /
oc bliffue der vdi fast oc wforuendelige
staaendis.

For det Tredie / At det hellige Euangelium er alleniste den Lærdom / ved huilcken wi kunde komme til Guds Kundskab / oc bliffue salige. Derfaare wi det samme oc saa flitteligt skulde høre oc lære.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Jeg gaff eder i det første / det som ieg annammede / At Christus er død for vore Synder / effter Scrifften: Oc at hand bleff begraffuen / oc at hand opstod Tredie Dag / effter Scrifften.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand befatter smuct kaartelige tilsammen de fornemmeste Artickle / vdi vor Christelige Lærdom / oc siger: At de icke alleniste ere vdi det ny Testamente met leffuendis Vidnisbyrd stadfestede: Men haffue oc saa sin Grund vdi det gamle Testamentis Scriffter. Thi Christus er død / begraffuen / oc igen opstanden / effter Scrifftens Spaadom. Der-

faare skulle wi oc samme Artickle dis mere holde wryggelige at være / oc lade oss/ formedelst Jødernis Imodsigelse / her vdi intet hindre eller forføre.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Jeg er den Ringeste iblant Apostlerne/ Jeg som er icke værdig/ at kaldis en Apostel: Fordi at ieg forfulde Guds Menighed.

Huad lære wi aff disse Ord?

Først / At det er ret / oc Gud velbehageligt / naar wi Mennisker icke skiule vore Synder / men frilige dennem bekiende / oc ydmyge oss for hannem. Thi huo det giør / oc nedtrycker sig selff / den skal visselige faa Naade/ oc ophøyes. Som den HErre Christus i denne Dags Euangelio trøstelige tilsiger.

Dernæst / At iblant alle Synder er denne den allersuariste / naar mand forfølger Guds Kircke oc Menighed. Thi

Thi huo saadant giør / hand rører Guds Oyensteen / oc bliffuer icke wstraffet. Derfaare ocsaa er raadeligt / at en huer varer sig derfor.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Men aff Guds Naade er ieg / det som ieg er / oc hans Naade i mig haffuer icke været forgæffuis.

Huad lære oss disse Ord?

Først / At det icke er wret / at rose sig selff / naar det skeer met Sandhed oc met Naade / som Paulus her giør. Thi endog hand roser sit Arbeid / saa giffuer hand dog icke sig / men Gud æren / oc siger: Aff Guds Naade er ieg / det som ieg er.

Dernæst / At naar noget Gaat oc Nytteligt aff oss skal vdrettis / da maa alt Gud selff vdi oss saadant forarbeide. Derfaare wi oc skulle bede hannem der om / oc siden / naar hand bønhører oss / ocsaa tacke hannem derfaare.

Bønen.

EVige Gud / Barmhiertige Fader: Wi tacke dig / at du haffuer ved din Apostel Paulum / oc andre tro Lærere / ladet vdbrede dit hellige Euangelium offuer den gantske Verden / oc kundgiøris for oss Hedninge: Oc bede dig / giff oc fremdelis din Menighed altid tro Tienere / oc styrcke allis vor Tro / formedelst din hellig Aand / at wi aldrig forgæffuis høre dit Ord / aff deris Mund / men annamme det / bliffue der vdi bestandige indtil Enden / oc bekomme euig Salighed / ved din Søn Jesum Christum / vor HErre / Amen.

Den Tolffte
Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ II. Corinth: III.

KJere Brødre: Saadan Fortrøstning haffue wi oc til Gud/ formedelst Christum. Icke at wi ere duelige aff oss selff: Men at wi ere duelige / det er aff Gud / huilcken som oc giorde oss duelige / at føre det ny Testamentis Embede:

Icke Bogstaffuens / men Aandsens. Thi at Bogstaffuen ihielslaer / men Aanden giør leffuende. Men haffde det Embede / som ihielslaer / formedelst Bogstaffuene / oc er vdgraffuet i Stene / saadan Klarhed / at Israels Børn kunde icke see paa Mose Ansict / for hans Ansictis Klarhed skyld / som dog forgaar: Hui skulde icke meget mere det Embede / som giffuer Aanden / haffue Klarhed? Thi

at haffuer det Embede Klarhed/som prædicker Fordømmelsen: Da haffuer meget mere det Embede/ som prædicker Retfærdighed/offueruettis Klarhed.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euangelium?

FOrdi at den er lige som en Aandelige Udleggelse / offuer det Miracktel / som vor HErre Christus giør paa den fattige døffue oc dumme Menniske / om huilcken denne Dags Euangelium taler. Thi lige som hand legger hannem Fingerne vdi Ørenen / oc rører ved hans Tunge / oc giør hannem saa talendis oc hørendis: Saa maa oc vor HErre Christus endnu paa

denne Dag / legge sit hellige Ord i vore Øren/oc røre vore Hierter met sin Guddommelige Finger oc Aand/om wi ellers skulde bliffue Aandelige talendis eller hørendis. Det er: Prædicanterne være duelige / til at føre det ny Testamentis Embede / oc Tilhørerne / at annamme Ordet aff deris Munde/ oc beuare det i it troendis Hierte.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Saadan Fortrøstning haffue wi oc til Gud / formedelst Christum. Icke at wi ere duelige aff oss selff/ at tencke noget/ lige som aff oss: Men at wi ere duelige/ det er aff Gud.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand klager offuer sin Skrøbelighed / oc bekiender gierne/ at hand icke for-

formaar / at vdrette noget i hans Embede / aff sin egen Mact / eller at finde Raad / i hues Nød som forfalder: Men at om hand skal skaffe Fruct i sit Embede / da maa Gud selff arbeide oc være krafftig formedelst hannem. Huilcket oc alle Kircke Tienere lige saa skulde bekiende / oc være dis mindre hoffærdige: Men meget mere bede Gud / at hand endnu paa denne Dag vilde forskaffe sig en Loff aff de Vmyndigis Mund / oc giffue en fructsommelige Velsignelse vdi vore ringe Tieniste.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Gud giorde oss duelige / til at føre det ny Testamentis Embede: Icke Bogstaffuens / men Aandsens.

Huad lære oss disse Ord?

At Gud vil visselige met all Naade være næruærendis i sit hellige Prædicke Embede: Oc Først / giøre Tienerne dueli-

duelige til deris Embedis Vdretning. Oc dernæst / hos Tilhørerne at giffue Ordet Krafft oc Efterkommende / at Arbeidet icke bliffuer forgæffuis / men skaffer megen Fruct / til hans ære / oc Menniskernis Salighed. Derfaare skulle Lærere oc Tilhørere/paa begge Sider/ være dis trøstigere oc frimodigere/ oc aldelis forlade sig paa den Guddommelige Hielp / oc bede flittelige oc hiertelige om den samme.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord/ som følger effter til Epistelens Ende: Bogstaffuen ihielslaer/ men Aanden giør leffuende. Men haffde det Embede / som ihielslaer / formedelst Bogstaffuene / oc er vdgraffuet i Stene / saadan Klarhed / at Israels Børn kunde icke see paa Mose Ansict/ for hans Ansictis Klarhed skyld/ som dog forgaar: Hui skulde icke meget mere det Embede / som giffuer Aanden / haffue Klarhed? etc.

Huad giør Paulus i
disse Ord?

Hand ligner det gamle oc ny Testamente met huer andre / det er / Lowen oc Euangelium / oc siger: At i den Stæd det haffde sin Klarhed / da haffuer dette endnu større oc offueruettis Klarhed. Oc setter Fire Aarsager / met huilcke hand det vil beuise.

Thi Først / Kalder hand Lowen / Bogstaffuens Embede: Men Euangelium / Aandsens Embede. Fordi at lige som det andet vaar ickun screffuet met Bogstaffue vdi Mosis Steen Taffler: Saa er dette Euangeliske Ord screffuet vdi de troendis Christnis Hiertens Kiød Taffler / met den leffuendis Guds Aand.

Dernæst / Der Lowen prædickede Fordømmelse / der prædicker Euangelium Retfærdighed oc Naade / i Christo Jesu.

For det Tredie / Lowen forskrecke-de oc ihielslog: Men Euangelium trø-ster oc giør igen leffuendis.

For det Fierde / Lowen haffuer Ende / oc er falden: Men Euangelium bliffuer / oc skal prædickis indtil Verdsens Ende.

Denne Prijs giffuer Paulus det ny Testamentis Lærdom / imod de falske Lærere / som vdi hans Tid opsette sig / oc foractede Euangelium: Men der imod rosede Mosis Low / oc storlige hende ophøyede. Thi endog hand icke aldelis forstøder Lowen / men lader hende staa ved Mact / vdi sin Maade / som anderstæds vdi hans Scriffter lader sig finde: Saa vil hand dog / at mand icke skal søge den Retfærdighed / som gielder for Gud / i Lowen / men i Euangelio. Oc dette altsammen skal endnu tiene oss paa denne Dag / til at vis hierteligere tacke Gud for det hellige Euangelij Lærdom / som oss er aabenbaret / oc til at gierne oc flittelige det samme høre.

Bønen.

Bønen.

O HERRE Gud / Himmelske Fader: Wi tacke dig aff Hiertet / at du haffuer aabenbaret oss det hellige Euangelium / oc ved det samme giffuet oss Saligheds Kundskab: Wi bede dig / i din kiere Søns / vor HErris Jesu Christi Naffn / at du ocsaa fremdelis vilt saadant naadelige iblant oss oppeholde / giffue stedze der vdi tro Tienere / oc giøre dennem / som du giffuet haffuer / duelige til deris høye Embede / oc forlæne Krafft hos Ordet / formedelst din hellig Aand / at det jo lenger jo dybere kand bliffue screffuet i vore Hierter / oc wi saa daglige kunde forfremmis vdi din Kundskab / oc en sand Tro / indtil wi bliffue til euig Tid salige / ved din Søn / vor HErre Jesum Christum / som met dig leffuer / en sand Gud i Euighed /
AMEN.

Den Tretten=de Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater/ Cap: III.

KJere Brødre: Jeg vil tale effter Menniskelig Skick. Foracter mand dog icke it Menniskis Testamente/ (naar det er stadfest/) oc mand setter der intet til. Nu er jo Forjettelsen tilsagd Abraham/ oc hans Sæd. Hand siger icke: Ved de

de Sæde / som formedelst
mange / men som ved en:
Formedelst din Sæd / som
er Christus. Jeg siger oc
der om: Det Testamente/
som er tilforn stadfest aff
Gud paa Christum/ bliffuer
icke til intet giort/ at Forjet-
telsen skulde borttagis for-
medelst Lowen / huilcken
som er giffuen offuer Fire
Hundrede oc Tredue Aar
der effter. Thi at bleffue
Arffuen fortient ved Lo-
wen / da bleffue hand icke

giffuen formedelst Forjettelsen: Men Gud skenckte Abraham den frj / formedelst Forjettelsen. Huad skal da Lowen? Hun kom der til for Syndsens skyld / indtil den Sæd kom / som i Forjettelsen vaar skeet: Oc hun er beskicket aff Engelen / formedelst Meglerens Haand. Nu er en Meglere icke en enistis Meglere: Men Gud er ene. Huorledis? Er da Lowen imod Guds Forjettelser? Det være langt fra.

Men haffde nogen Low været giffuen / som kunde giøre leffuende / da komme Retfærdighed sandelige aff Lowen. Men Scrifften besluttede alting vnder Synd / at Forjettelsen skulde komme / formedelst Troen til Jesum Christum / oc giffuis dem / som tro.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi den berømmer det ny Testamentis Prædicken / oc ophøyer den meget offuer Lowen / oc kalder den it stadfestet Guds Testamente / huilcket ingen Menniske met rette

skulde foracte: Som oc saa Christus giør i denne Dags Euangelio/ oc priser den-nem alle / at være salige / som leffue vdi hans Tid / oc kunde see oc høre / huad hans Disciple den Tid saae oc hørde. Oc kommer i saa Maade baade denne Epi-stel oc dette Euangelium saare smuct off-uer it tilsammen.

Huor mange Parter haff-uer denne Text?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Kiere Brødre: Jeg vil ta-le effter Menniskelig Skick. Forac-ter mand dog icke it Menniskis Testa-mente/ naar det er stadfest/ oc mand set-ter der intet til.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand beuiser aff Scrifften/ at den Retfærdighed / som gielder for Gud/ kom-

kommer icke aff Lowens Gierninger / men alleniste aff Troen / til Naadsens Forjettelse/vdi Christo Jesu: Oc bruger her til Tre Argumenter, de stercke ere:

Det Første er / At hand siger / at Gud haffuer en gang stifftet en Naadis Pact met Abraham / oc tilsagd / at ved en Sæd / som er Christus / skulle alle Folck velsignis / oc bekomme den euige Arff. Oc efftersi denne Forbund er bleffuen stadfestet met Omskærelsen / oc bekrefftet / som Guds Testamente / da skulde mand lade det staa ved Mact / oc ingenlunde det foracte/ eller forandre.

Det Andet/ (siger hand/) Saa er Lowen giffuen offuer Fire Hundrede oc Tredue Aar / effter den Forjettelsen / som skede til Abraham / oc effter den Naadis Forbund vaar stifftet. Derfaare kand Lowen icke til intet giøre Forjettelsen/ eller skade den Velsignelse/ som tilforne vaar tilsagd oc loffuet vdi Christo.

For det Tredie/ Om Arffuen bleffue fortient ved Lowen/ da bleffue (siger

hand/) den icke giffuen formedelst Forjettelsen. Det er: Om Menniskken kunde fortiene Velsignelsen / oc den euige Arff/ ved Lowens Gierninger/ da haffde Gud icke loffuet/ at ville giffue det aff Naade: Men nu haffuer Gud skencket Abraham den frj / formedelst Forjettelsen. Derfaare kand det icke være nogen Gierning Fortieniste.

Disse Argumenter oc Grunduol skulle wi flitteligе mercke: Thi de ere oss endnu paa denne Dag tienlige / imod Paffuedommet/ som endnu omgaais met Gierningerne/oc vil der met fortiene Himmerige / lige som paa den Tid de falske Lærere.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Huad skal da Lowen? Hun kom der til for Syndsens skyld/ indtil den Sæd kom/ som Forjettelsen vaar skeet: Oc hun er beskicket aff Engelen/ formedelst Meglerens Haand.

Huad

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand suarer dennem/ som aff disse hans Argumenter kunde tage sig Aarsage/ til at spørie: Huor til Lowen er da nyttig/ huor til den skulde være gaffnlig/ efftersi mand icke kunde bliffue salig formedelst hende? oc siger: At hun kom der til for Syndsens skyld. Huilcket kand forstaais i Tuende Maader:

Først saaledis/ At hun skulle forhindre Synden/ oc holde Menniskerne i tuang/ at de icke skulde dristelige falde i allehaande Synd oc Skam.

Dernæst/ At hun ocsaa skulde aabenbare oss alle Synden/ oc vise/ huor arme fordærffuede Mennisker wi ere/ huor gantske oc aldelis intet Gaat der er vdi oss/ oc at wi maatte til euig Tid dø oc fordærffuis i vore Synder/ om oss icke bleffue skaffet Raad: Oc saa giffue oss Aarsage/ til at see oss om/ effter den/ vdi huilcken Gud haffuer loffuet Abraham/

oc oss alle/ Velsignelse/ Liff oc Salighed/ som er/ den Quindens Sæd/ vor HErre Jesus Christus. Oc at Gud haffuer for disse forbemelte Aarsager giffuet sin Low/ oc icke at mand aff hende kunde bekomme Liff oc Salighed. Det bleff/ siger Paulus/ ocsaa strax der tilkiende giffuet/ i det at Folcket icke kunde høre Guds Røst / men maatte haffue en Meglere/ formedelst hues Haand Lowen maatte bliffue fremført / oc offuerantuordet. Huilcket altsammen wi derfaare skulle mercke/ paa det wi kunde lære/ huorledis wi rettelige / vden Misforstand / Guds Low skulle bruge.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huorledis? Er da Lowen imod Guds Forjettelser? Det være langt fra.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand suarer til en Jmodsigelse/ som aff denne fornæffnde Beretning/

om Lowens Nytte oc Brug / kunde indføris / oc siger: Endog Lowen giør icke andet / end hun aabenbarer Synden / saa hindrer hun dog icke der met Guds Forjettelser. Thi de icke heller ere stillede paa vor Fortieniste / eller Gierninger: Men Scrifften haffuer for denne samme Aarsage besluttet alting vnder Synd/ at Forjettelsen skulde komme formedelst Troen til Jesum Christum/ oc wi skulde visselige vide/at wi bliffue retfærdige for Gud/ oc salige/ aff Naade/ foruden vor Fortieniste / saa framt som wi tro paa Guds enbaarne Søns Naffn.

Bønen.

Allmectige / Barmhiertige Gud/Himmelske Fader: Wi tacke dig tilbørligen/at/effterdi det vaar alt Kiød wmueligt / at bliffue salig ved Lowen / du haffuer tilsagd oss den euige Arff / i din Søn Christo Jesu/ oc skencket oss den frj/ aff idel Naade: Oc bede

dig/styrcke vor Tro met din hellig Aand/ at wi kunde sla vor Lid stedze oc altid / oc indtil vort Endeligt/til samme din Naade: Men dog icke henge Synden effter/ men lade Lowen oss der fra affstyre / oc leffue dig til ære / oc Lydighed / vdi Helelighed oc Retfærdighed/ indtil wi bliffue endelige salige / ved Jesum Christum/ Amen.

Den Fiortende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater/ Cap: V.

KJere Brødre: Vandrer i Aanden/ da fuldkomme

me i icke Kiødsens Lyst. Thi Kiødet begærer imod Aanden/ oc Aanden imod Kiødet. De samme ere imod huer andre/ at i kunde icke giøre huad i ville. Regærer oc Aanden eder/ da ere i icke vnder Lowen. Thi Kiødsens Gierninger ere aabenbare/ som ere: Hoer/ Skørleffnet/ Wreenlighed/ Wkyskhed/ Affguderi/ Troldom/ Fiendskab/ Kiff/ Affuind/ Vrede/ Trette/ Tuedract/ Parthi/ Had/ Mord/

Dru=

Druckenskab/ Fraadzeri/ oc saadant mere: Om huilcke ieg haffuer før sagd eder/ oc siger endnu tilforn/ at de/ som saadant giøre/skulle icke arffue Guds Rige. Men Aandsens Fruct er: Kierlighed/ Glæde/ Fred/ Taalmodighed/Venlighed/Godhed/ Troen/ Sactmodighed/ Kyskhed: Jmod saadanne er Lowen icke. Men huilcke som høre Christum til/ de kaarsfeste deris Kiød met Lyst oc Begæring.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euan- gelium?

FOrdi at lige som Paulus her opregner / vel oc met god Skilsmisse / Kiødsens Gierninger / oc Aandsens Fructer: Saa settis oss ocsaa Tuende wlige Hobe faare / vdi denne Dags Euangelio / vdi huilcke wi kunde see begge Parter. Thi lige som Aandsens Fructer lade sig see vdi den Samaritan / som vender tilbage / oc giffuer Gud ære: Saa er ocsaa Kiødsens Gierninger alt for groffuelige at see / vdi de Ni Wtacknemmelige / som icke vandrede i Aanden / som dennem haffde burt at giøre.

Huor mange Parter haff- uer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DIsse Ord: Vandrer i Aanden/ da fuldkomme i icke Kiødsens Lyst.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner alle Mennisker/ som ere omuende til Gud / at de skulle vandre i Aanden / det er/ følge Aandsens gode Raad / oc lade sig aff hannem regære. Thi der som de dette giøre / da skulle de sandelige icke fuldkomme Kiødsens Lyst/ men dempe oc tuinge den.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Kiødet begærer imod Aanden / oc Aanden imod Kiødet. De samme ere imod huer andre / at i kunde icke giøre huad i ville.

Huad lære disse Ord oss?

At saa lenge wi leffue i denne Verden/ kunde wi icke bliffue aldelis saa rene som Engle / aldelis frj fra onde Begæringer: Thi Synden haffuer for dybe

rodfestet sig i vort Kiød oc Blod/oc hui-ler intet/men voxer altid frem vdi oss/ oc imodstaar Guds Aand: Der aff følger siden til visse/ at wi icke kunde giøre huad wi ville. Derfaare skulle wi icke være trygge oc vden Omsorrig: Men see oss vel faare/at wi icke fuldkomme Kiødsens Lyst: Oc trøste oss met det/ som her staar: Aanden begærer imod Kiødet. Thi her met lærer Paulus/ at om end Synden er mectig oc sterck/ saa er dog Guds Aand mectigere oc sterckere/ oc kand oc vil hielpe oss saa at stride imod Synden/ at wi paa det sidste beholde Marcken. Oc de som Aanden saa regæ-rer/de ere icke vnder Lowen: Men ere be-fridde fra hendis Forbandelse/ oc beuise ocsaa icke en tuinget eller wuillig/ men en friuillig Lydighed/ oc kaarsfeste deris Kiød met Lyst oc Begæring.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Kiødsens Gierninger ere aabenbare/ som ere: Hoer/ Skør-

leffnet / Vreenlighed / Wkyskhed / Affguderj / Troldom / Fiendskab / Kiff / Affuind / Vrede / Trette / Parthj / Had / Mord / Druckenskab / Fraadzerj / oc saadant mere: Om huilcke ieg haffuer før sagd eder / oc siger endnu tilforn / at de / som saadant giøre / skulle icke arffue Guds Rige.

Huad lære oss disse Ord?

Huilcke de Synder ere / som ere imod Samuittigheden / som bedrøffue den hellig Aand / oc paa det sidste slet vddriffue hannem / oc for huilcke alle Guds Børn skulle flittelige vocte sig. Thi om de vitterlige oc met Forset giøre saadanne Synder / saa falde de igen fra Guds Naade / oc vdi hans Vrede / oc saa lenge / som de bliffue der vdi tøffuendis / kunde de icke arffue Guds Rige. Ach vilde denne Tids foruende Verden tro saadant / da skulde disse Synder icke være saa almindelige iblant oss. Gud hielpe dennem / som

der vdi ligge / til en sand Bod oc Bedring/ Amen.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Men Aandsens Fruct er: Kierlighed/ Glæde/ Fred/ Taalmodighed / Venlighed / Godhed/ Troen/ Sactmodighed / Kyskhed : Jmod saadanne er Lowen icke.

Huad lære disse Ord?

At huor som den hellig Aand boer i it Menniskis Hierte / oc haffuer optend en sand Tro / der kunde gode Gierninger icke mere bliffue vde/ end Fruct bliffuer borte paa it Træ / hues Roed er fersk oc god. Derfaare skulde en huer Christen prøffue sig selff / met disse opregnede Fructer/ om hand oc er den hellig Aands leffuende Tempel oc Bolig / eller icke: Oc om det endnu fattis hannem / bede Gud/ at hand vilde være krafftig/oc forarbeide de rette Aandsens Fructer vdi hannem. Thi imod saadanne er Lowen

 icke.

icke. Det er: De som tro / ere icke saa giorde frj fra Lowen / at de skulde ingen gode Gierninger være plictige at giøre: Men hun skal dis mere prædickis for dennem / paa det at de / som Skyldener for Gud / skulde hedengiffue deris Lemmer til Retfærdigheds Vaaben.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Du kræffuer jo alvorlige aff oss / at wi skulle vandre i Aanden / oc icke fuldkomme Kiødsens Lyst: Men efftterdi du vel veedst / at vort fordærffuede Kiød begærer altid imod Aanden / oc wi derfaare offte icke giøre / hvad wi effter den induortis Menniske vilde / oc formaa det icke heller at giøre / uden din Hielp: Da bede wi dig hiertelige / at du vilde lade allehaande Aandsens Fructer jo lenger jo mere siunis oc bliffue aabenbare hos oss / oc hielpe / at wi kunde afflegge Kiødsens Gierninger / oc kaarsfeste

feste vor gamle Adam / met sin Lyst oc Begæring / oc høre saa Christum til / oc bliffue ved hannem euindelige salige / Amen.

Den Femtende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Galater / Cap: VI.

KJere Brødre: Der som wi leffue i Aanden / da lader oss oc vandre i Aanden. Lader oss icke være gærige effter forfengelig Ære /

til at mistrøste oc hade huer andre. Kiere Brødre: Der som it Menniske offuerfaldis i nogen Maade aff nogen Brøst / da hielper hannem til rette igen / met en sactmodig Aand / i som ere Aandelige: Oc see til dig selff/at du icke oc bliffuer fristet. Den ene bære den andens Byrde / saa opfylde i Christi Low. Oc der som nogen lader sig tycke / at hand er noget/der som hand dog intet er / hand besuiger sig

sig selff. Men huer prøffue sin egen Gierning / oc da skal hand haffue Roes aff sig selff / oc icke aff en anden. Thi huer skal bære sin Byrde. Oc den som bliffuer vnderuijst met Ordet / hand skal dele allehaande Gaat met den / som hannem vnderuiser. Farer icke vild / Gud lader sig icke spaatte. Thi huad som it Menniske saaer / det skal hand høste. Huo som saaer i sit Kiød / hand skal høste Fordærffuelse aff

Kiødet : Men huo som saaer i Aanden / hand skal høste det euige Liff aff Aanden. Lader oss oc giøre gaat / oc icke bliffue trætte. Thi wi skulle oc høste i sin Tid / vden Affladelse. Den stund wi haffue nu Tid / da lader oss giøre Gaat imod huer mand / oc allermest imod Troens Tilhengere.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

EPrst / Fordi at den er fast i den samme Mening / som denne Dags Euangelium indeholder. Thi efftersom Christus der siger / at ingen kand

kand tiene To Herrer: Da formaner Paulus i denne Epistel / at wi skulle vdvelle den beste aff disse To Herrer / oc tro oc forlade oss paa den / aff huilcken wi kunde høste Liffuet.

Dernæst / Saa skicker den sig ocsaa saare vel met denne Tid paa Aaret: Thi efterdi wi nu haffue indsamlet Grøden aff Jorden / skulle wi oc bekiende / at wi ere skyldige / for Guds skyld / at tiene vor Næste der met: Som Paulus her formaner / oc siger: Lader oss giøre Gaat / oc icke bliffue trætte. Thi wi skulle oc høste i sin Tid / vden Affladelse. Det er: Lige som wi nu effter en liden Sæd / som wi sadde i Efterhøst / eller i Vaaren / haffue bekommet megen Fruct: Saa skulle wi der i det tilkommende Liff bekomme rig Belønning / for det lille / som wi her metdeler vor fattige Næste.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE faa Ord: Der som wi leffue i Aanden/ da lader oss oc vandre i Aanden.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner alle Christne/ som haffue bekommet Guds Aand/ oc ere formedelst hannem igenfødde/ til it nyt Leffnet/ at de ocsaa skulle vandre i Aanden/ det er/ giøre huad den hellig Aand lærer oc befaler. Thi de som saa lade sig føre oc regære aff hannem/ de ere oc bliffue Guds Børn. Men tuert imod/ de som vandre effter deris Kiøds Lyst/ oc staa Aanden imod/ de kunde icke bliffue oc være Guds Børn.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Lader oss icke være gærige effter forfengelig ære/ til at mistrøste oc hade huer andre.

Huad

Huad giør S. Paulus i
disse Ord?

Hand affraader oss fra den forbandede æregærighed/ oc vil/ at wi skulle vandre vdi en ret Ydmyghed/ icke foracte eller fortrenge andre / oc icke holde mere aff oss selff / end det sig bør. Oc setter Tre Aarsager / som billigen skulle affuende oss fra denne skendelige Last:

Den Første / At de/ som ere æregærige/ almindelige mistrøste oc hade huer andre.

Den Anden / At de almindelige lade sig tycke/ at de ere noget/ der som de dog intet ere/ oc besuige sig selff der met.

Den Tredie / At en huer skulde prøffue sin egen Gierning/ paa det hand kunde haffue Roes aff sig selff/ oc icke aff en anden. Huilcket i Tuende Maader kand forstaais:

Først enfoldelige saaledis/ At naar huer prøffuer sin egen Gierning/ da skal hand faa saa meget at skaffe met sig selff

oc sine egne Breck/ at hand vel skal glemme/ at sette sin Næste til rette.

Dernæst saaledis/ At naar huer vilde giffue act paa sin egen Gierning oc Idret/ oc legge vind paa/ at den kunde komme offuer it met Guds Ord oc Vilie/ da skulde hans egen Samuittighed giffue hannem it gaat Vidnisbyrd/ oc saa skulde hand haffue Roes aff sig selff/ oc icke haffue behoff/ at søge effter den hos andre/ som de æregærige Mennisker giøre.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Kiere Brødre: Der som it Menniske offuerfaldis i nogen Maade/ aff nogen Brøst/ da hielper hannem til rette igen/ met en sactmodig Aand/ i som ere Aandelige.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand formaner alle Mennisker/ men i besynderlighed Kircketienere/ at de skulle

skulle haffue en Christelig Metynck off-
uer dennem/som Dieffuelen haffuer for-
ført/oc kommet i Fald/ oc vende all deris
Flid der til/ at de kunde met en sactmo-
dig Aand hielpe dennem igen til rette/oc
til en god Omuendelse: Oc dette skulle
de for Tuende Aarsager skyld giøre:

Først / Effterdi wi ere skrøbelige
Mennisker alle / da skulle wi see til oss
selff / oc komme ihu / at wi ocsaa kunde
falde: Da skulle wi visseligen haffue dis
mere Metlidighed met andre.

Dernæst / Naar saa den ene bær
den andens Byrde / da fuldkomme wi
Christi Low: Thi hand haffuer jo befa-
let/ at wi skulde lære aff hannem/ oc lige
som hand er / saa skulle oc wi være/ sact-
modige oc ydmyge aff Hiertet.

Huilcken er den Fierde Part?

D.E Ord: Den som bliffuer vnder-
uijst met Ordet / hand skal dele alle-
haande Gaat met den/ som hannem vn-
deruiser.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Først / Formaner hand alle Ordsens Tilhørere / at naar de haffue tro Lærere / som dennem flittelige vnderuise / oc hielper de Vildfarende til rette igen / da skulle de ocsaa beuise sig tacknemmelige imod dem / oc dele igen alt Gaat met dennem.

Dernæst / Formaner hand alle Mennisker i almindelighed / at de skulle gierne metdele andre / aff hues Gud dennem forlænt haffuer. Thi huo som icke bliffuer træt aff / at giøre Gaat / oc saae rundelige vd / hand skal oc høste i sin Tid / vden Affladelse. Derfaare / den stund wi haffue endnu Tid / da lader oss giøre Gaat / imod huer mand / oc allermest imod Troens Tilhengere.

Bønen.

O Euige Gud / naadige Fader: Den hellige Apostel Paulus giffuer oss mange gode Befalninger / oc wi bekiende oss skyldige / at skulle atlyde dennem: Men du veedst vor Vanmectighed: Kom derfaare vor Skrøbelighed til hielp / met din Guddommelige Naade oc Krafft / at wi kunde vandre i Aanden / oc icke være æregærige / men leffue Gudfryctelige iblant huer andre / vdi ret Sactmodighed / Taalmodighed / Ydmyghed / oc Broderlig Kierlighed / oc paa det sidste icke høste Fordærffuelse aff Kiødet / men aff Aanden / det euige Liff / oc bliffue salige / formedelst din Søn / vor HErre Jesum Christum / AMEN.

Den Sexten-
de Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Epheser/ Cap: III.

KJere Brødre: Jeg beder/ at i icke skulle bliffue mistrøstige/ for min Drøffuelse skyld/ som ieg lider for eder/ huilcken der er eder en Ære. For den skyld bøyer ieg mine Knæ/ for vor HErris Jesu Christi Fader/ som er den rette Fader/

der / offuer alt det / som kal-
dis Børn / i Himmelen oc
paa Jorden: At hand skal
giffue eder Krafft / effter sin
Herligheds Rigdom / at i
kunde bliffue stercke / forme-
delst hans Aand / i det ind-
uortis Menniske: oc Chri-
stum at bo / formedelst Tro-
en / vdi eders Hierter / oc
bliffue roedfest oc grund-
fest / formedelst Kierlighed.
Paa det i kunde begribe met
alle Helligen / huilcket der
er det Brede / oc det Lange /
oc

oc det Dybe / oc det Høye: Oc kiende / at det er meget bedre / at elske Christum / end vide alting / paa det i kunde opfyldis met allehaande Guds Opfyldelse. Men den / som kand offuerflodige giøre offuer alt det / som wi bede eller forstaa / effter den Krafft / som arbeider i oss: Hannem være Ære i Menigheden / som er i Christo Jesu / altid fra Euighed til Euighed / Amen.

Huorfaare læsis denne Epistel hos denne Dags Euangelium?

FOrdi at Paulus ynsker oss alle saa hiertelige / at wi kunde begribe met alle Helligen / huilcket der er det Brede / oc det Lange / oc det Dybe / oc det Høye: Oc kiende / at det er meget bedre / at elske Christum / end vide alting: Som ocsaa den Encke vdi Nain / vdi Gierningen befinder Guds Naadis Dybhed oc Bredelse: oc det gantske Folck haffuer hiertelige elsket oc priset Christum / oc sagd: Der er en stor Prophete opstanden iblant oss / oc Gud haffuer besøgt sit Folck.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg beder eder / at i icke bliffuer mistrøstige for min Drøff-

uelsis skyld / som ieg lider for eder/ huilcken der er eder en ære.

Huad lære oss disse Ord?

At saa almindeligt som det er / at de Christne maa her i Verden lide alleshaande Drøffuelse/ saa snart oc lettelige kand det oc skee/ at de Skrøbelige der vdoffuer forargis / oc bliffue lade i Troen oc Bønen. Derfaare formaner oc beder Paulus de Epheser / at de skulle icke bliffue mistrøstige for hans Drøffuelsis skyld / men meget heller være trøstige oc stercke vdi Troen. Thi:

Først / siger hand: Er det io vist/ at hand lider icke som en Misdedere eller Mordere / for nogen ond Giernings skyld / men for dennem. Thi derfaare bliffuer hand forfølget/ fordi hand haffuer prædicket Euangelium om Christo/ for dennem oc andre Hedninge: Men hand lider det taalmodelige / fordi at hand veed/at denne Lærdom er retsindig/ oc vil oc saa icke vige der fra / om det oc skulde kaaste hans Liff.

Der=

Dernæst/ siger hand: Skulle de oc dis mindre være mistrøstige/eller igen affalde fra Troen/effterdi hans Drøffuelse er dennem en ære. Thi imod falske Lærere kunde de nu met ære oc Sandhed berømme sig/ at de icke haffue annammet Euangelij Lærdom aff en vbestandig oc letfærdig Lærere/ men aff den/ som lider der offuer huad hand skal/ oc er færdig til/snarere at gaa til Døden/end at igenkalde sin Lærdom. Huilcket altsammen er oss/ som haffue endnu paa denne Dag (Gud skee Loff/) den hellige Apostels Pauli Lærdom oc Tro/ io saa trøsteligt/ som det i den Tid vaar de Epheser.

Huilcken er den Anden Part?

PAuli Bøn/ som hand giør for de Epheser/ oc siger: For den skyld bøyer ieg mine Knæ/ for vor Jesu Christi Fader/ som er den rette Fader/ offuer alt det/ som kaldis Børn/ i Himmelen oc paa Jorden/ at hand skal giffue eder Krafft/ effter sin Herligheds Rigdom/at

i kunde bliffue stercke / formedelst hans Aand / i det induortis Menniske.

Huad lære disse Ord?

At det icke staar i vor fri Vilie eller egen Krafft / at bliffue stercke i det induortis Menniske / det er / at kiende Gud rettelige / oc forbedris daglige i Troen: Men Gud maa forarbeide alt saadant vdi oss / formedelst sit Ord oc Aand. Derfaare skulle wi ocsaa bekiende vor Vanmectighed / oc som Paulus her giør / bøye vore Knæ for Gud / oc bede / at hand / som vor naadige kiere Fader / vil giffue oss Krafft / effter sin Herligheds Rigdom / at wi kunde bliffue stercke i det induortis Menniske. Oc naar wi dette giøre / er der ingen tuil / at Gud jo vil bønhøre oss / oc giffue mere / end wi bede.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Oc Christum at bo / formedelst Troen / vdi eders Hierter / oc bliffue roedfest oc grundfest / formedelst Kier-

Kierlighed. Paa det i kunde begribe met alle Helligen / huilcket der er det Brede/ oc det Lange / oc det Dybe/ oc det Høye: Oc kiende/ at det er meget bedre/ at elske Christum / end at vide alting: Paa det i kunde opfyldis met allehaande Guds Opfyldelse.

Huad lære disse Ord?

Huilcke Troens rette Fructer ere/ oc huad hun forskaffer oss. Thi:

Først/ siger Paulus: Boer Christus i vore Hierter / formedelst Troen. Det er: De som tro/ finde hans trøstelige Bistand / vdi Syndsens / Dødsens/ Dieffuelsens oc Helffuedis høye Fristelser / de haffue it roligt glad Hierte / de falde icke i Mishaab/ effterdi de vide/ at den/ som boer i dennem/er meget stercke-re / end Dieffuelen selff / som regærer i Verden.

Dernæst / Saa bliffue de ocsaa roedfest oc grundfest i Kierlighed / at de kunde begribe met alle Helligen/ huilcket

 der

der er det Brede / oc det Lange / oc det Dybe / oc det Høye. Det er: Naar de Vantro kunde lidet Gaat foruente aff Gud / efftersi de icke kiende hans Naade oc Kierlighed imod oss Mennisker / da besluxte / begribe oc bekiende alle troendis Hierter aff det / at Gud haffuer aff stor Kierlighed giffuet sin Søn i Døden for oss / at hans Naade oc Barmhiertighed imod oss visseligen er større / dybere / bredere oc høyere / end Himmilen er offuer Jorden. Som ocsaa den 103. Psalme her om vidner.

For det Tredie / Kiende oc de / som tro / at det er meget bedre / at elske Christum / end vide alting: oc bliffue opfyldede met allehaande Guds Opfyldelse. Thi naar den blote Vidskab allene er lidet aaffnlig / oc offte opblæser / 1. Corinth: 8. Da forarbeider Troen / at wi elske Christum igen / som elskte oss tilforn. Huilcket er oss meget bedre / end all Verdsens Visdom oc Forstand / oc da bliffue wi opfyldede met allehaande

Guds Opfyldelse: Thi aff Troen kommer / at wi bliffue begaffuede met Guddommelig oc Himmelske Visdom oc Retfærdighed/regærede aff Gud/ bestyrckede oc grundfeste i alle gode Gierninger / ja bliffue Dag fra Dag fuldkommeligere oc sterckere. Derfaare er tilbørligt / at wi skulle stunde effter den rette Tro / oc bede Gud / at hand vilde hielpe oss der til/ oc beuare oss der vdi til Enden.

Huilcken er den Fierde Part?

DEn Tacksigelse / met huilcken Paulus beslutter denne Epistel/ oc siger: Men den/ som kand offuerflødige giøre/ offuer alt det / som wi bede oc forstaa/ effter den Krafft/ som arbeider i oss: Hannem være ære i Menigheden/ som er i Christo Jesu / altid fra Euighed til Euighed/ Amen.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Først/ Lærer hand/at Guds Haand er vforkaartet / oc saa sterck / at hun oc

saa kand giøre offuerflødige mere / end wi bede eller forstaa: Oc derfor skal det icke altid gaa / som Fornufften mener / eller Naturen truer: Men effter Guds Vilie. Derfaare / naar wi ere vdi saadan Nød / at alle Menniskelige Raad oc Hielp ere vde / skulle wi kalde paa Gud / oc vden all tuil tro hannem til / at hand kand oc skal hielpe oss / om det ellers er gaffnligt til hans ære oc vor Salighed.

Dernæst / Setter hand oss ocsaa it Exempel for / at lige som hand nu tacker Gud i sin Drøffuelse oc Baand / saa skulle ocsaa wi annamme met Tack oc Taalmodighed / alt hues Gud oss tilskicker oc paalegger.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Efftersdi at det er jo bedre / at elske Christum / end at vide alting / da tacke wi dig hiertelige / at du haff-

haffuer hiulpet oss til din Søns Kundskab oc Elskelighed : Oc bede dig/ at efterdi du jo kand giøre offuerflødelige mere/ end wi bede eller forstaa/ du vilde giffue oss Krafft/ effter din Herligheds Rigdom/ at wi kunde bliffue stercke/ formedelst din Aand/ i det induortis Menniske/ oc Christum at bo/ formedelst Troen/ i vore Hierter/ paa det wi kunde begribe/ huilcket der er Breden/ Lengden/ Dybheden oc Høyheden/ paa din grundløse Barmhiertighed/ oc loffue oc ære dig derfor/ altid fra Euighed til Euighed/ Amen.

Den Sytten-
de Søndag effter
Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel
Apostel til de Epheser/
Cap: IIII.

KJere Brødre: Jeg/ som er fangen i HERREN/ formaner eder/ at i ville vandre/ som det er eders Kald tilbørligt/ der i ere kallede vdi/ met all Ydmyghed oc Sactmodighed/ met Langmodighed/ at fordrage huer andre i Kierlighed:

hed: Oc værer fluttige/til at holde Enighed i Aanden/ ved Fredsens Baand. It Legeme oc en Aand / lige som i oc ere kallede / til it Haab i eders Kald. En HERRE/ en Tro / en Daab/en Gud/ oc allis vor Fader / som er offuer eder alle / oc iblant eder alle/ oc i eder alle.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

EPrst / Fordi at den følger næst effter den / som wi hørde i Dag Otte Dage / i den Epistel S. Pouel scriffuer til de Epheser.

Dernæst/ Fordi den stemmer offuer it met denne Dags Euangelio / oc formaner oss til Ydmyghed: Som den HErre Christus ocsaa offuer Borde læser Gæsterne / i den Phariseers Hus/ it sterck Capitel faare / for deris Hoffarts skyld/ oc formaner dennem trolige/ at de skulle være ydmyge / oc icke ophøye dennem selff / om de ellers icke ville bliffue nedtrycke.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg / som er fangen i HERREN/ formaner eder/ at i ville vandre / som det er eders Kald tilbørligt/ der i ere kallede vdi.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner i almindelighed alle Christne / som formedelst det hellige

Euangelium ere kallede til den Christe-lige Kirckis Menighed / oc ere bleffne Guds Børn / at de skulle skicke sig effter deris Kald / oc vandre for Gud i it helligt Leffnet: Oc taler i samme sin Forma-ning ocsaa om sit Fengsel / paa det at samme skulde gaa dennem dis mere til Hiertet.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Vandrer / som det er eders Kald tilbørligt / der i ere kallede vdi / met all Ydmyghed / Sactmodighed oc Langmodighed.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand formaner til Tre synderlige gode Gierninger oc Dyder / vdi huilcke de Christne skulle fornemmest øffue sig / oc siger: At de skulle Første være Ydmyge / icke holde meget aff sig selff / oc icke ophøye sig / huercken for Gud eller Men-nisken / paa det de icke skulle met Skam

oc Skade nedtryckis/ som Christus trüer de Hoffmodige i denne Dags Euangelio. Dernæst/ skulle de oc være Sactmodige / oc den ene holde den anden noget til gode/oc icke lade sig snarlige mistrøste eller fortørne. For det Tredie/ skulle de oc være Langmodige/ eller Taalmodige/ oc gierne bære oc lide/huad Gud dennem tilskicker / som hand nu ocsaa giør vdi sit Fengsel.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Den ene fordrage den anden i Kierlighed: Oc værer flittige/ til at holde Enighed i Aanden/ved Fredsens Baand.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand formaner oss til Fred oc Enighed/ oc anuiser/ huad fornøden vil være/ om wi ellers skulde kunde haffue Fred oc Enighed. Først/ siger hand/ skal der være Enighed i Aanden. Det er: It Sind i Christo Jesu. Thi huor som mand er

icke

icke enig/ men wenig/ i Troen/ der er lid den Forhaabning om Fred oc Enighed. Dernæst/ Saa maa oc den ene fordrage den anden i Kierlighed. Det er: Den som haffuer mange Gaffuer/ skal icke hoffmodige sig selff der aff/ eller foracte andre for deris Suaghed skyld/ men ydmyge oc fornedre sig: Oc om hannem end ocsaa skeer Wskæl/ icke strax heffne sig selff/ oc forspilde Fred: Men lide oc taale meget aff en Christen Kierlighed/ oc for Enigheds skyld. Thi Kierlighed/ Taalmodighed/ Ydmyghed oc Sactmodighed/ ere de ædele Dyder/ aff huilcke Fred oc Enighed voxer i alle Stater: Oc huo som icke beflitter sig om dennem/ hand anretter visselige Wro/ huort hand hen kommer.

Huilcken er den Fierde Part?

HE Ord: It Legeme oc en Aand/ lige som i oc ere kallede/ til it Haab i eders Kald. En HERRE/ en Tro/ en Daab/ en Gud/ oc allis eders Fader/ som

som er offuer eder alle / oc iblant eder alle/ oc i eder alle.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand setter oc opregner nogle Aarsager / som skal opuecke oc beuege oss til en Broderlig Kierlighed. Thi Først ere wi it Legeme oc en Aand. Det er: Lige som Lemmerne paa it Legeme / som regæris aff en Siæl / ere smuct enige met huer andre / oc den ene er icke imod den anden: Saa skulle wi ocsaa være fredsommelige oc enige / efftherdi wi oc alle ere it Legemis Lemmer vdi Christo / oc haffue en Aand. Dernæst/ Saa ere wi oc der til kallede / at lige som wi haffue it Haab til det euige Liff / saa skulle wi ocsaa haffue it Sind oc Hiertelag/ oc være fredsommelige oc enlige met huer andre. For det Tredie / Saa haffue wi oc en HERRE / Christum / en Tro / en Daab / oc en allis vor Gud oc Fader. Derfaare vaare vel ocsaa tilbørligt / at wi/

wi / som lydige Børn / skulle være fredsommelige oc enlige: Saa vil Gud være offuer / iblant oc vdi oss alle / oc altid beuise sig Faderlig imod oss / met sin naadige Velsignelse.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi høre her / at wi ere derfaare kallede til it Haab / at wi skulde vandre / som det er vort Kald tilbørligt / i all Ydmyghed / Sactmodighed oc Taalmodighed / oc holde Enighed i Aanden / ved Fredsens Baand: Men effterdi den arrige Dieffuel er all Christelig Kierligheds oc Enigheds Fiende / oc wi ocsaa selff lade oss lettelige beuge til Vrede oc Vtaalmodighed: Bede wi dig / du vilt regære oss alle formedelst din hellig Aand / at den ene kunde fordrage den anden / oc bo tilsammen fredsommelige / i Broderlig Kierlighed / oc bliffue til euig Tid salige / formedelst Jesum Christum / Amen.

Paa S. Mi-
chels Dag.

Denne helltge Leitze scriff-
uis i S. Hansis Aaben-
baring/ Cap: XII.

DEr begyndis en Strid
i Himmelen/ Michael
oc hans Engle stridde imod
Dragen: Oc Dragen strid-
de oc hans Engle/ oc de vun-
de icke. Deris Stæd bleff oc
icke mere funden i Himme-
len. Oc den store Drage
bleff odkast/ den gamle Hug-
orm/ som kaldis Dieffuelen
oc

oc Sathanas/ som forfører den gantske Verden: Hand bleff kast paa Jorden/ oc hans Engle bleffue oc kast derhen. Oc ieg hørde en stor Røst/ som sagde i Himmelen: Nu hører vor Guds Salighed/ oc Krafft/ oc Rige/ oc Mact/ hans Christo til: Efftrerdi at den er bortkast/ som beklagede vore Brødre/ oc dem beklagede Dag oc Nat for Gud. Oc de offueruunde hannem/ formedelst Lammens Blod/

oc ved deris Vidnisbyrdis Ord / oc de elskte icke deris Liff/ indtil Døden. Derfaare glæder eder i Himle / oc de som bo der vdi.

Huorfaare læsis denne Text paa denne Dag?

FOrdi at den taler baade om gode oc onde Engle/oc giffuer tilkiende / huordan en Strid de hellige Guds Engle haffue imod Dieffuelen oc hans Anhengere/ for den Christne Kircke / oc paa det sidste beholde Seyeruinding oc Marcken. Huilcket paa denne hellige Dag derfaare skal ihukommis/ paa det wi alle skulde dis ydermere oc flitteligere tacke Gud for hans hellige Englers Beskærmelse.

Huor

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Fire.

Huor om taler den Første Part?

OM den Strid / som Michael Offuerengel haffuer hafft met den gamle Drage / oc offueruundet hannem.

Huad lære wi der aff?

At vor HErre Christus er den rette Michael / som haffuer offueruundet den gamle Hugorm / som i Paradis forførde Adam oc Euam / oc i dennem den gantske Verden / oc haffuer saaledis søn-derknuset hans Hoffuet / at nu stedze hører Guds Salighed / Krafft / Rige oc Mact / Christo til. Det er: At wi her timelige haffue vdi hannem / Naade / Synders Forladelse / Retfærdighed / oc den hellig Aands Trøst oc Krafft / imod Dieffuelen: Oc siden her effter skulle haffue Arffuelod i det euige Rige. Huor vdaff alle Engle i Himmelen glæde sig

met oss / oc wi ocsaa billigen skulle trøste oc glæde oss / imod Dieffuelsens Bekla-gelse.

Huor om taler den Anden Part?

OM de andre Guds Engle / som endnu paa denne Dag / effter Offuer-engelens Michaels Befalning / ere vdi Strid / imod den gamle Drage oc arrige Dieffuel / de tro Christne til gode.

Huad lære wi der aff?

At de hellige Engle visselige ere tienistactige Aander / vdskickede til deris Beskyttelse oc Tieniste / som skulle arffue Salighed. Oc wi derfaare ere skyldige / at tacke Gud / oc trøste oss met samme Beskærmelse imod Dieffuelen: Oc effterfølge de hellige Englis Exempel / vdi Ydmyghed / Kierlighed oc Tieniste / imod vor Næste.

Huor om taler den Tredie Part?

OM den gamle Hugorm / den arrige Dieffuel / huorledis hand er offuer-uun-

unnden oc vdkastet: Men dog icke dis mindre haffuer en stor Vrede/ imod alle de/ som bo paa Jorden.

Huad lære wi der aff?

Først/ At den arrige Dieffuel haffuer ingen Mact eller Vold offuer dennem/ som Christus haffuer forløst fra hans Haand/ oc formaar nu icke lenger/ som tilforne/ at forklage dennem for Gud/ eller at fordømme dennem. Huilcket jo er en herlig oc hiertelig stor Trøst.

Dernæst/ At for denne Sags skyld/ er Dieffuelen dis grummere oc vredere/ oc søger alle Veye oc Maader/ huorledis hand kunde igen affuende fra Christum hans Hiord oc Faar/ oc komme dennem vnder sin Herredømme: Fordi at Christus haffuer vdstøt denne vor Fiende aff sit Pallatz/ taget hannem hans Harnisk fra/ oc vdbyttet Raabet. Huilcket met rette skulde være alle Mennisker til en Atuarsel/ oc giffue dennem Aarsage til/ at de skulde vel foruare sig for

denne Fiende: Oc bede Gud / at hand vilde naadelige beuare dennem. Thi fra dennem / som hannem skyer / maa hand oc paa det sidste fly / oc met Skamme affuige.

Huilcken er den Fierde Part?

DEn skøne Lærdom / oc fornøden Vnderuisning: Huorledis oc huor met de Christne endnu paa denne Dag skulle offueruinde deris Fiende Dieffuelen.

Huorledis kunde de det giøre?

Formedelst Lammens Blod / oc ved deris Vidnisbyrds Ord. Det er: Formedelst en sterck Tro til Jesu Christi Blod / Pine oc Død / huilcken wi bekomme aff det hellige Euangelij Ords Hørelse. Thi huo som høre Guds Ord met Flid / i dennem er den hellig Aand kraffتig / oc forarbeider en sterck Tro til Christum / ved huilcken alle denne skalckactige Fiendis gloende Pile kunde afflais / oc beholdis Seyeruinding imod hannem / baade

baade her oc til euig Tid. Derfaare skulde wi oc billigen stunde effter saadan Tro.

Bønen.

O Allmectige Gud/ Barmhiertige Fader: Wi tacke dig/ at du formedelst din Søn Christum Jesum haffuer ladet offueruinde den gamle Hugorm/ den arrige Dieffuel/ oc ladet hannem vdkaste/ oc her til beuaret oss fra hans store Grumhed oc Vrede/ ved dine hellige Engle: Oc bede dig/ beholt oss ocsaa fremdelis i din Beskærmelse/ oc giør oss Bistand met din hellig Aand/ at wi altid kunde offueruinde hannem/ formedelst Lammens Blod/ oc Vidnisbyrdens Ord/ beholde Marcken/ oc bliffue til euig Tid salige/ ved den samme din Søn Jesum Christum/ vor HErre/
AMEN.

Den Attende
Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Corinther/ I. Corinth: I.

KJere Brødre: Jeg takcker min Gud altid / paa eders vegne/ for Guds Naade/ som eder er giffuen i Christo Jesu / at i ere formedelst hannem giorde rige i alle Stycker/ vdi all Lærdom / oc vdi all Forstand: Lige som Prædicken om

Chri-

Christo er bleffuen krafftig i eder/ saa/ at eder fattis intet paa nogen Gaffue. Oc vocter ickun paa vor HErris Jesu Christi Aabenbarelse/ huilcken som oc skal beholde eder fast indtil Enden/ at i skulle være wstraffelige paa vor HErris Jesu Christi Dag.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

PAa det/ at efterdi wi see i denne Dags Euangelio/ paa den Scrifftklaagis Exempel/ huor ilde Kiød oc Blod kand forstaa sig paa det hellige Euangelij Prædicken/ oc at en ret

vor HErris Jesu Christi Kundskab / so visselige er en ædel Guds Gaffue / oc den hellig Aands Gierning: Wi derfaare ocsaa met S. Paulo skulde flittelige tacke Gud / at hand der vdi haffuer giort oss rige: Oc bede / at hand vilde holde oss faste oc wforuendelige der vdi / indtil Enden.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DEn Tacksigelse / som Paulus giør til Gud / paa de Corinthers vegne / oc siger: Jeg tacker min Gud altid paa eders vegne / for Guds Naade / som eder er giffuen i Christo Jesu / at i ere formedelst hannem giorde rige i alle Stycker / vdi all Lærdom / oc vdi all Forstand.

Huad lære wi der aff?

Først / Huilcket det høyeste oc beste Gode er / effter huilcket wi besynderlige skulle

skulle tracte / oc for huilcket wi hierteligst skulle tacke Gud / naar wi det haffue bekommet: Icke Sølff eller Guld / icke stor Pral oc Legemlige Lyst / som Verdsens Børn tencke: Men naar Gud giør oss rige / vdi all Lærdom / oc hans Søns Kundskab / oc lader Euangelij Prædicken være krafftig i oss. Thi dette høyeste Gode giffuer allene ret Hierte oc Mod / her timelige / oc siden til euig Tid.

Dernæst / At lige som Paulus glæder sig hiertelige / at Corintherne er vederfaren saadan Naade: Saa skulle wi oc glæde oss / oc tacke Gud / naar det gaar vor Næste vel oc lyckelige / paa Siælens oc Legemens vegne.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Prædicken om Christo er bleffuen krafftig i eder: Saa at eder fattis intet paa nogen Gaffue: Oc vocte ickun paa vor HErris Jesu Christi Aabenbarelse.

Huad

Huad lære oss disse Ord?

Først/ At huor Euangelium bliffuer flittelige hørt oc annammet/ der vil den hellig Aand bo/ met all Naade/ oc være saa krafftig i oss/ at oss intet skal fattis i nogen Gaffue. Derfaare wi oc tilbørlige skulle lade oss finde dis flitteligere/ til at høre Ordet.

Dernæst/ At naar wi dette giøre/ da skulle wi icke alleniste haffue gaat der aff i dette Timelige/ men ocsaa paa den sidste Dag: Thi de tro Christne vcete met stor Forlengelse/ paa vor HErris Jesu Christi Aabenbarelse/ oc vide/ at deris Salighed da først rettelige angaar.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Jesus Christus skal beholde eder fast indtil Enden/ at i skulle være wstraffelige paa vor HErris Jesu Christi Dag.

Huad lære disse Ord oss?

At wi fattige Mennisker aff vor egen Krafft/ huercken kunde tro paa vor HEr-

HErre Christum / eller komme til hannem / meget mindre bliffue bestandig hos hannem indtil Enden: Oc at / om wi skulle naa noget saadant / da maa Gud selff kalde oss til sin Søns Meniahed / oc beholde oss faste der vdi indtil Enden / om wi nogen sinde skulle være wstraffelige paa vor HErris Jesu Christi Dag: Oc saadant vil hand oc gierne giøre / aff sin store Godhed oc Trofasthed / Som Paulus her effter fremdelis siger. Met dette skulle wi trøste oss aff Hiertet / oc ved en daglig Bøn vdi Troen søge oc begære saadan Naade.

Bønen.

ALmectige / Barmhiertige Gud / Himmelske Fader: Wi tacke dig for den Naade / du haffuer giffuet oss i Christo Jesu / oc giort oss rige i alle Stycker / i all Visdom / oc all Forstand: Oc bede dig / lad Prædicken om Christo oc fremdelis være krafftig i oss /

saa oss jo icke skulde fattis noget i nogen Gaffue / oc beholt oss fast indtil Enden/ paa det wi maa være wstraffelige paa vor HErris Jesu Christi Dag/oc bliffue salige til euig Tid/ Amen.

Den Nittende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Epheser/ Cap: IIII.

KJere Brødre : Afflegger nu det gamle Menniske / effter den første Omgengelse / som fordærffuer sig/

sig / formedelst Lyst i Vild-
farelse. Oc fornyer eder i
eders Sinds Aand / oc fø-
rer eder i det ny Menniske/
som er skabt effter Gud / i
retsindig Retfærdighed oc
Hellighed. Derfaare afleg-
ger Løgn / oc taler Sand-
hed/huer met sin Næste/eff-
terdi wi ere Lemmer iblant
huer andre. Bliffuer vrede/
oc synder icke: Lader So-
len icke gaa ned offuer eders
Vrede. Giffuer oc icke La-
steren rum. Huo som haff-

uer ſtaalet / hand ſtiele icke mere: Men hand ſkal arbeide / oc giøre noget gaat met Henderne / paa det hand kand haffue / at giffue den Nødtørfftige.

Huorfaare læſis denne Epiſtel paa denne Dag?

FOrdi at den ſaa trolige affraader oſſ fra de Synder / met huilcke de Scrifftklaage / i denne Dags Euangelio / ſaa høvelige forgribe ſig imod den HErre Chriſtum / i det at de taler Løgn imod deris Samuittighed / oc kalder den ſtore Naade / som hand beuiſer imod den Verckbrødne / at være en Guds Beſpaattelſe.

Huor

Huor mange Parter haff-
uer Texten?
Fem.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Afflegger nu det gamle Menniske/ effter den første Omgengelse/ som fordærffuer sig/ formedelst Lyst/ i Vildfarelse.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand formaner alle de/ som kiende Christum/ oc ere bleffne Guds Børn/ formedelst Troen til hannem/ at de skulle begynde it nyt oc Gud velbehagelige Leffnet/ oc afflegge det gamle Menniske/ met all sin onde Lyst oc Begæring. Thi hues det icke skeer/ oc den gamle Menniske maa selff raade/ da er intet vissere/ end den fordærffuer sig i Vildfarelse. Derfaare wi ocsaa billigen skulde dis mere lyde denne Pauli Formaning.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Fornyer eder i eders Sinds Aand / oc fører eder i det ny Menniske / som er skabt effter Gud/ i retsindig Retfærdighed oc Hellighed.

Huad lære oss disse Ord?

Huor vdi det rette Guds Billede/ til huilcket Adam oc Eua bleffue skabte/ rettelige staar/ som er: J retsindig Retfærdighed oc Hellighed. Thi i det første Menniske vaar alting retfærdigt oc fuldkommet: vdi Forstanden / it klart Lius oc ret Kundskab: vdi Vilien oc Hiertet/ Guds Kierlighed oc Lydighed/ oc Lyst til alle gode Gierninger / huor vdaff oc siden haffuer følget en retsindig Hellighed i Menniskens gantske Leffnet. Oc efterdi Adam oc Eua ved deris Fald haffue forkastet dette Billede/oc Jesus Christus/ Guds Søn/ er der til aabenbaret/ at hand skulde forstyrre Dieffuelsens Rige / oc igen til rette skaffe dette Guds Billede / som saa vaar fordærffuet: Da for-

formaner Paulus oss her / at wi skulle iføre oss det ny Menniske / oc fornye oss i vort Sinds Aand. Det er: Met Troen tage fat paa Christi Retfærdighed/ oc tilegne oss den/ oc met den hellig Aands Hielp/ jo lenger jo mere/ fornye oc bedre vort Leffnet.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Afflegger Løgn / oc taler Sandhed / huer met sin Næste/ efferdi wi ere Lemmer iblant huer andre.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand formaner oss/ at wi icke alleniste vdi almindelig Borgerlig Handel/ men ocsaa vdi Troens Sager/ skulle beflitte oss om Sandhed/oc sky Løgn. Men besynderlige affholde oss fra Skenderi/ oc icke giffue Lasteren rum. Thi efftedi wi alle ere Lemmer iblant huer andre/ da skulle wi ocsaa beuise all Kierlighed imod huer andre/oc icke giøre vor Næste Skade/huercken paa Legeme/ære eller Gods.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Bliffuer vrede / oc synder icke: Lader Solen icke gaa ned offuer eders Vrede.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand atuarer oss trolige / at om oss nogen sinde kom nogen Vrede hastelige paa / wi da icke skulle bliffue der lenge vdi / icke heller lade den komme oss til at synde: Oc synderlige vare oss derfaare / at Solen icke gaar ned offuer samme vor Vrede: Men snart igen forlige oss met vor Modstandere. Thi lige som en Farffue / som falder paa it Træ / lader sig icke lettelige affuiske / naar den er indtørret: Saa lader ocsaa Wenighed iblant Mennisken sig icke lettelige fordrage / naar den haffuer varet lenge / oc er for dybt roedfest. Derfaare skulde mand følge denne S. Pouels Formaning / oc naar nogen Tuist sig tildrager / den snart nedlegge / oc icke lade Solen gaa ned der offuer.

Huil-

Huilcken er den Femte Part?

DE Ord: Huo som haffuer staalet/ hand stiele icke mere: Men hand skal arbeide / oc giøre noget gaat met Henderne/ paa det hand kand haffue/ at giffue den Nødtørfftige.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand affraader oss fra Tiuffuerj oc Wretfærdighed: Oc formaner tuert imod / at en huer vdi sit Kald oc Stat skal være flittig / oc bliffue ved Arbeid/ paa det hand redelig kand fortiene noget / oc der aff hielpe den Nødtørfftige. Huilcket wi skulle ocsaa tage oss til / synderlige i denne sidste Tid / vdi huilcken paa det næste alle ærlige Kunster oc Arbeid ere bortfløyen oc foractede: oc den største Part aff Menniskerne vil bliffue rige / foruden Arbeid/ met onde Griff/ oc deris Næstis Skade.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Du veedst/ huor saare vor gamle Menniske er fordærffuet/ formedelst Synden/ oc at wi/ foruden din Hielp oc Bistand/ icke kunde imodstaa onde Lyst oc Begæring: Thi bede wi dig aff Hiertet/ at du vilt regære oss met din hellig Aand/ oc hielpe oss/ at wi kunde fornye oss i vort Sinds Aand/ oc iføre oss det ny Menniske/ som er skabt effter Gud/ i retsindig Hellighed oc Retfærdighed/ afflegge Løgn/ Vrede Tiuffuerj/ oc andre Synder/ oc som Lemmer paa it Legeme/ bo tilsammen i Kierlighed oc Enighed/ her timelige/ oc siden her effter bliffue til euig Tid salige/ ved din Søn Jesum Christum/ vor HErre/

AMEN.

Den

Den Tiuende
Søndag effter
Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel
Apostel til de Epheser/
Cap: V.

KJere Brødre: Seer nu til/ huorledis i skulle vandre forsiunlige/ icke som de Wuise/ men som de Vise. Oc skicker eder i Tiden: Thi det er ond Tid. Derfaare bliffuer icke vforstandige/ men forstandige/ i det som er HERRENS

Vilte. Oc dricker eder icke druckne aff Vjn / aff huilcket der følger it wskickeligt Væsen: Men bliffuer fulde aff Aanden / oc taler met huer andre / om Psalmer / oc Loffsange / oc Aandelige Viser: Siunger oc leger for HERREN i eders Hierter. Oc siger altid Gud oc Faderen Tack for alting / i vor HErris Jesu Christi Naffn. Oc værer huer andre vnderdanige / i Guds Fryct.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at Paulus formaner oss her saa flittelige / at wi icke skulle foracte den Indbiudelse til det Himmelske Bryllup / som de Indbudne i denne Dags Euangelio: Men skicke oss ret i Naadsens Tid / efftersdi wi haffue den for Dørren / oc see vel til / at wi vandre forsiunlige / icke som de Wuiwise / men som de Vise / oc iføre oss i Bryllups Klæder / paa det wi icke skulle bliffue vdkastede / i de vduortis Mørcke.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Seer nu til / huorledis i skulle vandre forsiunlige / icke som de Wuise / men som de Vise. Oc skicker eder i Tiden: Thi det er ond Tid.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand formaner oss/ at efftersdi her er ond Tid forhaanden/ oc wi vdi mange Maader bliffue hindrede vdi det Gode/ aff Dieffuelen oc Verden/oc ere aff Naturen wuisse oc wforstandige: da skulle wi vandre forsiunlige / oc skicke oss saa vdi Tiden/ at wi dog alligeuel riffue oss løs/ igennem alle Forhindrelser/oc henge ved det Gode. Paa denne Formaning skulle alle Mennisker meget oc offte tencke/ efterdi jo sandelige denne sidste Tid bliffuer jo lenger jo argere.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Bliffuer icke wforstandige / men forstandige / i det som er HERRENS Vilie.

Huad lære oss disse Ord?

Huorledis wi skulle begynde det/ naar wi ville vandre forsiunlige / oc skicke oss ret i Tiden / som er saaledis: At wi

wi skulle bliffue forstandige / i det som er HERRENS Vilie. Det er: Wi skulle høre Guds Ord flittelige / oc lære der aff / huad Guds Vilie er / oc effter det samme / lige som effter en Rettesnor / som er alleruissest / skicke all vor Jdret oc Leffnet / ja end ocsaa vor Tro til Gud. Thi huo det giør / hand kand vandre rettelige paa HERRENS Vey / oc icke fare vild.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Dricker eder icke druckne aff Vin / aff huilcket der følger it wskickeligt Væsen.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand affraader oss fra Druckenskab oc Fylderj / oc siger: At der vdaff følger it wskickeligt Væsen. Thi Forfarenhed viser det / at Druckenbolte / ere Galne / Traatzige / Wblyfærdige / Fordøyere / oc bliffue aldelis met deris Ord / Skrigen

oc Facter / nogle wlidelige oc wtuctige Folck / som til ingen Ting ere duelige / oc huor mand vilde heden skaffe dennem til Husholding eller Embeder / da kunde de intet Skickeligt eller Gaat vdrette / saa oc falde almindelige paa det sidste / vdi Vtuct / Mord / oc andre aabenbarlige Synder. Derfaare skulde huer Christen / fra sin Barndom op / vocte sig flitteliae fra saadant wskickeligt Suinactigt Leffnet.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Bliffuer fulde aff Aanden / oc taler met huer andre / om Psalmer / oc Loffsange / oc Aandelige Viser: Siunger oc leger for HERREN i eders Hierter. Oc siger altid Gud oc Faderen Tack for alle Ting / i vor HErris Jesu Christi Naffn.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand bewiser for det Første / at det Tid effter Tid haffuer været brugeligt hos Guds Folck / at mand i den aaben-

barlige Menighed oc Forsamling / ocsaa hiemme vdi synderlighed / haffuer siunget Aandelige Viser / oc skøne Psalmer / oc der met haffuer loffuet oc tacket Gud.

Oc formaner derfaare for det Andet / at alle Christne skulle det endnu giøre / oc saaledis siunge oc lege for HERREN i deris Hierte / dog altsammen i vor HErris Jesu Christi Naffn.

Bønen.

ALmectige Gud / Himmelske Fader: Det er so en ond Tid / oc din hellige Apostel Paulus formaner oss derfaare met rette / at wi skulle skicke oss ret der vdi / oc vandre forsiun'lige / som de Vise: Men effterdi wi aff Naturen ere arme wforstandige Mennisker / oc snarlige som Faar kunde lade oss foruilde fra den rette Vey: Da bede wi dig / regære oss formedelst din hellig Aand / at wi kunde bliffue forstandige / i det som er din Vilie / oc vandre oprictelige

lige der effter: Beuare oss fra Fylderi/ oc all Wskickelighed/ som der aff følger/ oc lad oss tale met huer andre / om Psalmer/ Loffsange/ oc Aandelige Viser/ oc sige oc siunge dig Tack oc Loff/ her timelige/ oc siden til euig Tid / ved din Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Den Første oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Epheser/ Cap: VI.

MJne kiere Brødre: Værer stercke i HERren / oc vdi hans Styrckis Mact.

Mact. Fører eder i Guds Harnisk / at i kunde bliffue stadige imod Dieffuelsens listige Tilløb. Thi wi haffue icke at stride met Kiød oc Blod: Men met Førster oc Veldige / som er / met Verdsens Herrer / som regnere i denne Verdsens Mørck / met de onde Aander vnder Himmelen. For den skyld / da tager Guds Harnisk paa / paa det i kunde staa imod / naar den onde Stund kommer / oc vd-

rette alting vel / oc beholde Marcken. Saa staar nu omgiordede om eders Lender met Sandhed/oc iførde met Retfærdigheds Krafft/ oc haffuer Støffle paa Benene / som de der ere færdige / til at driffue Fredsens Euangelium / met huilcket i ere beridde. Men for alle ting tager Troens Skiold/ met huilcken i kunde vdslycke alle den forgifftige Fiendis gloende Pile. Oc tager Salighedsens Hielm/

oc

oc Aandsens Suerd / som er Guds Ord.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den kommer saa vel offuer ens met denne Dags Euangelio. Thi lige som Paulus formaner oss/at wi for alle Ting skulle tage Troens Skiold: Saa høre wi oc i Dag vdi Euangelio/ om den Kongelige Mand / at hand saadant met sit gantske Hus giort haffuer / oc haffuer troet paa vor HErre Christum/ effter hand haffde giort sit Mirackel paa hans Søn.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Mine kiere Brødre: Værer stercke i HERREN/oc i hans Styrckis Mact.

Huad giør S. Pouel i disse Ord?

Hand formaner de Epheser/ oc alle Christne / til Bestandighed i Troen/ oc til Modstand at giøre Dieffuelen, oc alle andre Fiender / som ville sette oss hart an/ oc afftrenge oss fra Troen/ oc siger: Wi skulle være stercke i HERREN/ oc vdi hans Styrckis Mact. Det er: Bekiende/ at wi aff vor egen Mact kunde icke formaa/ at bliffue bestandige i saa mange oc atskillige Fristelser: Oc skulle dis hierteligere bede Gud / at hand vilde styrcke oss met sin Mact / bekræffte oc grundfeste oss.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Wi haffue icke at stride met Kiød oc Blod: Men met Førster oc Veldige / som er / met Verdsens Herrer / som regnere i denne Verdsens Mørck / met de onde Aander vnder Himmelen.

Huad lære disse Ord oss?

Huad for en Fiende wi haffue aff den arrige Dieffuel/ som er: Icke en en-foldig eller ringe/ men en saare mectig oc sterck/ oc endnu der til en offuer maa-de listig oc behendig Fiende. Mectig oc sterck er hand/ thi hand regærer met sine onde Aander vnder Himmelen/ oc lader sig icke ramme met vduortis Verie oc Vaaben/ som it Menniske/ der haffuer Kiød oc Blod/ lader sig oc icke der met bortjage: Hand haffuer ocsaa i Verden en stor hob Anhengere/ som hannem her hielper flitteligt/ at plage oc forfølge de fromme Christne. Listig er hand/ thi hand regnerer i Mørcke/ oc fører sin Handel saa vnder it gaat Skin/ oc saa treerskelige/ at icke strax huert Menniske kand formercke/ huor ont hand mener det/ oc kunde derfaare snarlige bliffue bedragne oc forførde aff hannem. Huil-cket altsammen Apostelen Paulus giff-uer oss derfaare at betencke/ at wi icke

 skul-

skulle være trygge / men giffue god act paa vor Sag / oc see oss vel faare imod denne Fiende.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: For den skyld / da tager Guds Harnisk paa / paa det i kunde staa imod / naar den onde Stund kommer / oc vdrette alting / oc beholde Marcken.

Huad giør S. Paulus i disse Ord?

Hand fører oss Christne i Guds Rystkammer / oc viser / huad for Rystning / Verie oc Vaaben / wi haffue behoff imod vor Fiende Dieffuelen: Lærer ocsaa / huorledis wi skulle iføre oss dennem / bruge dennem / oc skicke oss ret til den Aandelige Strid.

Huilcken er da de Christnis Aandelige Rystning?

Først / siger Paulus / Skulle de omgiorde deris Lender met Sandhed. Det

er: Haffue en ret sand Guds oc hans Ords Kundskab.

Dernæst / Være iførde met Retfærdigheds Krafft. Det er: Grundfeste deris Hierter paa Christi Retfærdighed / oc foruente sig alt Gaat aff Gud / for hans skyld.

For det Tredie / Skulle de haffue Støffle paa Benene / som de der ere færdige / til at driffue Fredsens Euangelium. Thi skulle de Christne staa fast / oc gaa oprictig heden / da skulle de haffue Ordet for sig / oc rette deris Gang der effter.

For det Fierde / Skulle de oc tage Troens Skiold / oc der met vdslycke den forgifftige Fiendis gloende Pile.

For det Femte / Sette Salighedssens Hielm paa deris Hoffuet. Det er: Offueruinde all dette Liffs Modgang oc Bedrøffuelse / met en viss Forhaabning til den euige Salighed / oc lade ingen / aff all Verdsens Sorrig / giøre sig mistrøstig eller vtaalmodig.

Huad for Verie oc Vaaben skulle de Christne bruge imod Dieffuelen?

Først / Aandsens Suerd / som er Guds Ord / oc de skøne Spraag / som der vdi findis. Thi met dennem allene kunde wi ramme vor Modstandere / oc sla hannem paa Fluct / oc paa det sidste aldelis forjage hannem.

Dernæst / Den hellige Christelige Bøn til Gud / om Beskærmelse oc Redning: Som oc Paulus i den næstfølgende Text der til formaner / oc siger: Oc beder stedze i all Nødtørfftighed / met Bøn oc Formanelse i Aanden. Oc huo som i saa Maade / som nu saad er / ryster oc foruarer sig imod Dieffuelen / den skal kunde staa imod / naar den onde Stund kommer / vdrette alting vel / oc beholde Marcken. Thi den som er i oss oc met oss / hand er større / end den der er i Verden. 1. Iohan: 4.

Bø-

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Det er jo skreckeligt at høre / at wi arme suage Mennniske haffue saadan en sterck oc arrig Fiende/ som er Dieffuelen / huilcken wi met vor egen Krafft icke kunde affuende: Derfaare bede wi dig / at du selff vil iføre oss i Rystning / stercke / bekræffte oc grundfeste oss: paa det/ at naar wi ere omgiordede met Sandhed / iførde met Retfærdigheds Krafft/ støfflede paa Benene/ oc forskiulde met Saligdedsens Hielm/ oc foruarede met Troens Skiold/ wi da kunde stride Ridderlige / oc giøre Modstand met Aandsens Suerd / vdrette alting vel/ oc beholde Marcken/ ved din Søn Jesum Christm/ vor HErre/ Amen.

Paa alle Hel-
gene Dag.

Denne helltge Leitze scriff-
uis i S. Hansis Aaben-
baring/ Cap: VII.

DEr effter saae ieg Fire andre Engle staa paa Jordsens Fire Hiørner/ de hulde Jordsens Fire Vær/ paa det der skulde intet Vær blæse offuer Jorden/eller offuer Haffuet/ eller offuer noget Træ. Oc ieg saae en anden Engel opstige aff Solens Opgang/ hand haffde den

den leffuendis Guds Indsegle/oc raabte met stor Røst til de Fire Engle / som ere giffuet / at skade Jorden oc Haffuet / oc hand sagde: Skader icke Jorden / eller Haffuet/eller Træene/ førend wi faa beseglet vor Guds Tienere i deris Pande. Oc ieg hørde deris Tall/ som bleffue beseglede/ aff alle Israels Børns Slecter: Hundrede oc Fyrretiue Tusinde/ som bleffue beseglede. Aff Juda Slect/ Tolff Tu-

finde beseglede. Aff Rubens Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Gads Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Asars Slect / Tolff Tusinde beseglede. Aff Nephthalt Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Manasse Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Simeons Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Leui Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Jsaschars Slect/ Tolff Tusinde beseglede. Aff Zebulons Slect/ Tolff Tu-

Tusinde beseglede. Aff Jo-
sephs Slect / Tolff Tusin-
de beseglede. Aff BenJa-
mins Slect / Tolff Tusin-
de beseglede. Der effter saae
ieg / oc see / en stor Skare/
hvilcken ingen kunde telle/
aff alle Hedninge / oc Folck/
oc Tungemaal / sted for
Stolen oc for Lammet /
klædde met hvide Klæder/
oc Palmer i deris Hender/
som raabte met stor Røst/oc
sagde: Salighed være den/
som sidder paa Stolen/ vor
Gud

Gud oc Lammet. Oc alle Engle stode omkring Stolen / oc omkring de Eldste / oc omkring de Fire Diur / oc fulde ned for Stolen paa deris Ansicte / oc tilbade Gud / oc sagde: Amen. Loff oc Ære / oc Vjsdom / oc Tack / oc Prjs / oc Krafft / oc Styrcke / være Gud / fra Euighed oc til Euighed / Amen.

Huorfaare læsis denne Leitze paa denne Dag?

FOrdi den skicker sig saare vel met denne Dag / paa huilcken der skal prædickis / om den hellige Christe-

Christelige Kircke / som er hellige Mennisters Samfund. Thi her (saa vel som oc i denne Dags Euangelio/) klarlige talis / om Guds Menigheds Lycke oc Vilkaar / baade huordan den skal være her i Verden/ oc huordan den siden skal være i Himmelen til euig Tid.

Huor mange Parter haffuer Texten?

Fem.

Huor om taler den Første Part?

OM de Fire Engle / som stode paa Jordsens Fire Hiørner / oc hulde Jordsens Fire Vær / paa det der skulle intet Vær blæse offuer Jorden / eller offuer Haffuet/ eller offuer noget Træ.

Huad lærer Johannes i disse Ord?

At lige som det altid haffuer været/ saa er det endnu/ oc vil stedze bliffue

Dieffuelsens Forset her i Verden/at ville forhindre det hellige Euangelij Prædicken/ som er det krafftige Vær til Salighed / alle som tro. Derfaare opuecker hand i alle Hiørner/ falske Lærere/ Tyranner / Misdedere oc Hycklere / onde Engle / som skulde forhindre/ at Euangelium icke skulde prædickis / til Land oc Vand / for Høye oc Lauge / Fattige oc Riae / eller met Troen annammis. Huilcket oss vel bør at mercke / paa det at wi dis flitteligere kunde oc skulle bede Gud / om hans hellige oc salige Ords Fremgang.

Huor om er den Anden Part?

OM den Engel / som opstigede fra Solens Opaang/ oc haffde den leffuendis Guds Indsegle / oc raabte met stor Røst til de Fire Engle/oc giorde Forbud / at de inaen Skade skulde giøre/ førend Guds Tienere bleffue beseglede i deris Pande.

Huad lære wi aff disse Ord?

At Jesus Christus / som er Retfærdigheds Soel / Opgangen aff det Høye / visselige vil oc kand imodstaa alle onde Engle / met sit store oc kafftige Ord / oc forhindre deris forgifftige Anslag / paa det de Vdualde / oc rette Guds Tienere / icke skulle forføris i Vildfarelse. Thi hand icke allenist haffuer den leffuendis Guds Indsegle allene / som er den hellig Aand / met huilcken hand induortis stadfester oss / om vor Arffuedeel i Himmelen / oc besegler oss i vor Pande / det er / giør oss frimodige / at wi wforskreckede bekiende hannem for Verden: Men hand oc ene er sterck nock / til at forhindre Fire onde Engle / det er / alle dennem / som vilde forspilde vor Velfart oc Salighed. Met huilcket wi altid skulle trøste oss / imod Dieffuelen / oc alle hans Lemmer oc Redskab.

Huor om er den Tredie Part?

OM de Hundrede / Fire oc Fyrretiue Tusinde / som bleffue beseglede aff alle Israels Børn / hues Slecter her opregnis.

Huad lære wi der aff?

At Israels Børn icke ere vdualde / til at være Guds Folck / eller Arffuinge til Himmerige / for nogen deris egen Værdighed eller Fortieniste: Men allenisle aff Guds Naade / i Christo Jesu / met hues Indsegle de ere bleffne beseglede oc beuarede / at de icke skulde bøye deris Knæ for Baal / det er / affalde fra den sande Gudstieniste / oc til Sathans Lydighed. Dette altsammen er gaffnligt at mercke / imod Jødernis hoffærdige Berømmelse: Saa oc imod Paffuens vildfarende oc forføriske Lærdom / met huilcken hand vil anmode Menniskerne / at de skulde oc kunde faa Salighed oc Himmerige / formedelst deris

Gier-

Gierninger oc Fortieniste / oc allermest formedelst hans Breff oc Indsegle.

Huor om er den Fierde Part?

OM den store Skare/oc wtallige Hob/ aff alle Hedninge / Folck oc Tungemaal / som oc stode for Stolen oc for Lammet / klædde met huide Klæder / oc Palmer i deris Hender.

Huad lærer Johannes met disse Ord?

At icke alleniste Jøderne skulle besidde oc beholde Himmerigis Glæde oc Herlighed: Men Gud ocsaa aff sin store Naade vil lade kalde fattige Hedninge til sin Søns Jesu Christi Kundskab/ saa at de ocsaa skulle bliffue rensede ved hans Blod/aff alle deris Synder/ oc igennem megen Bedrøffuelse komme oc staa for Guds Stoel / der som de icke skulle mere hungre eller tørste/men leskis met de leffuendis Vandkilder: Oc Gud skal affto all Grad aff deris Øyen. Huilcket er for

alle dennem / som icke ere aff Israels Slecter / gantske trøsteligt at mercke.

Huor om er den Femte Part?

OM alle disse beseglедis Idret / for Stolen oc Lammet / som er / at de raabe met høy Røst / falde ned paa deris Ansicte / tilbede oc tacke.

Huad lære wi der aff?

At dette er oc skal være alle Guds salige Børns oc Helgenis Vilkaar oc Idret / i det euige Liff / at de skulle være Gud behagelige / klædde vdi Christi fuldkomne Retfærdighed / frj fra alle deris Fiender oc Wuenner / oc der siden met alle Guds hellige Engle oc Vdualde / loffue / ære / prise oc tacke / Gud Fader / met sin Søn Jesu Christo / oc den hellig Aand / vdi all Euighed. Huorfaare wi ocsaa dis mere skulde forlengis / oc hiertteligere begære / at wi oc maatte komme til saadant glædeligt Selskab / oc bliffue der euindelige.

Dag.

Bønen.

O Allmectige / Naadefulde Gud / oc barmhiertige Fader: Wi tacke dig hiertelige / at du ocsaa ved dit hellige Ord her hos oss forsamler din hellige Christelige Kircke: Oc bede dig ydmygelige / at du selff vilt / formedelst din Søn Jesum Christum / styre oc affuende Dieffuelen / oc alle hans Lemmer / som opsette sig imod dit hellige Euangelij Prædicken / oc forhielpe oss naadelige / at wi ved din hellig Aand kunde bliffue beseglede oc stadfestede / om vor Salighed oc Arffuedeel i Himmerigis Rige / oc siden bliffue vdi Christi Bekiendelse bestandige / indtil wi paa det sidste ocsaa komme iblant det hellige oc glædelige Guds hellige Englis oc Vdualdis Selskab / i Himmelen / der som wi skulle loffue oc prise dig / met din Søn Jesu Christo / oc den hellig Aand / en sand leffuendis Gud / i all Euighed / Amen.

Den Anden oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Philipper/ Cap: I.

KJere Brødre: Jeg haffuer it gaat Haab der til/ at den som begynte den gode Gierning i eder/ hand skal oc fuldkomme det/indtil Jesu Christi Dag: Lige som mig oc bør/ at ieg skal i saa Maade holde aff eder alle: Fordi at ieg haffuer eder i

mit

mit Hierte / i dette mit Fengsel / i huilcket ieg forsuarer oc stadfester Euangelium / som de der alle ere deelactige met mig i Naaden. Thi Gud er mit Vidne / huorledis mig forlennis effter eder alle vdi Hiertens Grund / i Jesu Christo. Oc der om beder ieg/ at eders Kierlighed kand bliffue jo mere oc mere rig/ i allehaande Bekiendelse oc Forfølgelse / at i kunde prøffue/ huad som best er: Paa det i

kunde være rene / oc uden Forargelse / indtil Christi Dag / opfylte met Retfærdigheds Fruct / som skeer ved Jesum Christum/Gud til Ære oc Loff.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

PAa det / at efferdi wi see i denne Dags Euangelio / aff den skalckactige Suends Exempel / huor almindelig en Ting det er/at Menniskerne skendelige misbruger de Gaffuer / som de aff Guds Metdelelse haffue annammet: Wi da skulde met Paulo her dis hierteligere bede / at hand selff vilde fuldkomme den gode Gierning / som hand i oss begynt haffuer / oc holde oss rene/foruden Forargelse/ indtil Jesu Christi Dag.

Huor

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Jeg haffuer it gaat Haab der til / at den / som begynte den gode Gierning i eder / hand skal oc fuldkomme det / indtil Jesu Christi Dag.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Effter at hand haffuer tacket Gud / som haffuer kaldet de Philipper ocsaa til Euangelij Deelactighed: Da giffuer hand sin Christelige Forhaabning tilkiende / om deris Forbedring vdi deris Saligheds Sag. Huormet hand lærer oss alle:

Først / At der er intet ædlere eller bedre Gods paa Jorden / end naar Gud kalder oc fører oss til det hellige Euangelij Samfund. Derfaare ocsaa er tilbørligt / at wi hiertelige loffue oc tacke Gud / for samme Gaffue.

Dernæst/ At lige som Paulus glæder sig ved de Philippers Tro / oc tacker Gud paa deris vegne : Saa skulle wi ocsaa ynske vor Næste/ oc gierne vnde hannem alle timelig oc euig Velfart.

For det Tredie/ At wi icke ved vor egen Formue oc Krafft komme til Christum/ eller tro paa hannem : Saa oc meget mindre bliffue bestandige indtil Enden / vden Gud selff vil fuldkomme den gode Gierning/som hand haffuer begynt vdi oss. Huorfaare wi oc om saadant skulle dis flitteligere bede.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Lige som mig bør / at ieg skal i saa Maade holde aff eder alle: Fordi at ieg haffuer eder i mit Hierte / i dette mit Fengsel / i huilcket ieg forsuarer oc stadfester Euangelium/ som de der ere alle deelactige met mig i Naaden. Thi Gud er mit Vidne / huorledis mig forlengis effter eder alle vdi Hiertens Grund/ i Jesu Christo.

Huad

Huad lære wi aff disse Ord?

Huordant it Hiertelaw alle Christne Siælesørgere skulle haffue / imod deris Tilhørere/ som er: At de skulle haffue en god Mening oc Forhaabning om dennem alle / oc altid haffue dennem i sit Hierte. Det er: Sørge for dennem / huorledis de kunde forbedris i deris Saligheds Sager / oc bliffue deelactige vdi Guds Naade. Oc derfaare / baade i Metgang oc Modgang / beflitte sig / at Euangelium icke skulde foractis for deris skyld: Saa at de met en god Samuittighed kunde kalde Gud til Vidne/ huordan deris Mening oc Forset været haffuer / til at forfremme Jesu Christi ære. Gud giffue/ at mange vilde vandre i S. Pouels Fodspoer.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Oc der om beder ieg / at eders Kierlighed kand bliffue jo mere oc mere rig / i allehaande Bekiendelse oc Forfølgelse/at i kunde prøffue/ huad som

best

best er: Paa det i kunde være rene/ uden Forargelse/ indtil Christi Dag/ opfylte met Retfærdigheds Fruct/ som skeer ved Jesum Christum/ Gud til ære oc Loff.

Huad lære oss disse Ord?

Først/ At alle tro Siælesørgere oc Kirckctienere skulle ocsaa flittelige bede for deris Menigheds Velfart oc Salighed.

Dernæst/ Huilcke rette gode Gierninger ere/ huor aff de komme/ huorledis de ere Gud behagelige/ oc huor til de ere tienlige. Thi gode Gierninger skulle være Retfærdigheds Fructer/ det er/ giøris aff de Mennisker/ som ere bleffne retfærdige/ formedelst Troen til Christum. Thi saadanne Gierninger alleniste ere Gud behagelige: Men de formaa dog icke aff deris egen Mact/ at giøre saadanne. Derfaare ynsker oc beder Paulus fremdelis/ at det kunde skee i dennem ved Jesum Christum/ Gud til ære oc Loff. Thi en Christen skal intet andet

søge met sine gode Gierninger / end at hand der met kand tacke Gud / for den store Naade/som hand oss beuist haffuer/ i sin Søn Jesu Christo.

Bønen.

WI tacke dig / O euige Gud oc Fader/at du haffuer kaldet oss til dit hellige Euangelij Samfund: Oc bede dig / at du vilt tilskicke din Menighed tro Siælesørgere / som met it Christeligt Hierte vilde søge effter din ære/oc Menniskens euige Salighed. Du vilde oc formedelst din hellig Aand fuldkomme den gode Gierning / som du i oss begynt haffuer/ oc lade oss bliffue jo mere oc mere rig/ i Bekiendelse oc Kierlighed / paa det wi kunde bliffue opfylte met Retfærdigheds Fructer/rene oc wforargelige / indtil Jesu Christi Dag / oc salige til euig Tid / ved samme din enbaarne Søn / Jesum Christum / vor HErre/ Amen.

Den Tredie oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Philipper/ Cap: III.

FOlger mig/ kiere Brødre / oc giffuer act paa dem / som saa vandre / lige som i haffue oss til it Exempel. Thi mange vandre/om huilcke ieg haffuer offte sagd eder: Oc ieg siger osaa nu met grædende Taare: Christi Kaarssis Fiender / huilckis

ckis Ende er Fordømmel-
sen / oc deris Bug er deris
Gud/oc deris Ære skal bliff-
ue til Skendsel/ huilcke som
haffue Jordiske Sind. Men
vor Omgengelse er i Him-
melen/hueden wi ocsaa ven-
te Frelseren Jesum Chri-
stum/ vor HErre / huilcken
som skal forklare vort ringe
Legeme/ at det skal vorde li-
ge ved hans forklarede Le-
geme : Effter den Krafft /
som hand oc kand giøre sig
alle Ting vnderdanige.

Huor-

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

EPrst / Fordi den tilkiende giffuer / huor aff det er kommet / at Phariseerne / i denne Dags Euangelio / haffue send deris Disciple / met Herodis Tienere / til Christum / oc ladet hannem atspørie / om det oc er ret / at giffue Keyseren Skat / eller icke? Som er der aff / at de haffde Jordiske Sind / oc vaare Christi Kaarssis Fiender / oc vilde intet lide. Thi haffde icke Bugen være ret deris Gud / men deris Omgengelse haffde være i Himmelen / da skulde de icke saa saare haffue bekumret sig om det Verdslige Velde / oc icke været saa wtaalmodige vnder det Kaars / som dennem vaar paalagt / men offueruundet det altsammen / met det tilkommende Gode.

Dernæst / Fordi at S. Paulus her/lige som Christus i denne Dags Euangelio / giør oc saa Skilsmisse / imellem vor HErris Jesu Christi Aandeliae / oc

Verdsens Regenteris Jordiske Rige / der som hand siger: Vor Omgengelse er i Himmelen.

Huor mange Parter haff-uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Følger mig / kiere Brødre / oc giffuer act paa dem / som saa vandre / som i haffue oss til it Exempel.

Huad gier S. Pouel i disse Ord?

Først / Formaner hand alle tro Kircketienere / at de skulle være deris Hiords Speyel / i Lærdom oc Leffnet / oc gaa for alle Menniske met it gaat Exempel.

Dernæst / At Ordsens Tilhørere skulle ocsaa efterfølge deris Læreris gode Exempel / oc skicke sig der effter / i deris Tro oc Leffnet.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Mange vandre/ om huilcke ieg haffuer offte sagd eder: Oc ieg siger ocsaa nu met grædende Taare: Christi Kaarssis Fiender / huilckis Ende er Fordømmelsen / oc deris Bug er deris Gud/ oc deris ære skal bliffue til Skendsel/ huilcke som haffue Jordiske Sind.

Huad giør Paulus i disse Ord?

Hand raader de Philipper / at de skulle vocte sig for falske Propheter / oc maler dennem saa aff met deris rette Farffuer / at huo som vil / den kand lettelige oc vel kiende dennem. Thi:

Først/ siger hand: De ere Christi Kaarssis Fiender. Det er: De ville icke lide/ at mand skal prædicke den kaarsfeste Christum / oc lære Folck / at mand ved hannem allene bliffuer retfærdig oc salig: Men de vise heden til egen Fortienniste oc Lowens Gierninger / huilcket

Naag huercken de eller deris Forældre dog haffuer kundet bære. Actor: 15.

Dernæst / Saa er deris Bug deris Gud / oc haffuer almindelige Jordiske Sind. Det er : De skicke deris Lærdom der effter / at de kunde beholde Menniskens Yndest / haffue gode / rolige oc kræsne Dage / oc ville intet vffrue eller lide for Euangelij skyld : Deraare skal oc deris ære paa det sidste bliffue til Skendsel / oc deris Ende er den euige Fordømmelse / som Paulus her truer.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord : Vor Omgengelse er i Himmelen / hueden wi ocsaa vente Frelseren Jesum Christum / vor HErre / huilcken som skal forklare vort ringe Legeme / at det skal vorde lige ved hans forklarede Legeme : Effter den Krafft / som hand oc kand giøre sig alle Ting vnderdanige.

Huad lære disse Ord?

Først / Huad for Skilsmisse der er imellem Mosi Low / oc Christi Euangelium. Thi Mosis Low anrettede it Verdsligt Regimente / oc vduortis Politie: Men Euangelium giør intet saadant: Thi det taler oc lærer allene om Himmelske oc Aandelige Ting. Derfaare ocsaa alle / som ville være Euangelij Tienere / skulle vndsla sig fra det Timelige / oc som Paulus siger / haffue deris Omgengelse i Himmelen / det er / omgaais met Himmelske Gods / oc siunge oc tale der om.

Dernæst / Haffue wi oc her den Artickel / om Legemens Opstandelse / oc den store Herlighed / som de Salige paa den Tid skal vederfare. Thi vor HErre Christus skal saa forklare deris ringe Legeme / at det skal vorde lige ved hans forklarede Legeme.

For det Sidste / Saa staar her oc it smuct Vidnisbyrd / at vor HErre

Christus er en Allmectig Gud. Thi Paulus siger/ at hand haffuer saadan en Krafft oc Mact / at hand kand giøre sig alle Ting vnderdanige. Huilcket er jo saa meget / som hand sagde: Christus er en sand Gud/ oc hos hannem er ingen Ting vmuelig. Derfaare kand hand vel opwecke de Døde / oc beprydde dennem met stor ære oc Herlighed. Huilcket altsammen wi/ til vor Trois Styrckelse/ flitteligen skulle mercke.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig/ at du haffuer tilskicket oss tro Lærere / oc ved dennem / til denne Dag / ladet prædicke den kaarsfeste Christum: Oc bede dig/ regære oss formedelst din hellig Aand/ at wi altid met Glæde annamme dit Ord/ aff deris Mund/ oc met Gierningen kunde efterfølge deris gode Exempel/ oc flitteligen vocte oss fra falske Lærere / oc

Christi Kaarssis Fiender/ paa det wi saa-
ledis maatte bliffue vden Forargelse be-
standige i Troen til Enden/ oc vorde ved
Christum til euig Tid salige/ Amen.

Den Fierde oc Tiuende Søndag eff-ter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Colosser/ Cap: I.

DErfaare/kiere Brødre/
lade wi icke aff/at bede
for eder/fra den Dag/der wi
det hørde / oc wi bede / at i
kunde opfyldis met hans
Vi-

Vilies Bekiendelse / i alle-
haande Aandelige visdom
oc Forstand/at i kunde van-
dre værdelige for HErren/
til all Behagelighed/ oc væ-
re fructsommelig i alle gode
Gierninger/oc vore i Guds
Bekiendelse / oc bliffue ster-
cke met all Krafft / effter
hans herlige Mact / i all
Taalmodighed oc Langmo-
dighed/ met Glæde / oc sige
Faderen tack/som giorde oss
duelige til Helgens Arffue-
deel i Liuset: Huilcken som

frelste oss aff Mørcksens Offrighed / oc sette oss i sin elskelige Søns Rige / i huilcken wi haffue Forløsning / formedelst hans Blod / som er Syndernis Forladelse.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

PAa det / at effterdi wi see udi den Offuerstis oc siuge Quindis Exempel / i vort Dags Euangelio / huor ædel oc kaastelig Ting Troen er / oc at huor hun er / der kand mand ved Bønen bekomme alt Gaat: Da skulde wi ocsaa / som Paulus her giør i denne Epistel / hiertelige tacke Gud / at hand ved Sandheds Ord haffuer ocsaa hiulpet oss til sin Kundskab / oc en sand Tro:

Oc bede / at hand naadelige vilde behol-
de oss der vdi indtil Enden.

Huor mange Parter haff-
uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DEn herlige skøne Bøn / som S. Po-
uel giør til Gud / for de Colosser/
strax effter hand haffuer saa inderlige ta-
cket Gud paa deris vegne.

Huad lære wi der aff?

Først / At iblant andre mange oc
atskillige Guds Gaffuer / er dette den al-
lerstørste / naar hand ved Ordet hielper
oss til sin Søns Jesu Christi Kundskab/
oc en sterck Tro. Thi de som det haffue/
dennem er it saligt Haab bortlagt i Him-
melen. Huorfaare de ere ocsaa dis mere
plictige / til at tacke Gud derfaare aff
Hiertet.

Dernæst / At effterdi den arrige Dieffuel paa det allerheffttigste legger sig vind paa / at forhindre Ordsens Fruct / oc wi Mennisker ocsaa ellers haffue icke stor Lyst der til: Da er jo tilbørligt / at baade Kircketienerne oc Tilhørerne tacker Gud / naar hand giffuer saa naadelig fremgang met Euangelij Prædicken / at den faar rum / oc bliffuer annammet aff mange / saa at Tienernis Arbeid bliffuer icke forgæffuis. Her hos / at de ocsaa tilsammen flittelige bede / at Gud vilde beholde sine Christne faste oc wbehindrede i sin Kundskab oc Troen indtil Enden.

Huilcken er den Anden Part?

DE skøne Gaffuers Opregnelse / som S. Pouel ynsker de Colosser.

Huad lære wi der aff?

Huilcke de fornemmeste Stycker ere / som hører til it Christeligt Leffnet oc Omgengelse / som er: Først / En ret Guds Værelsis oc Vilies Kundskab / huilcket Paulus her kalder Aandelig

Vis-

Visdom oc Forstand. Dernæst / At mand vandrer værdelige / HERREN til all Behagelighed / oc er fructsomme-lig til alle gode Gierninger. Oc for det Tredie / At mand bliffuer sterck met all Krafft / effter Guds herlige Mact / i all Taalmodighed oc Langmodighed / met Glæde. Thi saa snart mand kiender Gud / oc leffuer i Hellighed / effter hans Vil-lie / da vil Fristelser icke fenge bliffue vde. Er derfaare fornøden at mand fatter sin Siæl met Taalmodighed / oc tacker Gud at hand haffuer giort oss duelige til Hel-ligens Arffuedeel i Liuset.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Huilcken som frelste oss aff Mørckens Øffrighed / oc sette oss i sin elskelige Søns Rige / i huilcken wi haffue Forløsning / formedelst hans Blod / som er Syndernis Forladelse.

Huad lære oss disse Ord?

Huorledis oc huor met wi bliffue befridde / fra Synden / Døden / Dieffue-

ſen oc Helſſuede / oc indſette oc annammede i vor HErris Jeſu Chriſti Rige: Icke ſkeer ſaadant formedelſt vor Fortieniſte eller Værdighed / men aff Guds ſtore oc grundløſe Barmhiertighed/huilcken hans eniſte euige Søn met ſit Blod oc Lydighed / oſſ forhuærffuet haffuer. Thi i hannem haffue wi Forløſning/ formedelſt hans Blod / ſom er Syndernis Forladelſe. Dette ſkulle wi vel beholde/ oſſ til en ſynderlig Trøſt / vdi alle høye Aandelige Anfectninger.

Bønen.

WI tacke dig / O Gud / oc vor HErris Jeſu Chriſti Fader/ at du haffuer/formedelſt Sandheds Ord / hiulpet oſſ til din Guddommelige Værelſis oc Vilies Kundſkab: Oc bede dig / opfylde oſſ met allehaande Aandelig Viſdom oc Forſtand / at wi kunde vandre værdelige / dig til all Behagelighed/oc være fructſommelige i alle

gode

gode Gierninger / oc bliffue stercke met all Krafft / effter din Herligheds Mact / i all Taalmodighed oc Langmodighed / met Glæde / indtil wi endelige bekomme det Haab / som oss er bortlagt i Himmelen / oc bliffue til euig Tid salige / ved din Søn / vor HErre Jesum Christum / Amen.

Den Femte oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Thessalonicker / I. Thessal: IIII.

WI ville oc icke / kiere Brødre / dølie for eder / om dem som soffue / paa det i skul-

i skulle icke sørge/ som de an-
dre der haffue intet Haab.
Thi der som wi tro/ at Jesus
er død oc opstanden: Saa
skal oc Gud føre dem frem
met hannem/ som soffue ved
Christum. Thi dette sige wi
eder/ som HERRENS
Ord/ at wi som leffue oc off-
uerbliffue i HERRENS
Tilkommelse/ skulle icke
komme førend de der soffue.
Thi at HERREN selff
skal komme ned aff Him-
melen/ met it Anskrig oc
Off-

Offuerenglis Røst / oc met Guds Basune: Oc de Døde i Christo skulle først opstaa. Der effter skulle wi / som leffue oc offuerbliffue / ryckis til lige bort met dem i Skyerne / imod HERREN i Lufften: oc wi skulle altid bliffue hos HERREN. Saa trøster eder met disse Ord iblant huer andre.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

FOrdi at den / lige som denne Dags Euangelium / taler om den sidste vor HErris Jesu Chri[illegible]

Tilkommelse / oc giffuer tilkiende / huad der skal følge met oc effter / oc huorledis wi der met skulle trøste oss.

Huor mange Parter haff- uer Texten?

Tre.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Wi ville oc icke / kiere Brø- dre / dølie for eder / om dennem som soffue / paa det i skulle icke sørge / som de andre / der haffue intet Haab. Thi der som wi tro / at Jesus er død / oc opstan- den: Saa skal oc Gud føre dem frem / met hannem / som soffue ved Christum.

Huad lære disse Ord oss?

Huor meget anderledis de Christne skulle sørge for deris Affdøde / end Hede- ningene. Thi de vide intet vist om Lege- mens Opstandelse / oc om det tilkommen- de euige Liff / oc haffue derfaare intet Haab / met huilcket de kunde stille deris

Sor-

Sorrig oc Bedrøffuelse: Men wi vide/ Gud skee Loff/oc tro stadelige/at lige som Christus er opstanden fra de Døde / saa skulle oc wi paa den yderste Dag igen opstaa til it euigt Liff. Derfaare skulle wi ocsaa her met trøste oss/ naar nogen vor gode Ven døer / eller wi oc selff skulle skillies her fra.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Dette sige wi eder / som HERRENS Ord / at wi som leffue oc offuerbliffue i HERRENS Tilkommelse/skulle icke komme førend de der soffue / men skulle til lige ryckis bort met dennem i Skyerne / imod HERREN i Lufften/ oc wi skulle altid bliffue hos HERREN.

Huad lære oss disse Ord?

Først / At naar den yderste Dag kommer / da skulle icke alle Mennisker paa Jorden være døde / men mange end da offuerbliffue oc være leffuendis. Thi Gud vil oppeholde sig en Kircke indtil

Verdsens Ende / som skal kundgiøre hans Søns Død.

Dernæst / At endog de samme icke dø den Naturlige Død / som andre hedensoffue / saa skulle de dog hastelige / oc i it Oyeblick / bliffue forandrede / oc strax met dennem / som ere igen opuacte / hedenryckis til it andet Liff. Thi Kiød oc Blod kunde icke arffue Guds Rige / uden de tilforne bliffue forandrede / som Paulus vidcre taler om denne Hemmelighed / 1. Corinth: 15.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Thi HERREN selff skal komme ned aff Himmelen / met it Anskrig oc Offuerenglis Røst / oc met Guds Basune: Oc de Døde i Christo skulle opstaa.

Huad lære wi aff disse Ord?

Først / At Verden skal icke staa til euig Tid: Men haffue Ende paa Dommedag. Thi lige som Murene til Jericho i gammel Tid fald ind / den tid alt Folcket

giorde

giorde it Anskrig/ oc blæste i Basunerne: Saa skal oc alting falde i en Hob/ oc forbrende met Ild / naar Christus kommer/ met it Anskrig oc Guds Basune.

Dernæst/ At paa den Tid skal Christus met en Offuerengels Røst opuecke alle de Døde aff Jorden / oc hedenstøde alle Wretfærdige met Dieffuelen / ned til Helffuedis Affgrund: Men skal indføre alle de Retfærdige i det euige Liff. Derfaare er tilbørligt / at wi met disse sande Ord trøste oss iblant huer andre.

Bønen.

HERRE Gud Himmelske Fader: Wi tacke dig / at du i dit hellige Ord haffuer aabenbaret oss dette Haab/ at wi icke skulle bliffue i Døden euindelige: Men skulle / formedelst din Søn / paa den yderste Dag opueckis til it euigt Liff: Oc bede dig / giør saadan Trøst fast oc viss i vore Hierter / at wi kunde tencke her paa/ i all denne Tids

Pinactelighed: oc naar vor sidste Stund er forhaanden/ i denne Tro sødelige hedensoffue/ oc bliffue til euig Tid salige/ formedelst den samme din Søn/ vor HErre Jesum Christum/ Amen.

Den Siette oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Pouel Apostel til de Thessalonicker/ I. Thessal: V.

WJ bede eder/ kiere Brødre/ at i ville kiende dem/ som arbeide iblant eder/ oc ere eders Forstandere i HERREN/ oc

formane eder: Elsker dem dis mere / for deris Gierning skyld/oc værer fredsommelige met dem. Wi formane oc eder/ kiere Brødre/at i ville formane de Vtuctige: Trøster de Mistrøstige: Fordrager de Skrøbelige: Værer taalmodige imod huer mand. Seer til/at ingen bewtaler nogen Ont met Ont: Men legger eder altid efter det Gode / baade indbyrdis oc imod huer mand. Værer altid glade. Beder vden

Affladelse. Værer tacknemmelige i alle Ting: Thi det er Guds Vilie i Christo Jesu til eder. Udslycker icke Aanden / foracter icke Prophecier: Men prøffuer alting / oc beholder det Gode. Skyer alt det / som haffuer it ont Skin. Oc hand / som er Fredsens Gud / hellige eder i alle Maade: Oc eders gantske Aand / met Siæl oc Legeme / skal beuaris wstraffelig / til vor HErris Jesu Christi Tilkommelse.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

Ordi den kommer meget vel offuer it met denne Dags Euangelio. Thi lige som Christus der kaartelige befatter vor Saligheds Lærdom / om Gud Faders Naade/ huilcken Sønnen allene aabenbarer / oc huad oss i Sønnen tilbiudis/ saa oc/ huad Tack oc Lydighed alle Christne ere Gud oc hans Søn Jesu Christo plictige: oc haffuer hafft Aarsage til denne Lærdom at fremsette / aff de forhærdede Jøders Blindhed: Saa formaner ocsaa her den hellige Apostel Paulus / at wi jo icke skulle foracte denne store Guds Naade / som hand oss lader kundgiøre i det hellige Euangelio: Som de giøre/ der forsmaa Ordsens flittige oc trohiertige Tienere: Men skulle tacke Gud inderlige derfaare/ oc holde dennem vdi tilbørlig act/ som oss formane: Oc siden ocsaa i vor Omgengelse / som retsindige Christne/ øffue

oſſ i alle Chriſtelige Dyder / oc afflegge Synd oc Ondſkab. Huilcken Formaning ocſaa i denne Tid er høyelige fornøden.

Huor mange Parter haffuer denne Text?

Tre.

Huilcken er den Førſte Part?

DE Ord: Wi bede eder/ kiere Brødre/ at i ville kiende dem/ ſom arbeide iblant eder/ oc ere eders Forſtandere i HERREN/oc formane eder: Elſker dem dis mere/for deris Giernings ſkyld/ oc værer fredſommelige met dem.

Huad giør Paulus i diſſe Ord?

Hand formaner alle Chriſtne Tilhørere / ſom bliffue vnderuiſte i Chriſti Euangelio / at de icke ſkulle foracte ſaadan Guds Naade / ſom de forblindede Jøder giorde: Men heller ſkulle giøre dennem ære oc alt Gaat / ſom dennem vnderuiſer. Oc denne Formaning ſteller hand

hand saa / at hand dis imellem lærer oss To Ting:

Først / Huilcke de retsindige Ordsens Tienere oc Christne Siælesørgere ere / oc huor paa mand skal kiende dem. Thi de for det Første arbeide i den Christne Kircke / oc ere icke nogle Kringeldriffuere/ eller Lediggiengere. Dernæst/ ere de Forstandere i HERREN/ oc gaa for deris Tilhørere met it gaat Exempel/ oc vise dem / huorledis de skulle tiene HERREN/ oc icke begære noget andet Herredømme her i Verden. For det Tredie/ formane de/ oc legge vind paa/ at der maatte føris it Gudfryctigt oc ærligt Leffnet iblant deris Tilhørere. Huilcket altsammen er fornøden at mercke/ imod alle/ som giffuer sig vd for Siælesørgere / oc ere dog icke andet end ledige Buge/æregærige/ forargelige oc wtuctige Mennisker/ ja Bedragere.

Dernæst / Huad wi ere dennem skyldige/ som ere retsindige Siælesørgere/ som er: Først/ Wi skulle kiende dem/

det er / bekiende dem/ at være en synderlige Guds Gaffue / oc holde dennem vdi hæderlig Anseelse. Dernæst/ Elske dennem / som de der vaage for oss/ oc skulle giøre Regenskab for vore Siæle. Her hos/ At være fredsommelige met dem/ ingen Moduillighed eller Vførm giøre dennem. Huilcket vel giøris behoff/ offte at igentage for alle Christne : Men besynderlige for de Vgudelige Præstehadere/ som foracte/hade oc ødelegge Christi Tienere.

Huilcken er den Anden Part?

DE mange oc atskillige Befalninger oc gode Raad/ som Paulus scriffuer i de næstfølgende Ord til de Thessalonicker.

Huad lære wi der aff?

Huordan ære oc Tack alle tro Christne ere Gud oc hans Søn Jesu Christo plictige/ for hans store Naade / oc huordan Kierlighed wi ere vor Næste skyldige. Thi wi kaldis ingenlunde ved Euangelium

lium til Christi Velgierninger / paa det wi siden skulle haffue Fribreff/ til at leffue huordan oss lyster/ vdi Synd oc Ondskab: Men wi bliffue kallede til Hellighed / at wi skulde lære aff vor Frelsere/ Sactmodighed / Ydmyghed / Taalmodighed / oc andre gode Dyder/ til huilcke Christus i denne Dags Euangelio formaner. Oc den hellige Apostel her befaler oss/ at beuise for Gud/ Glæde i Haabet/ Bøner vden Affladelse/ Tacknemmelighed i alle Ting/ giffue den hellig Aand rum / holde Ordet i ære: Men for vor Næste/ at formane de Vtuctige: Trøste de Mistrøstige: Fordrage de Skrøbelige: Være taalmodige imod huer mand: Betale ingen Ont met Ont: Oc i en Summa, legge oss altid effter det Gode/ baade indbyrdis / oc imod huer mand: Oc naar wi prøffue alting / beholde det Gode / oc sky alt det / som haffuer it ont Skin. Dette er fornøden at mercke / imod de Mundchristne / som ville meget berømme sig aff Christo/ oc dog dis imel-
lem

lem skicke sig i alle Maade ilde oc Vchri-
stelige/ baade imod Gud oc deris Næste.

Huilcken er den Tredie Part?

DEn herlige S. Pouels Bøn for de Thessalonicker: Fredsens Gud/ hellige eder i alle Maade: Oc beuare eders gantske Aand/ met Siæl oc Legeme/ wstraffelig/ til vor HErris Jesu Christi Tilkommelse.

Huad lære wi der aff?

Først/ At det staar ingenlunde i vor egen Mact eller Formue/ at være saa hellige oc wstraffelige/ som oss met rette burde at være. Derfaare skulle baade Prædicanterne oc Tilhørerne stedze holde an hos Gud/ met Hiertens Bøner/ at hand vil selff fuldkomme den gode Gierning/ som hand i oss selff begynt haffuer.

Dernæst/ At det er icke heller nock/ at begynde vel/ oc saa strax igen frafalde: Men dennem er tilsagd Salighed/ som bliffue bestandige indtil Enden. Derfaare ocsaa er dis mere fornøden/ at dag-
lige

lige bede Gud / hand vilde met sin hellig Aand hielpe oss / at wi bestandige bliffue / end ocsaa paa vor sidste Ende oc Døds-stund.

Bønen.

O Allmectige oc Naadefulde Gud: Wi tacke dig aff gantske Hierte / at du endnu daglige fremskicker / din arme Menighed til be-ste / tro oc fromme Siælesørgere / som met Lærdom oc Leffnet aluorlige arbeide paa din ære / oc den Christne Kirckis Op-byggelse: Oc bede dig inderlige / at du vilt regære oc hielpe oss met din hellig Aand / at wi icke / met den forblindede Verden / foracte saadan din naadige Gaffue: Men kunde beuise dine Tiene-re / ære / Kierlighed / oc alt Gaat: Oc saa i vort gantske Leffnet forbedris oc be-uaris vdi din sande Fryct / oc Kierlighed til vor Næste / at wi paa det sidste kunde findis wstraffelige paa den yderste Dag / oc bliffue til euig Tid salige / formedelst

din

din elskelige oc enbaarne Søn Jesum Christum/ vor HErre/ Amen.

Den Siu oc Tiuende Søndag effter Trinitatis.

Epistelen scriffuer S. Peder Apostel / II. Pet: I.

DErfaare/ kiere Brødre/ vil ieg det icke lade/ at minde eder altid paa saadant: Alligeuel at i vide/ oc ere styrckede / i den nærværendis Sandhed. Thi ieg acter det at være tilbørligt/ at opuecke oc paaminde eder/

saa lenge som ieg er i denne Bolig: Thi ieg veed/ at ieg skal snarlige afflegge min Bolig/ lige som oc vor HErre Jesus Christus haffuer aabenbaret mig. Oc ieg vil giøre min Flid/ at i alleuegne skulle haffue dette i Hukommelse effter min Død. Thi wi effterfulde icke klaagē Fabel/ der wi kundgiorde eder vor HErris Jesu krafft oc Tilkommelse. Men wi haffue selff seet hans Herlighed/ der hand fick Ære oc

Prjs

Prjs aff Gud Fader/ formedelst en Røst / som skede til hannem aff den store Herlighed/ i saa Maade: Denne er min elskelige Søn / i huilcken ieg haffuer Behagelighed. Oc wi hørde denne Røst komme aff Himmelen/der wi vaare met hannem paa det hellige Bierg.

Huorfaare læsis denne Epistel paa denne Dag?

AFordi at den hellige Apostel Petrus her vdi skiuder sig til den Himmelske Aabenbaring / om huilcken der talis i denne Dags Euangelio/oc vil der met stadfeste sin oc de andre Apostlers Prædicken.

Huor mange Parter haff-
uer denne Text?

Fire.

Huilcken er den Første Part?

DE Ord: Kiere Brødre / ieg vil det icke lade/at minde eder altid paa saa-dant: Alligeuel at i vide / oc ere styrcke-de/ i den næruærendis Sandhed.

Huad lære wi der aff?

At det er icke lasteligt/at mand vdi Prædicken mange sinde paaminder om en Ting. Thi lige som den hellige Apo-stel Petrus icke derfaare lader aff/at paa-minde de Christne / huorledis de skulde beuise deris Christelige Tro met Dyde-lighed/ Beskedelighed/ Maadelighed/oc alle andre gode Dyder: Fordi at de haff-de lige den samme dyrebare Tro met hannem/ om Guds oc Jesu Christi Ret-færdighed / oc vaare der vdi bestyrckede: Saa skulle ocsaa endnu paa denne Dag alle retsindige Prædicantere offte igen-

tage de samme Formaninger oc Paamindelser: Besynderlige effterdi mange rose sig aff Christi Retfærdighed / oc dog dis imellem vandre i all Vretfærdighed oc Vgudelighed. Huilcket gaffnligt er at ihukomme / imod dennem / som mene / at det er spaatteligt / vden mand altid fører noget Nyt paa Prædickestolen.

Huilcken er den Anden Part?

DE Ord: Thi ieg acter det at være tilbørligt / at opuecke oc paaminde eder / saa lenge som ieg er i denne Bolig: Thi ieg veed / at ieg skal snarlige afflegge denne Bolig / lige som oc vor HErre Jesus Christus haffuer aabenbaret mig. Oc ieg vil giøre min Flid / at i alleuegne skulle haffue dette i Hukommelse effter min Død.

Huad giør Petrus i disse Ord?

Hand indfører merckelige Aarsager / met huilcke det kand forsuaris / om mand offte forhandler en Lærdom oc Paamindelse i den Christne Kircke: Oc

setter

setter hand her Tre besynderlige: Den Første / Fordi det er tilbørligt / at offte paaminde om det / som er høyest fornøden / efferdi Kiød oc Blod er dog i sig selff forsømmelig/oc snart til at forglemme det Gode. Den Anden/ Fordi det er dog en stacket Stund/ wi her skulle bliffue/ oc er derfaare tilbørligt oc gaffnligt/ at mand bruger denne stackede Tid rettelige/ til Guds ære/ oc den Christne Menigheds Nytte. Den Tredie / Paa det at naar wi end skønt ere borte / det dog maa være i en stedze Ihukommelse/ hues wi haffue lært oc formanet: Saa at vor Prædicken maa klinge for vore Efftekommere / alligeuel at wi ere døde: Lige som wi oc paa denne Dag høre de hellige Apostlers Prædicken/ som dog for mange Hundrede Aar ere heden soffuede. Huilcket altsammen skal oc i disse Tide være sagd / baade til Prædicanterne oc Tilhørerne. Tilhørerne/ at de skulle icke fortryde / at en Ting bliffuer dennem offte faaregiffuet. Prædicanterne/ at de

skulle acte / hues tilbørligt oc gaffnligt er/ bruge deris Tid rettelige / oc haffue ocsaa vdi act deris Gaffn oc Beste / som efftcrkommer.

Huilcken er den Tredie Part?

DE Ord: Wi efftcrfølgede icke klaage Fabel/der wi kundgiorde eder vor HErris Jesu Krafft oc Tilkommelse: Men wi haffue selff seet hans Herlighed / der hand fick ære oc Prjs aff Gud Fader / formedelst en Røst/ som skede til hannem aff den store Herlighed/ 2c. Oc wi hørde denne Røst komme aff Himmelen / der wi vaare met hannem paa det hellige Bierg.

Huad giør S. Peder i disse Ord?

Hand lærer oc beuiser/ at den hellige Euangeliske Lærdom (huilcken hand/ met de andre Apostle / haffde faat Befalning aff vor HErre Christo / at prædicke i den gantske Verden/) icke er en Menniskelig Dict eller Fabel/som de forhærdede Jøder spaattelige der om tale:

Men er saadan en Lærdom / som kommer offuer it met de hellige Propheter/oc er Gud vor Himmelske Fader velbehagelig: Som hand oc selff haffuer beuist met sin egen Røst her ned fra Himmelen / oc sig paa det hellige Bierg tydelige haffuer ladet høre / at hand haffuer en Velbehagelighed til denne Søn oc hans Lærdom. Huilcket ocsaa paa denne Dag giøris oss Christne vel behoff at mercke/ imod Tyrckernis / Jødernis/ oc alle andre Folckers Bespaattelse oc haanlige Ord/ som icke tro Christi Euangelio.

Huilcken er den Fierde Part?

DE Ord: Denne er min elskelige Søn / i huilcken ieg haffuer Behagelighed.

Huad lære wi aff disse Ord?

En kaart Summa paa det gantske Euangelij Prædicken/ som Gud i denne Røst viselige haffuer befattet. Thi Faderen vidner her selff om sin Søn/at hand er (oc ingen anden/) den sande Messias,

sias, om huilcken alle Forjettelser lyder/ oc alle Propheter haffue spaaet/ oc er icke alleniste Mariæ Søn / men ocsaa den leffuendis Guds egen Søn: Oc at alle de / som tro paa hannem / kunde bliffue Gud behagelige i hans Naffn. Huilcket altsammen høyelige er fornøden at mercke / imod alle / som enten met Jøderne wbluelige necte / at Jesus Mariæ Søn/ er icke ocsaa Christus Guds Søn / eller oc met Papisterne vise oss andre Middel/ ved huilcke wi skulle bliffue Gud behagelige/ end Jesum Christum allene.

Bønen.

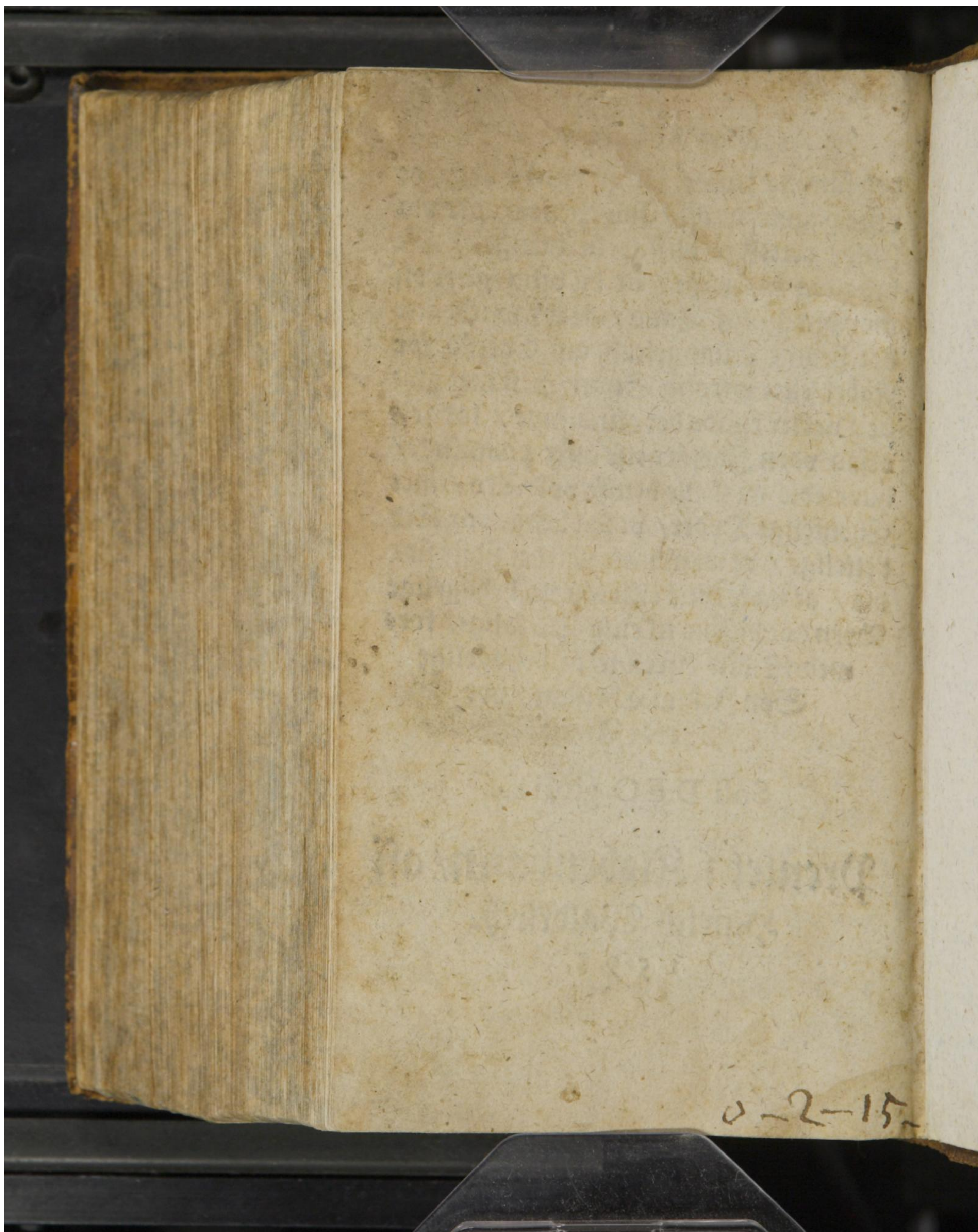
O Allmectige Gud / Himmelske Fader: Wi tacke dig met Hiertens Ydmyghed/ at du haffuer selff met saa stor Herlighed / oc din egen Guddommelige Røst / vidnet om din kiere Søns/ vor HErris Jesu Christi/ Krafft oc Tilkommelse/ for dine Disciple: Oc siden dennem forordnet/ at de

det

det samme skulde for oss kundgiøre / oc offte paaminde oss / huorledis wi der vdi skulde rettelige bliffue deelactige : Oc bede dig inderlige / at du vilt regære oss met din hellig Aand / at wi jo icke acte det hellige Euangelium om Christo for Fabel / eller wtrolig Snack / men met glade Hierter kunde det annamme / lade oss ocsaa vden Fortørnelse offte paaminde / huorledis wi skulle beuise vor Tro / met Christelige Dyder / oc saa bruge vor Tid rettelige / at wi maatte paa det sidste findis / at være dine elskelige oc behagelige Børn / oc bliffue til euig Tid salige / formedelst din elskelige oc behagelige Søn Jesum Christum / vor HErre / Amen.

Soli DEO gloria.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Henrich Waldkirch.
1598.

0-2-15-

